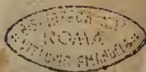

NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
204
23 C
12
ROMA

ROMA

M. TVLLIJ CICERONIS EPISTOLAE

ad Atticū, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, multorum locorum correctione illustratæ,

Cum suis commentarijs separatim impressis, auctore Paulo Manutio Aldi filio.

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. XLVIII.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPIscopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ Regis apud Venetam Remp. Oratori, Paulus Manutius Aldi F. S. D.

QVO quisque in nos animo sit, difficile est iudicare: neque ferè quidquam est, quod intelligi minus possit; propterea quòd à simulatione uoluntas non facile distinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: beneficium autem illud est, quòd mihi ad restituendos ueterum libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatem eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed omnis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat qui iam antea non audisset. quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolentiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiam à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionem tulerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunerare: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse perdifficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, eadem est nobis ad remunerandum facultas. quare quoniam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu

malum hominem me putares; cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi non puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; & prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti prosequi amore ne desinas. Vale.

STVDIOSIS.

AD latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quàm quæ ad Atticum scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sane difficillimum: in quo tamen quantum studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM

LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS NOSTRAE, quam tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc coniectura prouideri possit. prensat unus P. Galba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur. ut opinio est hominum, non aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio: nam illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prensandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerum cum his literis proficisci Cincius dicebat. In eãpo comitijs tribunitijs ad XVI. Cal. Sext. cõpetitores, qui certi esse uidebantur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontẽ ferias. sunt, qui etiam Cæsonium putent. Aquilium non arbitramur, qui denegat, & iurauit morbum, & illud suum regnũ iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatũ erit meridie non lucere, certus erit competitor. de Aufidio, & Palicano, non puto te expectare, dum scribam. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curiũ obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra=

tionibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cũ Cæsare; nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uidetur, propterea quòd curator est uiæ Flaminiæ: quæ cum erit absoluta sanè facile eum libenter nunc cæteri consuli acciderim. petitorum hæc est adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam uidetur in suffragijs multum posse Gallia; cum Romæ a iudicijs forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonem, ut Ianuario reuertamur. cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. cætera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus; illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeij nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. rogauit me Cæcilius, ut adessem contra Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic Satyrus domum meam uentitet. obseruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno usui in nostris petitionibus. sanè sum perturbatus, cum ipsius Satyri familiaritate, tũ Domitij, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demonstraui hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse unus cum illo uno contenderet, me ei satis facturum fuisse: nunc in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communem causam sustinerent, æquum esse, eum & officio meo consulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quàm homines belli solent: & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitum, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tempore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me contulisset. quòd si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην. uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλίου ἀνάθημα esse uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S.

ABS TE tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. hoc tẽpore Catilinam competitorem nostrum defendere cogitamus. iudices habemus, quos uolumus, summa accusatoris uoluntate. spero, si absolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione

petitionibus: sin aliter acciderit, humaniter feremus. tuo aduentu nobis opus est maturo: nã prorsus summa hominum est opinio, tuos familiares nobiles homines aduersarios honori nostro fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliandam maximo te mihi usui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura ut Romæ sis. Sororem tuam scito desiderio tui mortuam esse, & simul quod uerita sit, ne Latinæ in officio non manerent, et in montem Albanum hostias non adducerent. eius rei consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror. nos hic te ad mensem Ianuarium expectamus, ex quodã rumore, an ex literis tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita: nos ea non uidimus: neque .n. exeũdi Roma potestas nobis fuit: misimus, qui pro uectura solueret. te multũ amamus, quòd ea abs te diligẽter paruoq; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placãdo, feci, & expertus sum omnia: sed mirandum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus, & si audisse te arbitror, tamen ex me, cũ ueneris, cognosces. Salustium præsentem restituere in eius ueterem gratiam non potui. hoc eo ad te scripsi, quòd is me accusare de te solebat, in se expertus est illũ esse minus exorabilem, meũ studium nec tibi defuisse. Tulliolã C. Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREBRAS *expectationes nobis tui cõmoues. nuper quidẽ, cum te iam aduentare arbitraremur, repente abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc uero*

sentio, quod cõmodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus, quod scribis: obieris Quinti fratris comitia: nos longo interuallo uiseris: Acutilianam controuersiam transegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te scriberem, admonuit: putamus. n. utile esse, te aliquando iam rem transigere. mea intercessio & est, & fuit parata. Nos hic incredibili ac singulari populi uolũtate de C. Macro transegimus. cui cum æqui fuissemus, tamen multo maiorem fructum ex populi existimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus. Quod ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est ornamentum Academiæ propriũ meæ, quòd & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est eius gymnasij. quare uelim, ut scribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi anteà signa misisti, ea nondũ uidi: in Formiano sunt: quò ego nunc proficisci cogitabam, illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, si quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare eos meos facere posse. quod si assequor, supero Crassum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus et forensi, & domestico, Lucij fratris nostri morte; in primis pro nostra consuetudine tu existimare potes: nã mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere possunt, ex illo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cũ & meo dolore moueare, et ipse omni uir-

tate, officioq; ornatissimum, tuiq; & sua sponte, & meo sermone amantem, affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam esset is, qui esse deberet. quem cum esse offensiorem arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus et placarem ut fratrem, et monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantem. itaque ex ijs, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, cõfido ita esse omnia, ut & oporteat, & uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor: nunquàm enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autẽ neque mihi accidit, ut haberẽ, qui in Epeirum proficisceretur: neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras; ut primum à tuo digressu Romã ueni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset; & ego, qui in te satis consilij statuerim esse, mallẽ Peduceum tibi consilium per literas, quàm me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror; non mihi graue duxi scribere ad te de illius querimonijs, cũ eas audire, quod erat subodiosum, leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, unas mihi scito literas redditas esse; cum & otij ad scribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi: sed est miro quodam modo affectus. ego autem, quæ dicenda fuerunt de te, non præterij: quid autem contendendum esset, ex tua putabam uoluntate statuere oportere: quam si ad me perscripse-

ris, intelliges me neque diligentiorem esse uoluisse, quam tu esses, neque negligentiorem fore, quam tu uelis. De *Tadiana re mecum* Tadius *locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usucapta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse.* Epiro*ticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus.* Terentia *magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit; salutemq; tibi plurimam adscribit, &* Tulliola *deliciæ nostræ.* Cura, *ut ualeas; & nos ames; & tibi persuadeas, te à me fraterne amari.*

CICERO ATTICO S.

NON *committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis.* Domũ Rabirianam Neapoli, *quam tu iam dimensam, & exædificatam animo habebas,* M. Fonteius *emit* HS CCCLↃↃↃXXX. *id te scire uolui, si quid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret.* Q. *frater, ut mihi uidetur, quo uolumus animo est in* Pomponiam, *et cum ea nunc in* Arpinati *prædio erat, & secum habebat hominem* χρηστομαθῆ D. Turranium. Pater *nobis decessit ad* VIII. Cal. Dec. Hæc *habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta* γυμνασιώδη *reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu*

non ignoras, ne praetermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismet ipsis tum denique, cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime, certiores. Apud matrem rectè est, eáq; nobis curae est. L. Cincio HS XX CD constitui me curaturum Idibus Feb. tu uelim ea, quae nobis emisse, & parasse scribis, des operã, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis cõficere possis: omnem spem delectationis nostrae, quam, cũ in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te est, ut uolumus. mater tua, & soror à me, Quintoq; fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptum esse: & miratur istã controuersiam fuisse, quòd ille recusarat satisdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, & magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu aestimes, sciam, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio HS CCLↃↃ CCCC pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui. Hermae tui Pentelici cum capitibus aeneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, & caetera, quae tibi eius loci, & nostri studij, & tuae elegantiae esse uidebuntur, quamplurima, quamprimumq; mittas,

& maxime quæ tibi gymnasij, xysti'q; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs prope reprehendendi simus. si Lentuli nauis non erit, quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut sponsorem appellat. mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferuntur, cùm & multo tu facilius reperias, qui Romã proficiscantur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitationem meã breuior hæc ipsa epistola est, quòd, cũ incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarem sermonẽ in alienas manus deuenire. signa Megarica, et Hermas, de quibus ad me scripsisti, uehementer expecto. quidquid eiusdẽ generis habebis, dignum Academia tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ cõfidito. genus hoc est uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime sunt, ea quæro. Lentulus naues suas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cũ essem in Ceramico) uerũtamen cũ ibi essem, Romã puer à sorore tua missus epistolã mihi abs te allatam dedit, nunciauitq; eo ipso die post meridiẽ missurũ eũ,

qui ad te proficisceretur. eo factum est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate temporis tam pauca coger scribere. primum tibi de nostro amico placando, aut etiam plane restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam studiosius, & contendam ab illo uehementius, quòd tãtam ex epistola uoluntatem eius rei tuam perspicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum esse offensum: sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magnopere confido illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra, & Hermeraclas, ut scribis, cum commodissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies, & maxime, quæ tibi palæstræ, gymnasijq; uidebuntur esse: etenim ibi sedens hæc ad te scribebam, ut me locus ipse admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam despondeas, quamuis acrem amatorem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, quòd soror prægnans est. De comitijs meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectant, prædico, & te non modo non accersam, sed prohibebo; quòd intelligã multo magis interesse tua, te agere, quod agendum est hoc tempore; quàm mea, te adesse comitijs. proinde eo animo te uelim esse, quasi mei negotij causa in ista loca missus esses. me autem eum & offendes erga te, et audies, quasi mihi, si qua parta erũt

non modo te præsente, sed per te parta sunt. Tullio-la tibi diem dat, sponsorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA *sponte faciebã antea, & post duabus epistolis tuis perdiligenter in eãdẽ rationem scriptis, magnopere sum commotus. eò accedebat hortator assiduus Saluſtius, ut agerẽ quãdiligentissime cũ Luceio de uestra uetere gratia reconcilianda. sed cũ omnia fecissem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te, recuperare non potui, uerũ ne causam quidẽ elicere immutatæ uoluntatis. tametsi iactat ille quidẽ illud suum arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere eius animũ intelligebam: tamen habet quiddã profecto, quod magis in animo eius insederit, quod neque epistolæ tuæ, neque nostra legatio tam potest facile delere, quàm tu præsens nõ modo oratione, sed tuo uultu illo familiari tolles, si modo tãti putabis id, quod, si me audies, & si humanitati tuæ constare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea significarem tibi per literas, me sperare illũ in nostra potestate fore, nunc idem uidear diffidere: incredibile est, quãto mihi uideatur illius uoluntas obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior. sed hæc aut sanabuntur, cum ueneris; aut ei molesta erunt, in utro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me iam arbitrari designatum esse; scito, nihil tam exercitũ esse nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec, quando futura sint comitia, sciri. uerum hæc audies de Piladelpho. tu uelim, quæ Academiæ nostræ parasti, quamprimum mittas. mirum, quàm illius loci nõ*

mihi uisus, sed etiam cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studiū tenet, sicut odiū iam ceterarum rerum: quas tu, incredibile est, quàm breui tēpore quāto deteriores offensurus sis, quàm reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS illa lentū sanè negotium, neque Cornelius ad Terentiā postea rediit. opinor ad Considium, Axiū, Selicium confugiendū est: nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numū mouere non possunt. sed, ut ad prima illa redeā: nihil ego illa impudentius, astutius, lentius uidi. libertum mitto: Tito mandaui: σκέψις, atque ἀναβολαί. sed nescio, an ταὐτόματον ἡμῶν: nam mihi Pompeiani prodromi nunciant, aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodemq́; tēpore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum, nec per popularem existimationem honeste possim hominem defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est: etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit, mando tibi, ut perspicias. libertum ego habeo, sanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat, Chiliusq́; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio; Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare, partem mihi quæri, & à me custodem communis quæstus libertum esse missum. non sum mediocriter cōmotus, neque tamen credidi: sed certe aliquid sermonis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius

sermonis

sermonis Valerius auctorem Cn. Plancium [illegible] mando tibi plane, totum ut uideas cuiusmodi [illegible] Pompeium nobis amicissimum constat esse. [illegible] Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij [illegible] te credo audisse cum ueste muliebri deprehensum [illegible] C. Cæsaris, cum pro populo fieret, eumq; per manus seruulæ seruatum, & eductum: rem esse insigni infamia: quod te moleste ferre certo scio. Quod præterea ad te scribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nã puer festiuus anagnostes noster Sositheus decesserat, meq; plus, quàm serui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim sæpe ad nos scribas. si rem nullam habebis, quod in buccam uenerit, scribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *tuas treis iam epistolas, unã à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dedisti: alteram, quam mihi Canusinus tuus hospes reddidit: tertiam, quam, ut scribis, anchoris solutis de phaselo dedisti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis sparsæ sale, tum insignes amoris notis. quibus epistolis sum equidẽ abs te lacessitus ad scribendum: sed idcirco sum tardior, quòd nõ inuenio fidelem tabellarium: quotus enim quisque est, qui epistolam paulo grauiorem ferre possit, nisi eã per lectionem releuarit? accedit eò, ꝙ mihi nõ est notũ, ut quisq; in Epeirũ proficiscatur: ego enim te arbitror, cæsis apud Amaltheã tuam uictimis, statim esse ad Sicyonem oppugnandum profes-*

etiam, neque id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epetro temporis ponas. itaq; neque Achaicis hominibus, neque Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, primum me non esse rogatum sentẽtiam, præpositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante senatu, neque me inuito esse factũ: sum enim & ab obseruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus: & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, quàm facetijs ridiculus, nihil agẽs cum rep. seiunctus ab optimatibus; à quo nil speres boni reip. quia non uult; nil me tuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed uereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius: credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq; sacrificium cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquem nostrum putes) postea rem ex S. C. ad Virgines, & Pontifices relatam, idq; ab ijs nefas esse decretum: dein-

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, ... Cæsarem nuncium remisisse. in hac causa Piso ... tia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, ... ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiqu... Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri pre... cibus Clodij remouentur. à causa operæ comparantur... nosmet ipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quoti... die demitigamur. instat, & urget Cato. quid multa... uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbi... magnorum reipub. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti... posteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpisse... nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat... aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) in... uidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mendose fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nũc uero, quòd à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinã addidi quædã. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianam domum emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me, in-

quasi tantũ, quòd ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberiorem epistolam expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

VEREOR, *ne putidũ sit, scribere ad te, quàm sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atque id ereptũ è summis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Pratore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis consulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiam de istis rebus esse respõsum. Crassus posteaquã uidit illũ ex-*

cepisse laudem, ex eo, quòd hi suspicarentur homines ei consulatum meum placere, surrexit, ornatissimeq; de meo Consulatu locutus est, ut ita diceret, se, quòd esset senatorq; ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre; quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties se beneficium meum uidere. quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro, (nosti illas ληκύθους) ualde grauiter pertexuit. proximus Pompeo sedebam: intellexi hominem moueri, utrum Crassum inire eam gratiam quam, ipse prætermisisset; an esse tantas res nostras, quæ tam libenti senatu laudarentur, ab eo præsertim, qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perstrictus esset. hic dies me ualde Crasso adiunxit: & tamen, ab illo aperte, tecte quidquid est datum, libenter accepi. ego autem ipse, Dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio. si unquam, mihi ἐπιχειρήματα suppeditauerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de utilitate, de otio. nosti iam in hac materia sonitus nostros: tâti fuerunt, ut ego eo breuior sim, quòd eos usque istinc exauditos putem. Romanæ autem res sic se habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil constantius, nil seuerius, nil fortius. nam cum dies uenisset rogationi ex S. C. ferendæ, concursabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piso au=

item Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ pontes occuparant. tabellæ ministrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauonij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittuntur: senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu, contra pugnante Pisone, ad pedes omniũ sigillatim accidente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV. Curioni nullum S. C. facienti assenserunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res est. Fufius tertium cõcessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messalam Cos. contumeliose lædebat, me tantum comperisse omnia criminabatur. senatus & de prouincijs Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid ageretur. habes res Romanas: sed tamen etiam illud, quod ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, fortis, constans, diligens, nostri, & laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπρακτότατος, sed uoluntate ita καχέκτης, ut Pompeium post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neq; id magis amicitia Clodij adductus fecit, quã studio perditarum rerum, atque partium. sed habet sui

similem in magistratibus, præter Fusium, neminem. bonis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pseudo Catone, quid quæris? num ad priuata redeã? Τεῦκρος promissa patrauit. tu mandata effice, quæ recepisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrantem emit HS DCCXXV, Tusculanum uenditat, ut, si possit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi: uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quamdiligentissime certiorem. Idib. Feb. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASIAM Quinto suauissimo fratri obtigisse audisti: non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius nostrũ literæ nunciarint. nunc, quoniam et laudis auidissimi semper fuimus, et præter cæteros φιλέλληνες et sumus, & habemur, & multorum odia, atque inimicitias Reip. causa suscepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curaq; et effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quã ipsi Quinto dabo. Tu me uelim certioré facias, quid de meis mãdatis egeris, atque etiã, quid de tuo negocio: nã, ut Brũdusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. ualde aueo scire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, qd acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum sit: & simul uis scire, quo modo ego minus, quàm soleam, præliatus

sim. respondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu senatus auctoritas mihi defendenda fuit, sic acriter, & uehementer praeliatus sum, ut clamor, concursusq; maxima cum mea laude fierent. quod si tibi unquam sum uisus in Rep. fortis, certe me in illa causa admiratus esses. cum enim ille ad conciones confugisset, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas strages edidi: quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quo modo sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis. saepe, ita me Dij iuuent, te non solum auctorem consiliorum meorum, uerũ etiam spectatorem pugnarum mirificarum desideraui. postea uero quàm Hortensius excogitauit, ut legem de religione Fusius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi iudicum genus, (in eo autem erant omnia) pugnauitq; ut ita fieret, quòd & sibi, & alijs persuaserat, nullis illum iudicibus effugere posse: contraxi uela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notũ, atque testatũ, ut nõ possem praeterire. itaque si causam quaeris absolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egestas iudicum fuit, & turpitudo. Id autem ut accideret, commissum est Hortensij consilio: qui dum ueritus est, ne Fusius ei legi intercederet, quae ex S. C. ferebatur, non uidit illud, satius esse, illum in infamiae relinqui sordibus, quàm infirmo iudicio committi: sed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. sed iudicium, si quaeris, quale fuerit; incredibili exi=

tu, sic, uti nunc ex euentu ab alijs, à me tamen ex ipso initio consilium Hortensij reprehēdatur. nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cū accusator, tanquam Censor bonus, homines nequissimos reijceret, reus, tanquam clemens lanista, frugalissimum quenque secerneret; ut primum iudices consederunt, ualde diffidere boni cœperunt: non enim unquam turpior in ludo talario cōsessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarij, ut appellantur, quàm ærati. pauci tamē boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimiles, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebātur. hic, ut quæque res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla uarietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quàm postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se uidisse tantum: nemo erat, qui illū reū, ac nō millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circunsteterint, ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior uisa est, quàm aut illa, cū iurare tui ciues Xenocratē testimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos est, circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inquam nostra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego sic ab his, ut salus patriæ, defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens Consulatu

sum domum reductus. clamare praeclari Ariopagitae se non esse uenturos, nisi praesidio constituto: refertur ad consilium: una sola sententia praesidium non desiderauit. defertur res ad senatum: grauissime, ornatissimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotiũ magistratibus. responsurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. nosti caluum, ex Nanneianis, illum laudatorem meum; de cuius oratione erga me honorifica ad te scripseram. biduo per unum seruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium: accersiuit ad se, promisit, intercessit, dedit. iam uero (ô Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atque adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita summo discessu bonorum, pleno foro seruorum, X X iudices ita fortes tamen fuerunt, ut summo proposito periculo uel perire maluerint, quàm perdere omnia. X X X I. fuerunt, quos fames magis, quàm fama commouerit. quorum Catulus cum uidisset quendam, quid uos, inquit, praesidium à nobis postulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuissime potui, genus iudicij, & causam absolutionis. Quaeris deinceps, qui nunc sit status Reip. & qui meus. Reip. statum illum, quem tu meo consilio, ego diuino cõfirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate Consulatus mei fixus, et fundatus uidebatur, nisi quis nos Deus respexerit, elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio; si iudicium est, triginta homines populi R. leuissimos, ac nequissimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes nõ mo-

do homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factum. sed tamen ut te de Rep. consoler, non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito Reip. uulnere, alacris exultat improbitas in uictoria: nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum senatus auctoritas concidisset, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inusserat seueritas Consulatus mei. idem ego ille (non enim mihi uideor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præsertim epistola, quam nolo alijs legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, unumquenque confirmans, & excitans, insectandis uero, exagitandisq; numarijs iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Cos. nulla in re consistere unquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua licet pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa Rep. atque ille locus inductus est à me diuinitus; ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent; uulnus esse eiusmodi,

quod mihi neque dissimulandum, neque pertimescendũ
* uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur: bis
absolutum esse Lentulum, bis Catilinam; hunc tertium
iam esse à iudicibus in Remp. immissum. erras Clodi:
non te iudices urbi, sed carceri reseruarunt, neque re-
tinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerunt. quam
ob rem patres conscripti erigite animos, retinete ue-
stram dignitatem: manet illa in Rep. bonorum con-
sensio: dolor accessit bonis uiris, uirtus non est immi-
nuta: nihil est damni factum noui, sed quod erat, in-
uentum est in unius hominis perditi iudicio. plures si-
miles reperti sunt. sed quid ago? penè orationem in
epistolam inclusi. Redeo ad altercationem: surgit pul
chellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuisse. falsum:
sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in oper-
to dicas fuisse. quid, inquit, homini Arpinati cũ aquis ca-
lidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinates aquas
concupiuit: nosti enim marinas. quousque, inquit, hunc
Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui
mentionem nullam fecerit? ille autem Regis hæredita-
tem spe deuorarat. domũ, inquit, emisti. putas, inquam,
dicere, iudices emisti? iuranti, inquit, tibi non credide-
runt. mihi uero inquam XX iudices crediderunt:
XXXI, quoniam numos ante acceperunt, tibi nil
crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, &
concidit. Noster autem status est hic. apud bonos ijdẽ
sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis, & fecem
multo melius, quàm reliquisti: nam & illud nobis nòn
obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse: mis-
sus est sanguis inuidiæ sine dolore, atque etiam hoc ma

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comesatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nunc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filiũ, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere: quod ego non credo. sed S. C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unum, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum, cuiusmodi diuisores haberent, aduersus remp. Lurco autem Trib. pleb. qui magistratum simul cum lege Aelia inijt, solutus est & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in ante diem VI. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc, ut qui numos in tribu pronunciauerit, si non dederit, impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ↀↀↀ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronunciare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

[illegible] nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, & istos Consulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non ire: equidem mallem, ut ires: ac uereor, ne quid in ista re minus commode fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cum egomet in prouinciam non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit. ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq́; epistolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebã quid darem. te ualde uindicaui. Cincius si quid ad me tui negotij detulerit, suscipiam: sed nunc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. tu, si uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta; ast plures etiam ipse mittito. uelim ad me scribas, cuiusmodi sit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσίᾳ; & quæ poemata, quasq́; historias de Ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAGNA *mihi uarietas uoluntatis, et dissimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarũ illius exempla*

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga utrunque uestrum afferre debuit; & admiratione, quidnā accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionē tam grauem, aut cōmutationem tantam uoluntatis. atque illud à me iam ante intelligebatur, quod te quoque ipsum discedentē à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incōmodæ, sauciumq; eius animum, et insedisse quasdā odiosas suspiciones: quibus ego mederi cū cuperē & antea sæpe, & uehementius etiam post sortitionem prouinciæ; nec tātum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declarant; nec tantū proficiebam, quantum uolebam: sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabā, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis locis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, confidebā, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fratre meo comitas, quāta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendā, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquāto etiam latius patet, quàm uidetur, præsenti tibi cōmodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thessalonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, & irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agilitatem, ut ita dicam, mollitiemq; naturæ plerunque bonitatis, &, id quod caput est, nobis inter nos nostra siue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epistolæ tuæ minime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorum cōmodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule prætermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neque ego inter me, atq; te quidquā interesse unquā duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quòd me ambitio quædam ad honorum studium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: uera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neque quēquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq; perspexi in meis uarijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te absen:e

sente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam sermonis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labore? quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia possim. an in ipsis domesticis negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero post discessum fratris te, sermonesq; nostros desidero? postremo non labor meus, non requies; non negotium, non otium; non forenses res, non domesticæ; non publicæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo, atque amantissimo cōsilio, ac sermone possunt. atque harū rerum cōmemorationem uerecundia sæpe impediuit utriusque nostrum. nūc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos esse uoluisti. atque in ista incommoditate alienati illius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ; ut, quod unà non estis, nō dissensione, ac dissidio uestro, sed uoluntate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. quare & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in rep. infirma, misera, commutabiliq; uersamur. credo enim te audisse, nostros equites penè à senatu esse disiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex S. C. fuisse, ut de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego casu non affuissem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste;

neque aperte dicere, obiurgaui senatum, ut mihi uisus sum, summa cũ auctoritate, & in causa non uerecunda, admodum grauis, & copiosusfui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego nõ solum tuli, sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos, nimium magno conduxisse: ut induceretur locatio, postulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus: nam, ut illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. inuidiosa res, turpis postulatio, & confessio temeritatis. summum erat periculũ, ne, si nihil impetrassent, plane alienarentur à senatu. huic quoque rei subuentum est maxime à nobis; perfectumq́; ut frequentissimo senatu, & libentissimo uterentur: multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta sunt Cal. Dec. & postridie. neque adhuc res confecta est, sed uoluntas senatus perspecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non est, heros ille noster Cato. sic ego conseruans rationem, institutionemq́; nostram, tueor, ut possum, illam à me conglutinatam concordiam. sed tamen, quoniam ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut spero, uia, quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostendam tamen. utor Pompeio familiarissime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ sunt cauenda: ac scribam aliàs ad te de meis consilijs capessendæ reip. plura. Luceium scito Consulatum habere in animo statim petere: duo enim soli dicuntur perituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Piso=

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud molestе rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL *mihi nunc scito tam deesse, quàm hominẽ eum, qui cũ omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà cõmunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cum loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam: abest enim frater* ἀφιλέστατος, *&* *amantissimus* Metellus. *non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito* Cicerone *cõsumitur. nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone*

exhaurire posse. ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (no lo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. uero, quanquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligá, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post perfectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omnes profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta respubl. est empto, constupratoq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus? facto S.C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani, sic ille annus duo firmamenta reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

Est autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tametsi poteris nosse: tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius numos uobis diuidere solebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idéq; fert, ut uniuersus populus in campo Martio suffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est Consul egregius, & nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quòd habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli auté filius, ò Dij immortales, quàm ignauus, ac sine animo, milesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiédum quotidie prabeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ *quisquam inueniri potest: qui poterat, familiaris noster (sic est enim: uolo te hoc scire) Pompeius togulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus uerbum nullum contra gratiam. cæteros iam nosti; qui ita sunt stulti, ut amissa Rep. piscinas suas fore saluas sperare uideantur. unus est, qui curet, constantia magis, & integritate, quàm, ut mihi uidetur, consilio, aut ingenio, Cato, qui miseros publicanos, quos habuit amãtissimos sui, tertium iam mensem uexat, neque ijs à senatu responsum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis respõsum sit: quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides, quibus fluctibus iactemur: & si ex ijs, quæ scripsimus, tamen etiam à me non scripta perspicis; reuise nos aliquãdo; & quanquam sunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel*

cum his molestijs peruenire uelis : nam ne absens censea re, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autē censeri, germani negotiatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Kal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiā, si tam breues epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu : sed ad summas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam : deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te nō nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus: nam Edui fratres nostri pugnant : Sequani male pugnarūt: & Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut Consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirēt Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum Heluetijs se iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, et L. Flaccus, &, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ filius. atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cū de consularibus mea prima sors exiisset, una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit. hoc

idem post me, Pompeio accidit: ut nos duo quasi pignora Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctoré. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Aretemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium: populo autem, Pompeióq; (nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, et Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herenniũ quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

cum his molestijs peruenire uelis: nam ne absens censea re, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. Sub lustrum autē censeri, germani negotiatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiā, si tam breueis epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu: sed ad summas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam: deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te nō nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus: nam Edui fratres nostri pugnant: Sequani male pugnarūt: & Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut Consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirēt Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum Heluetijs se iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, et L. Flaccus, & τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ filius. atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cū de consularibus mea prima sors exijsset, una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit. hoc

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pigno ra Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innasca cantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctoré. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium: populo autem, Pompeióq; (nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, et Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herenniũ quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. hæc sunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut semel Nonarum illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem gloriam consecutus sum; non destiti eadem animi magnitudine in Rep. uersari, & illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri. sed postea quàm primum Clodij absolutione leuitatem, infirmitatemq; iudiciorum perspexi, deinde uidi nostros publicanos facile à senatu disiungi, quanquam à me ipso non diuellerentur, tum autem beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non obscure nobis inuidere: putaui mihi maiores quasdã opes, & firmiora præsidia esse quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in senatu non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, ut testimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent) quàm Reip. ꝙ erant quidã improbi, qui cõtentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterque nostrum in sua ratione munitior, & in Rep. firmior hac cõiunctione esse possit. odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuentis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iã deniq; à me asperũ in quenquã fit, nec tamẽ quidquã populare, ac dissolutũ; sed ita tẽperata tota ratio est,

ut Reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati sumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus insusurret Epicharmus cantilenam illam suam: νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac nostræ quidem rationis, ac uitæ quasi quandam formam, ut opinor, uides. De tuo autem negotio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non possumus: est enim illud S. C. summa pedariorum uoluntate, nullius nostrum auctoritate factum. nam, quòd me esse ad scribendū uides; ex ipso S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. hoc autem, de populis liberis, sine causa additum: et ita factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis sententiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri desierunt. tu si tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulorum aliquid expresseris, uelim me facias certiorem. Commentarium Consulatus mei græce compositum misi ad te: in quo si quid erit, quod homini Attico minus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi, ut opinor, Panormi Lucullus de suis historijs dixerat, se, quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quædam, & obsoleta dispersisse: apud me si quid erit eiusmodi, me imprudente erit, & inuito. latinum si perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à me ipso laudis meæ prætermittatur. hic tu caue dicas, τίς πατέρ' αἰνήσει; si est enim apud homines quidquam, quod potius sit laude-

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, et affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictū. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligentia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

CVM è Pōpeiano me Romā recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nō modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidē abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coràm inter nos conferemus. Quod ad me de Rep. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præsidia ueniendum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atque populare: ueruntamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis amplissimà fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearum rerum laudem conuertissem. quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem: sed tamen à me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiens leuior, sed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua sic à me aguntur, et agentur, ut nõ committamus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. eos bonos uiros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σπάρταν non modo nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen uelim existimes, me hanc uiam optimatum post Catuli mortem nec præsidio ullo, nec comitatu tenere: nã, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν πὰρ οὐδέν εἰσιν οἷς δ᾽ οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piscinarij nostri, aut scribã ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum est: uel quòd rebus meis maxime consentaneum: uel quòd, à senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut scripsi ad te anteà, non multum spei est in senatu: nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id expectas, longum est: alia uia, si qua potes, pugna. cum est actum, neque animaduersum est ad quos pertineret, & ra-

ptim in eam sententiam pedarij concurrerunt. inducendi S. C. maturitas non dum est; quòd neque sunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Consul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis, misi ad te græce perfectum Consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij si scripserint, mittemus ad te: sed, mihi crede, simul atque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi per legem Ciniam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, si attulisset. nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac seruos tuos, ut scheda ne qua depereat: nam & græcis ijs libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studijs conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipsiusq; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

C. A L. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Consulatus mei graece scriptum reddidit. in quo lætatus sum, me aliquanto ante de iisdem rebus græce item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse: nam, si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi, atque incompta uisa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quòd ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Isocratis μυροθήκιον, atque omneis eius discipulorum arculas, ac non nihil etiam Aristotelica pigmenta consumpsit: quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis significas, strictim attigisti, post autem, ut arbitror, à Cossinio accepisti. quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum léte, ac fastidiose probauissem quanquam ad me rescripsit iam Rhodo Possidonius, se, nostrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in-

ſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam, quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant: fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in ſenatu Cal. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu Nonis Dec. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, iiſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. aut ne popoſciſſes: ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſanè eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cùm ſis in pro-

pinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper iudicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quòd nihilo magis ei liciturũ esset plebeio rẽp. perdere, q̃ similibus eius me Consule patritijs esset licitũ. iam cum se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eóq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: non esse itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, non solum perpetua grauitate orationis, sed etiam hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. nõ consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo coniunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissensio, maximas in rep. discordias uersari esset necesse: quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare: sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reip.? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes reipub. quàm quæ exsecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum nõ tu amas plus, quàm ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτέᾳ, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem iudicandam

iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato, assensit senatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. quid impudentius publicanis renunciantibus? fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura. restitit, & peruicit Cato. itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemq; Consules, qui post me fuerunt, remp. defendere solebant. quid ergo istos, inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atque etiam seruis seruiamus? sed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honestius, quàm suam, Luceij perdidit. accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit. nunc tamen petit iterum reipub. causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo. Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non'ne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum ualde me delectant, nisi quòd me illum ipsum uindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nunciari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi,

omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conserues, uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipso nil eram locutus: neque enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in Toculionibus habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos θεῖοι uidemur. Γελλιανῶν in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. o magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de Procilio. Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων puto me Romæ habere.. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir est. Ἡρώδης, si homo esset, eũ potius legeret, quàm unam literam scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, ut uideo, comminus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De Lollio sanus non es. de uino laudo. sed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antonium non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, si quid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos, utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, ut opinor, εὐαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebant. quid sit, sciemus, cum ueneris. Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν reprehendere: nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε: uides enim cætera: nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent. εἴδωλα in angustijs. nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν nostram, ac πολιτείαν, in qua Σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρέσκουσαν. est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, coniunctio mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam

cum Caesare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, senectutis otium. sed me κατάκλησις mea illa commonet, quae est in libro III.

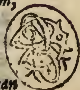
Interea cursus, quos prima à parte iuuentae,
Quosq; adeo Consul uirtute, animoq; petisti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

haec mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa praescripserit, non opinor esse dubitandum, quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. sed haec ambulationibus compitalitijs reseruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem uix intelligo. pro eo tibi praesentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta est, amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris, transigas: si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maxime placet ea, quae male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiae fieri poterit. si ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiscare, amanter, ut soles, diligenterq; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad
* Tigranem? uelim, Syrpiae conditione: sed facile patior:

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, &, iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque pœnitere, quòd à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi satisfaciã; sed nihil certi polliceor. magnum opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. & maxime quos Consules futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæã nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ Palatinæ, sed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

fiderio reuerti : sed hoc tempore, & his mittentibus, αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους: quid enim nostri optimates, si qui reliqui sunt, loquentur ? an me aliquo præmio de sententia esse deductum ? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato ille noster, qui mihi unus est pro centum millibus . quid uero historiæ de nobis ad annos D C . prædicarint ? quas quidem ego multo magis uereor, quã eorũ hominũ, qui hodie uiuunt, rumusculos . sed opinor excipiamus, & expectemus : si enim deferetur, erit quædam nostra potestas, et tum deliberabimus . & iam hercule est in non accipiendo non nulla gloria . quare si quid θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de istis rebus expecto tuas literas, quid Arrius narret, quo animo se destitutum ferat, & qui Consules parentur, utrum, ut populi sermo, Pompeius, & Crassus, an, ut mihi scribitur, cum Gabinio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: &, quoniam Nepos proficiscitur, cuinam Auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab istis capi possum. Videte ciuitatem meam. sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν? sic inquam in animo . sic uellem ab initio . nunc uero, quoniam, quæ putaui esse præclara, expertus sum, quàm essent inania ; cum omnibus musis rationem habere cogito . tu tamen de Curtio ad me rescribe certius : & num quis in eius locum paretur, et quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu pollicearis, ἐπὶ σχολῆς scribe : & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me scribas, ut certiorem te faciam, quibus in locis futurus sim : epistolamq; statim des de iis

rebus,de quibus ad te scripsi: ualde enim expecto li-
teras tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi superioribus literis promiseram,fore,
ut opus extaret huius peregrinationis:nihil iam magno-
pere confirmo: sic enim sum complexus otium,ut ab eo
diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quo-
rum habeo Antij festiuam copiam: aut fluctus numero:
nam ad lacertas captandas tempestates nó sunt idoneæ.
à scribendo prorsus abhorret animus: etiam γεωγραφι-
κὰ,quæ constitueram,magnum opus est: ita ualde Era-
tosthenes,qué mihi proposueram,à Serapione,& ab Hip
parcho reprehenditur. quid censes,si Tyrannio accesse-
rit? & hercule sunt res difficiles ad explicandú, & ὁ-
μοειδεῖς:nec tá possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebátur:
et,quod caput est,mihi quæuis satis iusta causa cessandi
est.quin etiá dubité,an hic Antij cósidá, et hoc tépus o-
mne cósumá:ubi quidé ego mallé diu nimirú, q̃ Romæ
fuisse.tu uero sapientior Buthroti domú parasti.sed,mi-
hi crede,proxima est illi municipio hæc Antiatú ciuitas.
esse locú tam propè Romá,ubi multi sint,qui Vatinium
nunquá uiderint?ubi nemo sit,præter me,qui quenquam
ex uigintiuiris unú esse saluú uelit?ubi me interpellet ne
mo,diligát omnes?hic,hic nimirú πολιτευτέον: nam istic
nó solú nó licet,sed etiá tædet. itaque ἀνέκδοτα à nobis,
quæ tibi uni legamus,Theopópino genere,aut etiá aspe-
riore multo pãgentur. neq; aliud iá quidquá πολιτεύο-
μαι,nisi odisse improbos,et id ipsú nullo cú stomacho,sed
potius cú aliqua scribédi uoluptate. Sed ut ad ré, scri-

ps ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statuę, quid faciendum sit. alind quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiã atque etiã delibe rabimus. Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia absciderã; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaque etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, si quid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus: quid enim? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatũ? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare non solent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ: spectaculum egregium. hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum qui, cum in domo Cæsaris quon-

dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem esse potuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data est: illa opima ad exigendas pecunias Druso: ut opinor, Pisaurensis nebuloni Vatinio reseruatur: hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad istorum tempora reseruatur. incende hominem, amabo te, quoad potes. una spes est salutis, istorum inter istos dissensio. cuius ego quædã initia sensi ex Curione. iam uero Arrius Consulatum sibi ereptum fremit. Megabocchus, & hæc sanguinaria iuuentus inimicissima est. accedat uero, accedat etiam ista rixa Auguratus. spero me præclaras de istis rebus epistolas ad te sæpe missurum. sed illud quid sit, scire cupio, quod iacis obscure, iam etiam ex ipsis Quinque uiris loqui quosdam. quidnã id est? si est enim aliquid, plus est boni, quàm putaram. atque hæc sic uelim existimes non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν, quærere, quòd gestiat animus aliquid agere in Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui, non abiectis, sed ereptis gubernaculis; cupio istorum naufragia ex terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus Sophocles, καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. De muro, quid opus sit, uidebis. Castritianum mendũ nos corrigemus & tamẽ ad me Quintus CIↃ CCIↃↃIↃↃↃ scripserat, non ad sororem tuam HS XXX. Terentia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Aristodemo idem de se respondeas, quod de fratre suo sororis tuæ filio respondisti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM cũ à te auide expectarẽ ad uesperum, ut soleo, ecce tibi nuncius, pueros uenisse Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquã, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in uia. quid quæris? permoleste tuli: nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili, & suaui. nunc, si quid in ea epistola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dedisti, fuit historia dignum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter iocationem, redde id ipsum. & scito Curionem adolescentem uenisse ad me salutatum. ualde eius sermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipse uero mirandum in modum Reges odisse superbos. peræque narrabat incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse. bene habemus. nos, si in his spes est, opinor aliud agamus. Ego me do historiæ. quanquã licet me Saufeium putes esse. nihil me est inertius. Sed cognosce itinera nostra, ut statuas, ubi nos uisurus sis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittendum nobis esse hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiscemur, ut Antij simus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri sunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tullia spectare uult. inde cogito in Tusculanum, deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tusculano, cura, ut uideamus. Epistolam superiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

SVBITO cũ mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerum ſe Romã mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos eliceré mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere; illum uero, qui non dum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura. ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonã meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico cõſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab iis diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.

etenim si fuit inuidiosa senatus potentia; cum ea nō ad populum, sed ad tres homines immoderatos redacta sit, quidnam censes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent, Consules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij strumam sacerdotij διβάφῳ uestiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, sed etiā illum ipsum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, si per istum tuū sodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: si ille cogitat, tantum dumtaxat nos defendere, & , quod est proprium artis huius, ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia sit: habet à nobis etiam si non plus, quàm debitū est, plus certe, quàm postulatū est. male uehi malo alio gubernāte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. sed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiū me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficisci in Tusculanū. sed cū è Formiano rediero (ibi esse uolo usq; ad prid. Cal. Maias) faciam statim te certiorem. Terētia tibi salutē. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO *ames constantiam meam. ludos Antij spectare nō placet: est enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι nō solū delicate, sed etiā inepte peregrinantē. quare usq; ad Nō. Mai. te in Formiano expectabo. nūc fac, ut sciā, quo die te uisuri simus. Ab Appij Foro hora quarta: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.*

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: plane relegatus mihi uideor, postea quã in Formiano sum: dies enim nullus erat, Antij cũ essem, quo die non melius scirem Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ: etenim literæ tuæ, non solum quid Romæ, sed etiam quid in repub. neque solum quid fieret, uerum etiam quid futurum esset, indicabant. nunc, nisi si quid ex prætereunte uiatore exceptum est, scire nihil possumus. quare quanquam iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse uolumus usque ad prid. Non. Maias. eò si ante eam diem non ueneris, Romæ te fortasse uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem? Τρηχεῖ ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. hæc igitur. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGENT illi Publium Trib. pl. factũ esse. hoc uero regnum esse, ferri nullo pacto potest. emittat ad me Publius, qui obsignent. iurabo, Cneum nostrum, collegam Balbi, Antij mihi narrasse, in auspicio fuisse. ò suaues epistolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, nescio, deberi quidem plane fateor. sed uide συγκύρημα. emerseram com=

mode ex Antio in Appiam ad Tres Tabernas, ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniēs Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epistolis. ille ex me, nihil ne audissem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribunatum pl. petit. quid ais? & inimicissimus quidem Cæsaris, & ut omnia, inquit, ista rescindat. quid Cæsar, inquam? negat se quidquam de illius adoptione tulisse. deinde suum, Memmij, Metelli Nepotis exprompsit odium. complexus iuuenem dimisi, properans ad epistolas. ubi sunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quàm ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; sermone. quantam porrò mihi expectationem dedisti conuiuij istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος: sed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quod me, ut scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, ut dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat: κατὰ ὀπώρην τραχὺς: quæ si desederit, magis erunt indicata, quæ scribam: quæ si statim à me ferre non poteris, primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicæarchum recte amas: luculentus homo est, & ciuis haud paulo melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim, ut tuas legeram: sed eas eram daturus, ut putaram, postridie ei, qui mihi primus obuiam uenisset. Terentia delectata est tuis literis, & impertit tibi multum salutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S.

FACINVS indignũ: epistolã ἀνθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis rescriptã ad tuas suauissimas epistolas neminẽ reddidisse? at scito eum fasciculum, quò illam conieceram, domũ eo ipso die latum esse, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum esse. itaque tibi tuam epistolã iussi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tũ illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis sileri: ita putabã: at hercule in agris non siletur: nec iam ipsi agri regnũ uestrum ferre possunt. si uero in hanc τηλέπυλον ueneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominũ? quàm irati animi? quãto in odio noster amicus Magnus? cuius cognomen unà cum Crassi Diuitis cognomine consenescit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTAM tu mihi moues expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad sitienteis aures. quanquam nihil est iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noster Sampsiceramus, cum se omnium sermonibus sentiet uapulare, & cum has actiones εὐανατρέπτους

uidebit, uiuere incipiat. ego autem usque eò sum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. basilicā habeo, nō uillam, frequentia Formianorum. at quam partem basilicæ? tribum Aemiliam. sed omitto uulgus: post horam quartam molesti cæteri non sunt: C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam cōtubernalis, qui etiā se idcirco Romā ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me uertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nunc, dum hi apud me sunt, emere de me fundū Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otij: sed tamen satisfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me uarietas sermonū, opinionumq; delectat. Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, &, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudicium sine ulla correctione reip? nimirum in Publio spes est.

fat,

fiat, fiat Tribunus *plebis: si nihil aliud,ut eo citius tu ex* Epetro *reuertare: nam, ut illo tu careas,non uideo posse fieri, præsertim si mecum aliquid uolet disputare. sed id quidem non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamen seruet remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te consessore spectare liceat, cum hæc maxime scriberem, ecce tibi* Sebosus *. nondum plane ingemueram, salue, inquit,* Arrius *. hoc est* Roma *decedere? quos ego homines effugi,cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergam. denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quàm cum his perurbanis,ita tamen,ut,quoniam tu certi nihil scribis,in* Formiano *tibi præstoler usque ad* III. Non. Maias. Terentiæ *per grata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia* Muluiana. *nescit omnino te cõmunẽ causam defendere eorũ,qui agros publicos possideant. sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, &* Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς *salutem dicunt.*

CICERO ATTICO S.

COENATO *mihi, & iam dormitãti prid.* Cal. Maias *epistola est illa reddita, in qua de agro* Campano *scribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi*

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præterea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam uideo esse cõmotos, uehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis, quòd portorijs Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pedisequorum nostrorũ esse peritura. Cneus quidem noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare, actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse; potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærendum nõ fuisse: de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quidquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset, se diuinare non potuisse. nũc uero Sampsicerame quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris: non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto

iam aliquam reperirem resistendi uiam. nunc prorsus hoc statui, ut, quoniam tanta controuersia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικόν, utrique à me mos gestus esse uideatur: puto enim me Dicæarcho affatim satisfecisse: respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requiescam, permittit, sed reprehendit, quia non semper quierim. quare incumbamus ò noster Tite ad illa præclara studia, & eò, unde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. quid dicam, nescio: nam ita deplorat primis uersibus mansionem suam, ut quemuis mouere possit: ita rursus remittit, ut me roget, ut annales suos emendem, & edam. illud tamen, quod scribit, animaduertas uelim, de portorio circumuectionis. ait se de consilij sententia rem ad senatum reiecisse. non dum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re consulta, & explorata, perscripseram, non deberi. uelim, si qui Græci iam Romam ex Asia de ea causa uenerunt, uideas, &, si tibi uidebitur, ijs demonstres, quid ego de ea re sentiam. si possum discedere, ne causa optima in senatu pereat, ego satisfaciam publicanis: εἰ δὲ μή, (uere tecum loquar) in hac re malo uniuersæ Asiæ, & negotiatoribus: nam eorum quoque uehementer interest. hoc ego sentio ualde nobis opus esse. sed tu id uidebis. Quæstores autem, quæso, nũ etiã de cistophoro dubitãt? nã si aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contemnã, quod extremum est. Te in Arpinati uidebi-

mus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRORSVS, *ut scribis, ita sentio. turbatur Sampsiceramus. nihil est, quod non timendum sit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: *quid enim ista repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali: sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint: quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Dij immortales. uerum, ut scribis, hæc in Arpinati ad VI. circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed conferemus tranquillo animo. neque tam me* δυσελπιστία *consolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod est subinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum est enim sua uitia nosse) id afficitur quadam delectatione: solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos DC maiora uiderentur, quàm nostra. hac quidem cura certe iam uacuus sum: iacet enim ille sic*
* *ut Phocis Curiana stare uideatur. sed hæc coràm. tu tamen uideris mihi Romæ fore ad nostrum aduentum. quod sanè facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita uenies: uelim è Theophane expiscere, quonam in me animo sit Arabarches. quæres scilicet*

κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν, & ad me ab eò quaſi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI aliquot epiſtolas tuas: ex quibus intellexi, quàm ſuſpenſo animo, & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui. tenemur undique, neque iá, quo minus ſeruiamus, recuſamus, ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora, timemus, quæ multo ſunt minora. atque hic ſtatus, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiuſquam ſubleuatur, σκοπός eſt, ut ſuſpicor, illis, qui timent ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduerſatur adoleſcens Curio. huic plauſus maximi, conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiũtur. Fuſium clamoribus, & conuitijs, & ſibilis conſectantur. his ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior, cũ uideas ciuitatis uoluntatem ſolutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτόν de ſingulis rebus, uniuerſa res eſt eò deducta, ſpes ut nulla ſit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magiſtratus liberos fore. attamen in oppreſſione ſermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs eſt liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, ſed ita, ut omnia ſint pleniſſima deſperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quo aliter ager poſſideatur, atq; ut ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Lateréſis exiſtimatur

recte fecisse, quod Tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret. sed de Rep. nó libet plura scribere. Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parũ fortiter. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi ut sim legatus: atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc et præsidij apud furoré Pulchelli non habet satis, & à fratris aduẽtu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cũ uelim: & hác ego teneo, sed usurũ me nó puto. neq; tamen scit quisquam. nó libet fugere. aueo pugnare. magna sunt hominũ studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manumisso, & non nullis alijs rebus angor equidem, sed iã prorsus occallui. tu, uellẽ ego, & cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me solicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: et sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, ac mitto imperium, nó simultatem meam reuereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantũ est in re, quantus est sermo. ego autem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tantũ doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo-

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἅλις tanquam δρυός: saluti si me amas, consule. me miserum, cur non ades? nihil te profecto præteriret. ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nihil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quàm hunc statum, qui nūc est, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiā modestos homines sibilare docuerūt. Bibulus in cœlo est: nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctādo restiuit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminē tenet: uolūtate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cū illa causa propter illam amicitiā: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea gessi. utor uia. populi sensus maxime in theatro, et spectaculis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrū Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cū grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itéq; cætera: nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimico Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut salua Rep. Pōpeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebātur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus: Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabātur. sanè res erāt perturbata. equidem maluerā, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri: sed uereor, ne nō liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impēdet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularē exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non esse facturum. in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset: neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quidquā alienius: sunt enim illi apud bonos inuidiosi; ego apud improbos meam retinuissem inuidiā, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatū. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamē certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc, opinor. certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia: aut, si obscure scribam, tu tamē intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam: cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν.

Hic Cæciliū colimus, et obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo locò defui. Numestium, ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligẽter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos, carosq; habet. credis? inquies. credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubẽt, & uetant credere: alterũ facio, ut caueã: alterum, ut non credam, facere nõ possum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant; tamẽ medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero,scribam ad te apertius.tu, si me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut sis; si inclamaro,ut accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quod scripseram, te Furium scripturum: nil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Læliũ, & te Atticum, neque utar meo chirographo,neque signo, si modo erunt eiusmodi literæ,quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus est: reliquit nobis HS fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV.Cal.Nou.distulit. A' Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamen scit nihil, & est non inutilis.describo,& remitto. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. quid ego tibi subtiliter? tota perijt:atq; hoc est miserior, quàm reliquisti, quòd tũ uidebatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quæ iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie: nunc repente tanto in odio est omnibus,ut, quorsum eruptura sit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperãtiam illorum sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. sed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut posse uideremur sine dolore interire. nunc uero sibilis uulgi, sermonibus honestorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarserint. equidem sperabam, ut sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem Reip. esse conuersum, ut uix sonitum audire, uix impressam orbitam uidere possemus: & fuisset, si homines transitum tempestatis expectare potuissent: sed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem incōstantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos nō amicos. ac uide mollitié animi: nō tenui lacrymas, cū illum ante dié VIII. *Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non ijs solum, qui aderant, displicebat. ò spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, trāsire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, quòd et eū, quem semper dilexi, nimis excruciant; & timeo, tam uehemēs uir, tamq; acer in ferro, et tā insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus,*

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum & Appium de me: hanc si ille non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sententiam cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa contra, ad extremũ autem manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius uoluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui. quod si nõ faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, sicut facimus, pararemus. nũc ita nos gerimus, ut in dies singulos & studia in nos hominum, & opes nostræ augeantur. Rép. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria uersamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus: studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & consilijs opus est tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio dici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero: sed totum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοῶπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia. mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò erupturа. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudẽtem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear: nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primum igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum, nostrum amicum, uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suum impertire nobis, & medicinam interdũ aperte quærere, quã ego possum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionem uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorem unquam

fuisse. Nos autem (nam id te scire cupere certo scio) publicis consilijs nullis intersumus, totosq; nos ad forensem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in multa cõmemoratione earum rerum, quas gessimus, desiderioq; uersamur. sed βοώπιδος noster consanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. quam ob rem, si me amas tantũ, quantum profecto amas; si dormis, expergiscere; si stas, ingredere; si ingrederis, curre; si curris, aduola. credibile non est, quantum ego in consilijs, & prudentia tua, quodq; maximum est, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat: coniunctio uero nostrorum animorum breuitate contenta est. permagni nostra interest, te, si comitijs non potueris, at declarato illo esse Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

QVAS Numestio literas dedi, sic te ijs euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam si quid potes. ac ne sis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus, atque anxius. sed res est, ut spero, non tam exitu molesta, quàm aditu. Vectius, ille, ille noster index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese curaturum, ut in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque insinuatus in familiaritatem adolescentis, & cum eo, ut res indicat, sæpe congressus, rem in eum locum dedu-

xit, ut diceret sibi certum esse, cum suis seruis in Pompeium impetum facere, eumq; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad senatum est. introductus Vectius, primo negabat se unquam cum Curione restitisse: neq; id sanè diu: nā statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tum exposuit, manum fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conscio patre: postea C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est: Vectio pugionem defuisse, nisi ei Consul dedisset. eoq; magis id eiectum est, quòd ad III. Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret insidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maximéq; in eo tum quidem Vectius est reprehensus, quòd dixerat adolescentum consilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuisse, quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. fit S. C. ut Vectius, quòd confessus esset se cum telo fuisse, in uincula conijceretur: qui eum emisisset, contra remp. esse facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id esse actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille se diceret indicaturum. idq; ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompeium detulissent. tum S. C. in cōcione recitatum est. postero autem die Cæsar, is, qui olim, Prætor cum esset, Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vectium in Rostra produxit, eumq; in eo loco constituit, quò Bibulo Cos. aspirare

non

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de rep. dixit, ut qui illuc factus, inſtitutusq; ueniſſet. primum Cepionem de oratione ſua ſuſtulit, quem in ſenatu acerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem interceſſiſſe. deinde quos in ſenatu ne tenuiſſima quidem ſuſpicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium ſubſcripſerat: L. Domitium, cuius domum conſtitutam fuiſſe, unde eruptio fieret. me non nominauit: ſed dixit, conſularem diſertum, uicinum Conſulis, ſibi dixiſſe, Ahalam Seruilium aliquem, aut Brutum opus eſſe reperiri. addidit ad extremum, cum iam dimiſſa concione reuocatus à Vatinio fuiſſet, ſe audiſſe à Curione, his de rebus conſcium eſſe Piſonem generum meum, & M. Laterenſem. nunc reus erat apud Craſſum Diuitem de ui, &, cum eſſet damnatus, erat iudicium poſtulaturus: quod ſi impetraſſet, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere ſolemus, non pertimeſcebamus. hominum quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur: ſed prorſus uitæ tædet: ita ſunt omnia omnium miſeriarum pleniſſima. modo cædem timueramus, quam oratio fortiſſimi ſenis Q. Conſidij diſcuſſerat: ea, quam quotidie timere potueramus, ſubito exorta eſt. quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum ſplendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miſerijs erecto animo, & minime perturbato ſumus, honeſtiſſimeq; dignitatem noſtram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos eſſe ſine cura, & ſummã in nos beneuolentiam omni ratione ſignificat. te habere con-

filiorum auctorem, solicitudinum socium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numestio mandaui, tecũ ut ageret, item, atque eo, si potest, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. respiraro, si te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolã illum scire ex te, me id fecisse; ut nuper me scis scripsisse ad te de Varronis erga me officio; te ad me rescripsisse, eã rem summæ tibi uoluptati esse. sed ego mallẽ ad illum scripsisses, mihi illum satisfacere: mirabiliter enim moratus est, sicut nosti, ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν. nos tenemus præceptum illud, τὰς τῶν κρατούντων. at hercule alter tuus familiaris Hortẽsius quàm plena manu, quàm ingenue, quàm ornate nostras laudes in astra sustulit, cum de Flacci Pratura, & de illo tempore Allobrogum diceret. sic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere à me tibi esse missum, sanè uolo. sed quid tu scribas? quẽ iam ego uenire, atque adesse arbitror. ita enim egi tecum superioribus literis. ualde te expecto, ualde desidero, neque ego magis, quàm ipsa res, & tempus poscit. his de negotijs quid scribam ad te, nisi idem quod sæpe? Rep. nil desperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos, ut opinio, & spes, & coniectura nostra fert, firmissima beneuolentia hominum muniti sumus. quare aduola: aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. ideo sum breuior, quòd, ut spero, coràm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quàprimũ cõsequare; ut, cũ ex Italia profecti essemus, siue per Epeirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendũ esset, certũ consilium de tua sententia capere possemus. quam ob rem te oro, des operam, ut me statim consequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecum agerẽ, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS nostri causa fuit, quòd non habebã locũ, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nondũ rogatione correcta. & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundusium referre; sine te autem nõ esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. plura scribere nõ possũ, ita sũ animo perculso, & abiecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coëgisti. adhuc quidē ualde me pœnitet. sed te oro, ut ad me Vibonem statim uenias, quò ego multis de causis conuerti iter meum. sed eò si ueneris, de toto itinere, ac fuga mea cōsilium capere potero. si id non feceris, mirabor. sed cōfido te esse facturū. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE nostræ potius uelim, quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebamus, subito discessimus: allata est enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectū esse audieramus, erat huiusmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret esse. illò cum peruenire non liceret, statim iter Brundusiū uersus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quem erā, periret, & quòd Melitæ esse non licebat. nunc tu propera, ut nos cōsequare, si modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: sed, quod superest, timemus. me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimū ualuisti. sed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi et sæpe, et maximas gratias agit. id est mihi gratissimū. ego uiuo miserrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid scribam, nescio: si enim

es Romæ, iam me assequi non potes: sin es in uia; cum eris me assecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. tãtũ te oro, ut, quoniã me ipsum semper amasti, eodẽ amore sis: ego.n. idẽ sum: inimici mei mea mihi, nõ me ipsũ ademerũt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurijs.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uisurus essem: idq; ad multa pertinuit, in eis, ut et in Epeiro consisteremus, et de reliquis rebus tuo cõsilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorũ. nobis iter est in Asiã, maxime Cyzicũ. tibi meos cõmendo. me uix, miseréq; sustento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: et alij pueri post diem tertiũ eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro sim: uoluntas tua mihi ualde grata est. & minime noua, & cõsilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucẽ aspicere uix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara) sed itineris causa, ut diuertar, primũ est deuiũ, deinde ab Antronio, & cæteris quatridui: deinde sine te. nam castellum munitũ habitanti mihi prodesset, transeunti non est necessarium.

quòd si auderem, Athenas peterem, sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te nõ habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidũ ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineã: alterũ nõ potes, ut me nõ nostri cõsilij utique pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscẽtes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundẽ luctũ uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora non sunt tam ad medicinã, quàm ad finem doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutãdarum rerum. quæ quanquam exigua sunt: tamen, quoniã placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos cõsequere: nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eum uisuri essemus, nesciebamus. quem quidẽ ego nec quo modo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimũ mearũ omniũ miseriarũ.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brũdusij, proficiscẽs.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM *ad te, quas ob causas in Epirum non essemus profecti; quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet, cum inde proficisceremur. accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrentur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret: ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus: neque de illius itinere quidquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, Idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum non uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua quàm mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quidquã, quod non in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis ærumnis, et luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quidquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonem Cæciliũ nõ uidi. Sermonẽ tuũ, & Põpeij cognoui ex tuis literis. Motũ in Rep. non tantum ego uideo,*

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed, ubi, non dum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearũ inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectũ luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim, quẽ esse nefariũ nõ putarã. me et meorũ malorũ memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Põpeiũ scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Iunias, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandũ, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinẽ miseriarũ mearũ perspicere possis) animũ inducere non potui, ut aut illũ amantissimũ mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerẽ, aut meas miserias luctu afflictas, & perditã fortunã illi offerrem, aut ab illo aspici paterer: atq; etiã illud timebã, quod profecto accidisset, ne à me digredi non posset. uersabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me casum uos uiuendi auctores impulistis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ sustentant; ex quibus, quantum tu ipse speres, facile perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatij ante, quàm eò uenisti, A' POMPEIO NVNC HORTENSIVM ALLICE, ET EIVSMODI VIROS. obsecro mi Põponi nondũ perspicis, quorũ opera, quorũ insidijs, quorũ scelere pericrimus? sed tecum hæc coràm agemus. tantũ dico, quod scire te puto: nos nõ inimici, sed inuidi perdiderunt. nũc si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, & spe, qua iubes, nitemur. sin, ut mihi uidẽtur, infirma sunt; quod optimo tẽpore facere nõ licuit, minus idoneo fiet. Terẽtia tibi sæpe gratias agit. Mihi etiã unũ de malis in metu est fratris miseri negotiũ. quod, si sciam, cuiusmodi sit; sciam, quid agendũ mihi sit. Me etiã nunc istorũ beneficiorũ, & literarũ expectatio, ut tibi placet; Thessalonicæ tenet. si quid erit noui allatum, sciã, de reliquo quid agẽdum sit. Tu, si, ut scribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium scripsi, tibi misi. Vale. Idib. Iun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO . S.

ACTA quæ essent usq; ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero, ubi sim: nã si erit causa, si quid agetur, si spem uidero, aut ibidẽ operiar, aut me ad te conferã: sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, q̃ de me. itaque, quid ea mihi prosit, nescio. sed tamẽ, quoad me uos sperare uultis, uobis obtemperabo. Nã quod me tam sæpe, & tam uehemẽter obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso ecquod tantũ malum est, quod in mea calamitate nõ sit? ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus, ingenij, consilij, gratiæ, tãtis præsidijs bonorũ omnium cõcidit? possum obliuisci, qui fuerim; nõ sentire, qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipsum, semperq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrẽ. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandẽ sum accusandus? q doleo, an quòd commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirẽtur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum

putares; eóq; ad te minus multa scribo, quòd & mœrore impedior, &; quid expectem istinc, magis habeo, quã quid ipse scribam. quæ si erunt allata, faciam te nostri consilij certiorē. tu, ut adhuc fecisti, quamplurimis de rebus ad me uelim scribas, ut prorsus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ME ET tuæ literæ, & quidã boni nuntij, nõ optimis tamen auctoribus, et expectatio uestrarum literarũ, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebãt. si accepero literas, quas expecto; si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam; si non erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, consilio, gratia iuua: consolari iam desine: obiurgare uero noli. quod cùm facis, ut ego tuum amorem, & dolorem desidero: quem ita affectum mea erumna esse arbitror, ut te ipsum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum, humanissimumq; sustenta. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas.
Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

TV quidem sedulo argumentaris, quid sit sperãdum, et maxime per senatum. idemq; caput rogationis proponi scribis, quare in senatu dici nihil liceat: itaque siletur. hic tu me accusas quòd me affligem; cũ ita sim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. spem ostendis secundũ comitia. quæ ista est eodē Tribuno pl.

& inimico Consule Des? percussisti autem me etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut scribis, medere, si quid potes. scripsi equidem olim ei iratus, quòd ille prior scripserat, sed ita compresseram, ut nunquam emanaturam putarem: quo modo exciderit, nescio. sed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia scripta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto posse probari, non esse meam. id, si putas me posse sanari, cures uelim. sin plane perij, minus laboro. Ego etiã nunc eodem in loco iaceo, sine sermone ullo, sine cogitatione ulla. licet tibi, ut scribis, significarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te istic prodesse, hic ne uerbo quidem leuare me posse. non queo plura scribere: nec est, quod scribam. uestra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripseram, me in Epeiro futurũ: posteaquã extenuari spem nostrã, et euanescere uidi, mutaui cõsiliũ, nec me Thessalonica cõmoui, ubi esse cõstitueram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore, uti secundũ comitia aliquid de nobis in senatu ageretur; id tibi Pompeiũ dixisse. qua de re, quoniam comitia habita sunt, tuq; nil ad me scribis: perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse, meq; temporis non longinqui spe ductum esse moleste ferã. Quẽ autem motũ te uidere scripseras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nuntiant, qui ueniunt, nullum fore. In Tribunis pl. Dess. reliqua spes est. quã si expectaro, nõ erit, ꝙ putes me causæ meæ, ac uoluntati meorum defuisse.

Quod me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam grauiter feram : debes ignoscere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nā quòd scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra est, atque utinam tam in periculo fuisset, cum ego ijs, quibus meam salutem carissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisq; usus sum: qui ut me paulum inclinari timore uiderūt, sic impulerunt, ut omni suo scelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. nunc, quoniam est Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser si incolumem relinquo, non me totum perijsse arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus sum expectatione de Pōpeio, quidnam de nobis uelit, aut ostendat: comitia enim credo esse habita. quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. si tibi stultus esse uideor, qui sperem; facio tuo iussu; & scio te me ijs epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari: nunc uelim mihi plane perscribas, quid uideas. scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse. ea si qui casus ex parte correxerint, minus moleste feremus nos uixisse, & adhuc uiuere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Thessalonica, sed iam extrudimur, non à Plancio,

(nam is quidem retinet) uerum ab ipso loco minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc, si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum: sed scies. Vale. XII. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Id. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã, qua me obiurgas, & rogas, ut sim firmior: alteram, qua Crassi libertum ais tibi de mea solicitudine, maciéq; narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quod à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deserar, sed id ipsum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? & si tu incolumis me requiris, quo modo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solum quia non ignoras, sed etiam ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tantas miserias incidisse. dies autem non modo non leuat luctum hunc, sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate, hic non potest non & sensu præsentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim nõ mea solum, neque meos, sed me ipsum:

quid enim sum? sed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus sæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi scripsi inuidisse, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab isto scelere abfuisse, ut maxime doleam plus apud me simulationem aliorum, quàm istius fidem ualuisse. cæteri, quos purgas, debent mihi purgati esse, tibi si sunt. sed hæc sero agimus. Crassi libertum nihil puto sincere locutum. In senatu rem probe scribis actam. sed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ unde sit prolata, nescio. sed Axius eiusdem diei scribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at potest ille aliquid prætermittere. tu, nisi quod erat, profecto non scripsisti. Varronis sermo facit expectationem Cæsaris. atque utinam ipse Varro incumbat in causam. quod profecto cum sua sponte, tum te instante faciet. ego, si me aliquando uestri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq; officia, & studia, quæ parum antea luxerunt (fatendum est enim) sic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis nostris, restitutum putes. si quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignosce: in me enim ipsum peccaui uehementius. neque hæc eo scribo, quo te non meo casu maximo dolore esse affectum sciam: sed profecto, si, quantum me amas, & amasti, tantum amare deberes, ac debuisses, nunquam esses passus me, quo tu abundas, egere consilio; nec esses passus mihi persuaderi, utile nobis esse, legem de collegijs perferri. sed tu tantum lacrymas præbuisti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipse ego:

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & noctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo, non tuo scelere prætermissum est. quòd si non modo tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali responso perterritum à turpissimo consilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem honeste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas: me enim ipsum multo magis accuso; deinde te, quasi me alterum: & simul meæ culpæ socium quæro. si restituor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs téq; certe; quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur.

Quod te cum Culeone scribis de priuilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idem S.C. intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quàm si, ut est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset. hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutando, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo præterita, ueruntamen ob hanc causam, ut, si quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione perturber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per senatum ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, ne'ue diceret.

ci liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturum? quo modo autem ijs, quos tu scribis, & de re dicentibus, &, ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut, si nõ poterit, egomet quã modo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autem spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext. ex quibus statuam, in tuos ne agros confugiam, ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideam, & propius sim, si quid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quòd aut in me ipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præsto esses, quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendendũ destitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, & tacente te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac ut sciamus, & nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem, non me potissimũ tuis tectis crederem. meam amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui: quod si fuisset, fidem eandem, curã maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitanté retinuisses, istos labores, quos nunc in naufragijs nostris suscipis, non subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata pscribas, meq; , ut facis, uelis esse aliquem, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iam esse nõ possum; & ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatum putes. si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarum Cal. Sext. datarũ, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ; sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid sequemur. tuæ quidem literæ, quo sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minorẽ, quàm cũ lectæ sunt. tũ id, quod attulerũt ad spẽ, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Sept. eo autẽ die Liuinus L. Reguli lib. ad me à Regulo missus uenit. is omnino mẽtionẽ nullã factã esse nunciauit, sed fuisse tamẽ sermonẽ de C. Clodij filio, isq; mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerũt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo Liuinij fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd Appij quæstio est.

Cætera, quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostendunt. ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res

diiudicabitur, aut ad te conferã me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potestatem, ut incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM nobis nõ paruã attuleras, cũ scripseras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmasse, causam nostrã Pompeiũ certe suscepturũ; et simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, auctorem etiam daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiã illud scripseras, eũdẽ, secundum comitia, dixisse. fac (si uides quãtis in malis iaceam, & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, qui me tã ualde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ: neque. n. me desperare uis, nec temere sperare. fac, obsecro te, ut omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD eiusmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex iis esset expectandũ, spe, & cupiditate Thessalonicæ detentus sum. posteaquã omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Asiam ire nolui; quòd &

celebritas mihi odio est; & , si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebã: itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libentissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquam facilius hãc miserrimam uitam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero. ero cum paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquam in tantã spem adduxerunt, quãtam aliorũ: attamẽ mea spes etiam tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniam cœptum est, age, quoquo modo cœptũ est, & quacũque de causa, non deserã neque optimi, atque unici fratris miseras, atque luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spẽ ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, & obsecro Pōponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominũ spoliatũ, si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos perderẽ; ut me tua misericordia iuues, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiam, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes, mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quantũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quã sæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidẽ ita esse, & auunculũ tuum functũ

esse officio, uehementissime probo. gaudere me tum dicam, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia essent ex sententia, si nobis animus si consiliũ, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset. quæ colligere nolo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diemq́; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobi proponitur. maxime tamen uolui præstolari apud te in Epetro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quã domum. sed tibi nihil mando nominatim: me totum tuo amori, fideiq́; commendo. Quòd te in tãta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quãtum sit præsidiũ, uideo: intelligoq́; te multas parteis meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neque, ut ita facias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspicari accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te commissum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor ista cura: tibi tamẽ eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim, quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omneisq́; ad nostrã salutem adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius scribi: et id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam: mihi autem erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirū, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancūque in partē, quā planissime ad me scribas, & meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S.

ETSI diligēter ad me Quintus frater, et Piso, quæ essent acta, scripserant: tamen uellē tua te occupatio non impedisset, quo minus: ut cōsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. me adhuc Plancius liberalitate sua retinet iam aliquoties conatū ire in Epeirum. spes homini est iniecta, non eadem, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cū faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod et re, et promissis, et literis declarat, spē nobis nō nullā affert Pōpeij uoluntatis, sæpe. n. tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantū sperarét, profectū esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: et scribe ad me omnia. premor

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quòd, per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil erā auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq; ad me uelim omnia quāmdiligentissime, cuicuimodi sunt, scribas. ego iam aut rem, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. treis epistolas à te accepi, unā datā ad. VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem: eáq;, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli uolūtate, de tota Pōpeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinem tuam diem non adscribis, sed satis significas tempus: lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. & quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint, & quo modo, te non fugit. alterũ caput est tralatitiũ de impunitate, si quid cõtra alias leges eius legis ergò factũ sit. tertiũ caput, mi Põponi, quo consilio, & à quo sit inculcatũ, uide: scis enim Clodiũ sanxisse, ut uix, aut omnino nõ posset nec per senatũ, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunquã esse obseruatas sanctiones earum legũ, quæ abrogarentur, nã si id esset, nulla ferè abrogari posset (neque enim ulla est, quæ nõ ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eã abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit; cũ semper ita habitũ, obseruatũq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerũt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS'VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE'VE SIT EH. IN R. *atq; hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autẽ cõtra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendũ putarent. neque id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptũ esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non*

fallit,quod si opus esset,omnes in abrogando uterentur. Numium,ac cæteros fugerit,inuestiges,uelim, et quis attulerit,& quare octo Tribuni pl.ad senatum de me referre non dubitarint:siue q obseruandū illud caput nō putabant,ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent,quod ne ijs quidem, qui lege tenentur,est curandum : id caput sanè nolim nouos Tribunos pl . ferre : sed perferant modo quidlibet:uno capite,quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cōtentus iádudum pudet tam multa scribere : uereor enim, ne re iam desperata legas;ut hæc mea diligentia miserabilis tibi,alijs irridéda uideatur . sed si est aliquid in spe, uide legem,quam T. Fadio scripsit T. Visellius.ea mihi perplacet.nam Sestij nostri,quam tu tibi probari scribis,mihi non placet. Tertia est epistola prid.Id.Nou. data:in qua exponis prudenter,& diligenter,quæ sint, quæ rem distinere uideantur,de Crasso,de Pompeio , de cæteris . quare oro te,ut,si qua spes erit posse studijs bonorum, auctoritate,multitudine comparata rem cōfici, des operam,ut uno impetu perfringantur , in eam rem incumbas,cæterosq; tu excites . sin,ut ego perspicio cum tua coniectura,tum etiam mea spei nihil est : oro, obtestorq; te,ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdidi; ne'ue quid eum patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuæ filio ; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam , & ignominiam nominis mei , tueare , quoad poteris;Terentiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs . Ego in Epeirum proficiscar , cum primorum dierum nuncios excepero . Tu ad me uelim proximis

literis,ut se initia dederint,perscribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

ANTEA,cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse,etsi uerebar quorsum id casurum esset,tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi & dictum est, & scriptum,uehementer consilium uestrum reprehẽdi:grauiter sum cõmotus,quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succẽsent, quæ potest spes esse? ac uidentur iure succensere,cũ & expertes consilij fuerint qui causam nostrã susceperant, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant,se nostra causa uoluisse suam potestatem esse de Consulibus ornandis,non ut eos impedirent,sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint,posse id libere facere; sin uellent nostra causa,nihil posse se inuitis.nam quod scribis,ni ita nobis placuisset,illos hoc idẽ per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo * modo potuit. ita uereor,ne & studia Tribunorum amiserimus,&, si studia maneant,uinculum illud adiũgendorũ Consulum amissum sit. accedit aliud nõ paruũ incõmodum,quòd grauis illa opinio,ut quidem ad nos perferebatur,senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actum esset, amissa est,præsertim in ea causa,quæ non modo necessaria non fuit,sed etiã inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit non decerni. iam ijs, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit: erat enim difficile reperire, qui cõtra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile non obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatem humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodũ ceciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, et ita, ut instituisti: nam ista ueritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

POST tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescendũ esse: neq; enim (sed bonã in partẽ accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscũ unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE mihi à Quinto fratre cũ. S. C. quod de me est factum, allatæ sunt. mihi in animo est, legũ lationem expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

(nam is quidem retinet) uerum ab ipso loco minime appo-sito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc, si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum: sed scies. Vale. XII. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Id. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã, qua me obiurgas, & rogas, ut sim firmior: alteram, qua Crassi libertum ais tibi de mea solicitudine, macieq; narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quod à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deserar, sed id ipsum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? & si tu incolumis me requiris, quo modo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solum quia non ignoras, sed etiam ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tantas miserias incidisse. dies autem non modo non leuat luctum hunc, sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate, hic non potest non & sensu præsentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim nõ mea solum, neque meos, sed me ipsum:

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq́; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & noctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo, non tuo scelere prætermissum est. quòd si non modo tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali responso perterritum à turpissimo consilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem honeste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas: me enim ipsum multo magis accuso; deinde te, quasi me alterum: & simul meæ culpæ socium quæro. si restituor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs teq; certe; quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur. Quod te cum Culeone scribis de priuilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idem S. C. intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quàm si, ut est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset. hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutando, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo præterita, ueruntamen ob hanc causam, ut, si quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione perturber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per senatum ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, né ue dici liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dedit relaturum? quo modo autem ijs, quos tu scribis, & de re dicentibus, &, ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. senten-tia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut, si nõ poterit, egomet quõ modo potero? hæc nisi uides ex pediri, quã in spem me uocas? si autem spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext. ex quibus statuam, in tuos ne agros confugiam, ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideam, & propius sim, si quid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quòd aut in me ipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præsto esses, quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendendũ destitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, & tacente te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac ut sciamus, & nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem, non me potissimũ tuis tectis crederem. meam amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui: quod si fuisset, fidem eandem, curã maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitanté retinuisses, istos labores, quos nunc in naufragijs nostris suscipis, non subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata perscribas, meq; , ut facis, uelis esse aliquem, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iam esse nõ possum; & ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatum putes. si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D.XIIII.Cal.Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM *iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarum* Cal.Sext.*datarũ, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ; sin minus, Cyzicũ, aut alud quid sequemur. tuæ quidem literæ, quo sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minorẽ, quàm cũ lectæ sunt. tũ id, quod attulerũt ad spẽ, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas.* Vale. D.XII. Cal.Sept.

CICERO ATTICO S.

DE *Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem* Non.Iun. *usque ad prid.*Cal.Sept. *eo autẽ die* Liuinus L.Reguli *lib. ad me à* Regulo *missus uenit. is omnino mẽtionẽ nullã factã esse nunciauit, sed fuisse tamẽ sermonẽ de* C.Clodij *filio, isq; mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie* Sestij *pueri uenerũt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo* Liuinij *fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd* Appij *quæstio est.*

Cætera, quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostendunt. ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res

dijudicabitur, aut ad te conferã me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potestatem, ut incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM *nobis nõ paruã attuleras, cũ scripseras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmasse, causam nostrã Pompeiũ certe suscepturũ; et simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, auctorem etiam daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiã illud scripseras, eũdẽ, secundum comitia, dixisse. fac (si uides quãtis in malis iaceam, & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, qui me tã ualde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ: neque. n. me desperare uis, nec temere sperare. fac, obsecro te, ut omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVOD *eiusmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex ijs esset expectandũ, spe, & cupiditate Thessalonicæ detentus sum. posteaquã omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Asiam ire nolui; quòd &*

celebritas mihi odio est; &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebã: itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libentissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquam facilius hãc miserrimam uitam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero. ero cum paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquam in tantã spem adduxerunt, quãtam aliorũ: attamẽ mea spes etiam tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniam cœptum est, age, quoquo modo cœptũ est, & quacũque de causa, non deserã neque optimi, atque unici fratris miseras, atque luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spẽ ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, & obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominũ spoliatũ, si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos perderẽ; ut me tua misericordia iuues, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiam, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes, mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quantũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quãsæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidẽ ita esse, & auunculũ tuum functũ

esse officio, uehementissime probo. gaudere me tum dicam, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia essent ex sententia, si nobis animus si consiliũ, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset. quæ colligere nolo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diemq; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobi proponitur: maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quã domum. sed tibi nihil mando nominatim: me totum tuo amori, fideiq; commendo. Quòd te in tãta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quãtum sit præsidiũ, uideo: intelligoq; te multas partes meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neque, ut ita facias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspicari accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te commissum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor ista cura: tibi tamẽ eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim, quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omnesq; ad nostrã salutem adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius scribi: et id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam: mihi autem erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirũ, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancũque in partẽ, quã planissime ad me scribas, & meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S.

ETSI diligẽter ad me Quintus frater, et Piso, quæ essent acta, scripserant: tamen uellẽ tua te occupatio non impedisset, quo minus: ut cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. me adhuc Plancius liberalitate sua retinet iam aliquoties conatũ ire in Epeirum. spes homini est iniecta, non eadem, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cũ faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod et re, et promissis, et literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert Põpeij uoluntatis, sæpe.n. tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantũ sperarет, profectũ esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: et scribe ad me omnia. premor

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quòd, per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil erā auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cùm ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq; ad me uelim omnia quàmdiligentissime, cuiuscuimodi sunt, scribas. ego iam aut rem, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. tres epistolas à te accepi, unā datā ad. VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem: eaq́;, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli uolūtate, de tota Pōpeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinem tuam di m non adscr bis, sed satis significas tempus; lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint, & quo modo, te non fugit. alterũ caput est tralatitiũ de impunitate, si quid cõtra alias leges eius legis ergò factũ sit. tertiũ caput, mi Põponi, quo consilio, & à quo sit inculcatũ, uide: scis enim Clodiũ sanxisse, ut uix, aut omnino nõ posset nec per senatũ, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunquã esse obseruatas sanctiones earum legũ, quæ abrogarentur, nã si id esset, nulla ferè abrogari posset (neque enim ulla est, quæ nõ ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eã abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit; cũ semper ita habitũ, obseruatũq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerũt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS'VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE'VE SIT EH. IN R. *atq; hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autẽ cõtra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendũ putarent. neque id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptũ esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non*

fallit, quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. Numium, ac cæteros fugerit, inuestiges, uelim, et quis attulerit, & quare octo Tribuni pl. ad senatum de me referre non dubitarint: siue q obseruandũ illud caput nõ putabant, ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent, quod ne ijs quidem, qui lege tenentur, est curandum. id caput sanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cõtentus iãdudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iam desperata legas; ut hæc mea diligentia misera bilis tibi, alijs irridẽda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudenter, & diligenter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, ut, si qua spes erit posse studijs bonorum, auctoritate, multitudine comparata rem cõfici, des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdidi; ne'ue quid eum patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Terentiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis,ut se initia dederint,perscribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

ANTEA,cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse,etsi uerebar quorsum id casurum esset,tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius.postquam mihi & dictum est, & scriptum,uehementer consilium uestrum reprehēdi:grauiter sum cōmotus,quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata:nam si Tribuni pl.nobis succēsent, quæ potest spes esse? ac uidentur iure succensere,cū & expertes consilij fuerint qui causam nostrā susceperant, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant,se nostra causa uoluisse suam potestatem esse de Consulibus ornandis,non ut eos impedirent,sed ut ad nostram causam adiungerent:nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint,posse id libere facere; sin uellent nostra causa,nihil posse se inuitis.nam quod scribis,ni ita nobis placuisset,illos hoc idē per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo * modo potuit. ita uereor,ne & studia Tribunorum amiserimus,&, si studia maneant,uinculum illud adiūgendorū Consulum amissum sit.accedit aliud nō paruū incōmodum,quòd grauis illa opinio,ut quidem ad nos perferebatur,senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actum esset, amissa est,præsertim in ea causa,quæ non modo necessaria non fuit,sed etiā inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit non decerni. iam ijs, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit: erat enim difficile reperire, qui cōtra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile non obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatem humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodū ceciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, et ita, ut instituisti: nam ista ueritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

POST *tuum à me discessum literæ mihi* Roma *allatæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescendū esse: neq; enim (sed bonā in partē accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscū unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas.* Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE *mihi à Quinto fratre cū.* S. C. *quod de me est factum, allatæ sunt. mihi in animo est, legū lationem expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire.* Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS *literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis: cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S.

CVM *primũ* Romam *ueni, fuitq; cui recte ad te literas darem, nil prius faciendum mihi putaui, quã ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorã enim (ut uere scribam) te in consilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipsum, nec etiã propter meã in te obseruantiã nimiũ in custodia salutis meæ diligentẽ; eundemq; te, qui primis temporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidium nostrũ tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse: quem semel nactus, nũquam dimisero: ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis om n*

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignum iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optaramus, consecuti sumus. in re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, ualde laboramus, tuarumq; non tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligendas, & constituendas reliquias nostras indigemus. nunc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perlata, tamen ea inscribam breui, quæ te puto potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brũdusinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine summa, Brundusinorum gratulatione celebrata est. ante diem VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atque ordinũ, incredibili concursu Italiæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde à Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undique ad me cũ gratulatione, legati conuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plausu maximo cũ esset mihi gratulatio significata, similis & fre=

quentia, & plausus me usque ad Capitolium celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatum cõcurrissent impulsu Clodij; mea opera frumenti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur, idq; ipse cuperet, multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cum abessent consulares, quòd tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam, & Afranium. factum est S.C. in meam sentẽtiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq; ferretur. quo S.C. recitato, cum concio more hoc insulso, & nouo plausum, meo nomine recitando, dedisset: habui concionem: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pompeio postulanti negarunt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se fore dixit. legem Cõsules conscripserunt, qua Pompeio per quinquenniũ omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, & exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace-

mus, & eo magis, quòd de domo nostra nihil adhuc Pôtifices responderant: qui si sustulerint religionem, aream præclaram habebimus, superficiem Consules ex S.C. æstimabunt: sin aliter, demolientur, suo nomine locabunt, rem totam æstimabunt. ita sunt res nostræ; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. in re familiari ualde sumus, ut scis, perturbati. præterea sunt quædam domestica, quæ literis non cõmitto. Quintum fratrem insigni pietate, uirtute, fide præditum sic amo, ut debeo. Te expecto; & oro, ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo consilio egere non sinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur. iam quidam, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE *rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ reddũtur, peto à te, ut id non modo non negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidẽ tribuas. quæ etsi summa est, tamen nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri, & officij mei. nam ut ueni Romam, iterum nũc sum certior factus, esse cui darẽ literas: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, et quis esset status, atque omnes res nostræ quemadmodum essent; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. post illas datas, secuta est summa contentio de domo. diximus apud Pôtifices prid. Cal. Oct. acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiã si nunquã aliàs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quandã nobis dicẽdi dedit.*

itaque oratio iuuentuti nostræ deberi non potest: quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cum Pontifices decreßent, ita, si neque populi iussu, neque plebiscito, qui se dedicaße diceret, nominatim ei rei præfectus esset, neque populi iussu, aut plebiscito id facere iussus esset, uideri, posse sine religione iam partem areæ mihi restitui: mihi facta statim est gratulatio: nemo enim dubitat, quin domus nobis esset adiudicata: tum subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. nunciat iam populo, Pontifices secundum se decreuisse, me autem ui conari in possessionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequantur, & suam Libertatem ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cũ Consules ex S.C. porticum Catuli restituendam locaßent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibentur omnes Pontifices, qui erant senatores: à quibus Marcellinus, qui erat cupidißimus mei, sententiam primus rogatus, quæsiuit, quid essent in decernendo secuti. tum Lucullus de omnium collegarũ sententia respondit, religionis iudices Pontifices fuisse, legis senatum: se, & collegas suos de religione statuisse, in senatu de lege statuturos. quisque horũ loco sententiã rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupijt diem consumere; neque ei finis est factus; sed tamen, cum horas treis ferè dixisset, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. cum fieret S.C. in sententiam Marcellini, omnibus præter unum aßentientibus, Serranus intercesßit. de intercesßione statim ambo Consules referre cœperunt

runt

runt. cum sententiæ grauissimæ dicerentur, senatui placere mihi domum restitui, porticum Catuli locari, auctoritatē ordinis ab omnibus magistratibus defendi; si quæ uis esset facta, senatum existimaturum eius opera factum esse, qui S. C. intercessisset: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad suam ueterem fabulam rediit, abiecta toga se ad generi pedes abiecit. ille noctem sibi postulauit: non concedebant: reminiscebantur enim Cal. Ian. uix tamen sibi de mea uoluntate concessum est. postridie S. C. factum est id, quod ad te misi. deinde Consules porticum Catuli restituendam locarunt. illam porticum redemptores statim sunt demoliti libentissimis omnibus. nobis superficiem ædium Consules de consilij sententia æstimarunt HS uicies, cætera ualde illiberaliter, Tusculanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus. quæ æstimatio non modo uehementer ab optimo quoque, sed etiam à plebe reprehenditur. dices, quid igitur causæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meũ, quòd neque negarim, neque uehementius postularim: sed non est id. nam hoc quidem etiam profuisset: uerum ijdem mi T. Pomponi, ijdem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci: sed, ut spero, iam renascuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui, nostriq; facias. quoniam, acta quæ sint, habes, de reliqua nostra cogitatione cognosce. Ego me à Pompeio legari ita sum passus, ut nulla re impedirer, quin, si uellem, mihi esset integrum aut, si comitia Censorum proximi Consules haberent, petere posse, aut uotiuam legationem suscipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum: sic enim nostræ rationes postulabant: sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forensium quidem rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo scio, cum scire quid hic agatur, tum à me scire; non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, quàm cum ab alijs aut scribuntur tibi, aut nunciantur; uerum ut perspicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur-

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui nescio an ulli sint, sed plane hominum omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit: sed ego diæta curari incipio: cheirurgiæ tædet. ille, omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceranio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit: ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat: tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem ædium

* Sulla se in senatu postridie Idus. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule famil liari tuo, de cuius constantia, uirtute uerissimæ literæ. Sestius furere. ille postea, si comitia sua non fierent, urbi minari: proposita Marcellini sententia, quam ille de scripto ita dixerat, ut totam nostram causam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaq; omnia comitiis anteferret: proscripsit se per omnes dies comitiales de cœlo seruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appii, furiosissimæ Publii: hæc tamen summa, nisi Milo in campum obnunciasset, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cu haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, summa cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuncietur: nihil esse, quod in campum nocte ueniretur: se hora prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuiis currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat. ille se recipit magno, & turpi Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego uicinus audirem. Clodii uestibulum uacuum sanè mihi nunciabatur, paucis pannosis sine

laterna. meo consilio omnia illi fieri quærebantur, ignari quātum in illo heroe esset animi, quantum etiam consilij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit, à Milone fore puto. si se inter uiam obtulerit, occisum iri ab ipso Milone uideo. nō dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi, & perfidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus. re familiari cōminuti sumus. Quinti fratris tamen liberalitati; pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem; illo recusante subsidijs amicorum respondemus. quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diē tertium Cal. Febr. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seséq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberem, quod tibi, præsertim iam prope præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significarem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, & te amari scias. cætera coràm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis, mirificam librorū meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multo meliores

sunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera administris; ijsq; imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, σνλλάβους appellatis. sed hæc, si tibi erit commodum: ipse uero utique fac uenias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere: ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emisti locũ præclarũ. gladiatores audio pugnare mirifice. si locare uoluisses, duobus his muneribus liberasses. sed hæc posterius. tu fac uenias, & de librarijs, si me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? *existimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquã misi prius? urgebar ab eo, ad quẽ misi, et non habebã exẽplar. quid? etiã: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum est) subturpicula mihi uidebatur esse παλινῳδία. sed ualeant recta, uera, honesta consilia. non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, ut uolunt esse, & ut essent, si quidquam haberẽt fidei. senseram, noram, inductus, relictus, proiectus ab ijs: tamen hoc erat in animo, ut cum ijs in Rep. consentirem. ijdem erant, qui fuerãt. uix aliquando te auctore resipiui. dices, ea te monuisse, suasisse, quæ facerem: non etiã ut scriberem. ego mehercule mihi necessitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut scripsi:*

erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, & ij subringentur, qui uillam me moleste ferunt habere, quae Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant; qui domum negant oportuisse me ædificare, uendere aiunt oportuisse. sed quid ad hoc? si quibus sententijs dixi quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen me contra Pompeij uoluntaté dixisse. sed quoniá, qui nihil possunt, ij me nolũt amare: demus operã, ut ab ijs, qui possunt, diligamur. dices: uellem, iampridem. scio te uoluisse, et me. asi nugi geram manũ fuisse. iam tempus est me ipsum á me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam ꝙ crebro inuisis, est mihi ualde gratũ. Viaticum Crassipes præripit. Tu de uia rectá in hortos. uidetur conmodius ad te: postridie scilicet: quid enim tua? sed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt cõstructione, & sittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO scilicet sic fero, ut debeo. uirũ bonum, & magnum hominé, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq; malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quòd ipsius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, et uestri mehercule quia sic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse ereptus: nam quid fœdius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etsi es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam seruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, si loquor de Rep. quod oport-

insanus; si quod opus est, seruus existimor; si taceo, oppressus, & captus; quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem possum, ut non ingratus uidear. quid, si cessare libet, & in otij portum confugere? nequidquam. immo etiã in bellũ, & in castra. ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ esse noluimus? sic faciundum est: tibi enim ipsi, cui utinam semper paruissem, sic uideo placere. reliqui est: σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: non mehercule possum; & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipsum mecum in his locis commentor, ut ista improbem: idq́; tu, cum unà erimus, confirmabis.

A te literas crebro ad me scribi uideo: sed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit dolorẽ meũ: casu enim trinas ante legeram, quibus meliuscule Lentulo esse scriptum erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, ut scripsi, non miser: nos uero serui. Quod me admones, ut scribã illa Hortensiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui, sed mehercule incipiendo refugi, ne, quòd uideor stulte illius amici non intemperiem tulisse; rursus stulte iniuriam illius faciam illustrẽ, si quid scripsero; & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, et aliquid satisfáctio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus: tu modo quã sæpissime ad me aliquid. Epistolã, Luceio quã misi, qua, res meas ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas: ualde bella est: eumq́; ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi se ita facturũ rescripsit, agas gratias. Domũ nostram quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes: ualde enim est in me liberalis: nihil ἐυηχορώτερον. Vale

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *tua me ſolicitũ de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monſtra nunciarat.* De Apollonio *quod ſcribis, qui illi* Dyirati, *homini* Græco, *qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus* R. *nã* Terentius *ſuo iure.* De Metello, οὐχ ὅσίη φθιμένοισιν: *ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo ſint: quid enim uereris, quẽcunque hæredem fecit? niſi* Publium *fecit. uerũ fecit non improbe, quãquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in aliis eris cautior.* Mea *mandata de domo curabis: præſidia locabis:* Milonem *admonebis.* Arpinatum *fremitus eſt incredibilis de* Laterio. *quid quæris? equidem dolui.* ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod *ſupereſt, etiam puerum* Ciceronem *curabis, & amabis, ut facis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA *me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nã de rauduſculo quod ſcribis,* μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. *ædificati tibi in agris nihil reperio: in oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium ſit ne uendale; ac proximum quidẽ noſtris ædibus. hoc ſcito,* Antium Buthrotum *eſſe* Romæ, *ut* Corcyræ *illud tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil*

* *amœnius.* ΕΙΜΗΙCΗΤΩΦΙΛΟC. KOC. *poſtea uero q̃* Tyrãnio *mihi libros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidẽ in re mirifica opera* Dionyſii,

& Menophili tui fuit . nihil uenustius , quàm illa tua pegmata , postquã misisti, libros illustrarunt ualde . & scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita , bene si rẽ * *gerunt : non quæro male sic egisse.* Apenas uix discesserat, quum epistola . *quid ais ? putas'ne fore, ut legẽ non ferat ? dic, oro te, clarius : uix enim mihi exaudisse uideor . uerum statim fac, ut sciam, si modo est commodum . ludis quidẽ quoniam dies est additus, eo etiã melius hic eum diem cum* Dionysio *conteremus.* De Trebonio *prorsus tibi assentior.* De Domitio , σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν , *quã est ista* περίστασις *nostra : uel* ꝙ *ab iisdem : uel* ꝙ *præter opinionem : uel* ꝙ *uiri boni nusquã : unũ dissimile ,* ꝙ *huic merito . nam de ipso casu nescio, an illud melius : quid enim hoc miserius, quã eũ, qui tot annos, quot habet , designatus* Consul *fuerit, fieri* Consulẽ *non posse ? præsertim cũ aut solus, aut certe non plus, quàm cum altero petat ? si uero id est, quod nescio an sit, ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorũ* Consulũ *paginulas habeat, quàm factorũ : quid illo miserius ? nisi* Resp. *in qua ne speratur quidem melius quidquam .* De Natta *ex tuis primum sciui literis . oderam hominem.*

De poemate *quod quæris , quid si cupiat effugere? quid sinat ?* De Fabio Lusco *quod eram exorsus , homo peramans semper nostri fuit , nec mihi unquam odio : satis enim acutus, & permodestus , ac bene frugi . eum quia non uidebam , abesse putabam . audiui ex* Gauio *hoc* Firmano, Romæ *esse hominem, & fuisse* * *assiduũ . percussit animum . dices, tantula ne causa ? permulta ad me detulerat non dubia de* Firmanis *fra-*

tribus. quid sit, quòd se à me remouit, si modo remouit, ignoro. De eo, quod me mones, ut et me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam, ita faciam: sed opus est maiore prudentia; quam à te, ut soleo, petam. Tu uelim & Fabium, si quem habes aditum, odorere, & istum conuiuam tuum degustes, & ad me, de istis rebus, & de omnibus quotidie scribas. ubi nihil erit, quod scribas; id ipsum scribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANE' uelim scire, num censum impedant Tribuni diebus uitiādis (est enim hic rumor) totaq; de censura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pōpeio fuimus. multa mecum de Rep. sanè sibi displicens, ut loquebatur (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernens, Hispaniā iactans. hic quoque, ut loquebatur: & opinor usquequaque, de hoc cū dicemus, sit hoc quasi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd signa componenda suscepisses. in nos uero suauissime hercule est effusus. uenit etiam ad me in Cumanum ac se nihil minus uelle mihi uisus est, quàm Messalam Consulatum petere. de quo ipso si quid scis, uelim scire. Quòd Luceio scribis te nostram gloriam commendaturum, & aedificium nostrum quòd crebro inuisis, gratum. Quintus frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suauissimum secum haberet, ad te Nonis Maijs uenturū. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij. eo die Neapoli apud Laetum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane haec scripsi. Puteolis magnus est rumor,

Ptolemæum esse in regno. si quid habes certius, uelim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti: fortasse tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinénsibus: ne ista quidé desunt: sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & uoluptatibus propter Remp. sic literis sustentor, & recreor: maloq́; in illa tua sedecula, quã habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli; tecumq́; apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo esse ambulandum. sed de illa ambulatione fors uiderit, aut si quis est, qui curet Deus. Nostram ambulationem, & Laconicum, eaq́;, quæ Cyrea sint, uelim, cum poteris, inuisas, & urgeas Philotimũ, ut properet, ut possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. misit ad me statim, qui salutem nunciaret. ad eum postridie mane uadebam, cum hæc scripsi. Vale.

CICERO ATTICO S.

DELECTARVNT me epistolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante dié V. Cal. perge reliqua. gestio scire ista omnia. etiam, illud cuiusmodi sit, uelim perspicias: potes à Demetrio. dixit Pompeius, Crassum à se in Albano expectari ante diem quartum Cal. is cum uenisset, Romam esse statim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæsiui, gladiatoribus ne? respõdit, ante, quàm inducerentur. id cuiusmodi sit, aut nunc, si scias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cũ homine mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnesq́; nos salutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu-

rioso, ita perscribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid Censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. denique etiam quid à te fiat, ad me uelim scribas: non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionysium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi sermo desit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio nostrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto, statim ut sit, qui à te mihi epistolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGNATIVS Romæ est. sed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter se acturum cũ Aquilio, confirmauit. uidebis ergo hominem, si uoles. Macroni uix uideor præsto esse: Idibus enim auctionem Larini uideo, & biduum prætereà. id tu, quoniam Maronem tanti facis, Ignoscas mihi uelim. Sed, si me diligis, postridie Cal. cœna apud me cum Pilia. prorsus id facies. Cal. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diuersorio, cœnare. facio fraudem S.C. inde domum cœnatus, ut sim mane præsto Miloni. ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus nostra te tota salutat. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS in Tusculanũ uenisse ad XVII. Cal. Dec. uideo te scire. ibi Dionysius nobis præsto fuit. Romæ ad XIIII. Cal. uolumus esse: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorũ nõ nulla opinio est.

* ergo ut sit rata. Abfuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non moleste: nam aut defendissem, quod non placeret; aut defuissem, cui non oporteret. sed mehercule uelim res istas, & præsertim statũ reip. & quo animo Consules ferant hunc σκυλμόν, rescribas ad me quantum potes, & uales. sum ὀζύπεινος: et, si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidem nostrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum, item T. iterum Cõsules. ô hominem nequam. De libris oratorijs factum est à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerunt. describas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, ne istuc hostes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S.

VESTORIVS noster me per literas facit certiorẽ, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectũ esse, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuisses. si iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus, ac si ipse adesses, cum cæteri, tum Varronis: est enim mihi utendum quibusdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut spero, tibi ualde probabo. uelim, si quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid forte de comitijs, de rep. (soles enim tu hæc festine odorari) conscribas ad me. si nihil habebis, tamen scribas aliquid: nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiua, aut loquax uisa est. maxime autem rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex sententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscuram, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquam enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus carissimis, & suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatem tuam, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nũc quidem deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmasti. cum illis tũ, cum salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarum. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερολεγδὸν perscripta omnia. sed, ut coniicio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autem mearum ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique rempub. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle, neque tamen id ipsum abunde: nam absoluerũt XXII. condẽnauerunt XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus in ea causa fuit cuiusmodi solet. nos uerbum nullum: ueritas est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. his rebus actis, Reatini me ad sua τέμπη duxerunt, ut agerem causam cõtra Interãnates apud Consulem, & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus interciso mõte in Nar defluit. ex quo est illa siccata, & humida tamẽ modice Rosia. uixi cum Axio: qui etiam me ad Septem aquas duxit. redij Romam Fonteij causa: ad VII. Id. Quint. ueni: spectaculum primum, magno, & æquabili plausu: sed hoc ne curaris; ego ineptus, qui scripserim: deinde Antiphõti operam: is erat ante manumissus, quàm productus: ne diutius pendeas, palmam tulit. sed nihil tam pusillum, nihil tam sine uoce, nihil tam uerum. hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanacte. nã in cæteris parem habuit neminẽ. quæris nunc de Arbuscula. ualde placuit. Ludi magnifici, & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum: ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. fœnus ex triente Idibus Quint. factum erat bessibus. dices, istuc quidem non moleste fero. ò uirum, ò ciuem. Memmium Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt; qua pactione, epistolæ committere nõ audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed utrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla est: pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quo aut animus desit,

aut

aut amici : sed coitio Consulum, & Pompeius obsunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij candidati iurarunt se arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena deposuerunt, ut, qui à Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur, hæc ego pridie scribebam, quàm comitia fore putabantur. sed ad te V. Cal. Sext. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam. quæ si, ut putantur, gratuita fuerint; plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Messius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nam eum Cæsari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adesset. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter : agitur tamen satis. deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices gloriosi. fortasse accedent etiam Consules. in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis suspicor iam eum esse in Britania. suspenso animo expecto, quid agat. illud quidem sumus adepti, quod multis, & magnis indicijs possumus iudicare, nos Cæsari & carissimos, & iucundissimos esse. Dionysium uelim saluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quamprimum ueniat, ut possit Ciceronem meum, atque etiam me ipsum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S.

OCCVPATIONVM *mearũ uel hoc signũ erit, quòd epistola librarij manu est. De epistolarũ frequentia te nihil accuso : sed pleraque tantummodo mihi nunciabant ubi esses, quod erat abs te, uel etiam*

significabant recte esse. quo in genere maxime delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ : scire enim uolebam te commode nauigasse . sed hæc epistolarum frequentia non tam ubertate sua , quàm celeritate delectauit . illa fuit grauis , & plena rerum, quam mihi M. Paccius hospes tuus reddidit. ad eam rescribam igitur , & hoc primum. Paccio re , & uerbis ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in intimis est meis,cum antea notus non fuisset. nunc pergam ad cætera. Varro , de quo ad me scribis , includetur in aliquem locum , si modo erit locus . sed nosti genus dialogorum meorum ; ut in oratorijs , quos tu in cœlum fers,non mentio potuit fieri cuiusquam ab ijs , qui disputant,nisi eius,qui illis notus,aut auditus esset . hanc ego de rep. quam institui , disputationem in Africani personam,& Phili,& Lælij,& Manilij contuli. adiunxi adolescentes Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos,Scæuolam, & Fannium . itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor proœmijs , ut Aristoteles in ijs , quos ἐξωτερικοὺς uocat , aliquid efficere , ut non sine causa istum appellarem : id quod intelligo tibi placere . utinam modo conata efficere possim : rem enim, quod te non fugit , magnam complexus sum , & grauem,& plurimi otij,quo ego maxime egeo. Quod in ijs libris,quos laudas, personam desideras Scæuolæ : non eam temere dimoui : sed feci idem , quod in πολιτείᾳ Deus ille noster Plato cum in Piræum Socrates uenisset ad Cephalum, locupletem , & festiuum senem , quoad primus ille sermo haberetur , adest in disputando senex: deinde,cum ipse quoque commodissime locutus esset , ad

rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea reuertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua meministi, & ijs honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plures dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est luculenta. Aureliam, ut scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio non desum: gratum enim tibi id esse intelligo, &, ut ille intelligat, curo: sed scis qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege Iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. Nonas Quint.
★ *de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S.C. quod hic Consules de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, non mi-*
★ *hi ut quod. iam intelligebamus enunciationem illam Memmij ualde Cæsari displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret ab ijs consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin-*

gulos candidatos. magnus timor candidatorum. sed qui-
* dam iudices, in his Opimius Veietorantius, Tribunus pl.
* appellarunt, ne iniussu populi iudicarent. rescidit. comi-
tia dilata ex S.C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue
nit legi dies. Terentius intercessit. Consules, qui illud
leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt. hic
Abdera non tacente me. dices, tamen tu non quiescis?
ignosce, uix possum. ueruntamen quid tam ridiculum?
senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm
lex lata esset: si qui intercessisset, res integra referretur.
cœpta ferri leuiter. intercessum non inuitis. res ad se-
natum: de ea re ita censuerunt: comitia primo quoque
tempore haberi censere. Scaurus, qui erat paucis diebus
illis absolutus, cum ego partem eius ornatissime defen-
dissem, obnunciationibus per Scæuolam interpositis, sin-
gulis diebus usque ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die scri
psi, sublatis, populo tributim domi suæ satisfecerat. sed
tamen, etsi uberior liberalitas huius, gratior esse uide-
batur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uide-
re tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non ha-
bes nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore.
sed senatus hodie fuerat futurus, id est Cal. Oct. iam
enim lucifcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauo-
nium, liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil ti-
mueris: sed tamen promitto nihil. quid quæris aliud?
iudicia, credo. Drusus, Scaurus non fecisse uidentur.
tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Mem-
mio, Messala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria-
rio, aut à L. Cæsare. quid poteris, inquies, pro iis
dicere? ne uiuam, si scio. in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. Nunc ut opinionem habeas rerum, ferendum est. quæris, ego me ut gesserim? constanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. quo modo ergo absolutus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accusatorum incredibilis infantia, id est L. Lentuli, L. F. quẽ fremunt omnes præuaricatum: deinde Põpeij mira contentio, iudicum sordes. attamen XXXII condemnarunt, XXXVIII absoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum est plane expeditus. dices, tu ergo hæc quo modo fers? belle mehercule, & in eo me ualde amo. amisimus mi Pomponi non omnem modo succũ, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. nulla est Resp. quæ delectet, in qua acquiescã. id ne igitur, inquies, facile fers? id ipsum: recordor enim quàm bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unum omnia posse, disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia. nec tamen ego de meo statu demigro: quæq; uita maxime est ad naturã, ad eã me refero, & literas, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. domus me, & rura nostra delectant. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim. fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, et domestica nos delectant. mirã securitatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu: nemo enim in terris

est mihi tam consentientibus sensibus . sed accipe alia.

Res fluit ad interregnum, & est nonnullus odor Di*ctaturæ , sermo quidem multus , qui etiam* Gabinium *apud timidos iudices adiuuit .* Candidati *cosulares omnes rei ambitus . accedit etiam* Gabinius : *quem* P. Sulla *non dubitans , quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente* Torquato. *sed omnes absoluẽtur, nec posthac quisquam damnabitur, nisi qui hominẽ occiderit.* Hoc *tamen agitur seuerius : itaque iudicia calent.*M. Fuluius Nobilior *condemnatus est. multi alij urbani ne respondent quidem . quid aliud noui ? & tamen, absoluto* Gabinio, *stomachantes alij iudices, hora post ,* Antiochum Gabinium *nescio quem, solidis pectoribus libertum, accensum* Gabinij *, lege* Papia *condẽnarũt . itaque dixit statim reus læsæ maiestatis* ΟΥΣ

* ΟΙΜΡΙΣΑΜΑ ΦΙΗΙ. Pontinus *uult ad* IIII. Non. Nou. *triumphare . huic obuiam* Cato , & Seruilius Prætor *aperte, &* Q. . Mutius Trib. *negat enim latum de imperio : & est latum* Hercule *insule. sed erit cum* Pontino Appius Cos. Cato *tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare . id ego puto , ut multa eiusdem, ad nihil recasurum.* Appius *sine lege suo sumptu in* Ciliciam *cogitat.* Ab Quinto *fratre, & à* Cæsare *accepi ad* IX. Cal. Nou. *literas, confecta* Britania, *obsidibus acceptis, nulla præda , imperata tamen pecunia , datas à litoribus* Britaniæ , *proximo : ad* VI. Cal. Oct. *exercitum* Britania *reportabant .* Q. Pilius *erat iam ad* Cæsarem *profectus .* Tu *, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas , aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas , aduentare , et pro-*

pè adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tătopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, et ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam Epheso, ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' EXPECTATAS mihi tuas literas. ô gratũ aduentũ. ô constantiã promissi, & fidem miram. ô nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans superioris tuæ transmissionis. sed, nisi fallor, citius te, quã scribis, uidebo: credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit, quid te Apulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reip. germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuisis palàm: uide absolutum Gabinium: detur esse ualiturum. De Messala quod quæris: quid scribam, nescio: nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet Aedilitas eius memoriam non ingratam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris de-

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ re spondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæsaris in me amore cognoui, eáq; sunt ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur: constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitū est, neque argenti scrupulum esse ullum in illa insula, neq; ullam spem prædæ, nisi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut musicis eruditos expectare. Paulus in medio foro basilicam iam penè texuit ijsdem antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. itaque Cæsaris amici (me dico, et Oppium) disrumparis licet, monimentū illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, et usq; ad atrium Libertatis explicaremus, contempsimus sexcenties HS. cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam: nam in campo Martio septa tribunitijs comitijs marmorea sumus et tecta facturi, eáq; cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur. simul adiungetur huic operi Villa etiam Publica. dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de lustro, quod iam desperatum est, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure: scribis einm in ea epistola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, &

tam longe abesses. sed hæc mallem integra re tecum egisse: profecto enim aliquid egissem; nunc reprimam susceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certum non habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. huic tamé nescio cui, quòd uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. tu quoniam iturum te in Asiã esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certioré uelim, & de Euthychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO te existimare me non oblitum consuetudinis, & instituti mei rarius ad te scribere, quàm solebã: sed cum loca, & itinera tua nihil haberi certi uideo, neque in Epeirum, neque Athenas, neq; in Asiã, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti, dedi literas: neque enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ nó sint, nihil ea res nos offensura sit; quæ tantũ habét mysteriorum, ut eas ne librarijs quidé ferè cómittamus. Lepidũ quo excidat. * Consules flagrãt infamia, ꝙ C. Mémius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse, suus cópetitor Domitius cũ Consulibus fecisset, ut ambo HS quadringe na Cósulibus darét, si essent ipsi Cósules facti, nisi tres Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata fer retur, quæ lata non esset; & duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouincijs consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne senatus quidé affuisset. hæc pactio non uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus multorũ tabulis cũ esse facta diceretur; prolata à Mem-

mio est, nominibus inductis auctore Pompeio. *hic* Ap-*pius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & plane inquam iacebat.* Memmius *autem, dirempta coitione inuito* Caluino*, plane refrixerat, & eo magis nūc concitare* Dictaturam*, fauere iustitio, et omnium rerum licentiæ.* Perspice *æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem* Seleucianæ *prouinciæ, & meā* Hercule *cum* Cæsare *suauissimā coniunctionem: hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem* Quintum *meum tuumq;,* Dij *boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata cōmodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? quem igitur istorum? sed heus tu, scripseram ne tibi me esse legatum* Pōpeio*? et extra urbē quidem fore ex* Idib. Ian.*? uisum est hoc mihi ad multa quadrare. sed quid plura? coràm, opinor, reliqua; ut tu tamen aliquid expectes.* Dionysio *plurimam salutem: cui quidem ego non modo seruaui, sed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad summam lætitiam meā, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero et tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendū, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum.* De Annio Sa*turnino curasti probe. de satisdando uero te rogo, quoad eris* Romæ, *tu ut satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiū, in his &* Memmianorum *prædiorum, uel* Atilianorum. De Oppio *factum est, ut uolui, & maxime quod* D C C C *aperuisti : quæ quidem ego utique uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur.* Nunc *uenio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculū, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet.* Vt *ueni in* Arpinum, *cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, et tu inter nos de sorore in* Tusculano *locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam : ut etiam si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret. illo sic die. postridie ex* Arpinati *profecti sumus. ut in* Arcano Quintus *maneret, dies fecit : ego* Aquini: *sed prādimus in* Arcano. *nosti hunc fundū. quo ut uenimus, humanissime* Quintus, Pomponia, *inquit,*

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. at illa audientibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita. id autem ex eo, ut opinor, quòd antecesserat Statius, ut prandium nobis uideret. tum Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid, quæso, istuc erat? magnum: itaque me ipsum commouerat: sic absurde, & aspere uerbis, uultuq; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit, illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est: & multa prætereo, quæ tũ mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq; narrauit, nec secum illam dormire uoluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem. quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoque esse parteis instituendi, & monendi. Reliquum est, ut ante, quàm proficisca re, mãdata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Põtinum extrudas. cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum: cui, me ad te scripsisse aliquid, in sermone significes uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI.Id.Maias.cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui deposcenti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, & hoc mihi, prætereaq; si quid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrũ, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, strategemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmus, & tam longe Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem, inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cum ex Epeiro redieris, de rep. scribas ad me uelim, si quid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo: sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id. *Maias ueni in Trebulanũ ad Pontiũ. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum altera edictum P. Licinij habebãt, (erant autem Non. Maijs datæ) altera rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in ijs, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.*

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM ueni ad V.Id.Maij. ibi accepi eas literas, quas tu superioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidẽ tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Fesulanus multo mane mihi dedit, alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo, * sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci ut nostris possit. (& tuis, δυσδιάγνωστον) πρὸς νεῦσιν esse, & quidem summe facilis. sed tu aberis, & me absente rei habebis rationem meæ: nã posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente Seruio fieri probabile. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam non uideo. Nunc uenio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello, fecisti diligenter. igitur S.C. si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit; item Bibulo. sed non dubito, quin S.C. expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato, probe. De Massone, & Ligure, cum uenerint. De illo, quod Cherippus (quoniam hic quoque πρὸς νεῦσιν sustulisti:) ὦ prouincia: etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, ne quid ad senatum. consule, aut numera: nã DC ceperis. sed tamen cõmode, quòd cum Scrofa. De Pontino, recte scribis: est enim ita, ut, si ante Cal. Iun. Brundusij futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius,

& Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi proban- tur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus: rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero; de quinque præfe- ctis, quid Pompeius facturus ſit, cum ex ipſo cognoro, faciam, ut ſcias. De Oppio bene curaſti, quòd ei DCCC expoſuiſti: idq́; , quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem: & ut agam amplius, ſi me amas, priuſquam proficiſcaris, effice. magna me cu- ra leuaris. habes ad omnia. etſi penè præterij. chartam tibi deeſſe, mea cautio eſt: ſiquidem eius inopia minus multa ad me ſcribis. tu uero aufer ducentos. etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat, dum acta, & rumores uellet. iam ſi qua certa habes de Cæſare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus re- bus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quod ſcribã: nam nec, quid man- dem, habeo; nihil enim prætermiſſum eſt: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus eſt, ita me multa ſolicitant. tantum tamen ſcito, Idib. Maijs nos Venuſia mane proficiſcentes has dediſſe. eo autem die credo aliquid actum in ſenatu. ſequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, ſed etiam rumores cognoſcamus. eas accipiemus Brunduſij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu ſcripſiſti, ex- pectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pom- peio διαλόγους de republ. habuerimus, ad te perſcribe- mus. etſi id ipſum ſcire cupio, quod ad tempus recte

ad te

ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis, ut, aut quò dem posthac literas, sciam, aut ne dem frustra. sed ante, quàm proficiscare, utique explicatum sit illud HS XX & DCCC. hoc uelim in maximis rebus, & maxime necessarijs habeas, ut, quod ductore te uelle cœpi, adiutore assequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM ueni ad XV. Cal. Iun. quòd Pótinum statueram expectare, cómodissimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cum Pompeio consumere, eóq; magis, quòd ei gratũ esse id uidebã, qui etiam à me petierit, ut secum, et apud se essem quotidie: quod cócessi libéter: multos enim eius præclaros de rep. sermones accipiam: instruar etiam consilijs idoneis ad hoc nostrũ negotium. sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne sis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quàm cómittam, ut tibi cũ possint reddi à me literæ, nó reddantur: nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem: mandaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nó desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto: quotidie enim magis, ac magis suspicor

te in Epeirum iam profectum. sed tamen, ut mādatum scias me curasse; quot ante, ait se Pompeius quinos praefectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariā causam.

Ego cum triduū cum Pompeio, & apud Pompeium fuissem, proficiscebar Brundusium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulsanda paratissimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi sis, sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET *incōmoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, & Pōtini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brūdusij: sed cursum expectabamus. tu, si modo es Romæ, (uix enim puto) sin es, hoc uehemēter animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus socius esset in bonis suis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem consilium, meumq; hoc fuerat: primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta secum habet, spoliaret: deinde, ut Faustæ, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset: erat etiam illud, ut ipsi nos, si quid seruari posset, quamfacillime seruaremus. nunc rem totam perspicias uelim: nobis enim scribuntur sæpe maiora. sed si ille queritur, si scribit ad amicos, si idem Fausta uult: Philotimus (ut ego ei corām dixeram, mihiq; ille*

receperat) ne sit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. sin hæc leuiora sunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. *scripsi etiam ad* Camillum, *ad* Lamiam, *eoq; magis, quòd nó confidebá* Romæ *te esse. summa erit hæc. statues, ut ex fide, fama, req; mea uidebitur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM *uenimus ad* XVII. Cal. Quint. *cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ &* Areus, *& meus amicus* Eutychides *opipare, &* φιλοπροσηνέστατα *nobis concesserant, epulati essemus saliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime nauigassemus: &* Leucathen *flectere, molestum uidebatur: actuarijs autem minutis* Patras *accedere sine his impedimentis, non satis uisum est decorum.* Ego, *ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc extraordinarium traducamus.* Parthus, *uelim quiescat, & fortuna nos iuuet: nostra præstabimus.* Tu, *quæso, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, quales res nostras* Romæ *reliqueris, maxime de* CXX, *& de* DCCC, *cura, ut sciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, consequere. illud tamen (quoniam nunc abes, cum id non agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi scripsisti) memento curare per te, & per omnes nostros, in primis per* Hortensium, *ut annus noster maneat suo statu, ne quid noui decernatur. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam*

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. sed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, modestissimus, & suauissimus puer, tibi salutem dicit. Dionysium semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti sinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad XV. Cal. Quint. ueneram, *expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aductu certi quidquã habebã: erã autem totus, crede mihi, tecũ: & quanquã sine iis per me ipse, tamen acrius, ue stigiis tuis monitus, de te cogitabã. quid quæris? nõ mehercule alius ullus sermo, nisi de te. sed tu aliquid de me ipso scire fortasse mauis. hæc sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quenquam comitũ. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. persuasum est omnibus meis, seruiendum esse famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduersum, Græcorũ laude, & multo sermone celebratur. quod superest, elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. sed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. reliqua sunt eiusmodi, ut meum consilium sæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerserim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τίς. dices, quid adhuc? (non dum enim in negotio uersaris) nescio, & puto molestiora restare. sed hæc ipsa fero equidem fronte, ut puto, & uultu bellissime, sed angor intimis sensibus: ita multa uel iracunde, uel insolenter, uel in omni genere stultitiæ in=*

sulse, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te celé, non perscribo; sed quia δυσδυκοίμητα sunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: etsi mihi nihil erat propositum ad scribédũ, quia, quid ageres, ubi terrarum esses, ne suspicabar quidem: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit. hac non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam; ut sciremus, in Rep. quid ageretur. quare si quid erit, quod scias de ijs rebus, quas putabis scire me uelle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendũ. quid est præterea? nihil sanè, nisi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ dũtaxat? & urbis ornamentum, & hominũ amores in te, in nos quædam beneuolentia, sed multum ea philosophia, ἄνω, καὶ κάτω: si quidem est in Aristo, apud quem erã: nam Xenonem tuum, uel nostrum potius Quinto concesseram: & tamen propter uicinitatem totos dies simul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas, ut sciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus sis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, *toties ne me literas dedisse Romam, cũ ad te nullas darẽ? at uero posthac frustra potius dabo, quàm, si recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dũ ades, quidquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in-*

fulsitatem feram. Marcellus sedendi comes, etsi ille magistratum non gesserit, erit tamen transpadanus. ita mihi uidetur non minus stomachi nostro Cæsari fecisse. sed hoc ipse uiderit. Pompeius mihi quoque uidebatur, quod scribis Varronem dicere, in Hispaniã certe iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theophani facile persuasi, nihil esse melius, quàm illud, nusquam illum discedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. Non. Quint. proficiscens Athenis dedi, cum ibi decem ipsos fuissem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Volusius aderat Quæstor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebã, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat silentium. Quod superest, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciã summa cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accusem meorum. uidentur mihi nosse nos, nostram causam, & conditioné professionis suæ. plane seruiunt existimationi meæ. quod superest, si uerum illud est οἷα τ' ἂν δέσποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut sibi sit delinquendi locus. sin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis seuerius: nam adhuc lenitate dulces sumus, &, ut spero, proficimus aliquantum. sed ego hanc, ut singuli dicunt, ἀνεξίαν in unum annũ meditatus sum: proinde pugna, ne, si quid prorogatum sit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excusatio. ijs, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo, quàm tu: quod ipsum sentire certo scio. apud Patro=

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, et post ipsi Patroni, me ad Memmiũ scribere, qui pridie, quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOTIVM magnũ est nauigare, atque id mense Quint. sexto die Delũ Athenis uenimus. pridie Non. Quint. à Piræeo ad Zostera uento molesto, qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad. VIII. Id. ad Ceo iucunde. inde Gyarũ sæuo uento, non aduerso: hinc Scyrũ, inde Delũ, utroque citius, quàm uellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum

ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρωτηρίων iura uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrum etiã ad Hortensiũ. cui quidem ualde συνηγωνίων. sed tuas de eius iudicij sermonibus, & mehercule omni de Reip. statu literas expecto, πολιτικώτερον quidem scriptas, (quoniam meos cũ Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi inquã literas, ex quibus ego, non quid fiat (nã id uel Helonius uir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurum sit, sciam. cũ hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudicijs. Nostra autem negotia (quoniam Romæ cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo. de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribam ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESVM uenimus ad XI. Cal. Sext. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse te puto, aut

* quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis uenissem cum imperio; Græci quasi Ephesio Prætori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo scio, multorũ annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, ut spero, utemur ea palæstra, quam à te didicimus: omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, q̃ in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. sed hactenus, præsertim cum cœnanti mihi nuntiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi fuerunt: Thermoq;, tametsi ante aduentũ meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicensem Xenonẽ commendaui. omnino omnia se factur ũ recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primũ illud præfulci, atque præmuni quæso, ut simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mãdata, maximeq;, si quid potest, de illo domestico, scrupulũ quem non ignoras: deinde de Cæsare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & si intelligis, quàm meũ sit scire, et curare, quid in Rep. fiat, fiat autẽ? immo uero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligentissime, in primisq; quid iudiciorum status aut factorum, aut futurorum etiam laboret. de aqua, si curæ est, si quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE, quã aliquo loco cõsedero, neq; lõgas, à me, neque semper mea manu literas expectabis. cum autẽ

erit ſpatium,utrunque præſtabo . nunc iter conficiebamus æſtuoſa,& puluerulenta uia . dederam Epheſo pridie . has dedi Trallibus . in prouincia mea fore me putabã Cal. Sext. ex ea die,ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto . tamen interea hæc,quæ uellem , mihi afferebantur: primum otium Parthicum,deinde confectæ pactiones publicanorum,poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio,ſtipendiumq́; eis uſque ad Idus Quint. perſolutum. nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidem ſumptui fuit . ſpero meos omnes ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum : ſed bene ſperamus . omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt . erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum,æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim,ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quã te,ſcribas ad me omnia,quæ ſint, quæue futura ſint . nihil mihi gratius facere potes : niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, cõfeceris,in primis,quid illud ἐνδόμυχον : quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM *ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die clauõ animo uerbis. nihil exoptatius aduẽtu meo , nihil carius. ſed eſt incredibile,quã me negotij tædeat. nõ habeat ſatis magnũ campum ille tibi non ignotus curſus animi,et induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere,cum Romæ A. Plotius dicat? et*

cum exercitum noster amicus habeat, tantum me nomē habere duarum legionum exilium? denique hoc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero: sim modo annuus. si prorogatur, actum est. uerum perfacile resisti potest. tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam: ita uiuam, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uersura mihi soluendū sit. Appij uulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cū has literas dabam, in castra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene signis collatis, si possem, de seruo tuo deciderem. clitellæ boui sunt impositæ. plane non est nostrum onus, sed feremus. modo, si me amas, sim annuus. adsis tu ad tempus, ut senatum excites. mirifice solicitus sum, quòd iandiu ignota sunt mihi ista omnia. quare, ut ad te ante scripsi, cū cætera, tum Resp. cura ut mihi nota sit. plura scribam aliàs. tarde tibi reddituro, sed dabā familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autem sæpe dare tabellarijs publicanorū poteris, promagistris scripturæ, & portus, & nostrarum diœcesium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI *in ipso itinere, et uia discedebāt publicanorum tabellarij, & eramus in cursu, tamen surripiendū aliquid putaui spatij, ne me immemorē mandati tui putares. itaque subsedi in ipsa uia, dū hæc, quæ longiorem*

desiderant orationem, summatim tibi perscriberem.

Maxima expectatione in perditam, & plane euersam in perpetuum prouinciam nos uenisse scito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλια soluere non posse: possessiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neque in legatos, neque in Quæstorem, neque in quenquam. scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quidquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus mehercule etiam aduentu nostro. reuiuiscunt iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam se coniecit Tarsum usque: ibi forum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nunciabant ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma ſine epiſtola tua faſciculum lite rrarū.in quo, ſi modo ualuiſti,& Romæ fuiſti,Philotimi duco eſſe culpam, non tuam.hanc epiſtolam dictaui ſedens in rheda,cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines,quibus darem literas: itaque eò me ſeruaui. Nos tamen, etſi hoc te ex aliјs audire malo, ſic in prouincia nos gerimus,quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus teruntius inſumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum, & Tribunorum, & præfectorum diligentia: nam omnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noſter mirificus eſt. ſed nunc propero: perſcribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus filius,qui Rex ab ſenatu appellatus eſt, ſecum in regnum, dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus. Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica,& maxima cura locutus,et quid tibi eſſet uiſum. amabo te, incumbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas. idem ſcripſit Hortenſium de proroganda noſtra prouincia dixiſſe neſcio quid.mihi in Cumano,diligentiſſime ſe,ut annui eſſemus, defenſurum, receperat. ſi quidquam me amas, hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim. & ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ fore illuſtriorem ſpero, ſi cito deceſſerimus.id quod Scæuolæ contigit, qui ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit. Appius noſter,cum me aduentare uideret, profectus eſt

Tarſum uſque Laodicea. ibi forum agit, cum ego ſum in prouincia. quam eius iniuriam non inſector: ſatis enim habeo negotij in ſanandis uulneribus, quæ ſunt impoſita prouinciæ. quod, do operam, ut faciam, quam minima illius contumelia. ſed hoc Bruto noſtro uelim dicas, illum feciſſe non belle, qui aduentu meo, quàm longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM uellem Romæ eſſes, ſi forte non es: nihil. n. certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. ſed ſiue Romæ es, ſiue in Epeiro, Parthi Euphratem tranſierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis reſerto copijs. Bibulus non dum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybiſtra. hoſtis in Cyrheſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ. his de rebus ſcripſi ad ſenatum. quas literas, ſi Romæ es, uidebis putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis: nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, præſertim fidelium, certiſſimum ſubſidium eſt hiems, ea ſi uenerit, nec illi ante in meam prouinciam tranſierint. unum uereor, ne ſenatus propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd ſi alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem-

poris ne quid prorogetur. hæc igitur, si Romæ es. sin abes, aut etiam si ades, hæc negotia sic se habent. Stamus animis; & quia consilijs, ut uidemur, bonis utimur, speramus etiam manu. tuto consedimus, copioso à frumento, Ciliciam propè conspiciẽte, expedito ad mutandum locum, paruo exercitu, sed, ut spero, ad beneuolentiam erga nos consentiente: quem nos Deiotari aduentu cum suis omnibus copijs duplicaturi eramus. socijs multo fidelioribus utimur, quàm quisquã usus esset: quibus incredibilis uidetur & nostra mansuetudo, & abstinentia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. si fuerit occasio, manu: sin minus, locis nos defendemus. quare bono animo es: uideo enim te, &, quasi coràm adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. sed te rogo, (si ullo pacto fieri poterit) si integra in senatu nostra causa ad Cal. Ian. manserit, ut Romæ sis mense Ianuario. profecto nihil accipiã iniuriæ, si tu aderis. amicos Consules habemus, nostrũ Tribunũ pl. Furnium. uerũ tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. tempus est necessarium: sed turpe est me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum: sed, si opus erit, deducentur Rhodum. Tu, si es Romæ; ut soles, diligentissime: sin in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquẽ tabellarium, ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidq; acturus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic ago, ut suam ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum: neque defendo: sunt enim negotia & lenta, & inania: faciam tamen satis, tibi quidem, cui difficilius est, quàm ipsi: sed certe satisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNARAM iam epistolam, eam, quam puto te modo perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirũ profectus sis: magisq; uereor, ut scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quàm nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimũ, ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuã tibi iam Romæ iucũdam esse gaudeo; eamq;, quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter, repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris signum: itaque me etiam admonuisti, ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat. non credo, inquis. ut libet: sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS mane se mihi Pindenissæ dediderunt septimo, & quinquagesimo die, postquã oppugnare eos cœpimus. qui (malum) isti Pindenissæ? qui sunt? inquies: nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedo-

niam

*niam reddere. hoc iam sic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuisse. quæ cognosce ἐν ἐπιτομῇ: sic enim concedis mihi proximis literis. Ephesum ut uenerim, nosti, qui etiã mihi gratulatus es illius diei celebritate; qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, ijs, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisq; uerbis omneis iniurias reuelsimus superiores. quod * Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil eâ iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad castra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum lustraui apud Iconium. ex his castris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo consilio, ut Armenius Artauasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent. cum dies quinque ad Cybistra Cappadociæ castra habuissem, certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abesse, Ciliciæ magis imminere: itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarsum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hostium plenus sempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hostium cecidimus: castella munitissima nocturno Pontini aduentu, nostro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati sumus: castra paucos post dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque*

morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. itaque eos cedenteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit, qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq; primipili nobilem sui generis Asiniū Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis, locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunū militum. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, & fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs: magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitu negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia uenibant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras, ut etiam Ligurino μώμῳ satisfaciam: moriar, si quidquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati resistere uidetur: ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quàm res ipsa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte πεφυσίωμαι: nihil est præclarius. interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq́; seruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, pene dixi quàm te. atque etiam spero toto anno imperij nostri teruncium sumptus in prouincia nullum fore. habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, quàm si ex Amano misissem. at te Romæ non fore? sed est totum, quid Cal. Martij futurum sit: uereor enim, ne, cum de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad urbana; quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundissimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris scribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ senatus decreuit, & quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minus moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tam

uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam *uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem nõ modo negotij, uerum etiam otij tui.* Nicanor *in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat.* Alexis *quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur nõ suis literis idem facit, quod meus ad te* Alexis *facit? Phemio quæritur* κέρας*: sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, & ut sciam, quãdo cogites* Romam. *etiam atque etiam uale. Tua, tuosq; Thermo et præsens* Ephesi *diligentissime cõmendaram, & nunc per literas: ipsumq; intellexi esse perstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, des operã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua ratione cõuellatur. utrique nostrũ existimo, tũ mihi erit pergratũ.*

CICERO ATTICO S.

TE IN *Epeirũ saluum uenisse, et, ut scribis, ex sententia nauigasse, uehementer gaudeo. nõ esse* Romæ *meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hiemare, & libenter requiescere. Cassius, frater* Q. *Casij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi noluerint, quàm eas, quas postea*

misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, sed nullo nostro ἐυημερήματι. hodie uero hyemant in Cyrhestica, maximumq; bellum impendet: nam & Orodis Regis Parthorum filius in prouincia nostra est; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artauasdis filia, (ex quo sciri potest) quin cum omnibus copijs ipse prima æstate Euphraté transiturus sit. quo autem die Casij literæ uictrices in senatu recitatæ sũt, id est Non. Oct. eodé meæ tumultũ nunciátes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse: illis negat creditum. Bibuli nondũ erant allatæ: quas certo scio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metũ rerũ nouarũ nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à senatu habeatur; dum hic nodus expediatur, non putet senatus, nos ante, quàm successum sit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs singulos legatos præesse. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidem sustinere possit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. sed dices me ipsum mihi solicitudinem struere. cogor: & uelim ita sit: sed omnia metuo. etsi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. *mallem,* VT VIDEO. *nihil opus fuit,* VT SPERO. *acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fo-*

re. deinde addis, si quid secus, te ad me fore uenturum. pungunt me dubitationes tuæ. simul & uides, quas acceperim literas. nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ denique, cũ eò uenissem, III. Id. Febr. Lenius mihi reddidit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendationes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo. hæ literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouum de Cibyratis pantheris. multum te amo, quòd respõdisti M. Octauio, te non putare: sed posthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati uicimus omnes (hoc tu ita reperies) cum abstinẽtia, tum iustitia, facilitate, clementia. caue putes quidquam homines magis unquam esse miratos, quàm nullum teruncium, me obtinente prouinciam, sumptus factum esse nec in Remp. nec in quenquàm meorum, præterquam in L. Tullium legatum. is cæteroqui abstinens (sed Iulia lege transita, semel tamen in diem, nõ, ut alij solebãt, omnibus uicis: præter eũ semel, nemo accepit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum terũcium nego sumptus factum: præter eum accepit nemo. has à nostro Q. Titinio sordes accepimus. Ego, æstiuis confectis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium tui Tiberij generum, certum hominem, sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotiantur, ius sibi dictum negarent: nam euocari ex insula Cyprios non licet. ipse in Asiam profectus sum Tarso

Non. Ian. non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. postea uero quàm Taurum transgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarũ diœcesium, quæ sex mẽsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica C C. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi, nisi uerborum, decerni sino: statuas, fana, τέθριππα prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserãt, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has literas dedi, forũ institueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idibus Mart. ibidẽ Synnadense, Pamphylium, cum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus, consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. pridie Cal. Sext. inde nos oportet decedere

re ad IIII. Cal. Sext. primum cõtendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidẽ retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam, fortasse etiam Posthumia. habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminij pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquã negotianti dare: quod idem tibi ostenderam: Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? si præfectus uellet esse syngraphæ causa, me curaturum, ut exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præstarẽ; cum ad me Salaminij Tarsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerent. multa de syngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus sum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere: quod enim Prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodã modo

dare, atque etiam minus esse aliquanto in Scaptij nomi ne, quã in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inquit Scaptius: sed subducamus summam. interim cũ ego in edicto trãslatitio, centesimas me obseruaturũ, haberẽ, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postu labat quaternas. quid ais, inquã? possum ne contra meũ edictum? at ille profert S. C. Lentulo, Philippoq; Coss. ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S. C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij cum Romæ uersuram facere uellent, non poterant, quod lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, si sibi S. C. caueretur. fit gratia Bruti S. C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue qui eis dedisset, fraudi esset. pecuniam numerarunt: & postea uenit in mentẽ fœneratoribus, nihil se iuuare illud S. C. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S. C. ut * & ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodẽ. cum hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cõtra dicere, sed illos putare talenta CC se debere, ea se uelle accipere, debere autem illo paulo minus. rogat, ut eos ad CC perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respõdent, CVI. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus est, inquã? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad nũmum conuenit. illi se numerare uelle: urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in fano deponerent, postulantibus, nõ concessi. clamare omnes, qui aderant, nihil im-

pudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset: alij, nihil stultius. mihi autem impudens magis, quàm stultus uidebatur: nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. habes meam causam: quæ si Bruto non probatur, nescio cur illum amemus: sed auunculo eius certe probabitur, præsertim cum S.C. modo factum sit, puto postquam tu es profectus, in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid intersit, si tuos digitos noui, certe habes subductum. in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Lucceius M.F. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu lam dixerit. nunquam Resp. plus. sed ad rem redeo. meditare aduersus Brutum causam meá, si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest, præsertim cum integram rem, & causam reliquerim. Reliqua sunt domestica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Posthumiæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. sed uellem adesses. à Quinto fratre his mensibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante mésem Iunium transiri non potest. Thermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quidquam Deiotarus Rex, eumq; ait à se sustentari. Cum scies, Romæ intercalatum sit, nec ne, uelim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. literas tuas minus paulo expecto, quàm si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas literas ad quintum ter milia Laodiceæ, quas legi libentissime, plenissimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur respondebo: sic enim postulas: nec οἰκονομίαν meã instituam, sed ordinem conseruabo tuum. Recentissimas à Cybistris te meas literas habere ais ad X. Cal. Oct. datas: & scire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas scribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brundusio datas. quare non οἴχεται tua industria, quod uereris; sed præclare ponitur, si quidem id egisti, ut ego delectarer: nam nulla re sum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo, uehementer gaudeo: ac putaram secus: Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue ὑπομεμψιμοίρους literas miserat, quòd quædam à se constituta rescinderem. ut si medicus, cum ægrotus alij medico traditus sit, irasci uelit ei medico, qui sibi successerit, si, quæ ipse in curando constituerit, mutet ille: sic Appius cũ ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciã curarit, sanguinem miserit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectã, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidet, sed modo succenset, modo gratias agit: nihil enim à me fit

cum ulla illius contumelia. tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem: quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperáte exhaustam esse sum ptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publi ce? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nũc autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm no= stra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appij *ridicule interpretantur; qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed illius contumeliæ causa. sin* Appius, *ut* Bruti *literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit: non mole= ste fero: sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scri bebam, cogitabam eius multa inique constituta, et acta tollere.* Nunc *uenio ad* Brutum, *quem ego omni stu= dio te auctore sum complexus, quem etiam amare cœ= peram: sed: dico? reuocaui me, ne te offenderẽ. noli enim putare me quidquam maluisse, quàm ut mãdatis satis= facerẽ, nec ulla de re plus laborasse. mandatorum autẽ mihi libellum dedit: iisdemq; de rebus tu mecum eges= ras. omnia sum diligentissime persecutus. primum ab* Ariobarzane *sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollice= batur, illi daret. quoad mecum* Rex *fuit, perbono loco res fuit. post à* Pompeij *procuratoribus sexcentis pre= mi cœptus.* Pompeius *autẽ cum ob cæteras causas plus potest unus, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum* Parthicum *esse uenturus. ei tamen sic nunc sol uitur, tricesimo quoq; die talenta* Attica XXXIII, *et*

hoc ex tributis. nec id satis efficitur in usuram menstruam. sed Cneus noster clementer id fert: sorte caret: usura, nec ea solida, cōtentus est. alij neq; soluit quidquā, nec potest soluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij instituto tributa imperat: ea uix, in fœnus Pompeij quod satis sit, efficiunt. amici Regis duo, tres'ue perdiuites sunt: sed ij suum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non desino tamen per literas rogare, suadere, accusare Regem. Deiotarus etiam mihi narrauit, se ad eum legatos misisse de re Bruti: eos sibi responsum retulisse, illum non habere. & mehercule ego ita iudico, nihil illo regno spoliatius, nihil Rege egentius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendium recusare. ego tamen, quas per te Bruto promiseram præfecturas M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli: nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meministi nos sic agere, ut, quot uellet, præfecturas sumeret, dum ne negotiatori: duas ei præterea dederam: sed ij, quibus petierat, de prouincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidisse, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam esse suam. quin etiam libellum ipsius habeo, in quo est, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat: adscribit etiam, & quasi calcar admouet, intercessisse se pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut soluerent centesimis sexennij ductis cum renouatione singulorum annorum. at Scaptius quaternas postulabat. metui, si impetrasset,

ne tu ipse me amare desineres: nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem: atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut præfecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat; ut fame senatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itaq; edixissem, idq; etiam acerbissimis fœneratoribus probaretur; si præfecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quæ erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru=

to dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. tu autem uelim ad eum scribas de his rebus, ut sciam quo modo hæc accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram. sed plane te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses; si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam, deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu uis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluta res Scaptio, statim quàm decretum sit: tu iudicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo. sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in uisceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? itaque irascatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ; præsertim cum sex libris tanquam prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci sunt auctores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionesq; composuisse: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu histrionis: tu scelestè suspicaris, ego ἀφελῶς scripsi.

De me imperatore scribis te ex Philotimi literis cognouisse: sed credo te, iam in Epeiro cũ esses, binas meas de omnibus rebus accepisse, unas à Pindenisso capto, alteras à Laodicea, utrasq; tuis pueris datas: quibus de rebus propter casum nauigandi per binos tabellarios misi Romam literas publice. De Tullia mea tibi assentior: scripsiq; ad eam, & ad Terētiam, mihi placere: tu enim ad me iam ante scripseras, A C uellem te in tuum ueterem gregem retulisses. correcta uero epistola Memmiana nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. quare adiunges Aufium nostrum, hominem semper amantem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cum reliqua hæreditate creuisse; qui declarauit, quanti me faceret, cum sæpe, tum in Bursa: ne tu me sollicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego ullum aliud tempus timeo, nisi quod ille solum excipit. sed scriberem ad te de hoc plura, si Romæ esses. In Pompeio te spem omnem otij ponere non miror. ita res est. remouendumq; censeo illum dissimulantem. sed enim οἰκονομία si perturbatior est, tibi assignato: te enim sequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter se, discunt, exercentur; sed alter, uti dixit Isocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mandauit enim pater. ea sic obseruabo, quasi intercalatum non sit. Dionysius mihi quidem in amoribus est: pueri autem aiunt eum furenter irasci: sed homo nec doctior, nec sanctior fieri potest, nec tui, meiq; amantior. Thermum, Siluium uere

audis

audis laudari. ualde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si uoles. iam Scrofa, uellem, haberet, ubi posset: est enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortensio quòd causam meã cõmendas, ualde gratum. De Amiano, spei nihil putat esse Dionysius. Terentij nullum uestigium agnoui. Meragenes certe periit. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquũ nullum est. hæc non noram tum, cum Democrito tuo locutus sum. Rhosij causam mandaui. sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere: quid te in uasis fictilibus appositurum putem? Κέρας Phemio mandatum est: reperietur: modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Cassius ineptas literas misit: nec dum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur senatus. equidem sum magna animi perturbatione. si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo Iunium, & Quintilem in metu. esto: duos quidem menses sustinebit Bibulus. quid illo fiet, quem reliquero? præsertim si fratrem? quid de me autem, si non tã cito decedo? magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro conuenit, ut ille in meis castris esset cum suis copijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias; nostra armatura X X X, equitum ∞∞ erit ad sustentandum, quoad Pompeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. hiemant in nostra prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. quid quæris? aliquantum est negotij. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionem, de

qua tu ad me scripseras, nimis graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed tectiorem, ex Q. Mutij P. F. edicto Asiatico, EXTRA *quàm si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona. multáq; sum secutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. breue autem edictum est propter hanc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum est prouinciale, in quo est de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hæreditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. tertium, de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itáq; curo: & satisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen se αὐτονομίαν adeptos putant. uostri enim, credo, graueis habent, Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint: τὸ παραδοξότατον. usuras eorum, quas pactionibus adscripserant, seruauit etiam Seuilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam*

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisque maxime putet. sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώθων: sed me ipsum delectauit in tuis literis: ain tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse? atqui nihil habuit aliud inscriptum, nisi, Censor, ea statua, quæ ad Opis aperte posita in excelso est. in illa autem, quæ est ad πολυκλέους, inscriptum est, Cos. quam esse eiusdem, status, amictus, annulus, imago ipsa declarat. at hercule ego cum in turma inauratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, commune erratum est: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam prope opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos: quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? redarguit Eratosthenes; affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? num igitur iacet Theophrastus, si id à Timæo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est, præsertim cum post eum Consulem nemo Cornelius illo uiuo Censor fuerit. Quod de Philotimo, & de solutione X X D C scribis: Philotimum circiter Calen. Ian. in Chersonessum au-

dio uenisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus scribit se accepisse. ea quae sint, nescio, & aueo scire. sed haec posterius, & coràm fortasse commodius.

Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolae commouit: scribis enim sic, τὶ λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quae fiant. nunquid de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid mihi significare uisa est. De M. Octauio, iterum tibi rescribo, te ille probe respondisse: paulo uellem fidentius. nam Celius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romae, nullum in mea prouincia numum, nisi in aes alienum, erogari; docuíq;, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere; monuíq; eum, quem plane diligo, ut, cum alios accusasset, cautius uiueret: illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epistola gaudio exultat: etenim scripta belle est, meq; apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratũ mihi fecit, quòd tibi diligẽter mãdauit, ut mihi salutẽ ascriberes: gratũ etiã Pilia, sed illa officiosius, quòd mihi, quẽ iãpridem nunquã uidet. igitur tu quoque salutem utrique ascribito. LITERAS DATVRVM PRID. CAL. IAN. suauem habuit recordationem clarissimi iurisiurãdi: quod ego non eram oblitus: magnus enim praetextatus illo die fui: habes ad omnia. non, ut postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria pari-

bus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luceius Tusculanum: nisi forte, solet enim, cum suo tibicine. & uelim scire, quis sit status eius. Lentulum quidem nostrum, præter Tusculanum, proscripsisse audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Sestium: addes etiam ijs Celium. quibus omnibus est: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinarium, quem mihi cōmendas, diligentissime Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, idest ad Id. Maij, quamsæpissime mecū per literas colloquare: & cum Athenas ueneris, (iam enim sciemus de rebus urbanis, de prouincijs, quæ omnia in mensem Martium sunt collata) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæsare per Herodē, talēta Attica L, extorsistis: in quo, ut audio, magnum odium Pompeij suscepistis: putat enim suos nummos uos comedisse, Cæsarem in
* merito reædificādo diligentiorem fore. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, sed Pompeij tamen familiari audiui. hic Vedius uenit mihi obuiam cū duobus essedis, et rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua, si Curio legem pertulerit, HS centena pendat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. sed extremeū audi. diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi sua deposuit, cum ad me profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindulli uenit. cum omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ sunt quinque lagũculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tã negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι: sumus enim ambo belle curiosi. unum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleusine facere. num inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo id ipsum scribes ad me. equidem ualde Athenas ipsas amo. uolo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed ut tibi placebit: faciesq; me, in quem diem Romana incidant mysteria, certiorem, & quo modo hyemaris. Cura, ut ualeas. Post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutãdi causa uenisset, & se statim ad te nauigaturũ esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas rescripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. & respondebo primum postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit, quòd ad te scriptum est ab Cincio de Statij sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere, à me quoque id consiliũ probari, probari auté? de isto hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum summæ cõiunctionis optare, & sunt amoris arctissima: tantũ abest, ut ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid uelim.

illum autem multa de iſtis rebus aſperius ſolere loqui, ſæpe ſum expertus, ſæpe etiam leniui iratũ. id ſcire te arbitror. in hac autẽ peregrinatione, militia'ue noſtra ſæpe incenſum ira uidi, ſæpe placatum. quid ad Statiũ ſcripſerit, neſcio. quidquid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat ſecus, quàm uolumus, quámq; oportet. nec ſatis eſt in eiuſmodi re ſe quenque præſtare. ac maxime partes iſtius officij ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adoleſcentis: quod quidem illum ſoleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq; mirifice. ſed eſt magnum illud quidem, uerumtamen multiplex pueri ingenium: quo ego regendo habeo negotij ſatis. quoniam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponneſias ciuitates omneis maritimas eſſe, hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam ſecuti ſunt: nec ullum in Peloponneſo locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneſo) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionyſio: atque is primo eſt commotus: deinde, quòd tum de iſto Dicæarcho non minus bene exiſtimabat, quam tu de C. Veſtorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſebat eſſe Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: idq; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma-

bat, ubi mentio non fit istorum: itaque istum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici sciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem sic habemus. sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι. sed hoc continuo correximus. Lætari te nostra moderatione, & continentia uideo. tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Idid. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium diœcesiũ præter Ciliciæ. mirabilia quædã effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, quòd omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, (nullũ cũ dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autẽ re, incredibile est, quãtum ciuitates emerserint. accessit altera. mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant. quæsiui ipse de ijs, qui annis decẽ proximis magistratũ gesserant. aperte fatebantur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. populi autẽ nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiã superioris lustri reddiderunt. itaque publicanis in oculis sumus: gratis, inquis, uiris: sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, et clemens, cum admirabili facilitate. aditus autẽ ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucem inãbulabã domi, ut olim cãdidatus. grata hæc, et magna, mihiq; nõ dũ laboriosa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciã cogitabã: ibi cũ Iuniũ mensem cõsũm

psissem, atque utinã in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerentur. magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana usque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis nostri cõstantia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut spero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum: sic enim mauis. equidẽ omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas scilicet: ipsum enim triduũ, quatriduum'ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. sed & tum præsens, & postea creberrime non destiti rogare, et petere mea causa, suadere, & hortari sua. multũ profeci, sed quantum, non plane, quia longe absum, scio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totũ nomen Scaptio uellent soluere, sed centesimis ductis à proxima quidem syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis. numerabantur nũmi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutũ cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syngrapha: fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem. audio omnino Scaptium pœnitere: nam quod S. C. esse dicebat, ut ius ex syngrapha diceretur: eo consilio factum est, ꝙ pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam sumpserant. uetabat autem Auli lex ius dici de ita sumpta pecunia. decreuit igitur senatus, ut ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui: hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, nescio:

Catoni certe probabo. sed iam ad te ipsum reuertor. Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darẽ, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdũ, quòd nõ simul sis, paterere me id facere, si uellem? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandẽ isti mali in tam tenera insula non fecissent? nõ fecissent autẽ? immo quid ante aduentũ meũ non fecerunt? inclusum in curia senatum habuerunt Salaminiũ ita multos dies, ut interierint nonnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet uersari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, perfectus ut Scaptius sit? at hoc statueramus, ut negotiatorẽ neminem: idq; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. scio: nã ad me Ephesum usque uenerunt, flentesq; equitũ scelera, & miserias suas detulerunt. itaq; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certã diẽ decederent. ob eãq; causam, tũ ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis suis sustulerunt. sed iam quid opus equitatu? soluunt enim Salaminij; nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? nimis, inquam, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, uereor, ne parũ. atque hæc, scripsi ego ad Brutũ, scripsisse te ad me. cognosce nunc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus: & Pōpeius à me mirifice contendit, quē meher cule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit; sed Pammenia illa mihi nō placet. Ego me spero Athenis fore mēse Septēbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὔνοιαν Sēpronij Rufi cognoui ex epistola Corcyræa. quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebā etiam nunc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliā nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nil sanè habebā noui, quod post accidisset, quàm dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamē, cū Philotimū Romā remitterem, scribendum aliquid ad te fuit: ac primum illud, quod me maxime angebat, (nō quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes longe gentium: πολλὰ δ'ἐν μεταιχμίῳ νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedēdū est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nā ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei non posse arbitror:

odit enim prouinciam : & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei sit officij? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic præsidij nihil sit; sumptus annuus decretus sit: uideatur ne aut pietatis esse meæ, fratrem; aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, sollicitudine afficior, magna inopia consilij. quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: nisi forte iam decessisti. quem uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quintum conueneram, ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid uellem, habebam. hoc est igitur eiusmodi. reliqua plena adhuc et laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas. conseruatæ ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci, nec tamen quisquam ut queri audeat. res gestæ dignæ triumpho. de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradenda prouincia. sed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis: sæpius, & certiora audis. equidem doleo nõ me tuis literis certiorem fieri: huc enim odiosa afferebãtur de Curione, de Paulo: non quo ullum periculum uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere possim, & præmeditari, quo

animo accedam ad Vrbem: est enim quiddam, adueniẽtem non esse peregrinum, atque hospitem. Et, quod pene præterij, Bruti tui causa, ut sæpe ad te scripsi, feci omnia. Cyprij numerabant: sed Scaptius centesimis renouato in singulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præstare non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq; ab eo ita longe, ut nihil possem nisi literis, quibus pugnare non destiti. summa hæc est. pro ratione pecuniæ liberius est Brutus tractatus, quàm Põpeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C, Põpeio in sex mensibus promissa C C. iam in Appij negotio quantũ tribuerim Bruto, dici uix potest. quid est igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas, M. Scaptium, qui, quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset: aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negotiatori, non C. Vennonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ ostenderam me seruaturum, in quo perseueraui. sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cum posset, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto esse satisfactum. is à me Tribunatum cum accepisset, quem ego ex Bruti literis ei detulissem, postea scripsit ad me se uti nolle eo Tribunatu. Caius est quidam, cui cũ præfecturam detulissem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiscentem Apameam prosecutus est: nec, cum postea in castra uenisset, atque inde discederet, nũ quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, nescio quare, non

amicus. hunc ego si in præfectis habuissem, quem tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius assectæ? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit (Culleolum uix auderem) unde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respõdi lenius, quàm putabãt oportuisse, qui aderant: me nõ instituisse ijs dare cibaria, quorum opera non essem usus. abijt iratus. huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto, qui esse debet. tibi tamen causam notam esse uolui: & ad ipsum hæc perscripsi diligentissime. omnino (soli enim sumus) nullas unquã ad me literas misit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non inesset arrogans ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde solet in ore esse, grauius autem non contemnere se, & Reges odisse superbos. in quo tamen ille mihi risum magis, quàm stomachũ mouere solet. sed plane parum cogitat, quid scribat, aut ad quẽ. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, et certe, epistolam inscriptam patri suo: solet enim aperire, idq; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. in ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerum. lacrymans mecum est questus. quid quæris? miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatemq; perspexi: quo maiorẽ spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur scire uolui. ne illud quidem prætermittã. Hortensius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitiose, & turpiter. hunc

ego patris causa uocaui ad cœnã,quo die uenit: & eiusdem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se Athenis me expectaturũ,ut mecũ decederet. recte,inquam: quid enim dicerẽ? omnino puto nihil esse,quod dixit: nolo quidem,ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor, ita ne quid eum offendã,quẽ minime uolo. hæc sunt,etiam illud. Orationem Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruiliũ. literas mitte quãprimũ, si nihil fuerit, uel per tuũ tabellarium. Piliæ,& filiæ salutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerũt: magnũ in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præesset, nihil minus probari poterat, quam Quæstor Messinius. nã de Celio nihil audiebamus. rectissimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea. ò rem totam odiosam, sed hæc fortuna uiderit: quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia, quæ intelliges nostra interesse, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, scripsi ad Terentiam, cum tu in Græcia esses: deinde de honore nostro: quòd enim tu abfuisti, uereor, ut satis diligenter actum in senatu sit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δή, μή τι νοήσῃς. εἰς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας. *non queo tantum, quantum uereor, scribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc festinans scripsi in itinere, atque agmine.* Piliæ, & puellæ Cæciliæ bellissimæ salutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC *quidẽ profecto* Romæ *es: quò te, si ita est, saluũ uenisse gaudeo: unde quidẽ quandiu abfuisti, magis à me abesse uidebare, quàm si domi esses: minus enim mihi meæ notæ res erant, minus etiã publicæ. quare uelim, & si, ut spero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ processero, tamen obuias mihi literas quamargutissimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo scripsi ad te antea.* τῆς ξυνεόρου τῆς ἐμῆς οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut soles, ast hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιατικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ

τῶν τόκων ὀλιγωρήσης τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας. ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καὶ τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποσχοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, εἰπών, αἰσχρόν τοι δηρόντε μένειν. meq́; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, & quantum fieri poteſt, perſpiciamus. etſi annuum tempus propè iam emeritum habebamus; dies enim XXXIII erant reliqui: ſolicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur; cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrere ſuo maximam curam belli ſuſtineret, ad meq́; Legati eius, & Quæſtor, & amici literas mitterent, ut ſubſidio uenirem; etſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea Galatarum, Piſidarum, Lyciorum, (hæc enim ſunt noſtra robora) tamen eſſe officium meũ putaui, exercitum habere quamproxime hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per S. C. liceret. ſed, quo ego maxime delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat, de omnibus rebus ſcribebat ad me potius, & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, niſi Celius Quæſtor uenerit; de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebam mehercule longiorem epiſtolã facere: ſed nec erat res, de qua ſcriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræq́; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dũ in prouincia omnibus rebus Appiũ orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer: id quidem,

inquis, Dij approbent: ita uelim: teq; ita cupere certo scio: sed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de T. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam uenerunt factis sponsalibus. sed hoc spero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obsequio, & comitate adolescentis. cætera noli ἐξακανθίζειν. sed heus tu, πυρούς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? etsi non impediebant mei certe libri: non enim ista largitio fuit in ciueis; sed in hospites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusine non cogitet. De Hortensio te certo scio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem: assentior: fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid esset mihi faciundum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia Quæstori, nobili præsertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam reip. causa contra S.C. ipse remanere. qui posteaquam incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. uidebam sermones, hui fratrem reliquit? num est hoc nō plus annum obtinere prouinciam? quid, quòd senatus eos uoluit præesse prouincijs, qui non præfuissent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. quid

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Cælius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, & huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem certe multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse.

Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæstorem Messinium expectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa. inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ ualde reflant: sed uolo his magistratibus, quorum uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes reip. nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Eseæ reliquissem. sed nunciant, melius esse. ego tamen angor: nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM instituissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Batonius è naui rectà ad me uenit domū Ephesi, & epistolā tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiam mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cū Lepta etiā plura locutus est; spero, falsa, sed certè horribilia: exercitum nullo modo dimissurum: cum illo Prætores Dess. Cassium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere: sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? at à quibus uictus? sed ad rem. Nos Etesiæ uehementissime tardarunt. detraxit XX ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. nos Rho-

diorum aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ posset magis. De raudusculo Puteolano, gratum. nũc uelim dispicias res Romanas; uideas, quid nobis de triũpho cogitandum putes, ad quèm amici me uocant. ego, nisi Bibulus, qui, dum unus hospes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, q̃ domo sua, adniteretur de triũpho, æquo animo essem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. sed explora rem totam, ut, quo die congressi erimus, cõsilium capere possimus. at multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecũ aut paulo ante uenturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicit. tu dices utriusque nostrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA cum exissem prid. Id. Oct. accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas: quas quidẽ cũ expectassem iádiu, admiratus sum, ut uidi obsignatã epistolam, breuitatem eius: ut aperui, rursus σύγχυσιν literularum, quæ solent tuæ compositissimæ, & clarissimæ esse. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita scripseras, te Romam uenisse ad XII. Cal. Oct. cum Feb. perculsus uehementer, nec magis, quàm debui, statim quæro ex Acasto. ille & tibi, et sibi uisum, & ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tũ te habentem scripsisse. sed clamaui tamen, admiratusq; sum, quòd nihilo minus ad me tua manu scripsisses. quare de hoc satis: spero enim, quæ tua prudẽtia

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acastus, cōfido te iam, ut uolumus, ualere.. A Turranio te accepisse meas literas gaudeo. παρεφύλαξον, si me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est,(dilexi enim hominem) procura, quantulacunque est, Prætianam hæreditaté. prorsus illam ne attingas. dices nūmos mihi opus esse ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetēdo cognosces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis, te ex Turranio audisse, à me prouinciam fratri traditam. adeon ego non perspexerā prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te scribebás. quid erat dubitatione dignūm? si esset quidquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις ista mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem: τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί: eadem omnia, quasi collocuti essemus, uidimus. non fuit faciendum aliter, meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratius. ego tabellarios postero die ad uos eram missurus: quos puto ante uenturos, quàm nostrum Saufeium. sed eum sine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella, perscribas: de Rep. quam præuideo in summis periculis: de Censoribus, maximeq; de signis, tabulis quid fiat, referatur ne. Idibus Oct. has dedi literas: quo die, ut scribis, Cæsar Placentiam legiones quatuor. quæso, quid nobis futurum est, mactе scribas. Athenis statio mea nūc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

DEDERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum, quòd, cùm non esset temporis mihi ad scribédum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam: sed, ut philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius: sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse: conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses: bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nunciaret: cohorruisseauté, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrét; & egisse tecũ, ut uideres, ne quid φιλοτιμία eius, quem nosti, nobis noceret; & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autem secus tibi Brundusij dixerat: quod ex ijs literis cognoui, quas à Xenone optimo uiro accepi. cur fratrem prouinciæ non præfecissem, exposui breuiter: hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quò me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico singularem, conferto ad eam curam, ut de omni statu meo cogites: uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem,nisi idem Deus,qui nos melius; quàm optare auderemus,Parthico bello liberauit,respexerit Remp. quanta nunquam fuit . age,hoc malum mihi commune est cum omnibus : nihil tibi mando,ut de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe . uidesne,ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem à principio te audisse amicissime monentem : ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος : sed aliquando tamen persuasisti,ut alterum complecterer,quia de me erat optime meritus; alterum,quia tantum ualebat . feci igitur,atque effeci omni obsequio , ut neutri illorum quisquam esset me carior : hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare in Rep. aliquãdo;nec cum Pompeio sentienti, pugnandum esse cum Cæsare ; tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet,ut & tu ostendis,& ego uideo, summa inter eos contentio . me autem uterque numerat suum: nisi forte simulat alter:nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat)ea, quæ de Rep. nunc sentiat,mihi ualde probari. utriusque autem accepi eiusmodi literas eodẽ tempore,quo tuas,ut neuter quenquam omnium pluris facere , quàm me,uideretur : uerum quid agam? non quæro illa ultima (si enim castris res geretur,uideo cum altero uinci satius esse,quàm cũ altero uincere) sed illa, quæ tũ agentur,cũ uenero,ne ratio absentis habeatur,ut exercitũ dimittat:dic M. Tulli . quid dicam? expecta, amabo te, dum Atticum conueniam:nõ est locus ad tergiuersandum contra Cæsarem.ubi illæ sunt densæ dexteræ? nam ut illi hoc liceret,adiuui rogatus ab ipso Rauennæ de Celio Tribuno pl.ab ipso autẽ?etiã à Cneo no-

ſtro in illo diuino tertio Conſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Pópeium modo, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει; quis? tu ipſe ſcilicet laudator & factorum, et ſcriptorum meorum. hác ego plágam effugi per dúos ſuperiores Marcellorũ Conſulatus, cum eſt actum de prouincia Cæſaris. nunc incido in diſcrimen ipſum. itaque ut ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet de triũpho nos moliri aliquid, extra Vrbem eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam. ridebis hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius: nam οὐδὲν πάρεργον uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiam tu literis in cœlum ferebas, ἐπίπλαστα fuerunt. quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio: cũ enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Celio Quæſtori relinquere annuũ, referre in ærāriũ ad HS CIↃ: ingemuit noſtra cohors; omne illud putans diſtribui ſibi oportere; ut ego am'cior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimũ ualuit; nec tamẽ quidquam honorifice in quenquam fieri potuit, quod prætermiſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris: deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi Rip. tempora impedient, εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatione; quam qui non decreuit,

plus decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos: ei porrò assensus est unus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato autem & scribendo affuit, et ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit quid ille sententiæ dixerit, sed tantum supplicationem eum mihi non decreuisse. re deo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. habes Scrofam: habes Silium: ad eos ego etiã antea scripsi, & ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum iis, commode se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamen esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiam dixisset; nec me ad se ullas literas misisse, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. disiungere me ab illo uolo. mirus est φυράτης Germanus Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primum, quod accessit cura dolori meo, sed hoc tamen, quidquid est, Pratianum cũ iis rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid possem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad te redacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit. hanc quoque suscipe curam, quemadmodum experiamur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM uenimus VII. Cal. Dec. usi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster, mitis. hunc σπουδάζοντα, si cui uoles τῶν νεωτέρων, pro tuo uendito. Inualetudo tua me ualde conturbat: significãt enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leuiorem accedere. Terentia uero, quæ quidẽ eodẽ tẽpore ad portã Brundusinam uenit, quo ego in portum, mihíq; obuiã in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiã eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto; id spero tua prudẽtia, & tẽperantia te consecutũ. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliã alia iucundiorem, quæ quidẽ erãt tua manu. nã Alexidis manũ amabam, quòd tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniã mentio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius. itaq; careo ægre. quãquã uidebatur se nõ grauiter habere: tamẽ sum solicitus, maximãq; spem habeo in M. Curij diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nunciarũt. Curius autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas.

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius testamentum de tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; prætoriæ. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcyræ Alexion me opipare muneratus est. Q. Ciceroni obsisti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα: etenim si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adiunctio: qua sublata, uitæ societas tollitur. bene conueniant, inquit Carneades, spurce, sed tamen prudentius, quã Lucius noster, & Patron: qui, cũ omnia ad se referant, nec quidquã alterius causa fieri putent; & cũ ea re bonum uirũ oportere esse dicant, ne malũ habeat, non quo id natura rectum sit; non intelligunt se de callido homine loqui, non de bono uiro. sed hæc opinor sunt in iis libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. redeo ad rem.

Quo modo expectabam epistolam, quam Philoxeno dedisses? scripseras enim, in ea esse de sermone Pompeij Neapolitano. eam mihi Patron Brundusij reddidit, Corcyræ, ut opinor, acceperat. nihil potuit esse iucundius: erat enim de Rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ; de beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. sed tamen hoc iucundissimum, quòd intellexi te ad eum uenisse, ut eius animum erga me perspiceres. hoc mihi inquam accidit iucundissimum. de triumpho autem nulla me cupiditas unquam tenuit ante Bibuli impudétissimas literas, quas amplissime supplicatio consecuta est. à quo si ea gesta sunt, quæ scripsit, gauderem, & honori fauerem: nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem,

fuit, non extulerit, honore augeri, me, in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum, nostrum inquam te coniungens. itaque omnia experiar, & ut spero, assequar. quòd si tu ualeres, iam mihi quædam explorata essent, sed, ut spero, ualebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo. *Hortensius quid egerit, aueo scire, Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis, iustitiæ, clementiæ, fidei mihi testimonium, quod non quærebam; quod postulabam, negauit. itaque Cæsar ijs literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quò modo exultat Catonis in me ingratissimi iniuria? at hic idem Bibulo dierum XX. ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. cupio ad omnes tuas epistolas, sed nihil necesse est; iam enim te uidebo. illud tamen de Chrysippo. nam de altero illo minus sum admiratus operario homine: sed tamen ne illo quidem quidquam improbius. Chrysippum uero, quem ego propter literularũ nescio quid libenter uidi, in honore habui, discedere à puero insciente me? mitto alia, quæ audio, multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil uisum est sceleratius. itaque usurpaui uetus illud Drusi, ut ferunt, Prætoris in eo, qui eadem liber non iuraret: me istos liberos non addixisse, præsertim cum adesset nemo, à quo rectè uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita accipies: ego tibi assentiar. uni tuæ disertissimæ epistolæ non rescripsi, in qua est de periculis reip. quid rescriberem? ualde eram perturbatus: sed ut nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum semiuiuum reliquerunt.* Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VIII. Idus Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aspectu uoluptatem cepi, quòd erant à te ipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus: ac primum illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expetitum à me sit, & approbante te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum: sic enim scito, uerbum in senatu factum esse nunquam de ullo nostrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: ut iā ne istius quidem rei culpam sustineam, quòd minus diu fuerim in prouincia, quàm fortasse fuerit utile: sed quid, si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam; utriusuis rei me aut adiutorem uelim esse, aut certe non expertem: sin uincuntur boni; ubicunque essem, unà cum iis uictus essem. quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. quòd si ista nobis cogitatio de triūpho iniecta nō esset, quā tu quoque approbas: næ tu haud multū requireres illum uirum, qui in VI. libro informatus est: quid enim tibi faciam, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rem tantam abiicere, si id erit rectius. utrunque uero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de rep. libere. sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quod putas utilius esse, uel mihi quòd tu-

tius sit, uel etiam ut reipub. prodesse possim, me esse cum imperio: id coràm considerabimus quale sit: habet enim res deliberationem: etsi ex parte magna tibi assentior.

De animo autem meo erga rempub. bene facis, quòd non dubitas: & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officijs, pro ipsius in alios effusione illum in me liberalem fuisse: eiusq; rei causam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta scribis, ualde consentiunt: quæ si secus essent, totumq; se ille in me profudisset: tamen illa, quam scribis, custos Vrbis me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; sed aliquid nos uellet nobis dignum & sentire, & defendere. quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. de sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam si respubl. defenditur, cur ea Consule isto ipso defensa non est? cur ego, in cuius causa reipub. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue respub. ad resistendum imbecilla sit. quæ mallem tantas ei uires non dedisset, quàm nunc tam ualenti resisteret. sed quoniam res eò deducta est, non quæram, ut scribis, τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν: mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipsum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σιώπα. Pompeio assentiar: ipsum tamen Pompeium separatim ad concordiam hortabor: sic enim sen-

tio, maximo in periculo rem esse: nos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine auda cissimo, paratissimoq́; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatione, ignominiaq́; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cum ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respondi tuis literis de rep. & ijs, quas in suburbano, & ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sententia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Luceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq́; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per remp. licebit, non accusabimur posthac: neque her-

cule antea negligentes fuimus, sed amicorum multitudine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, & consilio tuo, nec tibi erimus, ut spero, in eo molesti. De Serperastris cohortis meæ, nihil est, quòd doleas: ipsi enim se collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. sed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminé putas. idem & initio fuerat, & nunc est egregius: sed in ipsa decessione significauit sperasse se aliquid, & id, quod animum induxerat paulisper, non tenuit, sed cito ad se rediit, meisq; honorificentissimis erga se officiis uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortensii legata cognoui. nunc aueo scire, quid hominis sit, & quarum rerum auctionem instituat: nescio enim, cur, cum portam Flumentanam Celius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis reprehendendus sum, quòd homo Romanus Piraea scripserim, non Piræeũ (sic enim omnes nostri locuti sunt) quàm quòd, in, addiderim: non enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco. & tamé Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous non rebatur oppidum esse Piræea. sed de re uidero. nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non ut de oppido locutus sum, sed ut de loco: secutusq; sum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum (malus enim auctor latinitatis est) sed Terẽtium, cuius fabellæ propter elegantiam sermonis putabantur à C. Lælio scribi, Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd si δήμους oppida uolumus esse, tam est oppidum Sunium, quàm Piræeus. sed quoniam gram-

maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquam. sed scis, illi reliquum quantum sit. putas'ne igitur uerendum esse, ne aut obijciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc reperis? soluamus, inquis. age, à Celio mutuabitur. hoc tu tamen consideres uelim: puto enim, in senatu si quādo præclare pro rep. dixero, Tartessium istum tuum mihi exeunti, iube sodes numos curare. quid superest? etiam. gener est suauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis: uel ingenij, uel humanitatis satis. reliqua, quæ nosti, ferenda: scis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur: ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Vale. D.V.Id.Dec.à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM *flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendū. quem quidem cognoui cū doctum (quod mihi iam ante erat notum) tum sanctū, plenum officij, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, plane uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduentu. de triumpho hor-*

tari, suscipere parteis suas, monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sententijs aliquem Tribunum alienarem. quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius de respub. autem ita mecum locutus est, quasi nõ dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illũ ab se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse: uenisse Hircium à Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ad VIII. Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII. ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum Cõsulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. quòd si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS unotẽpore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanquã recentiora audiebam ex ijs, qui ad me ueniebant, tamẽ erant iucundæ: studium enim, & beneuolentiã declarabãt. In ualetudine tua moueor: & Piliã in idem genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorẽ sentio. date igitur operam, ut ualeatis. De Tirone uideo tibi curæ esse: quẽ quidẽ ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negotiorum, uel studiorum meorũ; tamen propter humanitatem, &

modestiam malo saluum, quàm propter usum meum. Philogenes mecum nihil unquã de Luscenio locutus est. de cæteris rebus habet Dionysium. Sororem tuam non uenisse in Arcanum miror. De Chrysippo, meum cõsilium probari tibi, non moleste fero. Ego in Tusculanum? nihil sanè hoc tempore deuium est τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δυσχερῆ. sed de Formiano Tarracinam pridie Cal. Ian. inde Pontinum sumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De rep. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, consentiunt. quos ego equites Romanos, quos senatores uidi, qui acerrime cũ cætera, tum hoc iter Pompeij uituperarent? pace opus est. ex uictoria cum multa mala, tum certe tyrannis existet. sed hæc propediem corám. iam plane mihi deest, quid ad te scribam: nec enim de rep. quòd uterque nostrum scit eadem: & domestica nota sunt ambobus. reliquum est iocari, si hic sinat. nam ego is sum, qui, illi concedi, putem utilius esse, quod postulat, quàm signa conferri: sero enim resistimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. quid sentis igitur, inquis? nihil scilicet, nisi de sententia tua, nec prius quidem, quàm nostrum negotium aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀποτρίψαι quartanam istam diligentia, quæ in te summa est.

CICERO ATTICO S.

PLANE deest, quid ad te scribã: nota omnia tibi sunt. nec ipse habeo, à te quid expectem. tantum igi-

tur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De Rep. *ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendũ putaret Cæsari, quod postularet, potius, quàm depugnandũ. est illa quidem impudens postulatio opinione ualentior: cur autem nunc primum ei resistamus?* οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, *quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cũ, ut absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nũc cũ bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur sensurus es? non idem, quod dicturus: sentiam enim omnia faciẽda, ne armis decertetur: dicam idem, quod* Pompeius, *neque id faciã humili animo: sed rursus hoc permagnũ* Reip. *malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à* Pompeio *dissidere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS, *uir optimus, ut mihi quoque est perspectus, et doctissimus, tuiq; amãtissimus,* Romam *uenit* XV. Cal. Ian. *& literas à te mihi reddidit: tot enim uerba sunt de* Dionysio *in epistola tua. illud priuatius non ascribis,* Et tibi gratias egit. *atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo* παλινῳδία *datur propter superioris epistolæ testimonium: sit igitur sanè bonus uir: hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatẽ dedit.* Philogenes *recte ad te scripsit: curauit enim, quod debuit. cum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret: itaque usus est menses* XIIII. Pontinum *cupio ualere:*

& quod ſcribis in Vrbem introiſſe, uereor quid ſit: nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniã IIII. Non. Ian. compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanũ uenire moleſtus familiæ: ueniam III. Non igitur: inde ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occulte Cæſar per ſuos Tribunos molitus erit, cætera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis, quòd iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, quòd imperiũ habeam. id eſt Αβδηριτικὸν: nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit me imperiũ in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis, quàm priuatum aliquem, mittat? itaque, ſi hoc imperium mihi moleſtũ erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego, quos tu bonos eſſe dicas, nõ intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nam ſingulares ſunt boni uiri: uerũ in diſſenſionibus ordines bonorũ, & genera quærenda ſunt: ſenatum bonũ putas, per quẽ ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cũ eo agi cœptum eſſet. quã ſententiã ſenatus ſequi noluit: ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi: an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimũ eſt otiũ: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nũ-

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitū retinentis, cum legis dies transierit, rationē haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum periisse, & adoptatum patritium à plebeio Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendū fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. depugna inquis, potius, quā seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armenta, sic ego bonos uiros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. quid sit optimum male contractis rebus, plane uideo. nemini est enim exploratum, cum ad arma uentum est, quid futurū sit: at illud omnibus, si boni uicti sunt, nec in cæde principum clementiorē hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderotiorem, quàm Sulla in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαι σοι iandudum, et facerem diutius, nisi me leucerna desereret. ad summā dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus est de Dionysio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? suspicioné auté eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd et tu soles conglutinare amicitias testimonijs tuis, & illũ aliter cùm alijs de nobis locutum audiebam. sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades: itaque ego is in illũ sum, quem tu me esse uis. Diem tuũ ego quoque ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras, mihi notaueram, & animaduerterã posse pro re nata te non incõmode ad me in Albanũ uenire III. Non. Ian. sed, amabo te, nihil incõmodo ualetudinis feceris: quid enim est tantum in uno, aut altero die? Dolabellã uideo Liuiæ testamento cum duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomé. est πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne sit nobili adolescenti mutare nomen mulieris testamento. sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente.

Quod putasti fore, ut ante, quàm istuc uenirẽ, Pompeiũ uiderem, factum est ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me consecutus est. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad uesperũ secreto collocuti sumus. quod quæris, ecquæ spes pacificationis sit: quantũ ex Põpeij multo, & accurato sermone perspexi, ne uoluntas quidem est: sic enim existimat, si ille uel dimisso exercitu Consul factus sit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atq; etiã putat eum, cum audierit contra se diligenter parari, Consulatũ hoc anno neglecturum, ac potius exerci-

tum prouinciamq; retenturum. sin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & suis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etsi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, uirum forté, et peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis simulatæ periculis disserentem. habebamus autem in manibus Antonij concioné habitam X. Cal. Ian. in qua erat accusatio Pópeij usque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid censes, aiebat, facturũ esse ipsum, si in possessioné Reip. uenerit, cum hæc Quæstor eius infirmus, et inops audeat dicere? quid multa? non modo non expetere pacem istam, sed etiam timere uisus est. ex illa autem sententia irá relinquendæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud molestissimum est, quòd soluendi sunt numi Cæsari, & instrumentum triumphi eò conferendum: est enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην esse. sed hæc, & multa alia coràm. Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ sunt? si habebo, cui dem, quotidie: at iam ipse ades. tum igitur, cum uenero, desinam. unas uideo mihi à te non esse redditas, quas L. Quintius familiaris meus cũ ferret, ad Bustum Basilij uulneratus, & despoliatus est. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs, quod me scire opus sit. & simul tu hoc διάλκρίνησεις πρόβλημα sanè πολιτικὸν: cum sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum uel per senatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut persuaderi Cæsari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita Consul fiat; aut, si id nõ persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam ; aut, si per Tri*bunos pl. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum ; aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat ; armis cum eo contendere ; illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius postulantibus ut è lege ratio habeatur, impetratum non sit ; ire autem ad arma aut hàc unam ob causam, quòd ratio non habeatur ; aut addita causa, si forte* Tribunus *pl. senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut senatuscōsulto circunscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicēs ue se expulsū ad illū cōfugerit ; suscepto autē bello, aut tenenda sit* Vrbs, *aut, ea relicta, ille à cōmeatu, & reliquis copijs intercludendus : quod horū malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita* Consul *fiat. est omnino id eiusmodi, ut, si ille eò descendat, cōtra dici nihil possit. idq́; eum, si non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille* Consul. *at, sic malo, inquies, quàm cū exercitu. certe. sed, istuc ipsum* SIC *ò magnū malum, putat aliquis. neque ei remediū est ullum. cedendum est, si id uolet. uide* Consulem *illum iterum, quem uidisti* Cōsulatu *priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota* Resp. *quid nunc putas? & eo* Consule, Pompeio *certum est esse in* Hispania. *ò rem miseram si quidem id ipsum deterrimū est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam iam à bonis omnibus summam ineat gratiam. tollamus igi-*

tur hoc, quò illum posse adduci negant. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat: nam quid impudentius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso per uim, & per factionem datos. præterijt tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. iam si pugnandum est; quò tempore, in casu; quo consilio, in temporibus situm est. itaque te in ea quæstione nõ exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. equidẽ dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exiré, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agã, nec, quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilij. tibi uero quid suadeã, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiat'ue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio) stulte omnia, & incaute. tu quæso crebro ad me scribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, *quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconé amisimus. Labienus discessit ab Cæsare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ò hominé amétem, et miserum, qui ne umbram quidé unquá* τοῦ καλοῦ *uiderit. atq; hæc ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est auté dignitas, nisi ubi honestas? nó honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio? occupare urbes ciuium, quo facilior sit aditus ad patriá?* χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, *sexcenta alia scelera moliri,* τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα? *sibi habeat suam fortunam. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo sole malim, quàm omnia istius modi regna; uel potius mori millies, quá semel illiusmodi quidquá cogitare. quid si tu uelis, inquis? age quis est, cui uelle non liceat? sed ego ipsum, uelle, miserius esse duco, quá in crucé tolli. una res est ea miserior, adipisci, quod ita uolueris. sed hæc hactenus: libenter enim in his molestijs* ἐνσχολάζομαι. *redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi consiliũ Pompeij uidetur? (hoc quæro, ꝙ Vrbem reliquerit) ego enim* ἀπορῶ *tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli uenirent. non est, inquit, in parietibus Resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimũ, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim, urbe reliqua capta, arcem*

tamen retinuerunt. οὕτω που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitum habiturum. mira hominum querela est (nescio istic: sed facies, ut sciam) sine magistratibus urbem esse, sine senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quaeris? alia causa facta: nihil iam concedendum putant Caesari. haec tu mihi explica qualia sint. Ego negotio praesum non turbulento: uult enim me Pompeius esse, quem tota haec Cāpana, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus, & summa negotij referatur. itaque uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, quae sit ὁρμὴ Caesaris, qui populus, qui totius negotij status. ea uelim scribas ad me, & quidem, quoniam mutabilia sunt, quā saepissime: acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in quā significabatur, aliā te ante dedisse, quā non acceperā. sed quaeso ut scribas quā saepissime, nō modo si quid scies, aut audieris, sed etiā si quid suspicabere; maximeq; quid nobis factundū, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriae, & Theani, reliqua in Apulia. inde utrum consistere uspiam uelit,

an mare transire, nescitur. si manet, uereor ne exercitum firmum habere non possit. sin discedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidem cuius φαλαρισμὸν, times, omnia teterrima facturum puto: nec enim rerum prolatio, nec senatus, magistratuumq; discessus, nec ærarium clausum tardabit. sed hæc, ut scribis, cito sciemus. interim uelim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq; consilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed disrumpor dolore: tam ne ullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, & tergiuerser, & iis me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας, nec solum ciuis, sed etiam amici officio reuocor. etsi frangor sæpe misericordia puerorum, ut igitur ita perturbato, etsi te eadem solicitant, scribe aliquid, & maxime, si Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem statuit, L. Torquato eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari posset: itaque à te nihil dum certi exquiro, sed quid uideatur. denique ipsam ἀπορίαν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse, propemodum constat. si ita factum esset, ut ille Romam ueniens magistratum, & senatũ Romæ offenderet: magno usui causæ nostræ fuisset: damnasse enim sceleris hominem amicum reip. causa uideretur. quod nunc quoque uidetur, sed minus prodest: non enim habet, cui prosit: eumq; arbitror pœnitere: nisi

forte id ipsum est falsum, discessisse illum: nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij desiderium, ecquæ Cæsaris inuidia appareat; etiam quid censeas de Terentia, & Tullia, Romæ eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & si quid aliud, ad me scribas uelim, uel potius scriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem: sed etiam ad summã profectum aliquid puto. amo etiã Pisonem: cuius iudicium de genero suspicor uisum iri graue. quanquam, genus belli quod sit, uides. ita ciuile est, ut non ex ciuium dissensione, sed ex unius perditi ciuis audacia natum sit. is autem ualet, exercitum tenet multa spe, & promissis, omnia omnium concupiuit. huic tradita Vrbs est, nuda præsidio; referta copijs. quid est, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta non patriam, sed prædam putet? quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. ne simulare quidem poterit quidquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint. quæ autem sine consilio res stet? ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præstitit? nec uero nunc

quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas ſciſcitari. nihil eſſe timidius conſtat, nihil perturbatius. itaque nec præſidium, cuius parandi cauſa ad Vrbem retentus eſt; nec locum, ac ſedem præſidij ullam uideo. ſpes omnis in duabus inuidioſe retentis, penè alienis legionibus: nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amiſſum tempus eſt. quid futurum ſit, non uideo. commiſſum quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro duce, ut è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autem Dolabellæ uenit in mentem, paulum reſpiro: ſed uelim conſideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipſo conſulendum eſt: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus eſſe in cõmuni bonorum fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, uidendum eſt: is enim ſplendor eſt ueſtrum, ut eadem poſtulentur à uobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. ſed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipſo, ac de me iſta conſiderare uelim. reliquum eſt, ut, & quid agatur, quoad poteris, explores, ſcribaſq; ad me, & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiam à te magis expecto. nam acta, omnibus nunciantibus: à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄριστος. loquacitati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

eſt

est enim numero Platonis obscurius. iam intellexi tuum
* ænigma: Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æstu, aut diu. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Minturnis ad VIII. Cal. Febr. mane, cum absurdissimis mandatis, non hominem, sed scopas solutas: ut id ipsum mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit: nisi forte non dedit, & hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus est. Labienus, uir mea sententia magnus, Theanum uenit ad IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Consulesq; conuenit. qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cum certum sciam. Pompeius ab Theano Larinum uersus profectus est ad VIII. Cal. eo die mansit Venafri. aliquantum animi uidetur nobis attulisse Labienus. sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribam. ista magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis, Tignij Thermus, P. Actius Cinguli, quæ sit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & quid acturus ipse sis, scribas. si scriberem ipse, longior epistola fuisset: sed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiscens, cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum

is esset cum Consulibus Theani. probata conditio est, sed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra suam prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. id si fecisset, responsum est, ad Vrbem nos redituros esse, & rem per senatum cõfecturos. spero etiam in præsentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum suppœnitet: me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe respondent Campani coloni. gladiatores Cæsaris, qui Capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripseram, sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. secutorum in ludo ꟾↃↃ fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. sanè multum in eo reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ ulla dignitate discesserint. hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præsertim cum ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata non incommode possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare non debeo, id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. tu ipse cum Sexto, scire uelim, quid cogites de exeundo, de totaq; re quid existimes. equidem ad pacem hortari non desino: quæ uel iniusta utilior est, quã iustissimũ bellum: sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe discessi, nullũ adhuc intermisi dié, quin aliquid ad te literarũ daré, nó quo haberé magnopere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Consules conueni, multosq; nostri ordinis. omnes cupiebát Cæsarem abductis præsidijs stare conditionibus ijs, quas tulisset: uni Fauonio leges ab illo no-
* bis imponi non placebat: sed is auditus in consilio: Cato enim ipse iam seruire, quàm pugnare mauult: sed tamen ait in senatu se adesse uelle, cum de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat. ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obsit, in senatu esse uult. Posthumus autem, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoq; succederet, negat se iturum sine Catone, & suam in senatu operam, auctoritatemq; màgni æstimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris summa uarietas est. plerique negant Cæsarem in conditione mansurum: postulataq; hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat: uicerit enim, si Consul factus erit, & minori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipienda plaga est: sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto: Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNES *arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiam. De mandatis Cæsaris, aduentuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nunc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum; spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior. ad quas scripseram, ad te ut referrent. si non dum profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,*

cum fuga ex Italia quæri uidebatur: nos enim Hispaniam peteremus: illis hoc æque commodum non erat. tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romæ recte esse posse: etenim minime amici Pópeio nostro esse debetis: nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs detraxit. uides, ne me etiam iocari? scire iam te oportet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab eodem ad Cæsarem ferat literas: scriptæ enim, & datæ ita sunt, ut proponerentur in publico. in quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas, quæ in omniũ manus uenturæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque nihil unquam legi scriptum σησιωδέστερον. perspici tamen ex literis Pompeij potest, nihil Cæsari negari, omniáq; , & cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amentissimus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissime postulauerit: quis enim tu es, qui dicas, si in Hispaniam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamé cõceditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iam ab illo Rep. illatoq; bello, quàm si olim de ratione habenda impetrasset: tamen uereor, ut his ipsis contentus sit: nã cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo quietior, dum responsa referrentur: dicitur autem nũc esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo IX. Cal. Feb. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad Vrbem: nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plurimis. intellexi ex dierum ratione, ut primũ de discessu nostro Cæsar audisset, laborare eũ cœpisse, ne omnes abessemus: itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad Seruiũ scripserit. illud admiror, non ipsum ad me scri-

psisse, non per Dolabellam, non per Celium egisse. quã-quam non aspernor Trebatij literas, à quo me unice diligi scio. rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile: me tamen in prædijs meis esse, neque delectum ullum, neque negotium suscepisse. in quo quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meæ: pueros ὑπεκθέμενος *in* Græciam *: totam enim* Italia *flagraturam bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. sed hæc paucis diebus ex illius ad nostra respõsa respõsis intelligentur quorsum euasura sint. tum ad te scribam plura, si erit bellum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, uidebo.* Ego IIII. Non. Feb. *quo die has literas dedi, in* Formiano, *quò* Capua *redieram, mulieres expectabam: quibus quidem scripseram, tuis literis admonitus, ut* Romæ *manerent: sed audio maiorem quendam in* Vrbe *timorem esse.* Capuæ Non. Febr. *esse uolebam, quia* Consules *iusserant. quidquid huc erit à* Pompeio *allatum, statim ad te scribam, tuasq; de istis rebus literas expectabo.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Feb. *mulieres nostræ* Formias *uenerũt, tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studij attulerunt. eas ego, quoad sciremus utrũ turpe pace nobis, an misere bello esset utendum, in* Formiano *esse uolui, & unà* Cicerones. *ipse cum fratre* Capuã *ad* Consules *(Nonis enim adesse iussi sumus)* III. Non. *profectus sum.*

cum has literas dedi. responsa Pompeij grata populo, & probata concioni esse dicuntur. ita putaram. quæ quidem si ille repudiarit, iacebit: si acceperit. utrum igitur, inquies, mauis? responderem, si, quemadmodū parati essemus, scirem. Cassium, erat hic auditū, expulsum Ancone, eamq; urbem à nobis teneri: si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidē, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præsidijs. ò perditum latronem, uix ullo otio compensandam hanc Reip. turpitudinem. sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterū Consulatum à Rep. ne data quidem occasione repulimus: sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, expectare responsa Cæsaris, ut, si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret; sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset: sed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, si erit, quod nolim, accersendus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio soluat. nec Egnatio uoluntas deest: nec parum locuples est. sed, cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) uiaticum se neget habere, idemq; debitoribus suis denunciarit, ut eodē fœnore uterentur; atq; hoc idem etiā L. Ligus fecisse dicatur; nec hoc tempore aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut uersuram usquam facere possit: miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etsi illud ψευδησιόδειον *(ita enim putatur) obseruo,* μὴ δὲ δίκην, *præsertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid est, te scire uolui.*

CICERO ATTICO S.

NIHIL *habeo, quod ad te scribam. quin etiã eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, et illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. ecce tibi* IIII. Non. Feb. *mane accepi literas tuas,* Philotimi, Furnij, Curionis *ad* Furnium, *quibus irrident* L. Cæsaris *legationẽ. plane oppressi uidemur: nec, quid consilij capiam, scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo.* Capuam *tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de* Pompeij *rebus cognoscerem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM *iam me tempus ipsum facit: pacẽ enim desperaui. bellũ nostri nullum administrant: caue enim putes quidquam esse minoris his* Consulibus*: quorum ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri* Capuam *ueni prid.* Non. *ut eram iussus. illi autem nõdum uenerant, sed erant uenturi, inanes, imparati.* Cneus *autem* Luceriæ *dicebatur esse, & adire cohortes legionum* Aclianarum *non firmissimarum.*

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat: ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendũ hyems, lictores, improuidi, & negligentes duces; ad fugã hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudo cõiungendi cũ tyrãno. qui quidẽ, incertũ est, Phalarim ne, an Pisistratum sit imitaturus. hæc uelim explices, & me iuues cõsilio: etsi te ipsum istic iam calere puto: sed tamẽ quantũ poteris. ego si quid hic hodie noui cognoro, scies: iam enim aderunt Consules ad suas Nonas. tuas quotidie literas expectabo. ad has autem, cũ poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, quàm nos: istinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil est.

Veni Capuam ad Non. Feb. ita ut iusserãt Consules. eo die Lentulus uenit sero. alter Consul omnino nõ uenerat VII. Idus eo enim die ego Capua discessi, et mãsi Calibus. inde has literas postridie ante lucẽ dedi. hæc, Capuæ dum fui, cognoui, nihil in Cõsulibus, nullũ usquã delectum: nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audẽt, cum ille adsit contra, cum noster dux nusquã sit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim nõ uoluntas, sed spes. Cneus autem noster (ò rem misam, & incredibilem) ut totus iacet. non animus est, non consiliũ, nõ copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpissimam, timidissimas in oppidis conciones, ignorationẽ

non solum aduersarij, sed etiam suarum copiarum. hoc cuiusmodi est? VII. Id. Febr. Capuā C. Cassius Trib. pl. uenit, attulit mādata ad Cōsules, ut Romā uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent Vrbe relicta. redeāt, quo præsidio? deinde exeāt, quis sinat? Cōsul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium nō erat, quin ille iam iamq; foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullum, nisi omnia essent acta turpissime. neq; ego ullius consilij particeps. sed tamen quod me deceat: ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde satisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me consilio, si potes: et tamen ista, quantū potes, prouide. nihil habeo tanta rerum perturbatione, quòd scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil, eumq;, nisi in nauim se contulerit, exceptū iri puto. ò celeritatē incredibilem, huius autem nostri: sed nō possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minus quidquam Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis: sed uideo, quorum arbitrio sit acturus. recte sit. censeo cedendum de oppidis his. ego eo consilij quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti-

mo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eũ, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari, quò? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multi enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. à te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. Id. Feb. uesperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo equidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? ò me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me

iudicium iam de causa publica fecisse : qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent. De me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ,& periculosæ fugæ, cum Reip. nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori cum pie possum,tum libẽter. manebo igitur : etsi uiuere. Quod quæris,hic quid agatur:tota Capua,& omnis hic delectus iacet : desperata res est in : fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitij copias cum suis coniungat. sed uidebamur omnia biduo, triduo' ue scituri.

Cæsaris literarum exemplum tibi misi : rogaras enim. cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. quod patior facile, dum,ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI *literæ me quidẽ non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce postridie Cassij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam uenisse ; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneũ, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum uim. idem scripsit Consules Capua discessisse. nõ dubito, quin Cneus in fuga sit, modo effugiat. à consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.*

CICERO ATTICO S.

CVM *dedissẽ ad te literas tristeis, et metuo ne ueras, de Lucretij ad Cassiũ literis Capua missis, Cephalio ue-*

nit à uobis, attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. omnia facilius credere possũ, quàm quod scribitis, Pompeium exercitum habere. nemo huc ita affert; omniáq; , quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eũ scisse; neque enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte remp. regere. sed iam, iamq; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis:* Quoties exorior: *ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ* Roma *afferũtur, de* Domitio, *de* Picentium *cohortibus. omnia erant facta hoc bi duo lætiora. itaque fuga, quæ parabatur, repressa est.* Cæsaris *interdicta,* Si te secundo lumine hic offendero, *respuuntur. bona de* Domitio, *præclara de* Afranio *fama est.* Quòd *me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est.* Quod *addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: non quin rectum esset: sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui* Cneus *noster alterum* Consulatum *deferret, & triumphum, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur.* De HS XX Terentia *tibi rescripsit.* Dionysio, *dum existimabam uagos nos fo=*

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, ut statuerem, quid esset faciendum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hiematuri: nũ & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habebo certi, faciam, ut scias. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui, ut tu scis, Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad se Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tam læta erant in ijs literis, quàm ad me Philotimus scripserat: ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam: sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Luceriam uenias: nusquam eris tutius. id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eum, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

reipub. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neque pacis, neque uictoriæ ratio quæsita sit unquã, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundum, ut, quemcunque fors tulerit casum, subeam potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum, id est lautorum, & locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: & quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat, breues, sed beneuolentiam significantes, non modo sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pompeij: id enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiã hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat uelim. alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui nõ dare, cùm & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum exemplum ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehẽdas. si qua erunt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies, omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? uerumtamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorũ, scriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignũ in hac causa iudicare, atque ego existimem: mihi enim nihil ulla in gente unquã ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, quàm à nostro amico factũ est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbem reliquit, id est patriam, pro quà, & in qua mori praeclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quidquam? uagamur egentes cum coniugibus, et liberis

beris. in unius hominis quotannis periculose ægrotantis anima positas omnes nostras spes habemus, non expulsi, sed euocati è patria, quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, inflammandamq́; reliquimus. ita multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa Vrbe: & si nunc sunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum est
* dignitatis. hic tu in me * illud desideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ est * .domi uestræ estis & eritis omnes boni. quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est. Vibullij res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognosces. in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo nostro ipse Vibullius quid existimet. quò igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum. facio
* pluris omnium hominum neminem. sed non ita nō meo iudicio spem de salute reip. significas enim aliquanto secus, quàm solebas: ut etiam, Italia si ille cedat, putes cedēdum: quod ego nec reip. puto esse utile, nec liberis meis: præterea neque rectum, neque honestum. sed cur? poteris ne uidere tyrānum? quasi intersit, audiam, an uideā: aut locupletior mihi sit quærendus auctor, quàm Socrates, qui, cum triginta tyranni essent, pedem porta non extulit. est mihi præterea præcipua causa manendi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. Cal. cum eadem lucerna hanc epistolā scripsissem, qua inflāmaram tuam, Formijs ad Pōpeium, si de pace ageretur,

profecturus eram : si de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, & *miserrimis rebus perturbatus, cum coràm tecũ mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio uolui. deliberatio autem omnis hæc est : si Pompeius Italia cedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendam putes. & quo facilius cõsilium dare possis; quid in utranque partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasq́; quæ mihi cum eo est, tum ipsa reipubl. causa me adducit, ut mihi uel consilium meum cum illius consilio, uel fortuna coniungenda esse uideatur. accedit illud : si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum ciuium desero; cadendum est in unius potestatem. qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo ante prouisum : tamen utrunque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperijsq́; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundumq́; periculum sit cum aliquo forte dedecore, si quando Pompeius rempub. recuperarit. in hac parte hæc sunt : uide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq́; meam. omitto illa uetera, quòd istum*

in remp. ille aluit, auxit, armauit : ille legibus per uim, & contra auspicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille restituendi mei, quàm retinendi, studiosior: ille prouinciæ propagator : ille absentis in omnibus adiutor : idem etiam tertio Consulatu, postquam esse defensor reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur . quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoq; Marcello Consuli, finienti prouincias Gallias Cal. Martij, restitit. sed ut hæc omittã, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe discessu, siue potius turpissima fuga ? quæ conditio non accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria ? malæ conditiones erant, fateor, sed nũquid hoc peius? at recuperabit remp. quãdo? aut quid ad eã spem est parati? non ager Picenus amissus ? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduersario tradita? denique nulla causa, nullæ uires, nulla sedes, quò concurrant qui remp. defensam uelint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ , & ab impetu huius belli remotissima. fuga , & maritima opportunitas uisa quæri desperatione. inuite cepi Capuã; non quo munus illud defugerem, sed sine causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus priuatorum dolor; bonorum autem esset aliquis, sed hebes, ut solet; &, ut ipse sensissem , multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia: itaque habui nihil omnino negotij; quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugam. eũ si nunc sequor, quonã? cũ illo non. ad quem cũ essem pro-

fectus, cognoui in ijs locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam uenire non possem. infero mari nobis incerto cursu, hieme maxima nauigandum est. age iam, cum fratre, an sine? cum filio, an quo modo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq́; nostras? acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam, has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia quàm molestũ est? qui autem locus erit nobis tutus, (ut iam placatis utamur fluctibus) ante, quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius; quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore uidere, quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Trasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio, atque sententia, est illa etiam Philippi; &, cum sit necesse, seruire tempori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen ijdem fasces molestiam: sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit, deferet triumphum, non accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendũ esse propensiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. quam ob rem, ut maxima de re æquo animo de=

liberanti, ita mihi des consilium uelim. nauis et in Caieta est parata nobis, et Brundusij. sed ecce nuncij, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno; ecce literæ, Cæsarẽ ad Corfiniũ, Domitium Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum nostrũ commissurum, ut Domitium relinquat. etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat. legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. ego autẽ, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptã ad Pompeiũ misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, quàm proxime scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS *quidem tuus potius, quàm noster, cuius ego cum satis cognossem mores, tuo tamen potius stabã iudicio, quàm meo; ne tuũ quidem testimoniũ, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbũ se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, mo-*

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster honos, quod obsequium, quæ etiam ad cæteros cōtempti cuiusdam hominis commendatio defuit? ut meū iudiciū reprehendi à Quinto fratre, uulgoq; ab omnibus mallem, quàm illū non efferre laudibus; Ciceronesq; nostros meo potius labore subdoceri, quàm me aliū ijs magistrū quærere. ad quē ego quàs literas Dij immortales miseram? quantum honoris significantes? quantū amoris? Dicæarchū mehercule, aut Aristoxenū diceres accersi, non unum omnium loquacissimū, & minime aptum ad docendū. sed est memoria bona. me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cuius causam non reciperem: semper enim, si potero, si ante suscepta causa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno tam præcise negaui, quàm hic mihi: plane sine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non inest. sed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent cohortes quinque; Q. Lucretiū inde effugisse scis, Cneū ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Cal. ad te literas dedissem, uesperi ad nos eodē die uenit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor: quid enim putē aliud? etsi solet, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nun-

quam autem certior fuit, quàm in hoc negotio: nam quod ad te non scripserá, postea audiui, à tertio miliario tum eum isse. πολλὰ μάτην KAEPECCINE-
* CHE ῥαθυμεῖν δ'ἦτα. multa inquam mala cum dixis-
* set, suo capiti (ut aiunt) sed meam mansuetudiné coniecerá in fasciculũ unà cũ tua ueniente ad illũ epistolá: hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam causam Pollicé seruum à pedibus meum Romam misi. eo auté ad te scripsi, ut, si tibi forte reddita esset, mihi curares referendá, ne in illius manus perueniret. Noui si quid esset, scripsissem. pédeo animi expectatione Corfiniensi, in qua de salute Reip. decernitur. Tu fasciculum, qui est M. Curio inscriptus, uelim cures ad eũ perferendum: Tironemq; Curio commendes, ut,ei, ut petijt, si quid opus erit in sumptum, eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola,quã de nocte daturus eram, sicut dedi, (nam eam uesperi scripseram) C. Sosius Prætor in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinũ nostrũ,cuius Quæstor fuit: Pompeij literarũ ad
» Consulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domi
» tio ad VIII. Cal. Martij allatæ sunt. earum exem-
» plum infra scripsi. nunc, ut ego non sciebam sua spon
» te intelligere: scio quanti Reip. intersit omnes copias in
» unum locum primo quoque tempore conuenire. tu,
» si tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos
» uenias. præsidij Capuæ, quantum constitueris esse sa-
» tis, relinquas. Vale. deinde supposuit exemplum
» epistolæ Domitij, quod ego ad te pridie miseram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamẽ spero, magnum nomen Imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutasse, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quartanã à te discessisse. moriar, si magis gauderẽ, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse uestræ concordiæ. Tironem nostrum ab altera relictum audio. sed cum uideo in sumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium nostrum, si quid opus esset, rogaram. malo Tironis uerecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM *etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subueniat. at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit: ego non puto. deseret igitur talẽ ciuẽ? & eos, quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes XXX? nisi me omnia fallũt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam: cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitem putas debere esse. ego uero, quem fugiam, habeo: quem sequar, nõ habeo. quod.n. tu meũ laudas, & memorãdũ dicis, malle ꝙ dixerim me cũ Põpeio uinci, quã cum istis uincere: ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur: cũ hoc uero, qui ante fugit, quã scit aut quẽ fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriã reliquit, Italiam relinquit, si ma-*

lui, contigit, uictus sum: quod superest, nec ista uidere possum, quæ nunquã timui ne uiderẽ; nec mehercule istum, propter quẽ mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimũ scripsi de uiatico, siue à Moneta; nemo enim soluit; siue ab Oppijs tuis cõtubernalibus: cætera apposita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

O REM turpem, & ea re miserã: sic enim sentio, id demũ, aut potius id solũ esse miserũ, quod turpe sit. aluerat Cæsarem: eundem repente timere cœperat: cõditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: Vrbem reliquerat: Picenũ amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes sui tanti, tã inusitati consilij relinquebat. ecce subito literæ Domitij ad illum, ipsius ad Consules: fulsisse mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamasse ille uir, qui esse debuit, πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων: τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ. at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit Brundusium. Domitium autem aiunt re audita, & eos, qui unà essent, se tradidisse. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM meã quòd peruulgatam scribis esse non fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describendã: ea enim & acciderunt iam, et impendent, ut te-

ſtatum eſſe uelim, de pace quid ſenſerim. cũ autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, nõ uidebar ullo modo facilius moturus, quã ſi id, ad quod eũ hortarer, cõuenire eius ſapientiæ dicerẽ. eã ſi admirabilẽ dixi, cũ eũ ad ſalutẽ patriæ hortabar; non ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abiecisſem. quã autẽ eſt, ALIQVID IMPERITIAS TEMPORIS, non eſt de pace, ſed de me ipſo, & de meo officio ut aliquid cogitet. nã quòd teſtificor, me expertẽ belli fuiſſe, etſi id re perſpectũ eſt, tamẽ eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberẽ. eodemq; pertinet, quòd cauſam eius probo. ſed quid hæc nunc? utinã aliquid profectũ eſſet: næ ego iſtas literas in concione recitari uelim: ſiquidẽ ille ipſe ad eundẽ ſcribẽs in publico propoſuit epiſtolã illã, in qua eſt, PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. amplioribus ne, quã ſuis, quã Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum milliariũ. quid, nunc ipſum unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequentes, ſed læto uultu gratulateis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ uero S. C. uideo? ſed apertius, quã propoſueram. Ego Arpini uolo eſſe prid. Cal. deinde circũ uillulas noſtras errare, quas uiſurum me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus nõ incauta, mihi ualde probãtur. Lepido quidẽ (nam ferè συνδιημερεύομεν: quod gratiſſimum illi eſt) nun-

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minus mouebant. minus multa derant illi Reip. pignora: tua mehercule auctoritas uehementer monet: affert enim et reliqui temporis recuperandi rationem, & præsentis tuendi. sed, obsecro te, quid hoc miserius, quàm alterum plausus in fœdissima causa quærere, alterum offensiones in optima? alterum exstimari conseruatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum nostrum, ut & facimus, & debemus, tamen hoc, quod talibus uiris non subuenit, laudare non possum. nam siue timuit, quid ignauius? siue, ut quidam putant, meliorem suam causam illorum cæde fore putauit, quid iniustius? sed hæc omittamus: augemus enim doloré retractando. VI. Cal. uesperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. missu Cæsaris, cum literis, cum mandatis, cum promissione prouinciæ, Romam ut redeat. cui persuaderi posse nó arbitror, nisi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæsarem, quàm ut Pompeiũ assequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidé maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio sine metu uiuere. tu puto hæc credis. sed cum hæc scribebam V. Cal. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse: expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia est. plane, quid futurum sit, nescio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cũ eo liberalissime: tempora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset: alios nõ soluere, aliorum diem non dum esse. dixit etiã alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronum, non libenter; ut hominem ingratũ, non inuitus: uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD me magno animo motu perturbatum putas, sum equidẽ, sed non tã magno, q̃ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cũ aut consistit consilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet illud tamẽ totos dies: sed uereor, ne, nihil cũ proficiam, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tẽpus considerans quanta uis sit illius uiri, quẽ nostris libris satis diligẽter, ut tibi quidem uidemur, expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illũ Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio.
›› VT enim gubernatori cursus secũdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic modera-
›› tori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus fir-
›› ma, copijs locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: hu-
›› ius enim operis maximi inter homines, atque optimi illũ

» esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cum antea nũquam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, non id actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbem reliquit, quòd eã tueri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gentes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus: an censes, nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς
est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere. προθεσπίζω igitur noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens. Iamq; mari magno. non multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorũ impendet Ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui unà transierunt, quòd illi quidem alterũ metuũt, nos utrunque. cur igitur, inquis, remansimus? uel tibi paruimus, uel nõ occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proscriptio pertimescẽda, quæ Luceriæ multis sermonibus denũciata est, quàm uniuersæ interitus: tantas in confligendo utriusque uires uideo futuras. habes coniecturã meam. tu autem consolationis fortasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum

sibi esse, quòd quierim: oratq́; , in eo ut perseuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæsaris, præmiorumq́; promissis, si Romam reuertisset. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto transmissurum, quàm potuerit conueniri. Epistolarum Pompeij duarum, quas ad me misit, negligentiam, meamq́; in rescribendo diligentiam uolui tibi notam esse. earum exempla ad te misi. Cæsaris hic per Apuliam ad Brundusium cursus quid efficiat, expecto: utinam aliquid simile Parthicis rebus. simul aliquid audiero, scribam ad te. tu ad me uelim bonorum sermones. Romæ frequentes esse dicuntur. scio equidem te in publicum non prodire: sed tamen, audire te multa, necesse est. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te missum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam causam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. *Fabius ad me uenit ad* IIII. *Id. Febr. is nũciat* L. *Domitium cum suis cohortibus* XI, *&* *cohortibus* XIIII, *quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuisse in animo proficisci Corfinio: & ad* V. *Id. Feb.* C. *Hirrum cum* V. *cohortibus subsequi. censeo, ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutissime puto fore.* Vale.

Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. *Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno gesta erant, cognoui com-*

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nunciatum: Vibulliiq; uirtutem, industriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut, quodcunque tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quem ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formiis non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio Propræt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Consules. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ & opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniam: quo mihi nihil optatius est: idq; tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sum. ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, si, ut

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullium meũ necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerunt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuóq; studio in remp. ut te ad nos conferas, ut communi consilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M. Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionem nullã habebam, te reip. causa mare transiturũ, eramq; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut remp. summa cum dignitate defendere. interim non dum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilij factus, non expectaui, dũ mihi à te literæ redderentur, confestimq; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mãsurũ esse Eserniæ. sanè sum cõmotus; quòd, si ita

esset

esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. hæ scriptæ sic erant: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas esse, earumq́; exemplum subscripseras: magniq́; interesse reip. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in unum locum conuenire, & ut, præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium esse uenturum. quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrunque simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. cumq́; nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliáq; ueniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam reip. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundusium ueniamus. quas cum accepissemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus,quin tu iam Brundusium peruenisses: nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus, neque minus nos esse captos,quàm qui Corfinium uenissent: neq;.n. eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia,atque intra arma aliena uenissent. quod cum ita sit,maxime uellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reijciebam:quod feci non uitandi oneris causa,sed quòd uidebam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortissimis accidisse. quoniam autem,tecum ut essem, non cõtigit:utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc reip.causa in Italia non posset duce te consistere. neque uero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam reip. lugeo: nec, si ego, quid tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratione, fecisse. mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda,deinde de Vrbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquã ostenderas)meminisse te arbitror.sed mihi non sumo,ut meum consilium ualere debuerit: secutus sum tuũ,neque id reip.causa,de qua desperaui,quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam: tecum esse cupiebam: neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. primum enim præ me tuli, me nihil malle,quã pacẽ:non quin eadem timerem, quæ

illi: sed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large respondere uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. memineram me esse unum, qui pro meis maximis in remp. meritis supplicia miserrima, & crudelissima pertulissem: me esse unum, qui, si offendissem eius animum, cui tum, cum iam in armis essemus, Consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subijcerer eisdem prælijs: ut mea persona semper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palã denunciata sunt: neque ea tã pertimui, si subeũda essent, quàm declinãda putaui, si honeste uitare possem. quoniam breuem illius temporis, dũ in spe pax fuit, rationem nostram uides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus non satisfacio, facile respõdeo. neque.n. ego amicior C. Cæsari unquã fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, & illos interest, quòd, cum & illi ciues optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis disceptari maluerunt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque resp. ciuis à me animum, neque tu amici desideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiã, quàm ante fuerat: dictare tamen hãc epistolam malui, quàm Gallo Fabio amantissimo utriusque nostrum

nihil ad te literarum dare: nam pridie quidem, quoquo modo potueram, scripseram ipse eas literas; quarum uaticinationem falsam esse cupio. huius autem epistolæ non solum ea causa est, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; sed etiam hæc iustior, ut à te impetrarem, ut sumeres aliquid temporis, quo quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium plane uolo, ut penitus intelligam. omnia sunt integra nobis. nihil prætermissum est, quod non habeat sapientem excusationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imparatã iam Capuam, nõ solum ignauiæ delectus, sed etiam perfidiæ suspicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum post conditiones pacis per L. Cæsarem, & Fabium allatas caui, ne animum eius offenderé, cui Pompeius iam armatus armato Consulatum, triumphumq; deferret. nec uero hæc extrema quisquam potest iure reprehẽdere, quòd mare nõ transierim: id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire nõ potui: neque enim suspicari debui, præsertim cum ex ipsius Pompeij literis, idem quod uideo te existimasse, non dubitarim, quin is Domitio subuenturus esset. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi esse uideantur, etsi sæpius significata sunt à te, tamen accuratius mihi perscribas, uelim: deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingasq;, quem me esse deceat, & ubi me plurimũ prodesse reipub. sentias: ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. atq; ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia. quibus si paruissem, tristitiam illorum temporũ non subijssem. memini, quid mihi

eum suaseris per Theophanem, per Culeonem: idq; sæpe ingemiscens sum recordatus. quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut nō solum gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. sed nihil præscribo. accurate uelim perscribas tuam ad me sententiā. uolo etiam exquiras quādiligentissime poteris (habebis autē, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit: quēadmodum nunc se gerāt, num quē accusent, num cui succenseant: quid dico, num cui? num Pompeio? omnino culpam omnem Pompeius in Domitiū confert: quod ipsius literis cognosci potest: quarum exemplum ad te mitto. hæc igitur uidebis: et, quod ad te ante scripsi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te misit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus Procos. M. Marcello
L. Lentulo Coss. S.

EGO, quòd exstimabā dispersos nos neq; Reip. utiles, neq; nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitiū literas misi, primū uti ipse cum omni copia ad nos ueniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, qꝫ meas XIX, & suas XII cohortes tribus in oppidis distributas haberet (nā partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neq;, si uellet, expedire posset. nunc scitote me esse in summa solicitudine: nam & tot, & tales uiros periculo obsi-

dionis liberare cupio: neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse cõmittendũ, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brundusiũ misi: neq; Canusium sine præsidio, dum abessem, putaui esse dimittẽdum. D. Aelio mandarã, quòd maiores copias sperabã nos habituros, ut, si uobis uideretur, alteruter uestrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quã Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum ijs militibus, quos Faustus legit, proficisceretur, Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium transportarentur. nunc, cum hoc tẽpore nihilo magis ego, quàm uos, subsidio Domitio ire possim, seu per monteis explicare, nos est nobis committendum, ut has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me cõsequi possit. quã ob rem placitum est mihi (etiam uideo C. Marcello. & cæteris nostri ordinis, qui hic sunt) ut Brundusium ducerem hanc copiam, quã mecum habeo. uos hortor, ut, quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me missuri eratis, ijs censeo armetis milites, quos uobiscum habetis. quæ arma superabunt, ea si Brundusium iumentis deportaritis, uehemẽter Reip. profueritis. de hac re uelim nostros certiores faciatis. ego ad P. Lupũ, et C. Coponiũ Prætores misi, ut se uobis cõiungerent, et, militũ quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere, et potius ab alijs, quã à te de Rep. certiorẽ me fieri. nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe non poſſumus. contractis noſtris copijs, ſpero nos et Reip. et cõmuni ſaluti prodeſſe poſſe. quã ob rem cum conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficiſci cum exercitu, et ad me uenire: miror, quid cauſæ fuerit, quare conſiliũ mutaris: nã illa cauſa, quã mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum ueniſſe: quãto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniũgeres, prius, quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet: quam ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriã aduenias ante, quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ nos à nobis diſtrahãt. ſed, ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium ad me uenturum : sin autem ille circũ istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere uelle . te animo magno, & forti istam rem agere existimo : sed diligentius nobis est uidendum, ne distracti pares esse aduersario non possimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus sit : non enim pro tua prudētia debes illud solum animaduertere, quot in præsentia cohorteis contra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitum, & peditum copias cōtracturus sit . cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab aliis quoque mihi scribitur, præsidia curionem, quæ in Vmbria, & Thuscis erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere : quæ si copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, sed locis suis repugnet: hærebis, neque solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas, quam ob rem te magnopere hortor, ut quam primum cum omni copia huc uenias . Consules constituerũt idem facere . ego Metuscilio ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur . quam ob rem nolito commoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me ueniet : cauendum enim puto esse, ne implicatus hæream : nam neque castra propter anni tempus, & militum animos facere possum ; neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam . itaque non amplius XIIII cohortes Luceriam coegi. Consules præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri : nam aut exercitum fir=

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tẽpore contingit, quòd & magnã partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplũ, neq; tam magnum, q̃ ille. itaq; nobis prouidendum est, ut summam Reip. rationem habeamus: etiam atq; etiam te hortor, ut cum omni copia quãprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cõmuni consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, et mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido: Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S.

2 LITERAE *mihi à te redditæ sunt ad XIII. Cal. Martii. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cõmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditũ tibi sit, atq; istas copias cõiungere optimorum ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis sum cõmotus, neq; enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neq; etiam, qui ex delectibus conscripti sunt ã Consulibus, conuenerunt. quare da operam, si ulla ratione etiam nũc efficere potes, ut te explices, huc quãprimum uenias ante, q̃*

omnes copiæ aduersariorum conueniant: neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire possunt: & si conuenirent, quantũ ijs cõmittendũ sit, ꝙ inter se ne noti sunt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS *meæ signũ tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidẽ, quod scriberẽ, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nunciis* Brundusinis. *si nactus hic esset* Cneum *nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante trāsmisisset, exitiosi belli metus. sed uides'ne, in quem hominem inciderit* Resp? *q̃ acutum? quã uigilantẽ? quã paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi uillulas, nisi nummulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illũ, quo antea confidebant, metuunt: hũc amãt, quem timebant. id quãtis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cum præsertim neque noua de re aliqua certiorẽ te faciã, neq; nouã denique iam reperiam scribendi ullã sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterẽ, facerem*

inepte: euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor: cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullũ fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea ꝙ neque Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius, quàm tu biduũ aut triduũ. Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis. quã quidem expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarẽ à Corfinio post meridiem profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autẽ ambulat Cæsar, & ijs diarijs militũ celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brundusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis? nihil equidẽ: sed, ut supra dixi, tecum perlibenter loquor: & simul scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur: quod enim unquam eorũ in Rep. forte factũ extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt: (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquam mecũ, loquor. quis autẽ est, tãta quidẽ de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sen-

tentiam tuam; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus.
* *de Domitio uaria audimus, modo esse in Tiburti, aut Lepidi, quo cum Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum uideo esse: ait enim Lepidus, eũ nescio quò penetrasse itineribus: occultandi sui causa, an maris apiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandem*
* *quam is Coreni habuerit, non esse redditam. de Lentulo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq; perscribas. Vale.*

CICERO ATTICO S.

AD V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unã ueterem IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnã præmissus agat Vibullius: qui omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse: & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, quẽ omnino
* *uitare cogito: & aut Hemonis fugam tendis, cõmutatio nemq; uitæ tuæ: quod tibi puto esse faciẽdum: & ignoras, Domitius cum fascibus'ne sit. quod cũ scies, facies, ut sciamus. habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ, prid. Cal. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamẽ, ut ante ad te scripsi, labantẽ. nec me mouet, quod scribis, Ioui ipsi iniquum: nam periculum in utriusque iracũdia positum est: uictoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse uideatur. nec me Cõsules mouent, qui ipsi pluma, aut folio*

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe est mansio: honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo quod quæris: illi uero non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas cõgressum, pacem non desperas: sed ego, cum hæc scribebam, nec illos congressuros, nec, si congressi essent, Pompeium ad ullam conditionem accessurum putabam. Quod uideris nõ dubitare, si Consules transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel quo modo nunc est, transierunt. sed memento, præter Appium, neminem esse ferè, qui non ius habeat transeundi: nam aut cum imperio sunt, ut Põpeius, ut Scipio, Setenas, Fãnius, Voconius, Sestius, ipsi Consules, quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut Legati sunt eorum. * sed nihil desero. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo. plura scriberem, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meã uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut Cæsarem, & Pompeium, perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas. crede mihi, Cæsarẽ nõ solum in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi

dedisse indicaturum, si huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quàm spero. sed cum cõstiterit, & timere desierit, tũ incipiã non desperare, & tuam auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi uero gratissimum mediusfidius fecisti: nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam. qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro auertisset: minus miser, quàm sum, essem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Consulatu quiduis potius esse, quàm Consulem. quòd si uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & Consulatum reliquum Romæ peragere: incipiam sperare, etiam consilio senatus, auctore te, illo relatore, Põpeium, & Cæsarem coniungi posse. quod si factum erit, me satis uixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum scito, & quo modo in huiusmodi re commodius cadere nõ potuit, quàm ut res sine sanguine cõfieret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæsare dixit, quæq; Cæsar scripsit, scio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, bellissime scripsisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouisa sunt præter occultum & tum iter ad mare superũ: hoc enim mari uti non possu=

mus hoc tempore anni. illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur: quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait conscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed plane, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, sed hercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices DCCCL, qui præcipue Cneo nostro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamen, quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungóq; me cum homine magis ad uastandam Italiam, quàm ad uincendum parato. do* mum quem expecto. & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpior fugisset, & uictor hic quà se referret, & quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIVM ATTICUM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cum tu has literas legeres, putabam fore, ut scirem iam, quid Brundusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatione, mirabarq; nihil allatũ esse, ne rumoris quidem: nam erat mirum silentium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iam sciantur, necesse est. illud molestũ, me adhuc inuestigare non posse, ubi Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro autẽ, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Pompeium, & si sint, quà, quando'ue ituri sint. Vrbẽ quidem iam refertam esse optimatium audio, Sosium, & Lupũ, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autẽ in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinũ uolebamus: inde, iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multáq; in

me, &

me, & seuere in cõuiuijs tempestiuis quidem disputari. cedamus igitur, &, ut boni ciues simus, bellum Italiæ terra, mariq; inferamus; & odia improborum rursus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Luceij consilia, ac Theophanis persequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiscitur sorte, uel cum genero honeste, uel Cæsarem fugit iratum. Marcelli quidem, nisi gladium Cæsaris timuissent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. & tamen, præter hũc, & C. Cassium, reliqui Legati, Faustus Proquæs. ego unus, cui utrumuis liceret. frater accesserit, quem sociũ huius fortunæ esse non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irasceretur: sed impetrare non possum, ut maneat. dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidem alius nemo mouet; non sermo bonorum, qui nulli sunt; nõ causa, quæ acta timide est, agetur improbe. uni uni hoc damus, ne id quidem roganti, nec suam causam, ut ait agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum, scire sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martijs, die tuo, ut opinor, expectabam à te epistolã lõgiorem: tamen ad eã ipsam breuem, quam III. Non. Martij ὑπὸ τὴν διάληψιν dedisti, rescribendũ putaui. Gaudere ais te, mansisse me: & scribis, in sententia te manere. mihi autem superioribus literis uidebare non dubitare, quin cæderem, ita si & Cneus bene comitatus conscendisset, & Consules trãsissent. utrum, hoc tu parum cõmeministi, an ego non satis intellexi? an muta-

sti sententiam? sed aut ex epistola, quam expecto, perspiciam, quid sentias: aut alias abs te literas eliciam. Brundusio nihil dum erat allatum. ô rem difficilem, planéq; perditam. quàm nihil prætermittis in consilio dãdo: quàm nihil tamen, quod tibi ipsi placeat, explicas. nõ esse me unà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quàm sit turpe me adesse, cum quid de illo detrahatur; nefas esse approbare. certe. contra igitur? Dij, inquis, auerruncent. quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium? impetrabis, inquis, à Cæsare, ut tibi abesse liceat, et esse otioso. supplicandum igitur? miserum. quid, si non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrũ: quid, si hoc ipso premar? accipiam? quid fœdius? ne gem? repudiari se totum, magis etiam, quàm olim in XX uiratu, putabit. ac solet, cum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorem quidẽ à se accipere uellem. quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior. nam quod negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud Pompeium hoc tempore: non uideo causam, cur ita sit, hoc quidem tempore: qui enim amisso Corfinio denique certiorẽ me sui cõsilij fecit, is queretur Brundusium me non uenisse, cũ inter me, & Brundusiũ Cæsar esset? deinde etiam scit, ἀπαῤῥησίαστον esse in ea causa querelam suam. me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia, de Piceno occupando plus uidisse, quàm se. sin, cum potuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet? τὶς δ' ἔστι

δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἀφροντις ὤν;) sed quia ingrati animi crimen horreo. confido igitur aduentum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, ut scribis, ἀσμένιστον fore. nam quod ais, si hic temperantius egerit, consideratius consilium te daturum: qui hic potest se gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio suscepti negotij, socij, uires bonorum, aut etiam constantia? uix dum epistolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Posthumus Curtius uenit, nihil nisi classes loquens, & exercitus. eripiebat Hispanias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confestim in Graeciam persequebatur. eundum igitur est, nec tam ut belli, quam ut fugae socij simus: nec enim ferre potero sermones istorum, quicunque sunt: non sunt enim certe, ut appellantur, boni. sed tamen id ipsum scire cupio, quid loquantur: idq; ut exquiras, meq; certiorem facias, te uehementer rogo. nos adhuc, quid Brundusij actum esset, plane nesciebamus: cum sciemus, tum ex re & ex tempore consilium capiemus, sed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII filius transijt Formias VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihiq; nunciari iussit, patrem ad Vrbem esse, cum de eo curiose quaesisset seruus noster Dionysius. nos autem audieramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam. id cuiusmodi sit, scire sane uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, si ille certe nusquam discessit, intelligere Cneum, non esse faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis,

præsidijsq; teneatur, hyeme præsertim : nam si commodius anni tempus esset, uel infero mari liceret uti : nunc nihil potest, nisi supero, transmitti, quò iter interclusum est. quæres igitur & *de* Domitio, & *de* Lentulo. A *Brundusio nulla adhuc fama uenerat :* & *erat hic dies* VII. *Id. quo die, suspicabamur, aut pridie* Brūdusium *uenisse* Cæsarem *: nam* Calendis Arpis *manserat. sed si* Posthumum *audire uelles, persecuturus erat* Cneum *: transiisse enim iam putabat coniectura tempestatum, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum : ille confidebat,* & *eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas esset. sed, tota res* Brūdusina *iam quo modo habeat se, diutius nescire non possum.* Ego *etsi tam diu requiesco, quàm diu aut ad te scribo, aut tuas literas lego : tamen* & *ipse egeo argumento epistolarum,* & *tibi idem accidere certo scio : quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur : quæ autem sunt horum temporum, ea iam contriuimus. sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tanquam* θέσεις, *quæ* & *politicæ sunt,* & *temporum horum, ut* & *abducam animū ab querelis,* & *in eo ipso, de quo agitur, exercear. eæ sunt huiusmodi.* Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπα-

κτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *in his ego me consultationibus exercens, & disserens in utraque parte tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à molestijs, &* τῶν προὔργου τι *delibero. sed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *sim: si enim recte ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NATALI *die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summæq; tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi* Philotimus *postridie, quàm à te acceperat, reddidit.* Sunt *ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, nauigatio infero, discessus* Arpinum, *ne hunc fugisse; mansio* Formijs, *ne obtulisse nos gratulationi uideamur: sed miserius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me* Posthumus: *scripsi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam* Q. Fusius, *quo uultu, quo spiritu; properans* Brundusium, *scelus accusans* Pompeij, *leuitatem, & stultitiam senatus. hæc*

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? age finge me quamuis ἀνδρομάχως hæc ferentem: quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto causam Reip. quam ego amissam puto cum uulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur: de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?) succensui: semper enim causæ euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta. hec igitur mala, quibus maiora esse quæ possunt? considerans, uel potius iudicans eius opera accidisse, & culpa, inimicior erã huic, quàm ipsi Cæsari. ut maiores nostri funestiorem diem esse uoluerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo, itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, * hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præsentisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. sed ea iam mihi exciderũt. beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo serius equidem, quàm uellem propter epistolas, sermonesq; Balbi: sed uideo plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego igitur, si quis apud Homerum, cum ei & mater, & Dea dixisset, αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος, matri ipse respondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali uiro, talem causam agenti. & ego uero hæc officia mercanda uita puto, optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo, ut

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. *ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ.* Nos *adhuc* Brundusio *nihil.* Romæ *scripsit* Balbus, *putare iam* Lentulum Cos. *transmisisse, nec eũ à minore* Balbo *conuentum, quòd is hoc iam* Canusij *audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesq; sex, quæ* Albæ *fuissent, ad* Curtium Minutia *transijsse: id* Cæsarem *ad se scripsisse, & breui tempore eum ad* Vrbem *futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in* Arpinum *hoc tempore abdam: etsi,* Ciceroni *meo togam puram cum dare* Arpini *uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad* Cæsarem. *sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non* Romæ *potius. sed tamẽ, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando.* Domitius, *ut audio, in* Cossano, *& quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandũ: si in* Hispaniã, *non probo: si ad* Cneum, *laudo: quouis potius certe, quàm ut* Curtium *uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum* Vrbem, *id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus.* Scripta *iam epistola,* Capua *literæ sunt allatæ hoc exemplo.* Pompeius *mare transijt cum omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia* XXX, *et* Cõsules *duo, et* Tribuni *pl. et senatores, qui fuerãt cũ eo,*

omnes cum uxoribus, & liberis. conscendisse dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus usus nõ est, omnes aut præcidisse, aut incẽdisse dicunt. de hac re literæ L. Metello Trib pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transijt. ante solicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cum consilio explicare nihil possem: nũc autem postquã Pompeius, & Cõsules ex Italia exierunt, non angor sed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. *non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admisisse uideor. me non primũ cum Pompeio qualicunque cõsilio uso, deinde cũ bonis esse, quãuis causa temere instituta? præsertim cũ ij ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. tuas nũc epistolas à primo lego. hæ me paulum recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cũ lego, minus mihi turpis uideor, sed tandiu, dum lego. deinde emergit rursum dolor, &* αἰσχροῦ φαντασία. *quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autem possis? aut quid homo quisquã? uix iam Deus. equidem illud molior, quod tu mones sperasq; fieri posse, ut mihi Cæsar cõcedat. ut absim, cum aliquid in senatu contra Cneũ agatur: sed timeo, ne non impetrem, uenit ab eo Furnius, ut quidem*

ſcias, quos ſequamur: Q. Titinij filiũ cum Cæſare eſſe nunciat; ſed illũ maiores mihi gratias agere, quàm uellem. quid autem me roget (paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola, me miſerum quòd tu non ualuiſti, unà fuiſſemus: conſilium certe non defuiſſet σύντε δύ᾽ ἐρχομένω. ſed acta ne agamus: reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio
* *ſpes compoſitionis, qua facta uolebam, ut populari, ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam. melioris mediusfidius ciuis, et uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerũ etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita. quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.*

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furniũ noſtrum tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commodo potuiſſet, properarem, atque eſſem in itinere præmiſſis iã legionibus: præterire tamen nõ potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiaſq; agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideo: ita de me mereris. in primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem uenturum, ut te ibi uideam, ut tuo conſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq; literarum ignoſces: reliqua ex Furnio congoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epistolam, quā darem IIII. Id. sed eo die is, cui dare uolueră, nō est profectus. uenit autē eo ipso die ille celeripes, quem Saluius dixerat: attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quo starem, instillarunt: recreatum enim me non queo dicere: sed plane τὸ συνέχον effecisti: ego enim nō iam id ago, mihi crede, ut prosperos exitus consequar: sic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos unquam Remp. habituros. ita neque de otio nostro spero iam, nec ullam acerbitatem recuso. unum illud extimescebam, ne quid turpiter facerem, uel, dicam, iam effecisse. sic ergo habeto, salutareis te mihi literas misisse, neque solum has longiores, quibus nihil potest esse explicatius, nihil perfectius, sed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundissimū fuit, cōsilium, factumq; nostrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu fecisti, à quo diligi me, & quid rectum sit, intelligi, scio. longior uero tua epistola non me solum, sed meos omneis ægritudine leuauit: itaque utar tuo consilio, & ero in Formiano, ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, si nec hic, nec illic eum uidero, deuitatū se à me putet. Quod autem suades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipsi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi, & Oppij, quarū exempla tibi misi, misi etiā Cæsaris ad eos sana mente scriptas: quo modo in tanta insania? sin mihi Cæsar hoc non cōcedat, uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace ſuſcipere: in quo non extimeſco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo depaciſci uelim? ſed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit. ἐνδώτοι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, eſſe uis? beneficium ſequor, mihi crede, non cauſam, ut in Milone, ut in: ſed hactenus. cauſa igitur non bona eſt? immo optima: ſed agetur (memento) fœdiſſime. primum, conſilium eſt, ſuffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros uaſtare, urere, pecunijs locupletum non abſtinere. ſed cum eadem metuam ab hac parte: ſi illinc beneficium nō ſit, rectius putem quiduis domi perpeti. ſed ita meruiſſe illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iuſta defenſio eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: ſi modo, inquis, ſatis ille erit firmus. eſt firmior etiã, quàm putabamus. de iſto licet bene ſperes: promitto tibi, ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. te'ne igitur ſocio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideã, cupio diſcedere: noli enim putare tolerabiles horum inſanias, nec uniuſmodi fore. etſi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, ſenatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus, egeſtates tot egentiſſimorum hominum nec priua-

tas posse res, nec Remp. sustinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etsi id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, quid Brūdusij actum sit. Bonis uiris quòd ais probari, quæ adhuc fecerimus, scíriq; ab ijs nō profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mādaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumētum ad scribendum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iā amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo et meum ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me nō inuitas, comitem non molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulādum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidē, Statius à te epistolā breuē attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint?

In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuncio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω,

πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύσσομαι αὐτόν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, sed cogito tamen, nec ero, ut in malis, imparatus: sed cura, ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuisse.

Cæsar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos significare literis, quàm ualde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. consilio uestro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea sponte facere constitueram, ut quamlenissimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliarem. tentemus, hoc modò si possumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. hæc noua sit ratio uincendi, ut misericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri possit, non nulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri possunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem suscipiatis. Cn. Magium Pompeij præfectum deprehendi: scilicet meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam potestatem uenerunt, & à me missi sunt. si uolet grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificijs effectum est, ut resp. in hunc statum perueniret.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO, posteaquam literas cōmunes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cuius exemplū tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero sentio, quod tu, non posse tuam famam, & officium sustinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatissime satisfacturū te certo scio, cum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersarijs fueris. atque hoc non solùm in te tali, & tanto uiro satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in ijs castris essem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibiq; satis esse dixit, si togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiam illi, si uellem, præstare possem. itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumq; officium, fidem, pietatem ijs præsto. sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem nō desperatissimam esse puto, quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi uidetur, te ad eum scribere, & ab eo præsidiū petere, ut petisti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm suæ utilitatis rationē habiturū.

hæc quàm prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certe scio, me ab singulari amore, ac beneuolentia, quæcunque scribo, tibi scribere, quòd te (ita incolumi Cæsare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid constitueris, uelim mihi scribas: nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præstare possis: quam mehercule te præstaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum uirorum consilia ex euentu, non ex uoluntate à plerisque probari solent: tamen freti tua humanitate, quod uerissimũ nobis uidebitur, de eo, quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus: quod si non fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiscetur. Nos, nisi id, quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, ut, simul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ, & Pompeij; id eũ facturũ ex ipso cognouissemus: te hortari desineremus, ut uelles his rebus interesse, quo facilius, & maiore cũ dignitate per te, qui utrique es coniunctus, res tota confieret: aut, si ex contrario putaremus, Cæsarem id non facturũ, & eũ uelle cũ Pópeio bellũ gerere sciremus; nunquã tibi suaderemus, contra hominem optime de te meritũ arma ferres, sicuti te semper orauimus, ne cõtra Cæsaré pugnares. sed cum etiam nũ, quid facturus Cæsar sit, magis opinari, q̃ scire possimus: nó possumus nisi hoc, nó uideri eã tuã esse dignitaté, neque fidé omnibus cognitã, ut contra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius, armà feras. & hoc, non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamen (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsarem pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS *epistolas tuas accepi postridie Iduum: erát autem* IIII. III. *prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in* For*miano potissimum commorer. & iam de supero mari*
* *plaboque, ut antea ad te scripsi, & quoná modo possem uoluntaté eius nullam reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio: quin ea ipsa, quæ à te cómemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. faciamus igitur, ut censes, colligamusq; nos: festiuo enim simili urus decurro,*
* *atque cursu.* θέσεις *meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum.* De *optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud,* Διόνυσιος ἐν Κορίνθῳ. *Titinij filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis, ne destiteris*

ris ad me, quidquid tibi in mentem uenerit, scribere. mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alteram nunc epistolam. recte non credis de numero militum: ipso dimidio plus scripsit Clodia. falsum etiam de corruptis nauibus. Quod Consules laudas, ego quoque animum laudo, consilium reprehendo: discessu enim illorum, actio de pace sublata est: quam quidem ego meditabar: itaque postea Demetrij librum de concordia tibi remisi, & Philotimo dedi. nec uero dubito, quin exitiosum bellum impendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo non interesse huic bello, in quo tãta uis sceleris futura est, ut, cum parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam, & sanctissimam parentem patriam fame necandam putent. atque hoc non opinione timeo, sed interfui sermonibus. omnis hæc classis, Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Myleto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias prouincias comparatur. at quã ueniet iratu, & ijs quidem maxime, qui eam maxime saluam uolebant, quasi relictus ab ijs, quos reliquit. itaque mihi dubitanti, quid me facere par sit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illum: qua dempta, perire melius esset in patria, quàm patriam seruando euertere. De Septentrione plane ita est. metuo, ne uexetur Epeirus. sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus ostendit; se largitione ipsa superiorem, quàm hunc, fore.

Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

plane ſic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito; ne forte aut abſim, cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut ſcribis, audio ueniſſe, & rediſſe prid. Id. Philotimum, ut ais epiſtola tertia, expectabas: at ille Idibus à me profectus eſt. eo ſerius ad tuam illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſerã, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio, *ut ſcribis, ita opinor eſſe, ut & in* Coſſano *ſit, & conſilium eius ignoretur. Iſte omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à* Prætore *ait haberi poſſe, eſt idem, qui ſemper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud eſt, quod* Cæſar *ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti* CONSILIO *meo: age eſto hoc commune:* GRATIA: *ineptum id quidem, ſed puto hoc ſimulat ad quaſd.ĩ ſenatorũ ſentẽtias:* DIGNITATE, *fortaſſe ſententia cõſularis. illud extremũ eſt,* OPE OMNIVM RERVM. *id ego ſuſpicari cœpi tũ ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut nõ multo ſecùs: nã permagni eius intereſt, rem ad interregnum non uenire. id aſſequitur, ſi per* Prætorẽ Conſules *creantur. nos autem in libris habemus, non modo* Conſules *à* Prætoribus, *ſed ne* Prætores *quidem creari ius eſſe, idq́; factum eſſe nunquam:* Conſules, *eo non eſſe ius, quòd maius imperium rogari à minore non ſit ius:* Prætores *autem, cum ita rogentur, ut collegæ* Conſulum *ſint, quorum eſt maius imperium. aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit; neque ſit contentus* Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. *ſed, quanta tempeſtas impendeat, uides.* Qui *tranſierint ſenatores, ſcribam ad te, cum certum habebo.* De re *frumentaria rectè intelli-*

gis, quæ nullo modo administrari sine uectigalibus potest: nec sine causa & eos, qui circũ illum sunt, omnia postulanteis, & bellum nefarium times. Trebatium nostrum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen uidere sanè uelim. quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduentũ Cæsaris uenerit. De Lanuino, statim, ut audiui Phameam mortuum, optaui, si modo esset futura resp. ut id aliquis emeret meorũ: neque tamen de te, qui maxime meus, cogitaui: sciebam enim de quoto anno, & quantũ in solo solere quærere: neque
* solum Romæ, sed etiam delitium digãma uideram. ueruntamen ego illud, quanquam est bellum, minoris æstimo, quàm æstimabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebã, iucundiores mihi fore putabam, et minore impensa, quàm
* si Tusculanum refecissem. uolui HS Q. egi per prædem, illi daret, Antij cum haberet uenale: noluit. sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius, si tu emeris. sed eius dementias caue contemnas: ualde est uenustum. quanquam mihi ista omnia iam addicta uastitati uidentur. respondi epistolis tribus: sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebã, quod scriberẽ: neq;.n. noui quidquam audierã, & ad tuas omneis rescripserã pridie. sed cũ me ægritudo nõ solũ somno priuaret, uerũ ne uigila-

re quidem ſine ſummo dolore pateretur: tecum ut quaſi loquerer, in quo uno acquieſco, hoc neſcio quid nullo argumento propoſito ſcribere inſtitui. Amens mihi fuiſſe uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Pompeium tanquam unus manipularis ſecutus ſim. uidi hominem XIIII. *Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi, quid ageret. nunquam mihi poſtea placuit, nec unquam aliud in alio peccare deſtitit. nihil interim ad me ſcire, nihil niſi fugam cogitare. quid quæris? ſicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, inſulſæ, indecoræ: ſic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore: nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor: nunc deſiderium ferre non poſſum: nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare proſpecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſideratiſſime? ſi enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſime: ſed genus belli crudeliſſimi, & maximi, quod non dum uident homines quale futurum ſit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remanſiſſent? quàm crebrò illud? Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæſerunt illa. male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octauium Manilium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis: recte Themiſtocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,*

at Cinna recte, immo iure fortasse: sed quid eorum uictoria crudelius? quid funestius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, et parari uidebam. me, quem non nulli conseruatorē istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarū, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ? hūc primum mortalē esse, deinde etiam multis modis posse extingui cogitabam: Vrbem autem, & populum nostrū seruandum ad immortalitatem, quantū in nobis esset, putabam. & tamen spes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nūc tota est, alia mea. sol (ut est in tua quadā epistola) excidisse mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. hæc me fefellerūt, & (ut uerū loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otiū, domesticarū me rerum delectatione molliuit. nunc siue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolē: ante oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsisti, me tardarūt, & auctoritas maxime tua: nam cum ad hunc locū uenissem, euolui uolumen epistolarū tuarum, quod ego sub signo habeo, seruoq; diligentissime. erat igitur in ea, quam X. Cal. Feb. dederas hoc

" *modo.* S E D *uideamus, & Cneus quid agat, et il-*
" *lius rationes quorsum fluant. quòd si iste Italiā relin-*
" *quet, faciet omnino male, &, ut ego existimo, ἀλογίσ-*
" *τως, sed tum demum consilia nostra commutanda*
" *erunt.* *Hoc scribis post diem quartū, quàm ab Vrbe*

discessimus. deinde VIII. *Cal. Febr.* TANTVM MODO *Cneus noster ne, ut Vrbem* ἀλογίστως *reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes: est.n. sic.* SED *uenio ad consultationem tuam: si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit: et nunc ita uideo, infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quā tu peregrinationem* ὑποκορίζῃ. *sequitur* χρησμὸς VI. *Cal. Febr.* EGO, *si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum* ἄσπονδον *strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, et adiutor esse cogor; quod et* ἄσπονδον, *& cum ciuibus. deinde* VI. *Id. Febr. cū iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolā quandā hoc modo.* EGO *quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere: summo enim periculo facies, nec Reip. proderis; cui quidē posterius poteris prodesse, si manseris. quem* φιλόπατριν, *ac* πολιτικὸν *hominis prudentis, et amici tali admonitu nō moueret auctoritas? deinceps* III. *Id. Febr. iterum mihi respondes cōsulenti, sic.* QVOD *quæris à me fugam ne fidam, an moram deserendam utiliorem putem: ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto: et satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse: sed medius fidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, et proscripturit ian=*

diu. inde, ut opinor, cum tu ad me quædã γενικώτερον scripsisses, et ego mihi à te quædã significari putassem, ut Italia cederem: detestaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epistola significaui, si Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, si significaui, nõ dico fui inconstans, sed demens. in eadem epistola alio loco. NIHIL relinquitur, nisi fuga: cui te sociũ neutiquam puto esse oportere, nec unquam putaui. Totam auté hanc deliberationẽ euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis. SI M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manẽdum puto, ita, ut, si saluus sit Põpeius, & cõstiterit alicubi, hãc νεκυίαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perspicitur futura, colluuie regnare. multa disputas huic sententiæ conuenientia. inde ad extremum. QVID SI, inquis, LEPIDVS, & Volcatius discedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. si tum dubitares, nunc certe non dubitas istis manentibus. deinde in ipsa fuga V. Cal. Mart. INTEREA nõ dubito, quin in Formiano mãsurus sis. cõmodissime. n. τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diẽ Brũdusij esset. TVM poterimus deliberare, non .s. integra re, sed certe minus infracta, q̃ si una proieceris te. deinde IIII. Non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter scriberes, tamen ponis hoc. CRAS scribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me consilij de tua mansione: & quanquam magna solicitudine, tamẽ quia minus mali puto esse, q̃ in illa profectione, maneo in sentẽtia, et gaudeo te mãsisse. Cũ uero iam an=

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admissum, III. Non. Mart. TAMEN te non esse unà cũ Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, nõ erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadẽ cætera aget, sincere, temperate, prudẽter, ualde uidero, et cõsideratius utilitati nostræ cõsuluero. VII. Id. Mart. scribis, Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multũ apud me ualet. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuã de-
* *fendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego alijs. ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dũ de reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, et in eo acquieui. Lentulũ nostrũ scis Puteolis esse: quod cũ è uiatore quodã esset auditũ, qui se diceret, eum in Appia, cũ is paulum lecticam aperuisset, cognosse, etsi uix uerisimile, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eũ literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. eum ego hodie expectabam, id est XIIII. Cal. Apr. uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens: existimatus quidem est semper auctor otij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uisus est, quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere. huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,*

cuius exemplum ad te antea misi: rogauiq́;,ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, cõsilio meo se uti uelle,gratia,dignitate, ope rerum omnium. respondit, se non dubitare, quin & opem, & gratiam meã ille ad pacificationem quæreret: utinam aliquod in hac miseria Reip. πολιτικὸν *opus efficere,et nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur.* Pridie *autẽ apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brũdusio profectum, atque ibi Pompeiũ reliquisse dicebat quod etiam, qui* VIII. *Id. illinc profecti erant,nũciabant: illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attendere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas: quæ Luceiũ loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis est: & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis: &, ut has pestes effugiam, cũ dissimillimis nostri esse cupio: quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas* μαχροψυχίαν *Cnei nostri esse? nunciant Aegyptum, & Arabiam* εὐδαίμονα *cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.*

Tuas literas iam desidero. post fugam nostrã, nunquam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperã, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem essem, te uelle uti consilio, & dignitate mea: minus sum admiratus: de gratia, & de ope quid significares, mecum ipse quære=bam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturã, & personam meam. quod si ita est, & si qua de Põ=peio nostro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliãdo cura te attingit: magis idoneum, quàm ego sum, ad eã cau=sam profecto reperies neminem: qui & illi semper, et senatui, cum primũ potui, pacis auctor fui; nec sum=ptis armis belli ullam partem attigi; iudicauiq; te eo bel lo uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio cõcessum inimici, atq; inuidi niterentur. sed, ut eo tem=pore non modo ipse auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: sic me nunc Pompeij dignitas uehementer mouet: aliquot enim sunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, et obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid imperiias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; esse in maximi beneficij memoria possim: quæ si tantũ ad me ipsum pertineret, sperarẽ me à te ta men impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fi=

dem,& ad Remp.pertinet, me & pacis utriusque ue=strum,& ad ciuium concordiam, per te, quã accõmo=datissimum, conseruari. Ego,cum antea tibi de Lentu lo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuiss=ses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo ani mo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me sa=lutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompe ium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal.cũ mihi e=pistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeiũ, ratibus etiã exitus portus teneri. non medius fidius præ lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio,& Tre=batio: quibus Minturnis obuij Cæsaris tabellarij. tor=queor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exoptẽ. at quàm honesta,at quàm expedita tua consilia, quàm euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauiga=tionis, quà congressus, sermonisq; cum Cæsare. om=nia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero in=uitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm frater=na? De Dionysio sum admiratus: qui apud me ho noratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo impurissime hæc, hæc nostra fortuna despecta est. odi hominem,& odero: utinam ulcisci possem: sed il=lum ulciscentur mores sui. Tu quæso nunc uel ma=

xime, quid agendum nobis sit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pōpeium circūsidet: fossa & uallo septū tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, & stat urbs ista? Pretores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? boni non sequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores praesertim, & armati, uim, & manus afferent. quid censes
* igitur? & quidnā est tui consilij adfinis huius miserrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibusdam aut sapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuisse. mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiā implorem? actum est. nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus: quid enim est, quod Dolabella ijs literis, quas III. Id. Mart. à Brundusio dedit, hanc εὐημερίαν quasi Cæsaris scriberet, Pompeium in fuga esse? eumq; primo uento nauigaturum? quod ualde discrepat ab ijs epistolis, quarum exempla antea ad te misi. hic quidem mera scelera loquuntur: sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. accepi literas, quibus omnia cōsilia differs in id tēpus, cū scierimus, quid actum sit. &

certe ita est; nec interim potest quidquam statui, ne cogitari quidem. quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebant, quàm suspicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consilijs tuis mea & facta, & consilia cõsentiunt.

Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, ut tantum ei debere uiderer: est ita. ego illa extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret. quæ si maxime meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. nihil me adiuuit, cum posset: & postea fuit amicus, & tam ualde: & quã ob causam, plane scio. ergo ego quoque illi. quin etiam illud par in utroque nostrum, quòd ab eisdem illecti sumus. sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, est gratissimum. nec ego, eum nunc iuuare qua re possim, scio: nec, si possem, cũ tam pestiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. tantum offendere animũ eius hic manens nolo. nec mehercule ista uidere, quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem: sed eo tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu uoluntario sine ulla spe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐστάλπιζεν, ut puto, sed certe dicebat, peditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem.

sed sit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & habebit non ille uectigal, sed ciuium bona. adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum; qui quidem, quòd illum sibi merito iratum putant, oderunt. ut tu scribis ludum. ac uellem, scribis, quisnam * *hic significasset: sed & iste, quia plus ostenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. municipia uero, & rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. quare ita paratus est, ut, etiam si uincere non possit, quo modo tamen ipse uinci possit, non uideã. ego autem non tam* γοητείαν *huius timeo, quàm* πειθανάγκην: οὐ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, *inquit* Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. *Illa* ἀλίμενα *uideo tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebã in illis & occultationem, &* ὑπηρεσίαν *fidelem. quæ si mihi Brundusij suppetant, mallem: sed ibi occultatio nulla est. uerum, ut scribis, cum scimus. Viris bonis me non nimis excuso: quas eos enim cœnas & facere, & obire scripsit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempestiuas? sed sint quamuis boni: non sunt meliores, quàm nos: mouerent me, si essent fortiores. De Lanuino Phameæ erraui: Troianum somniaueram. id ego uolui Q. sed pluris est. istuc tamen cuperem emeres, si ullam spem fruendi uiderem. Nos quæ monstra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Lentulus noster Puteolis est,* ἀδημονῶν, *ut Cæcius narrat. quid agat?* διατροπὴν *Corfiniensem reformidat: Pompeio nunc putat satisfactum: beneficio Cæsaris mouetur: sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc* * *tur: sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc posse ferre. omnia misera: sed hoc nihil miserius.*

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrum non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reijcio: spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, & desperata: quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteris eum ualde esse distentu, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui. cum in spem uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meumq; sermonem omnibus uerbis expressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda: sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum esse, quàm me: nam præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiam impurum, & sceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi. Philargyro bene: causam certe habuisti & ueram, & bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cum dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerunt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera=

tori S. Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brunduſio ad XVI. Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romam contendiſſe: uelle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eáq;, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epiſtola conſcripta nunciatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid ſcriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. cum eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte augurаris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cũ ex ipſa re magnam capio uoluptatem: tum meũ factum probari abs te, triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicũtur, ut mihi rurſus bellum inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. Tu uelim

discessimus.deinde VIII. *Cal. Febr.* TANTVM MODO *Cneus noster ne, ut Vrbem* ἀλογίστως *reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes: est.n. sic.* SED *uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit: et nunc ita uideo, infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem* ὑποκορίζῃ. *sequitur* χρησμὸς VI. *Cal. Febr.* EGO, *si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum* ἄσπονδον *strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, et adiutor esse cogor; quod et* ἄσπονδον, *& cum ciuibus. deinde* VI. *Id.Febr. cũ iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolã quandã hoc modo.* EGO *quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere: summo enim periculo facies, nec Reip. proderis; cui quidẽ posterius poteris prodesse, si manseris. quem* φιλόπατριν, *ac* πολιτικὸν *hominis prudentis, et amici tali admonitu nõ moueret auctoritas? deinceps* III. *Id.Febr. iterum mihi respondes cõsulenti, sic.* QVOD *quæris à me fugam ne fidam, an moram deferendam utiliorem putem: ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto: et satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse: sed medius fidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, et proscripturit ian=*

diu. inde, ut opinor, cum tu ad me quædã γενικώτερον ſcripſiſſes, et ego mihi à te quædã ſignificari putaſſem, ut Italia cederem: deteſtaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, ſi ſignificaui, nõ dico fui inconſtans, ſed demens. in eadem epiſtola alio loco. NIHIL relinquitur, niſi fuga: cui te sociũ neutiquam puto eſſe oportere, nec unquam putaui. Totam autẽ hanc deliberationẽ euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis. SI M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manẽdum puto, ita, ut, ſi ſaluus ſit Põpeius, & cõſtiterit alicubi, hãc νεκυίαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perſpicitur futura, colluuie regnare. multa diſputas huic ſententiæ conuenientia. inde ad extremum. QVID SI, inquis, LEPIDVS, & Volcatius diſcedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. ſi tum dubitares, nunc certe non dubitas iſtis manentibus. deinde in ipſa fuga V. Cal. Mart. INTEREA nõ dubito, quin in Formiano mãſurus ſis. cõmodiſſime. n. τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diẽ Brũduſij eſſet. TVM poterimus deliberare, non .ſ. integra re, ſed certe minus infracta, q̃ ſi una proieceris te. deinde IIII. Non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter ſcriberes, tamen ponis hoc. CRAS ſcribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me conſilij de tua manſione: & quanquam magna ſolicitudine, tamẽ quia minus mali puto eſſe, q̃ in illa profectione, maneo in ſentẽtia, et gaudeo te mãſiſſe. Cũ uero iam ana

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admissum, III. Non. Mart. TAMEN te non esse unà cũ Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, nõ erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadẽ cætera aget, sincere, temperate, prudẽter, ualde uidero, et cõsideratius utilitati nostræ cõsuluero. VII. Id. Mart. scribis, Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multũ apud me ualet. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuã defendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego alijs. ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dũ de reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, et in eo acquieui. Lentulũ nostrũ scis Puteolis esse: quod cũ è uiatore quodã esset auditũ, qui se diceret, eum in Appia, cũ is paulum lecticam aperuisset, cognosse, etsi uix uerisimile, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eũ literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. eum ego hodie expectabam, id est XIIII. Cal. Apr. uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens: existimatus quidem est semper auctor otij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uisus est, quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere. huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,

cuius exemplum ad te antea misi: rogauiq;, ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, cõsilio meo se uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. respondit, se non dubitare, quin & opem, & gratiam meã ille ad pacificationem quæreret: utinam aliquod in hac miseria Reip. πολιτικὸν *opus efficere, et nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autẽ apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brũdusio profectum, atque ibi Pompeiũ reliquisse dicebat quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nũciabant: illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attendere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas: quæ Luceiũ loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis est: & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis: &, ut has pestes effugiam, cũ dissimillimis nostri esse cupio: quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas* μικροψυχίαν *Cnei nostri esse? nunciant Aegyptum, & Arabiam* εὐδαίμονα *cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.*

Tuas literas iam desidero. post fugam nostrã, nunquam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperá, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem essem, te uelle uti consilio, & dignitate mea: minus sum admiratus: de gratiá, & de ope quid significares, mecum ipse quære-bam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturá, & personam meam. quod si ita est, & si qua de Pō-peio nostro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliádo cura te attingit: magis idoneum, quàm ego sum, ad eá cau-sam profectò reperies neminem: qui & illi semper, et senatui, cum primū potui, pacis auctor fui; nec sum-ptis armis belli ullam partem attigi; iudicauiq; te eo bel lo uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio cōcessum inimici, atq; inuidi niterentur. sed, ut eo tem-pore non modo ipse auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: sic me nunc Pompeij dignitas uehementer mouet: aliquot enim sunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, et obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; esse in maximi beneficij memoria possim. quæ si tantū ad me ipsum pertinerét, sperare me à te ta men impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fi-

dem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriusque ue=
strum, & ad ciuium concordiam, per te, quã accõmo=
datissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentu
lo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuis=
ses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo ani
mo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me sa=
lutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me
intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompe
ium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cũ mihi e=
pistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeiũ,
ratibus etiã exitus portus teneri. non medius fidius præ
lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi
ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum
illius unà executi sumus? ecce eadem à Mario, & Tre=
batio: quibus Minturnis obuij Cæsaris tabellarij. tor=
queor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exopté.
at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia, quàm
euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauiga=
tionis, quà congressus, sermonisq; cum Cæsare. om=
nia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero in=
uitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm frater=
na? De Dionysio sum admiratus: qui apud me ho
noratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo
impurissime hæc, hæc nostra fortuna despecta est.
odi hominem, & odero: utinam ulcisci possem: sed il=
lum ulciscentur mores sui. Tu quæso nunc uel ma=

xime, quid agendum nobis sit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pōpeium circūsidet: fossa & uallo septū tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, & stat urbs ista? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? boni non sequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores præsertim, & armati, uim, & manus afferent. quid censes
* igitur? & quidnā est tui consilij adfinis huius miserrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibusdam aut sapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuisse. mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiā implorem? actum est. nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus: quid enim est, quod Dolabella ijs literis, quas III. Id. Mart. à Brundusio dedit, hanc εὐημερίαν quasi Cæsaris scriberet, Pompeium in fuga esse? eumq́; primo uento nauigaturum? quod ualde discrepat ab ijs epistolis, quarum exempla antea ad te misi. hic quidem mera scelera loquuntur: sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. accepi literas, quibus omnia cōsilia differs in id tēpus, cū scierimus, quid actum sit. &

certe ita est; nec interim potest quidquam statui, ne cogitari quidem. quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebant, quàm suspicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consilijs tuis mea & facta, & consilia cõsentiunt.

Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, ut tantum ei debere uiderer: est ita. ego illa extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret. quæ si maxime meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. nihil me adiuuit, cum posset: & postea fuit amicus, & tam ualde: & quã ob causam, plane scio. ergo ego quoque illi. quin etiam illud par in utroque nostrum, quòd ab eisdem illecti sumus. sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, est gratissimum. nec ego, eum nunc iuuare qua re possim, scio: nec, si possem, cũ tam pestiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. tantum offendere animũ eius hic manens nolo. nec mehercule ista uidere, quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem: sed eo tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu uoluntario sine ulla spe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐστάλπιζεν, ut puto, sed certe dicebat, peditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem.

sed sit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & ha-
bebit non ille uectigal, sed ciuium bona. adde confiden-
tiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum;
qui quidem, quòd illum sibi merito iratum putant, ode-
* *runt: ut tu scribis ludum. ac uellem, scribis, quisnam*
hic significasset: sed & iste, quia plus ostenderat, quàm
fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. muni-
cipia uero, & rustici Romani *illum metuunt, hunc ad-*
huc diligunt. quare ita paratus est, ut, etiam si uincere
non possit, quo modo tamen ipse uinci possit, non uideã.
ego autem non tam γοητείαν *huius timeo, quàm* πει-
θανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, *inquit* Πλάτων,
οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. *Illa* ἄλιμενα *uideo tibi non*
probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebã in
illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν *fidelem. quæ si mi-*
hi Brundusij *suppetant, mallem: sed ibi occultatio nul-*
la est. uerum, ut scribis, cum scimus. Viris bonis *me*
non nimis excuso: quas eos enim cœnas & facere, &
obire scripsit ad me Sextus? *quàm lautas, quàm tempe-*
stiuas? sed sint quamuis boni: non sunt meliores, quàm
nos: mouerent me, si essent fortiores. De Lanuino Pha-
meæ errauí: Troianum *somniaueram. id ego uolui* Q.
sed pluris est. istuc tamen cuperem emeres, si ullam spem
fruendi uiderem. Nos *quæ monstra quotidie intelliga-*
mus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Len-
tulus noster Puteolis *est,* ἀδημονῶν, *ut* Cæcius *narrat.*
quid agat? διατροπὴν Corfiniensem *reformidat:* Pom-
peio nunc putat satisfactum: beneficio Cæsaris *moue-*
* *tur: sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc*
posse ferre. omnia misera: sed hoc nihil miserius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrum non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reijcio. spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, & desperata: quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteris eum ualde esse distentū, qui tanta de re tam breuiter scripserit: si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui. cum in spem uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quo modo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eũ. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet. nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. ab utroque portus cornu moleis iacimus, ut aut illum quàm primum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐτεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniumq; eorum, in quo Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilij pœna superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per uim expulso: neminem tamen se uiolaturum, nisi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicat? plane nescio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid est, biduo sciemus. A' te nihil ne ante prorsus quidem quid literarum: nec mirum: quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ sunt, Idib. Mart. Pompeium à Brundusio conscendisse, at Cæsarem ad VII. Cal. Apr. Capuæ fore. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

CVM dedissem ad te literas, ut scires Cæsarẽ Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam. si mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipse Græciam spectare potius, quàm Hispanias. sed hæc longius absunt. me nunc & congressus huius stimulat (is uero adest) & primas eius actiones horreo: uolet enim, credo, senatusconsultum facere: uolet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes uexabimur: uel ut Consules roget Prætor, uel Dictatorem dicat: quorum neutrum ius est. at si Sulla potuit efficere, ab Interrege ut Dictator diceretur, & Magister equitũ: cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύντερον. ne illud quidem nostrum proprium: erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela est municipalium hominum, ac rusticorum, sed contra metuunt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quidquam est miserius, quàm remansisse; nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia consilĩa differebas in id tempus, cum sciremus,

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meumq; sermonem omnibus uerbis expressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda: sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum esse, quàm me: nam præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiam impurum, & sceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi. Philargyro bene: causam certe habuisti & ueram, & bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cum dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerunt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera=

tori S. Cum Capua exissemus, in itinere audiuimu Pompeium Brundusio ad XVI. Cal. Apr. cum omni bus copijs, quas habuerat, profectum esse: Cæsarem postero die in oppidum introisse, concionatum esse, inde Romam contendisse: uelle ante Cal. esse ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hispanias proficisci. nobis non alienum uisum est, quoniam de aduentu Cæsaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum scires. Mandata tua nobis curæ sunt, eaq; ut tempus postularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epistola conscripta nunciatum est nobis, Cæsarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinuessæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid scriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæsarem Sinuessæ mansurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ sunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in superioribus literis, opem expectat. cum eius clementiam Corfiniensem illam per literas collaudauissem, rescripsit hoc exemplo. Cæsar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil à me abesse longius crudelitate. atque ego cũ ex ipsa re magnam capio uoluptatem: tum meũ factum probari abs te, triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimissi sunt, discessisse dicũtur, ut mihi rursus bellum inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. Tu uelim

mihi ad Vrbem præsto sis, ut tuis consilijs, atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI. *Cal. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuncio, Matijq; literis meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miserum. nec dubito, quin à me contendat, ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal. uelle se frequentem adesse, etiam Formijs proscribi iussit. ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita, quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A' Curio, uelim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nunciant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.*

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE *ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret: et in eo mãsimus, ne ad Vrbẽ. illa*

fefellerunt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos, si in his non ueniremus, dicere. ego, dissimilem illorũ esse causam. cum multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præscribam? sic, inquam, agam, senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaq; inquã de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero ista dici nolo. ita putabam, inquam. sed ego eo nolo adesse, quòd aut sic mihi dicendum est, multaq;, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non ueniendum. summa fuit, ut ille quasi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita discessemus. credo igitur hunc me non amare. at ego me amaui; quod mihi iam pridem usu non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νεκυῖα. in qua erat Eros Celeri. ò rem perditam, ò copias desperatas. quid? Seruij filius. quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circunsideretur? sex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extremũ. illa tamen κατακλεὶς illius est odiosa, quam penè præterij: si sibi consilijs nostris uti non liceret, usurum quorum posset, ad omniaq; esse descensurum. uidisti igitur uirũ, ut scripseras? ingemuisti? certe. cedo, reliqua. quid? continuo ipse in Puteolanum, ego Arpinum. inde expecto quidem ΛΑΛΤΕCAN illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas literas expecto: nihil est enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM

EVADAT. extremũ fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est. amabo te epistolam, & πολιτικὴν. ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam purã dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. etsi omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantissime fiant? caue auté putes quẽquam hominẽ in Italia turpem esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquã homines putaui: & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus. proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquã Italia cessit, nisi qui hunc inimicũ sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quã funditus deletã puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incõmodis, quibus idem affecerat: et simul quòd ea, quæ fiũt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol=

catij sententiam. sed quid refert? est enim una sententia omnium. sed erit immitissimus Seruius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiédum, cum Pontio Titiniano. etsi hic quidem timoris causa, ille uero? sed stomachari desinamus, et aliquando sententiam terminemus, ut nihil noui, nisi id, quod minimum uellem spiritum reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero nauigabimus: et, si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios; & boni ciues, amantes patriæ, mare infestũ habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullã uideo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares esse nõ possumus. pacis fides nulla est. sed hæc satis deplorata sunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum; nisi plane obmutuerunt. ego tuis consilijs usus sum, maxime quòd & grauitatem in congressu nostro tenui, quam debui, &, ad Vrbem ut non accederem, perseueraui. quod superest, scribe quæso quamaccuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas: etsi iam nulla dubitatio est: tamen, si quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, scribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

T ERTIO Non. cum in Lateriũ fratris ueniſſem, accepi literas, & paulum reſpiraui: quod poſt has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æſtimo, tibi firmitudinẽ animi noſtri, & factũ noſtrum probari: Sexto enim noſtro quòd ſcribis probari, ita lætor, ut me quaſi patris eius, cui ſemper uni tribui plurimum, iudicio cõprobari putẽ: qui mihi, quod ſæpe ſoleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decẽbribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & ſimillimus eius filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille: quem ſaluere uelim iubeas plurimum. tu tuũ conſiliũ etſi nõ in longum tempus differs (iam enim illũ emptũ pacificatorẽ peroraſſe puto, iã actũ aliquid eſſe in conſenſu ſenatorũ) tamẽ ſuſpenſum me detines, ſed eo minus, quòd nõ dubito, quid nobis agẽdũ putes: quid. n. Flauio legionẽ, & Siciliam dari ſcribis, & id iam fieri? quæ tu ſcelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura cenſes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite ſanxit, ſi qui in ſeditione non alterutrius partis fuiſſet: niſi tu aliter cenſes: & hinc

abero, & filij: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum consilium, & eas literas, nisi alias iam dedisti, quas, scripsi, ut Cephalioni dares.

Quod scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur: mihi omnino nō uenit in mentē, quæ possit actio esse de pace, cum illi certissimū sit, si possit expoliare exercitu, et prouincia Pompeium: nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quiescat. nihil uideo, quod sperem, aut quod iam putem fieri posse. sed tamen hominis hoc ipsum probi est, & magnum τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ueniendum ne sit in cōsilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. quare, si quid eiusmodi euenerit, ut accersamur: quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse ualde repudiauit: sed tamen si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito: nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris consilij esset. Trebatij, boni uiri, & ciuis, uerbis te gaudeo delectatū: tuáq; ista crebra ἐκφώνησις ὕπεςεν, me sola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cū Sexto seruasti grauitatem eandē, quam mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, uera sunt. M. Antonij istud, quod scribis, nō mihi uidetur tam re esse triste, quàm uerbo. hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar: aut enim mihi libere inter malos πολιτεύτεον fuit, aut uel periculose cum bonis: aut nos temeritatem bonorū sequamur, aut audaciam improborum insectemur. utrunque pe-

riculosum est. at hoc, quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. istum, qui filium Brundusium de pace misit, (de pace idem sentio, quod tu; simulationẽ esse apertam, parari autem bellum acerrime) me legatũ iri non arbitror, cuius adhuc, ut optaui, mentio facta nulla sit. eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, ut legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO cũ accepissem tuas literas Non. Apr. quas Cephalio attulerat, essemq; Minturnis postridie mãsurus, & inde protinus: sustinui me in Arcano fratris, ut, dũ aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerenturq; nihilo minus quæ sine nobis agi possunt. * MMTEYCA iam adest, & animus ardet: nec est quidquam, quò, & quà. sed hæc nostra erit cura, & peritorum. tu tamen, quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos consilijs iuuabis. res sunt inexplicabiles. fortunæ sunt committenda omnia. sine spe conamur ulla. melius si quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid scriberẽ, plane nihil haberẽ; hæc autem reliqua essent, quæ scire cuperẽ, profectus ne esset, quo in

ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quem cuique regioni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeiũ, & ad Conſules ex S. C. de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commode, mihiq́; gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano operior, dum iſta cognoſco. Ad VII. Id. alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in Regia: nec reprehendo, quippe cum ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas, quòd non uenerim, ſeſéq; in optimam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendum, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamẽ exẽplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodẽ die, omnes diligenter ſcriptas, eã uero, quæ uoluminis inſtar erat, ſæpe legendã, ſicuti facio: in qua nõ fruſtra laborẽ ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quamſæpiſſime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto

potest : non enim,quam dignitatem,quos honores,quem uitæ statum amiserim , cogit , sed quid consecutus sim, quid præstiterim,qua in laude uixierim , his denique in malis quid intersit inter me , & istos , quos propter omnia amisimus , hi sunt, qui,nisi me ciuitate expulissent, obtinere se non posse putarunt licentiam cupiditatum suarum : quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit,uides : alter ardet furore , & scelere , nec remittit aliquid , sed in dies ingrauescit : modo Italia expulit : nunc alia ex parte persequi, ex alia prouincia spoliare conatur:nec iam recusat, sed quodam modo postulat,ut,quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus . alter,is,qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem, qui se nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, et mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium,tum etiam necessarium , suis tamen ciuibus exitiabile,nisi uicerit ; calamitosum etiã, si uicerit . horum ego summorum imperatorum nõ modo res gestas non antepono meis , sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore conflictati uidemur : quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse ? & si , ut nos à te admonemur , recte in illis libris diximus , nihil esse bonum, nisi quod honestum ; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus , quorũ utrique semper patriæ salus , & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit . præclara igitur conscientia sustentor , cum cogito me de Rep . aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunquam,nisi diuine,

cogitasse, eaq́; ipsa tempestate euersam esse remp. quam ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas; quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam remp. debuisse: quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta compressi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligẽda. nam literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatioq́; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum scio, post Hircium *conuentum, accersitum ab* Cæsare *: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi* Italiam *. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura metuenda est. hæc* Curionem, *hæc* Hortensij *filium, nõ patrũ culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tam de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus remp consilium mihi*

non deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus postulabat. si uera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum *hæc scripsissem, à* Curione *mihi nunciatum est, eum ad me uenire: uenerat enim is in* Cumanum *uesperi pridie, id est* Idibus*. si quid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribẽdum sit, id in literis adiungam.*

Præterijt *uillam meam* Curio*, iussitq; mihi nunciari, mox se uenturum: cucurritq;* Puteolos*, ut ibi concionaretur. concionatus est: redijt: fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege* Pompeia *condemnati essent, restituerentur; itaque se in* Sicilia *eorum opera usurum. de* Hispanijs*, non dubitabat, quin* Cæsari *essent: inde ipsum cum exercitu, ubicunque* Pompeius *esset: eius interitu finem belli fore: propius factum esse nihil, eum plane iracundia elatum, uoluisse occidi* Metellum Tribunum pl. *quod si esset factum, cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura non esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clementiam: quòd si populi studium amisisset, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cum certissimum fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quòd*

exemplum, quam rempub. plane fatebatur nullam spem reliquam: Pompeij classem timebat: quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? cupiui, inquit, ex S.C. surrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit senatum. à me, inquit, omnia proficiscentur. sex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, inquam, petijsse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed ueritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset. uerum puta te impetrasse: ego enim ad eum scribam, ut tu ipse uoles, de ea re nos iter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in senatum non uenis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendisses, eius causa si in Italia non fuisses. atque ego, me recessum, & solitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat consilium. quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciam est, quoniam ad mare superum milites sunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem est uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. sunt autem, quæ præterij, interregnum ne esset expectaturus, an quo modo dixerim? ad se ille quidem deferri Consulatum, sed se nolle in proximum annum. & alia sunt, quæ exquiram. iurabat ad summam, quod nullo negotio faceret, amicissimum mihi Cæsarem. esse debet: quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiam gaudere. quid quæris? atque iubebat: est enim suspicio illa domestici mali, * *& sermonis Hirciani. quàm cupio illũ dignũ esse nobis, & quàm ipse me inuito, quæ pro illo sit suspicandum. sed opus fuit Hircio conuento. est profecto nescio quid. sed uelim quàm minimo. & tamen eũ nondum redisse miramur. sed hæc uidebimus. Tu Oppios Terentiæ dabis: iam enim Vrbis unum periculum est. me tamen cõsilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc statim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te statim habebo, quod scribam, simul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæso, quod facis, ut sciam, quid is agat.*

De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi uisus sum, diligenter. de die nihil sanè potest scribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis sermo postridie eandem habuit ferè summam, nisi quòd apertius significauit, se harum rerum exitum non uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκάδιαν: tamen nihil prætermittam: atque utinam tu: sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia: ac ualde requirere solebat. Cõmodius tecum Vectenus est locutus, quàm ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixisset, HS L emere de Canuleio diuersorium illud posse, minoris etiam empturum, si Vectenum rogassem; rogaui, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret: promisit: ad me nuper, se HS XXX emisse, ut scriberẽ cui uellẽ addici: diẽ pecuniæ Id. Nou. esse. rescripsi

ei

ei stomachosius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniã agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsiq; ad eum, me à te certiorem esse factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Cal. Maij. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempestatem moratur. astute nihil sum acturus. fiat in Hispania quidlibet: & tamen retice. meas cogitationes omnes explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues: & tamen quia festinabam, eramq; occupatior de Quinto fratre: ita me quidem sedulo; sed nosti reliqua. Quod dein me mones, & amice, & prudenter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex, nihil syncerum. uellem, suscepisses iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens, quidquid ego astrinxi, relaxat. si sine illo possem, regerem; quod tu potes: sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontinum, & tergiuersationem istam probo, nec tuam rationem eãdem esse duco, quam meam: non quin in repub. rectum idem sit utrique nostrum: sed ea non agitur: regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, & integrior, & is, qui nisi uincit, nomen populi R. deleatur necesse est: sin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm sentiendum, &

tempori ſeruiendum eſt. mea cauſa autem alia eſt, quòd beneficio uinctus, ingratus eſſe non poſſum: nec tamen in acie, ſed Melitæ, aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus eſſe non uis? immo minus fortaſſe uoluiſſet. ſed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore poſſimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Sicilienſi Curio. iniecta autem mihi ſpes quædam eſt, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum miſi Philotimum cum literis. ſi uir eſſe uolet, præclara σωνοδία. ſin autem, erimus nos, qui ſolemus. Curio mecum uixit, iacere Cæſarem putans offenſione populari, Siciliæq; diffidens, ſi Pompeius nauigare cœpiſſet. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuiſſe, & ſpem magni congiarij. magnum hoc malum eſt: ſed ſcelus illud, quod timueramus, ſpero nullum fuiſſe. hoc autem uitium puto te exiſtimare non noſtra indulgentia, ſed à natura profectum. quem tamen nos diſciplina regimus. De Oppijs Velienſibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum noſtram putabimus: ſed alios curſus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES *ipſa monebat, & tu oſtenderas, & ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculoſum eſſet, finem inter nos ſcribendi fieri tempus eſſe. ſed cum ad me ſæpe mea Tullia ſcribat, orans, ut, quid in Hiſpania geratur, expectem, & ſemper aſcribat idem uideri tibi,*

idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim : non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus : quod fieri dicitis oportere : necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. si pelletur : quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum : quid expectem, aut quandiu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania, quiescamus. id ego contra puto : istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus : nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas nostra? pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, cæteros? sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios, à me defensos, nec uidere in curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quòd si ne id quidem est exploratum, fore, ut mihi liceat, (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in senatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus esse? de-

inde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispanijs: nisi forte his amissis arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est: existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri: itaque qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet: in qua nos sedentes quid erimus? nam medios esse iam non licebit. classibus aduersabimur igitur? quod malum maius scilicet tantum? denique quid turpius? Annibal hic in absentis solus tuli scelus: eiusdem cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd si iam misso officio periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro; ab hoc, si recte fecero: nec ullum in his malis consilium periculo uacuum inueniri potest: ut non sit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum salute. non simul cum Pompeio mare transierimus: omnino non potuimus: extat ratio dierum: sed tamen (fateamur enim, quod est: ne condamus quidem, ut possumus) fefellit ea res, quæ fortasse non debuit, sed fefellit: pacem putaui fore: quæ si esset, iratum mihi Cæsarem esse, cum idem amicus esset Pompeio, nolui: senseram enim, quàm ijdem essent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi: sed assequar omnia, si propero; si cunctor, amitto. & tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadã spe nõ dubia, non hæc collegij nostri ab Appio, sed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo posse uideo stare istum diutius, quin ipse per se, etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui

★ florentis, ac nouos, ut uti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum uenerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel socijs, uel ministris, si ij prouincias, si Remp. regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda: quæ tu acutissime prospicis. sed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnũ uix semestre esse posse. quod si me fefellerit, feram, sicut multi præclarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte ★ me Sardanapali uice in suo lectulo mori malle censueris, quàm exilio Themistocleo: qui cũ fuisset, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, tamen incidit in eos casus, quos uitasset, si eum nihil fefellisset. etsi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo uiro C. Mario, si nihil utrunque eorũ fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste, necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanquã tempus est nos de illa perpetua iam, nõ de hac exigua uita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multum in=

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum esse multo ante uiderim ; quæ cum ita sint, non est committendum, ut ijs pareã, quos cõtra me senatus, ne quid Resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia commendata : quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidẽ reperio, quid scribam : sedeo enim πλουδοκῶν : etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm quòd meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti. ualde eo ipsa delectata est, ego autem non minus. cuius quidẽ uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? στοργὴ sit summa σύντηξις : tamen nos recte facere, & bene audire uult. sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπάθειαν euocem. tu, si quid de Hispanijs certius, etsi quid aliud, dum absumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tẽpore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse : huic bello nolle interesse. eo uelim tam facili uti possem, & tam bono in me, quàm Curio. is ad Missenũ VI. Non. uenturus dicebatur, id est hodie. sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI *te ualde amarẽ, & multo quidẽ plus, quàm putas, non extimuissem rumorẽ, qui de te prolatus est, cũ præsertim falsum esse existimarem: sed quia te nimio*

plus diligo, non possum dissimulare, mihi famã quoque, quãuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellã, & Tulliam tuã, fœminã lectissimã, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoueri etiam improborum sermone. eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζηλοτυπία mea, quàm ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorẽ te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficiũ daret, prius iniuriam fecit: contra, eũ ne profugias, qui te, etsi nõ amabit (quod accidere non potest) tamen saluũ, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meũ misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicarã: tamen permotus hominum fama, scribendũ ad te existimaui, et pro nostra beneuolẽtia petendũ, ne quò progredereris inclinata iam re, qua integra etiã progrediendũ tibi nõ existimasses: nãq; et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, & tibi minus cõmode cõsulueris, si nõ for

tunæ obsecutus uidebere; omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur: nec causam secutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum consilijs abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi grauius abs te nil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersijs? quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ indicio, neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. *Cal. Maij, ex itinere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS *Philotimi (at cuius hominis, quàm insulsi, et quàm sæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omnes, qui mecũ erant: nã ipse obdurui. dubitauit nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxisset. nihil affert eiusmodi. quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim* αὐθεντικῶς *nunciabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum uideor ex Cæsaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neque honestius, neque tutius mihi, quidquam esse, quàm ab omni cõtentione abesse. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adest, & idem est: sed utinam*

meo solum capite decernerem: lacrymæ meorū me interdum molliunt, precantium, ut de Hispaniis expectemus. M. Celij quidem epistolam scriptā miserabiliter, quæ hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicā filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eoq; ipso uehementius commouet, nec quidquam nisi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiā nunc mihi aliquid literarum, & maxime si quid ab Afranio. ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actum sit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruiū expecto ad Nonas, & adijcit à Posthumia & Seruij filij. Quartanam leuiorem esse gaudeo. misi ad te Celij etiam literarum exemplū. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS *tuis literis, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neque, id quod esset, perscripsisti, neque nō tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illico literas scripsi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas: nam Deos, hominesq;, amicitiamq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neque temere monuisse; sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse. si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittendis ad-*

uersarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox & sæuũ cogitat, atque etiã loquitur. iratus senatui exijt. his intercessionibus plane incitatus est. nõ mehercule erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunã non debes uelle conturbare, ut eam causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra saluté tuam habeamus. denique illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subijsse. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. uide, ne, dum pudet te parũ optimatem esse, parum diligenter, quod optimum, sit, eligas. quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, expecta; quas tibi nuucio aduẽtu Cæsaris fore nostras. quã isti spem habeant amissis Hispanijs, nescio. quod porrò tuum consilium sit ad desperatos accedere, non mediusfidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atque aue, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. negaui me scire: tamen ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendũ cõmoueri posses. me secũ in Hispaniam ducit: nam, nisi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atque omni ui te retinuissem. etiã atq; etiã Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas, nec te sciens, prudésq; eò demittas, un-

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut non nullorũ hominũ insolentiam, et iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt cõfecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autem, quia cũ lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certum etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς:

Tuum consilium quàm uerum est: nam qui se medíũ esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is nõ sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. partes mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικὴν. omnino excipiam hominem. erat autẽ V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo audeam nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabã. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissimis euolabo, atque utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignū nobis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palàm: quod à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, et filio: & puto opus esse. Hic tamen Cyteridem secū lectica aperta portat, altera uxoré. septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin ille, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorū parricidio. sed plura scribam, cum illum cōuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi tá ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitás. uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut regatur: mirū est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, nó placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaque eo die data non est. interim uenit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eoq; magis, quòd ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim: nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi, (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Accius in hac mea fuga HS X I I I. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari, de nescio queis HS X X cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profectò angustias: curari tamen ea tibi utique iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestũ facit. itaque habet hæc quoque, quæ nascũtur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: (quid.n. dicã, hac iuuentute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices hãbent: quas tamen euellerem profectò, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patiẽda. ego meum facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortior m uult esse, eo magis timeo, ne in eum existam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iam fortasse ad me ueniet.

aut ne id quidem, quoniam ſcripſit, quid fieri uellet. ſed ſcies continuo, quid actum ſit. nos iam nihil, niſi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? recordor enim, æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ò rem undique miſeram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, Dij immortales. etiam ne Balbus in ſenatum uenire cogitet? ſed ei ipſi cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe. cum eo, quod ἀποτόμως ad me ſcripſerat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, ſi ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me, Proconſuli. ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM *mihi futurum eſt? aut quis me nõ ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi imperatum dicit Antonius: nec me tamen ipſe adhuc uiderat, ſed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq́; ea, quæ diligentiſſime ſunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad Horſtenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undique cuſtodior. ſed ſatis lacrymis. παρακλευτέον igitur, & occulte in aliquam onera-*

riam corrependum: non cōmittendum, ut etiam compa-cto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quam si erimus nacti, maiora quædam consequemur. sit modo recte in Hispanijs. quanquam de ipsa Sicilia utinam sit uerum, sed adhuc nihil secundi. concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus; orasse, ut resisteret; omnia pollicitus: commotum illum, delectum habere cœpisse. non credo, ut est luculentus auctor. potuisse certe tenere illam prouinciam scio. ab Hispanijs autem iam audietur. hic nos C. Marcellum habemus eadem de re cogitantem, aut bene simulantem. quanquam ipsum non uideram, sed ex familiarissimo eius audiebam. tu quæso, si quid habebis noui. ego, si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium seuerius adhibebo. utinam proficere possem. tu tamen eas epistolas, quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quidquam ὑγιὲς. scies, quid erit. sine dubio errasse nos, confitendum est. at semel? at una in re? immo omnia, quo diligentius cogitata, eo facta sunt imprudentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ: in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. quid prouideam? ita patent omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si uitem, sedendū sit cum dedecore, & dolore; si negligam, periculum est, ne in manus incidam perditorum. sed uide, quantis in miserijs simus. optandum interdum uidetur, ut aliquam accipiamus ab istis quamuis acerbam iniuriam, ut tyranno in odio fuisse uideamur. quòd si nobis is cursus, quem speraram, pateret; effecissem aliquid profe-

cto, ut tu optas, & hortaris, dignū nostra mora: sed mirificæ sunt custodiæ: & quidem ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cū istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est. trahimur: nec fugiendum, si quid uiolentius. De Cælio sæpe mecū agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factum cum ipsum per se luculentū est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter essent: & scirent: nam & iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autem has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamen nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat. si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano. sed primum quidque: quod, qualecunque erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, & Peloponnesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἤθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod si adhuc nullū est, esse tamen potest: aut ἀρετὴ non est διδακτόν: quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferunt tuæ literæ. scribes igitur: ac si quid ad spē poteris, ne dimiseris. Tu Antonij leones pertimescas caue. nihil est illo homine iucūdius. attēde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu-

nicipijs denos: & Quatuor uiri uenerunt ad uillam eius mane. primum dormijt ad horas treis. deinde, cum esset nunciatum uenisse Neapolitanos, et Cumanos, (his enim est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, & περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditum pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus.

Ab Axio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentum ad te epistolæ: iam enim non reperio, quid tibi scribam. illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuncium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu quæso, si quid in Hispanijs: iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putent. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neque, amissis, desperatam. Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. etsi, ut opinor, habeo Scytha ὄνον. uitam miseram, maiusq; malum, tandiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius consilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum: illum sibi iratum, hunc non

amicum : horribilem utriusque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniariam, quæ frui nusquã, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quam ob rem quidquid habes ad consolandum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire, de Hispaniis, de Massilia: quæ quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia Brundusina. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, & quæ iam fiebant, non esse leuiora; multáq; colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, sed timorem; ut iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS *cum esset apud me, Cephalio cũ tuis literis VI. Id. uenit, quæ nobis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicuntur. eodem die Funisulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum: cui expensũm tulerit, morari: tabellarijs, si apud te esset, quã satisfecisses, dares: quantum sit, Eros Philotimi tibi dicet. sed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud maturescit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, ut palàm: prorsus assentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Consulem fuisse pœnitet.* ὢ πολλῆς ἀγεννείας: *qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autem VI. Id. Capuã profectus est. ad me misit, se pudore deterritũ ad me nõ uenisse, quòd me sibi succésere putaret. ibitur igitur, & ita quidẽ, ut censes; nisi cuius grauioris personæ suscipiẽdæ spes erit ante oblata. sed uix erit tã cito. Halienus autẽ Pretor putabat aliquẽ, si ego non, ex collegis suis. quiuis licet, dũ modo aliquis. De sorore, laudo. De Quinto puero, datur opera: spe-*

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non me diocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent his in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosius. si quẽquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia plane, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami-

cus sit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis: erit enim tandiu. Consilium nostrum spero uacuum periculo fore: nam & dissimulauimus, &, ut opinor, acerrime obseruabimus. nauigatio modo sit, qualem opto. cætera, quæ quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adsumus, non modo quæ scieris, audieris'ue, sed etiam quæ futura prouidebis, scribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent; Syracusis profectus est ante diem VIII. Cal. Maij, *ut ad me* Curio *scripsit. utinam, quod aiunt,* Cotta Sardiniã *teneat: est enim rumor. ò, si id fuerit, turpem* Catonem. *Ego, ut minuerem suspicionẽ profectionis, aut cogitationis meæ, profectus sum in* Pompeianũ *ad* IIII. Id. *ut ibi essem, dum, quæ ad nauigandum opus essent, pararentur. cum ad uillam uenissem, uentũ est ad me: centuriones trium cohortium, quæ* Pompeijs *sunt, me uelle postridie, (hæc mecum* Ninnius *noster) uelle eos mihi se, & oppidum tradere. at ego tibi postridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures, quo apparatu? cogitaui eadẽ illa* Celiana, *quæ legi in epistola tua, quã accepi simul in* Cumanũ *ueni eodẽ die. et simul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur suspicionem sustuli. sed cum redeo,* Hortensius *uenerat, ad* Terentiã *salutatum diuerterat, sermone erat usus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: misit enim puerum, se ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noster* Antonius: *cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo*

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius *ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilé* ἐκτένειαν: *qua quidem cogito uti. deinde* Serapion *cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo: quin etiam naui eius me & ipso conuectore usurum puto.* Crebro *refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam.* Valetudinem *tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo.* Ocellam *uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit: utinam idem maneat* Hortensius*: siquidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest.* De *diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare, (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiam nunc noui est.* X V I I. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerũ ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidẽ est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus: à Saluio liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidétur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de Hispanijs, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoque timide scribo. ita omnia adhuc tarda, & spissa. ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furiæ persequentur. ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione: de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cũ iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Vale.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te signatum libellū, quem Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerū in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quàm si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quā quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere: cōmoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiā oro, ut me totum tuēdum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum ijs possim incolumis esse, salutemq; meā beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS *tuas accepi prid. Non. Feb. eoq́; ipso die ex testamento creui hæreditatē. ex multis meis, et miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famā meam tueri potest : quā quidem te intelligo etiā sine hæreditate tuis opibus defensurū fuisse.*

De dote quod scribis, per omneis Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miserā mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidē deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati : in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? iam illa HS LX, *quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nūquam enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, et lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in* A*sia, partē dimidiā ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos.* Q*uod me hortaris, ut firmo sim animo : uellem posses aliquid afferre, quā ob rē id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit etiā id, quod mihi* Chrysippus *dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iam fuit? oro, obsecro, ignosce : nō possum plura scribere. quanto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi cōmune cum cæteris esset, qui uidētur in eadē causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiā nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, et*

iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quòd pote stas mittendi non fuit. A' tuis & numorum accepi HS L X X, & uestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. nosti meos familiares. signum requirent, aut manum: dices ijs, me propter custodias ea uitasse. Vale.

CICERO ATTICO S.

3 QVID *hic agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quẽ diutius tenui, quia quotidie aliquid noui ex pectabamus. neque nũc mittendi tamẽ ulla causa fuit, præter eã, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ: utrũque graue est, & tam graui tẽpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu ista, quam scribis, abruptio. quare ut alia, sic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiæq; permitto, & illius consilio, & uoluntati: cui miseræ consuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & si ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse. ea tamẽ erũt minora, si, ut adhuc factum est, administratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me ut est: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. & si egeo rebus omnibus, quòd is quoque in angustijs est, qui cum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,*

opinantes nobis constituris rebus eam rem etiam hono-ri fore. Tu, ut antea fecisti, uelim si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse confi-cias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *ab Isidoro literas, et postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur per te. de Frusinati si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis di-gnas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim po-tius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptũ esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse diffici-liora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus ami-cus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod cau-te à me scribi posset. De pensione altera, oro te, omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.*

A

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq́; impetu magis quodá animi uti, quàm cogitatione, nó possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerút quidé tantæ, ut id, quod uides, effecerint. itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petá, reperio. rem, & summá negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cómuniter cú alijs scripsisti, & ijs quas tuo nomine, quod etiá mea sponte uidebam, te subdebilitatú nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedá, iterq́; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cósumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamé hoc ipsum, sicut alia, considera bo quemadmodum cómodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam. tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiusquá mihi præterea officium deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos uná cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis, cõmunibusq; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio. qui quidem dolor meus nõ modo nõ minuitur, cum socium sibi adiũgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino pro tua prudentia sentis qua consolatione leuari maxime possim: probas enim meum consilium, negasq; mihi quidquã tali tempore potius faciendũ fuisse. addis etiam (quod etsi mihi leuius est, quàm tuum iudicium, tamen nõ est leue) cæteris quoque, id est qui pondus habeãt, factũ nostrũ probari. id si ita putarem, leuius dolerem. crede, inquis, mihi. credo equidem: sed scio, quàm cupias minui dolorem meũ. Me discessisse ab armis nunquã pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omnium iudicio constitutũ esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ, uestrũ plane dico: nunquã enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatũ est. quare uoluntatis me meæ nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo mallẽ resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subijssem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non angeret. Brundusij iacere, in omneis parteis est molestum. propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi non possunt: quos ego modo paulisper cum bacillis in turbã conieci ad oppidũ accedens, ne quis impetus militũ fieret. recipio tempore me domo. te nũc ad Oppiũ, quoniã

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re conside= rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari nó modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea di gnitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperē: ea spondent, confirmāt. quæ quidem mihi exploratiora essent, si remāsissem. sed inge= ro præterita. uide quæso igitur ea, quæ restant: & ex= plora cū istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factū nostrum Cæsar probet, quasi de suorum sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribantq; ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum eius, omnium Regum, & populorū animos occuparat, ut, quocūque uenisset, hoc putarē futurū. nó possum eius casum non dolere: hominem enim integrū, & castū, & grauem cognoui. De Fannio cōsoler te? perniciosa lo= quebatur de mansione tua. Lucius uero Lentulus Hortē= sij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despōderat. omnino hæc eodē modo ex hac parte fiūt: nisi illud erat infinitū: omnes enim, qui in Italia remanserant, hostium numero habebantur. sed uelim hæc aliquando solutiore animo. Quintū fratrem audio profectū in Asiam, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Dioca= re Cæsaris liberto, quē ego non uidi, qui istas Alexādrinas literas attulit. is dicitur uidisse an cūtem, an iā in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cu= res quāprimū ad me perferēdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE *mihi tuæ literæ sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factũ igitur, ut scribis, istis placere, iisdem istis lictoribus me uti, quod concessum Sestio sit: cui non puto suos esse con= cessos, sed ab ipso datos: audio enim eum ea S.C. impro bare, quæ post discessum Tribunorum facta sunt. quare poterit, si uolet sibi constare, nostros lictores cõprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia de= cedere sim iussus? nã ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se literarum, in quibus erat, se audiuisse, Ca= tonem, & L. Metellum in Italiam uenisse, Romæ ut es= sent palàm: id sibi non placere, ne qui motus ex eo fie= rent: prohiberiq; omnes Italia, nisi quorum ipse cau= sam cognouisset. deq; eo uehementius erat scriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, ut sibi ignosce= rem: facere se non posse, quin ijs literis pareret. tum ad eum misi L. Lamiam, qui demonstraret illum Dola= bellæ dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quam= primum uenirem: eius me literis uenisse. tum ille edi= xit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod sanè nollem: poterat enim sine nomine re ipsa excipi. ò multas, & graues offensiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ip= so minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde la boras: idq; uelim ne grauere quamsæpissime facere. maxime autem assequere quod uis, si me adduxe= ris, ut existimem me bonorum iudicium non fundi=*

tus perdidisse. quanquam quid tu in eo potes? nihil scilicet. sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit. quod nunc quidem uideo non esse. sed si quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebat debuisse cum Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officij praetermissi reprehensionem. sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc sum usus, non esse barbaris auxilijs fallacissimae gentis remp. defendendam, praesertim contra exercitum saepe uictorem. non probant fortasse: multos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu aliqui sint ex eis, aut, si potest, omnes, qui salutem anteponant: nam si perseuerãt, & obtinent; quid nobis futurum sit, uides. dices, quid illis, si uicti erunt? honestior est plaga. haec me excruciant. Sulpitij autem consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod etsi non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum est, & dolore. extremum est eorũ; qui in Achaia sunt. ij tamen ipsi se hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum statim uenerint. haec tu perge, ut facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quod te excusas: ego uero & tuas causas nosco, & mea interesse puto, te istic esse, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quae erunt agenda de nobis, ut ea, quae egisti. in primisq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Caesarem detulerint, delaturi'ue sint, me aut poenitere consilij mei, aut non probare, quae fiant. quorum etsi utrunque uerũ est, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totum ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis Terentiam flagitare. ò rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantum uide, ne hoc tēporis Terentiæ obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode. Quintū filium, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq́; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq́; facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pēdo temeritatis meæ, quā tu prudentiā mihi uideri uis, neque te deterreo, quo minus id disputes, scribasq́; ad me quāsæpissime: nō nihil enim me leuāt tuæ literæ hoc tempore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq́; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribāt quamdiligentissime:

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas: ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnesq; eius amici. neque uero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent, cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero & incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retineor. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iam quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multæq; multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: ego enim, cum genus belli uide-*

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarum: nihil erat. epistola Vatinio, & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes: epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illum tamen non modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebruisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non me diocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. *Egnatio expressit.* Axius *de* XII. *millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut* Gallio, *quantum is uellet, darem. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent his in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs.* Te *à quartana liberatum gaudeo, itemq;* Piliam. *Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in* Pompeianum. Vecleno *uelim gratias, quòd studiosius. si quéquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus.* Xale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane* Dionysius *fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas* Arpini *acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia plane, cum in* Formianum *uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami-*

cus sit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis: erit enim tandiu. Consilium nostrum spero uacuum periculo fore: nam & dissimulauimus, &, ut opinor, acerrime obseruabimus. nauigatio modo sit, qualem opto. cætera, quæ quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adsumus, non modo quæ scieris, audieris'ue, sed etiam quæ futura prouidebis, scribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent; Syracusis profectus est ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio scripsit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniã teneat: est enim rumor. ò, si id fuerit, turpem Catonem. Ego, ut minuerem suspicioné profectionis, aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompeianũ ad IIII. Id. ut ibi essem, dum, quæ ad nauigandum opus essent, pararentur. cum ad uillam uenissem, uentũ est ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs sunt, me uelle postridie, (hæc mecum Ninnius noster) uelle eos mihi se, & oppidum tradere. at ego tibi postridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures, quo apparatu? cogitaui eadé illa Celiana, quæ legi in epistola tua, quã accepi simul in Cumanũ ueni eodé die. et simul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur suspicionem sustuli. sed cum redeo, Hortensius uenerat, ad Terentiã salutatum diuerterat, sermone erat usus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: misit enim puerum, se ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noster Antonius: cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia *siste, & literarum aliquid interea.*

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius *ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilé* ἐκτένειαν: *qua quidem cogito uti. deinde* Serapion *cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me & ipso conuectore usurum puto.* Crebro *refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam.* Valetudinem *tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo.* Ocellam *uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat* Hortensius: *siquidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest.* De *diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare, (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiam nunc noui est.* X V I I. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerū ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidē est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus: à Saluio liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidētur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de Hispanijs, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoque timide scribo. ita omnia adhuc tarda, & spissa. ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furtæ persequentur. ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione: de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cū iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te signatum libellũ, quem Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerũ in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere: cõmoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiã oro, ut me totum tuẽdum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum ijs possim incolumis esse, salutemq; meã beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS *tuas accepi prid.* Non. Feb. *eoq; ipso die ex testamento creui hæreditatē. ex multis meis, et miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famā meam tueri potest: quā quidem te intelligo etiā sine hæreditate tuis opibus defensurū fuisse.*

De dote quod scribis, per omneis Deos *te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miserā mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidē deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? iam illa* HS L X, *quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nūquam enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, et lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in* A*sia, partē dimidiā ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos.* Quod *me hortaris, ut firmo sim animo: uellem posses aliquid afferre, quā ob rē id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit etiā id, quod mihi* Chrysippus *dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iam fuit? oro, obsecro, ignosce: nō possum plura scribere. quanto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi cōmune cum cæteris esset, qui uidētur in eadē causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiā nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, et*

iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quòd potestas mittendi non fuit. A tuis & numorum accepi HS LXX, & uestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. nosti meos familiares. signum requirent, aut manum: dices ijs, me propter custodias ea uitasse. Vale.

CICERO ATTICO S.

3 QVID *hic agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quẽ diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nũc mittendi tamẽ ulla causa fuit, præter eã, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ: utrũque graue est, & tam graui tẽpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu ista, quam scribis, abruptio. quare ut alia, sic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiæq; permitto, & illius consilio, & uoluntati: cui miseræ consuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & si ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profectò uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse. ea tamẽ erũt minora, si, ut adhuc factum est, administratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me ut est: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. & si egeo rebus omnibus, quòd is quoque in angustijs est, quicum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,*

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, uelim si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *ab Isidoro literas, et postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur per te. de Frusinati si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod requiris; impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptũ esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse difficiliora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus amicus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod cau te à me scribi posset. De pensione altera, oro te, omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi uti, quàm cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerũt quidẽ tantæ, ut id, quod uides, efficerint. itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cũ alijs scripsisti, & ijs quas tuo nomine, quod etiã mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considera bo quemadmodum cõmodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam. tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiusquã mihi præterea officium deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis,cómunibusq; fortunis, tum maxime de me,ac de dolore meo, sentio. qui quidem dolor meus nó modo nó minuitur, cum socium sibi adiūgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino pro tua prudentia sentis qua consolatione leuari maxime possim: probas enim meum consilium, negasq; mihi quidquā tali tempore potius faciendū fuisse. addis etiam(quod etsi mihi leuius est,quàm tuum iudicium,tamen nó est leue)cæteris quoque,id est qui pondus habeát, factū nostrū probari.id si ita putarem, leuius dolerem. crede,inquis,mihi.credo equidem: sed scio,quàm cupias minui dolorem meū. Me discessisse ab armis nunquā pœnituit.tanta erat in illis crudelitas,tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omnium iudicio constitutū esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ,uestrū plane dico: nunquā enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatū est. quare uoluntatis me meæ nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo mallé resedisse,quoad accerserer: minus sermonis subijssem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non angeret.Brundusij iacere,in omneis parteis est molestum. propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi non possunt:quos ego modo paulisper cum bacillis in turbā conieci ad oppidū accedens,ne quis impetus militū fieret. recipio tempore me domo. te nūc ad Oppiū,quoniā

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re conside= rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari nõ modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea di gnitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperẽ: ea spondent, confirmãt. quæ quidem mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed ingero præterita. uide quæso igitur ea, quæ restant: & explora cũ istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factũ nostrum Cæsar probet, quasi de suorum sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribantq; ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum eius, omnium Regum, & populorũ animos occuparat, ut, quocũque uenisset, hoc putarẽ futurũ. nõ possum eius casum non dolere: hominem enim integrũ, & castũ, & grauem cognoui. De Fannio cõsoler te? perniciosa loquebatur de mansione tua. Lucius uero Lentulus Hortẽsij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat. omnino hæc eodẽ modo ex hac parte fiũt: nisi illud erat infinitũ: omnes enim, qui in Italia remanserant, hostium numero habebantur. sed uelim hæc aliquando solutiore animo. Quintũ fratrem audio profectũ in Asiam, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Diocare Cæsaris liberto, quẽ ego non uidi, qui istas Alexãdrinas literas attulit. is dicitur uidisse an cũtem, an iã in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cures quãprimũ ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factū igitur, ut scribis, istis placere, iisdem istis lictoribus me uti, quod concessum Sestio sit: cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos: audio enim eum ea S.C. improbare, quæ post discessum Tribunorum facta sunt. quare poterit, si uolet sibi constare, nostros lictores cōprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere sim iussus? nā ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se literarum, in quibus erat, se audiuisse, Catonem, & L. Metellum in Italiam uenisse, Romæ ut essent palàm: id sibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognouisset. deq; eo uehementius erat scriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, ut sibi ignoscerem: facere se non posse, quin iis literis pareret. tum ad eum misi L. Lamiam, qui demonstraret illum Dolabellæ dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me literis uenisse. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod sanè nollem: poterat enim sine nomine re ipsâ excipi. ò multas, & graues offensiones: quas quidem, tu das operàm, ut lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipso minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde laboras: idq; uelim ne grauere quamsæpissime facere. maxime autem assequere quod uis, si me adduxeris, ut existimem me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidisse. quanquam quid tu in eo potes? nihil scilicet. sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit. quod nunc quidem uideo non esse. sed si quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuisse cum Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officij prætermissi reprehensionem. sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc sum usus, non esse barbaris auxilijs fallacissimæ gentis remp. defendendam, præsertim contra exercitum sæpe uictorem. non probant fortasse: multos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu aliqui sint ex eis, aut, si potest, omnes, qui salutem anteponant: nam si perseuerát, & obtinent; quid nobis futurum sit, uides. dices, quid illis, si uicti erunt? honestior est plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod etsi non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum est, & dolore. extremum est eorũ, qui in Achaia sunt. ij tamen ipsi se hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum statim uenerint. hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quod te excusas: ego uero & tuas causas nosco, & mea interesse puto, te istic esse, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea, quæ egisti. in primisq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Cæsarem detulerint, delaturi'ue sint, me aut pœnitere consilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etsi utrunque uerũ est, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totum ut hoc Bal*bus sustineat, & * Oppius *, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis.* Alterum *est, cur te nolim discedere, quod scribis* Terentiam *flagitare. ô rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantum uide, ne hoc tẽporis* Terentiæ *obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis.* Quòd *literas, quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode.* Quintũ *filium, uidi, qui* Sami *uidisset, patrem* Sicyone*: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, si quid possem.* Quod *rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq́; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq́; facias quamsæpissime.* Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex* Lepta*, &* Trebatio. *maximas pœnas pẽdo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis, neque te deterreo, quo minus id disputes, scribasq́; ad me quãsæpissime: nõ nihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tempore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq́; apud illum, diligentissime contendas opus est, per* Balbum*, &* Oppium *maxime, ut de me scribãt quamdiligentissime:*

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas: ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. Furnius *est illic mihi inimicissimus.* Quintus *misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud* Cæsarem *oppugnari. quod refellit* Cæsar *ipse, omnesq; eius amici. neque uero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent, cum* Sicyone *palàm multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed auges commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem* Balbus. *ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine.* Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero & incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retineor. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum* Tribunatum *ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iam quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? quotidie* Balbi *ad me literæ languidiores, multæq; multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: ego enim, cum genus belli uide=*

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarum: nihil erat. epistola Vatinio, & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes: epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illum tamen non modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa: hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebruisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia: hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes, satis tamen habeto cõmendatam, patruumq́; in
ea, quantum poteris, mitigato. hæc ad te die natali meo
scripsi: quo utinã susceptus nõ essem, aut ne quid ex eadẽ
matre postea natũ esset. plura scribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

10 AD MEAS incredibileis ægritudines aliquid no
ui accedit ex ijs, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P.
Terentius meus necessarius operas in portu, & scriptura
Asiæ pro magistro dedit. is Quintum filium Ephesi uidit
VI. Id. Dec. eumq́; studiose propter amicitiam nostram
inuitauit. cumq́; ex eo de me contaretur, eum sibi ita di
xisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, uolumenq́; si=
bi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me
esset habiturus: multa à se dicta contra eius amentiam:
multa postea Patris consimili scelere secum Quintum
patrem locutum: cuius furorem ex ijs epistolis, quas ad
te misi, perspicere potuisti. hæc tibi dolori esse certo scio:
me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis
ne querendi quidem locum futurum puto. De Afri=
canis rebus lõge alia nobis, ac tu scripseras, nunciantur:
nihil enim firmius esse dicunt, nihil paratius. accedit Hi
spania, & alienata Gallia, legionum nec uis eadem, nec
uoluntas, urbanæ res perditæ. quid est, ubi acquiescam?
nisi quandiu tuas literas lego. quæ essent profecto cre=
briores, si quid haberes, quo putares meam molestiam
minui posse. sed tamen te rogo, ne intermittas scribere
ad me, quidquid erit; eosq́;, qui mihi tam crudeliter ini
mici sunt, si odisse non potes, accuses tamen, non ut ali=
quid proficias, sed ut tibi me carum esse sentiant. plu=

ra ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, rescripseris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorũ do- 11
lorum, ne si sit quidem, quod ad te debeam scribere, fa-
cile id exequi possem, hoc minus, quòd res nulla est, quæ
scribenda sit, cum præsertim ne spes quidẽ ulla ostenda-
tur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expe-
cto. quanquam semper aliquid afferunt, quod uelim.
quare tu quidem scribito, cũ erit, cui des. ego tuis pro-
ximis, quas tamen iam pridẽ accepi, nihil habeo, quod
rescribã: longo enim interuallo uideo immutata esse
omnia, illa esse firma, quæ debeant, nos stultitiæ nostræ
grauissimas pœnas pendere. P. Sallustio curanda *
sunt HS XXX; quæ accepi à Cn. Sallustio. uelim ui-
deas, ut sine mora curentur. de ea re scripsi ad Te-
rentiam. atque hoc ipsum iam propè consumptum est.
quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut sit, qui uta-
mur. hic fortasse potero sumere, si sciam istic para-
tum fore: sed prius, quàm id scirem, nihil sum ausus
sumere. qui sit omnium rerum status noster, uides. ni-
hil est mali, quod non & sustineam, & expectẽ. qua-
rum rerũ eo grauior est dolor, quo culpa maior. ille in
Achaia nõ cessat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ
literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. 12
Id. Martij uespere. eo autem die mane tabellarios mi-

ſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſſerim. nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eũ ſcripſi, multisq; mandaui, non potuiſſe, cum cupiſſem, ſermones hominum ſuſtinere: multaq; in eam ſententiam: nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re non meo cõſilio uſum eſſe. poſteaq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe, (ita enim ſcripſit) qui nondũ cognoſſet quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, et fecerat, tamẽ

* L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo non minus laboro, quàm de me ipſo. ſed eũ tibi cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia cõſtarent, minuſue te diligerem, potiusq; illum ſemper auctorẽ noſtræ cõiunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitem, non ducem. quare cæteris in rebus tantũ ei tribues, quãtum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat: ego ei ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam, atque etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cũ Cæſare (etſi non dubito, quin is lenis in illũ futurus ſit, idq; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam

ita esset. sed longe aliter esse intelligo, teq; ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cum adiungatur ad Africam etiã Hispania. Quod me admones, ut scribam ad Antoniũ, et ad cæteros: si quid uidebitur tibi opus esse, uelim facias id, quod sæpe fecisti: nihil. n. uenit mihi in mẽtẽ, quod scribendũ putẽ. Quod me audis fractiorẽ esse animo: quid putas, cũ uideas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamen uelim ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiã si rem, de qua scribas, nõ habebis: semper. n. afferũt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatẽ creui: puto enim cretionẽ simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE liberto nihil adhuc acceperã literarũ. P. Siser reddiderat eas, quibus rescribo. De Seruij patris literis quod scribis, item, Quintum in Syriam uenisse, quod ais esse qui nuncient: ne id quidem uerum est. Quod certiorem te uis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: sed quantum id mea intersit, existimare te posse certo scio. mihi cum omnia sunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eam causam uenisse me uideo, ut sola utilia mihi esse uideãtur, quæ semper nolui. P. Lentulũ patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq; Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multo asperioribus uerbis, quàm cum 13

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaque se pœnitere, quòd animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tẽpore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atque utinã uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quãdo te sim uisurus, possum suspicari. De cohæredibus Fufidianis *nihil fuit, quod ad me scriberes: nam et æquum postulant, &, quidquid egisses, recte esse actũ putarem.* De fundo Frusinati *redimendo iam pridem intellexisti uoluntatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, neque tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadẽ sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas* Põpeio *tũ, cũ id uidebamur sapiẽter facere, detulimus. itaque tum et à tuo uillico sumpsimus, et aliunde mutuati sumus, cum* Quintus *quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus, neque ipsi eam pecuniã aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod confici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas.* Vale.

CICERO ATTICO S.

14 NON *me offendit ueritas literarũ tuarũ, ꝙ me tũ*

communibus,tum præcipuis malis oppressum ne incipis quidem,ut solebas, consolari, faterisq; id fieri iam non posse: nec enim ea sunt, quæ erant antea,cum,ut nihil aliud,comites me,et socios habere putabam: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Asia, quibus non erat ignotum,etiam quibus erat,in Africam dicuntur nauigaturi ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ socium: qui tamen hoc meliore in causa est, quòd iam est receptus. de me autem,non dubito,quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit: à quibus, si quid esset lætius, certior factus essem, tecum etiam essent locuti: quibus cũ tu de hoc ipso colloquare uelim, & ad me,quid tibi responderint, scribas: non quòd ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudinis: sed tamen aliquid consuli, & prospici poterit. etsi omnium cõspectum horreo, præsertim hoc genero: tamen,in tantis malis quid aliud uelim,non reperio. Quintus pergit,ut ad me & Pansa scripsit, & Hircius: isq; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem scribam, & tuas literas mittam. ad te scribam,num quid egerit. HS XXX potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis prædijs. et id uideo tamẽ. te expecto: quẽ uidere, si ullo modo potes uenire, peruellẽ. iã extremũ concluditur. ibi
* facile est, quod quale sit, grauius existimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM iustas causas affers,quòd te hoc tem 15
pore uidere nõ possim: quæso,quid sit mihi faciendũ: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere,ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile esse consilium: sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. sed tamen scire uelim, quid censeas: idq; erat cũ alijs, cur te, si fieri posset, cuperem uidere. Minutium XII *sola curasse, scripsi ad te antea. quod superest, uelim uideas, ut curetur.* Quintus *non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit. filius uero mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. omnia tamen sunt faciliora, quàm peccati dolor, qui et maximus est, & æternus. cuius peccati si socios essem habiturus ego, quos putaui, tamen esset ea consolatio tenuis: sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullũ. alij capti, alij interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus scilicet, cum se expedierint, & unà esse cœperint. ij autem ipsi, qui sua uoluntate ad* Fusium *uenerunt, nihil possunt, nisi timidi existimari. multi autẽ sunt, qui, quicũque sunt, modo ad illos se recipere uolẽt, recipientur. quo minus debes mirari, non posse me tanto dolori resistere: solius enim meum peccatum corrigi non potest, & fortasse* Lælij: *sed quid me id leuat?* Caium *quidem* Cassium *aiunt consilium* Alexandriam *eundi mutauisse. hæc ad te scribo, non ut queas tu demere solicitudinem, sed ut cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ, fletu reprimor, ne scribam. quin etiam* Aesopi F. *me excruciat. prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. sed ad primum reuertor. quid putes faciẽ=*

dum, occulte ne aliquò propius ueniendũ, an mare trãs=eundum: nam hic maneri diutius non potest. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim condi tionis eiusmodi fuit, in quo non solet esse controuersia, cum ea pars, quæ uidetur esse minor, licitatione expleri posset. hæc ego non sine causa quæro: suspicor enim co hæredes dubiam nostram causam putare, & eo rem in integro esse. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit, hoc quidem tẽpore, (ante enim est peccatum) ut me ista epistola nihil consoletur: nã et exigue scripta est, & suspiciones magnas habet non esse ab illo; quas animaduertisse te existimo. De obuiam itione ita faciam, ut suades: neque enim ualde aduen tus eius opinio est: neque, si qui ex Asia ueniunt, quid=quam auditum esse dicunt de pace: cuius ego spe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod sperandum putem; nunc præsertim, cum ea plaga in Asia sit ac=cepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexan=dria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam si rediturus ille est, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante re=ditum eius negotium confectum iri puto. Quod au=tem scribis quandam lætitiam bonorum esse commo=tam, ut sit auditum de literis: tu quidem nihil præter=mittis, in quo putes aliquid solatij esse: sed ego nõ ad=ducor, quenquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, et eo minus, quòd huius consilij iam ne socium quidem habeo quenquam. qui in Asia sunt, rerum exitum expectãt. Achaici etiã

Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutum. mora Alexandrina causam illorū correxit, meam euertit. quam ob rem idem à te nunc peto, quod superioribus literis, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. si recipior ab his, quod uides nō fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio. sin iactor, eo minus. itaque tuas literas expecto; easq; ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his literis: facerem, si me quidquā istæ literæ delectarent. etsi quidam scripsit ad me his uerbis: Ego, ut in his malis, Patris sum nō inuitus: essem libétius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellé. Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas literas remittere: semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scripsisse, iam ante ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de testamento. tempora monent, ut uideat, ut satisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo est, eā scelerate quædam facere. credibile uix est: sed certe, si quid est, quod fieri possit, prouidēdum est. de omnibus * *rebus uelim ad me scribas, & maxime quid scribas de ea: in quo tuo consilio egeo, etiam si nihil excogitas: id enim mihi erit pro desperato. Vale. III. Non. Iun.*

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS *tabellarijs alienis hāc*

epistolã dedi, eo breuiorem, quòd eram missurus meos.
Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. deq́; tua erga se obseruantia, beneuolentiaq́; mihi plurima exposuit, literasq́; reddidit trinas. ego autem ex ipsius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex singulari filia debui, sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna uersari, idq́; accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. itaque à te neque consolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque consilium, quod capi nullum potest, expecto; teq́; omnia cum superioribus saepe literis, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Salustio Ciceronem ad Caesarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non uidebam esse causam cur diutius mecum tanto in communi moerore retinerem. itaque eram tibi eam, cum primum per ipsam liceret, remissurus. pro ea, quemadmodum consolandis scripsisti,
* P. tanta eo me scripsisse, quae tu ipse intelligis responderi potuisse. Quod Oppium tecum scribis locutum: non abhorret à mea suspicione eius oratio: sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit, ea, quae faciant, mihi probari posse, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam, quid mea intersit, ut eorum odium subeam, non intelligo.
Te iusta causa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq́; mihi ualde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse nemo nunciat, constatq́; ne profectum quidem illò quenquam post Id. Mart. nec post Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane esset, etiam si

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIVS ab Alexãdria discessu nihil adhuc rumoris, contráq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare possem literas, non prætermisi: etsi, quid scriberem, non habebam. tu ad nos et rarius scribis,

quàm solebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunque erit, scribas. est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe; sed quia tu leuiter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum uix est. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sept. uenerat die XXVIII Seleucea Peria C. Treboniŋ, is, qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem uidisse Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluissent, impetrasse nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, si ista nobis impetrata quidquam ad spem explorati haberent. sed & alia timenda sunt, ab alijsq; : & ab hoc ipso quæ dantur ut à domino, rursus in eiusdem sunt potestate, etiam Sallustio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipsum est suspectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Sallustio reddidit. is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæsarem Patris. quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas, quibus à te proxime consilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Cal. Sept. 26

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER *mihi fasciculũ reddidit Balbi tabellarius: accepi.n.à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim: quas quidẽ uellẽ mihi nũquam redditas: auxerũt.n.mihi dolorẽ: nec, si in aliquem inci dissent, quidquã noui attulissent: quid.n.tã peruulgatũ, quàm illius in me odiũ, & genus hoc literarũ? quod ne Cæsar quidẽ ad istos uidetur misisse, quasi quo illius im=probitate offenderetur, sed, credo, uti notiora nostra ma=la essent. nã quod te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi: ne rogari quidẽ se passus est de illo. quod quidẽ mihi molestum nõ est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messala. currunt ad illũ pulsi à militibus, qui se negant usquam, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabant: tarde quidem: itinera.n.ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat. Pharnaces autem, quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur censes? iam.n.corpore uix sustineo grauitatẽ huius cœli, qui mihi laborẽ affert in dolore. an his illuc euntibus mandẽ, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod ad=huc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. scio rem diffi=cilem esse, sed ut in malis. etiã illud mea magni inter=est, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acci=derit. De testamento, ut scribis, animaduertes. Vale.* 22

CICERO ATTICO S.

QVOD *ad te scripserã, ut cum Camillo cõmuni=cares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutũ. tuas* 23

literas expectabam : nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse : sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scripseras.n.te quodam ualetudinis genere tentari. Augustus quidam Rhodo *uenerat* VIII.Id.Quint. *is nunciabat,* Quintum F. *ad Cæsarem profectum* IIII. Cal.Iun. Philotimum *iRhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas. ipsum Augustum audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs literis, nescio : sed mihi ualde* Quintus *frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. illud quoque uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum,*
* *uel* Metellæ, *uel omnium maiorum. nec res perisset, & uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare : audimus enim de statu reip. ò* Dij, *generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam,*
* *pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, & quæ etiam ad meã Tulliã de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior, (etsi nihil uidebatur addi posse) quòd mihi nõ modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidẽ impune liceat. quare istud feramus: quod cum tulerimus, tamen eadẽ erũt perpetienda, quæ tu, ne accidãt, ut caueamus, mones: ea.n. est à nobis cõtracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eundẽ exitũ habitura uideatur. sed ad meã manũ rediero: etenim hæc occultius agenda. uide quæso etiam nũc de testamento, quod tũ factum, cum illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neque eum rogari, ne me quidem. sed quasi ita sit, quoniã in sermonẽ iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra periculũ huius belli fortuna sit. equidẽ tibi potissimũ uelim, si idem illa uellet: quã quidem cœlo miserã me hoc timere. de illo altero, scio equidẽ uenire nunc nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinã sint eam, quæ impendet. nã quod scribis nobis, nostra, & tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterũt esse? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut HS XII. permutaret, tantũ esse reliquum de argento. misit illa CCLↃↃ mihi, & ascripsit tantũ esse reliquum. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, perspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, sed ne per literas quidẽ, aut per nũcium certiorẽ facit me, quid egerit. Epheso qui uenẽrũt, ibi se eũ de suis cõtrouersijs in ius adeũtem uidisse nũciant: quæ quidem

(ita.n.uerisimile est) in aduentũ Cæsaris fortasse reijciũtur. ita aut nihil puto eũ habere, quod putet ad me celerius perferendum, & eo me magis esse despectũ : aut, etiã si quid habet, id nisi omnibus suis negotijs confectis ad me referre nõ curet. ex quo magnũ equidẽ capio dolorẽ, sed non tantũ, quantũ uideor debere : nihil.n.mea minus interesse puto, quàm quid illinc afferatur. id quã ob rẽ, te intelligere certo scio. Quod me mones de uultu, & oratione ad tempus accõmodanda, etsi difficile est, tamẽ imperarẽ mihi, si mea quidquã interesse putarem. Quod scribis, literis, putare, Africanum negotium confici posse: uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putẽ fieri posse. tu tamen uelim, si quid erit, quod cõsolationis aliquid habeat, scribas ad me: sin, ut perspicio, nihil erit, scribas id ipsũ. ego ad te, si quid audiero citius, scribã. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

25 FACILE assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis, nullũ te habere consiliũ, quo à te possim iuuari. cõsolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorem meũ: nihil est.n.contractũ casu: nã id esset ferendũ: sed omnia fecimus ijs erroribus & miserijs & animi, et corporis, quibus proximi utinã mederi maluissent, quàm obesse. quoniã neque cõsilij tui, neque cõsolationis cuiusquã spes ulla mihi ostẽditur, nõ quærã hæc à te posthac. tantũ uelim, ne pristinũ hoc officiũ intermittas : scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentẽ, cũ habebis, cui des, & dũ erit, ad quẽ des, quod longũ nõ erit. Illũ discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpitij literis,

*quas cuncti postea nuncij cōfirmarunt. quod uerū, an falsum sit, quoniā mea nihil interest, utrū malim nescio. Quod ad te iam pridem de testaméto scripsi apud epi= *stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserū ea fa= cultate cōfectus conflictor. nihil unq̄ simile natū puto. cui si qua re consulere aliquid possum, cupio à te admo neri. uideo eandé esse difficultaté, quā in cōsilio dato: attamé hoc me magis solicitat, q̄ omnia. In pensione se cunda cæci fuimus. aliū mallem. sed præterijt: te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, cōficiq; potest, quod sit in tuto, ex argéto, neque satis multa ex supellectile, des operā: iam enim mihi uidetur adesse extremū, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ sunt, etiā sine aduersario pe ritura. hæc etiā, si uidebitur, cū Terétia loquere oppor tune. nō queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO *die postquam à te discesseram, hoc literularū exaraui egrediens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabā in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutū: atque utinam continuo ad cōplexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut, dum consi=*

ſto in Tuſculano, ſciã, quid garriat: ſin ruſticatur, quid ſcribat. eiq; interea aut ſcribes ſalutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamen, etſi continuo congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſi quid habebis. Cum complicarem hãc epiſtolam, noctuabundus ad me uenit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula ſcilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. ſed quod ſcribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον eſt memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die ueniſſem, id eſt V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epiſtola? quid, cum corãm ſumus, & garrimus quidquid in buccam? eſt profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem.

Hic rumor eſt, T. Murcum periiſſe naufragio, Aſinium delatum uiuum in manus militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, ut Patietus affirmat. ſed auctor nullius rei quiſquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti ſunt. ludi interea Præneſte. ibi Hircius, & iſti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortaſſe tranſacta eſt. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, ſi quæris, homini non recta, ſed uoluptaria quærẽti nõne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum eſt πρόβλημα, ſi quid acturus es. ſi quæris quid putem, ego fructũ puto. ſed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut ſpero, de uia rectà ad me: ſimul enim et diem Tyrannioni conſtituemus, & ſi quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus blandũ esse, quã me: aut, si uterq; nostrũ est aliquãdo aduersus aliqué, inter nos certe nunquã sumus. audi igitur me hoc ἀγοντεύτως dicentem. ne uiuã mi Attice, si mihi nõ modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoque ponã in eodé πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Vénonij historiã non habere. sed tamen, ne nihil de re, nomé illud, quod à Cæsare, tres habet conditiones, aut emptionem ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudiné, hoc ipsũ puto esse perdere) aut delegationé à mãcipe annua die (q̃s erit, cui credã? aut quãdo iste Metonis annus ueniet?) aut Vecteni cõditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iã auctioné nullã faciat, sed ludis factis Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucũdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar. n. quòd Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addã igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribã, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiã æquo animo legere possint. quin etiam, si à sentétijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶςq; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamé ijs

odiosum ἄκουσμα sit. sed uere laudari ille uir nō potest, nisi hæc ornata sint, ꝙ ille ea, quæ nunc sunt, & futura uiderit, &, ne fierent, cōtenderit, et, facta ne uideret, uitā reliquerit. horū quid est, quod Atedio probare possimus? sed cura obsecro, ut ualeas, eāq; quā ad omnes res adhibes, in primis ad cōualescendū adhibe prudētiā.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartū, uel potius millesimum, nihil sapit, qui lætetur luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatā domū. addo etiam Philotimū tertiū: ô stultitiam, nisi mea maior esset singularē. (ꝙ autem osim hanc rem, ἔρανον ἀ τε) fac, non ad διψῶσαν κρήνην sed ad πειρήνην eū uenisse: ἄμπυδυμα σεμνὸν. Αλφειοῦ πειρήνην (ut scribis) haurire, in tātis suis præsertim angustijs? ποῖ ταῦτ' ἀρ' ἀποσκήψει? sed ipse uiderit. Cato me quidē delectat, sed etiam Bassum Lucilii sua. De Celio, tu quæres ut scribis. ego nihil noui: noscēda est natura, nō facultas modo: de Hortēsio, & Virginio tu, si quid dubitabis: etsi, quod magis placeat, ego quamū aspicio, non facile inueneris. cum Mustela, quēadmodum scribis, cum uenerit Crispus. Ad Aulū scripsi, ut ea, que bene nossē de auro, Pisoni demonstrarē: tibi.n. sanè assentior, & istud nimiū diu duci, et omnia nūc undiq; contrahēda: te quidē nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio, meisq; negotijs impediri cupiditatē tuam ad me ueniendi. sed mecū esse te puto, non solū ꝙ meam rem agis, uerū etiā ꝙ uidere uideor, quo modo agas: neq;.n. ulla hora tui mihi est operis ignota. Tubulū Præt. ui-

deo L. Metello, Q. Maximo Coss. nūc uelim, P. Scæuola pōtifex maximus, quibus Coss. Tribunus pl. equidē puto Cepione, & Pōpeio: Prætor enim P. Furio Sex. Attilio. dabis igitur Tribunatū, & , si poteris, Tubulus quo cri mine. & uide quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorino, et Mālio, an Quintio, Mālio Coss. Trib. pl. fuerit: cōturbor .n. in Bruti epitoma Fānianorū, scripsi, quod erat in extremo : idq; ego secutus, hūc Fanniū, qui scripsit historiā, generū esse scripserā Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autē nunc Brutus, et Fānius. ego tamē de bono auctore Hortēsio sic acceperā, ut apud Brutū est. hūc igitur locū expedies. Ego misi Tironē Dolabellæ obuiā. is ad me Idibus reuertetur. te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimū esse uideo : idq; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia : sic .n. scribis. mihi etsi Calēdæ uitādæ fuerūt, incessionumq; ἀρχέτυπα fugiēda, conficiēdæq; tabulæ : nihil tamē tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te iam iamq; uisurū me putarē quotidie; tamē horæ, quibus expectabā, lōgæ uidebātur. scis me minime esse blandū. itaq; minus aliquāto dico, q̄ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in auro. ego ista nō noui. sed certe in collybo est detrimēti satis. huc aurū si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionē. ain tu? uerū hoc fuit; sine me? at ego quoties, cum essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librū miseris : quod ut facias,

etiam, atque etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo.n. πάντα φιλόδημον: teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia: scire.n. uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte: tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiã Oratorem legas? macte uirtute: mihi quidẽ gratũ: et erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanẽ reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὐπινὲς, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tãdiu: sed quoniã iã sine horrore est, spero esse, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi: breuiter, sed etiã plura, quã quæris: In ijs de Cicerone, cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim, si modo tibi erit cõmodum, sciscitere. sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret: uelle Hispaniam, requirere liberalitatem. e libera-

litate, dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. de Hispania duo attuli, primum idē, quod tibi, me uereri uituperationē: nō satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiā cōtraria? deinde fore, ut angeretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm sua libertate: sed tamen permisi: tibi.n. intellexerā nō nimis displicere. ego etiā, atque etiā cogitabo: teq;, ut idem facias, rogo. magna res: simplex est manere: illud anceps. uerū uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardius, ego tamē triduū. &, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone, multis res placet. comes est idoneus: sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, et ille currit. scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in fœnicularium, an in campū Martium cogitet. & sanè scire uelim, numquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est, et utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset eā causa, quā tibi superioribus literis scripsi. nihil hac solitudine iucundius, nisi paulū interpellasset Amyntæ filius, ὢ ἀπεραντολογίαν ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamãte. tuus autẽ dolor humanus is quidẽ, sed magnopere moderãdus. consolatio nũ autẽ multæ uiæ, sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim uero curemus, imaginẽ Tironis. quẽ ægrũ Romã remisi, et si qd habet collis ἐπιδήμιον, ad me cũ testamẽto transferamus. tota domus superior uacat, ut scis. hoc puto ualde ad rẽ pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio: sed omnia humana tolerabilia ducẽda: ipsi enim quid sumus? aut quãdiu hæc curaturi sumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinẽt, nec tamẽ multo, quid agamus de senatu. Et, ut ne quid prætermittã, Cesonius ad me literas misit, Posthumiã Sulpitij domũ ad se uenisse. de Põpeij Magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tẽpore cogitare. alterã uero illam, quam tu scribis, puto nosti: nihil. n. uidi fœdius. sed adsum. corãm igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cõmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote, tãto magis perpurgã. Balbi regia cõditio est delegandi. quouo modo cõfice. turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμ⊕ est: igitur animus in hortis: quod tamẽ inspiciã, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etsi μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarũ. incredibile est, q̃ ea quidam requirant.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γάρ. nihil habeo, ad te quod perſcribā: ſed tamen inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, non quo aliquid ex his expectem, ſed neſcio quo modo tamen expecto. quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid, teq́; cura. cō mouet me Attica: etſi aſſentior Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudēter & amice, multas mihi tamē lacrymas attulerūt. me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. te unū deſidero. ſed literis non difficilius utor, quàm ſi domi eſſem. ardor tamē ille urget, et manet, nō mehercule indulgēte me, ſed tamē non repugnante. Quod ſcribis de Apuleio, nihil puto opus eſſe tua contentione, nec Balbo, & Oppio; quibus quidē ille receperat, mihiq́; etiā iuſſerat nunciari, ſe moleſtū omnino nō futurū. ſed cura, ut excuſer morbi cauſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat. prēde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit ſe iuraturū, quē rogaris. quod ſi erit durius, ueniam, & ipſe perpetuū morbum iurabo. cum enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit: ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excuſando apud Apuleiū dederā ad te pridie literas. nihil eſſe negotij arbitror. quēcūque appellaris, nemo negabit. ſed Septimiū uide, & Lænatē, & Statiliū: tribus. n. opus eſt. ſed mihi Lænas totum receperat. Quod ſcribis, à Iunio te appellatū: omnino Cornificius locuplex eſt: ſed tamē ſcire uelim, quādo dicar ſpopōdiſſe,

& pro patre, an ne pro filio : neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, & Apuleiũ prædiatoré uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nó defuisse tu testis es : nihil.n. de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiá quid, sed tantisper impedior, non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniáq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queá, reficiendum : idq; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. solitudo aliquid adiuuat : sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo : non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ : sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim, maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo, credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiũ, quoniam in perpetuũ nó placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniũ colloquio: cumq; mane me in syluá ab-

struxi densam, & asperam, non exeo inde ante uesperũ. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, *ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TE *tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego.n. potius accedam, si diutius impediere: etsi ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd si esset aliquod leuamẽ, id esset in te uno: & cum primum ab aliquo poterit esse, à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum: sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quam uereor ne* Philippus *tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS *ad me scripsit, me excusatum esse apud* Apuleiũ *à* Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. *his uelim meo nomine reddendas literas cures, gratum mihi eos fecisse.* Quod *pro* Cornificio *me ab hinc amplius annis* XXV. *spopondisse dicit* Flauius, *etsi reus locuples est, &* Apuleius *prædiator libe-*

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodã dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorum, & Latinorũ. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me monet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quàm

solitudinem

solitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me salutauit, statim Romã profectus est. Epistolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi, misi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen misi ad te exemplum, ut, si minus placeret, ne mitteres. Domestica quod ais ordine administrari, scribes, quæ sunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne frustretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros scribit, non incertum puto. de sorte mea Sulpitio confido, & Egnatio scilicet. de Apuleio quid est, quod labores? cum sit excusatio facilis. Tibi ad me uenire, ut ostendis, uide, ne non sit facile: est enim longum iter, discedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendum, non sine magno dolore dimittam. sed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiam mea causa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouissem de Antonij aduentu, admiratus sum nihil esse in tuis: sed erant pridie fortasse scriptæ, quàm datæ. neque ista quidem curo. sed tamen opinor propter prædes suos accucurrisse. Quod scribis Terentiam de obsignatoribus mei testamenti loqui: primum tibi persuade, me istæc non curare, neque esse quidquam aut par uæ curæ, aut nouæ loci: sed tamen quid simile? illa eos non adhibuit, quos existimauit quæsituros, nisi scissent, quid esset: num id etiam mihi periculi fuit? sed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum testamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuisse honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod non aduocaui ad obsignandum: primum mihi non uenit in mentem: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute

ſcis, (ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe, ut de tuis aliquos adduceres: quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium: inde eſt natū, ut ad Publium. ſed neceſſe neutrum fuit. hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui & Antio, et Circæis aſpici poſſit: ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorū, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate, (ſi modo hæc ſtabunt) illud, quaſi conſecratum, remanere poſſit. equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam maxime: nihil enim uideo, quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos, coràm uidebimus, ita tamen, ut hac æſtate fanum abſolutum ſit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ ſcribis, approbo, maxime, quòd de iudicatu meo reſponſum ſit. ſi quid perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant, uelim ſcire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit, idq́; tibi placuiſſe, ne perturbarer. illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te ſcripſi, ſcire uolo, me neque iſto nuncio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Panſa ſi hodie, ut putabas, profectus eſt, poſthac iam incipito ſcribere ad me, de Bruti aduentu quid expectes, id eſt quos ad dies. id, ſi ſcies

ubi iam sit, facile coniectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conscius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perspicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiusmodi possit cõmouere. De Terentia autẽ scripsi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulẽ me tã grauiter dolere: possum ne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi, & sanãdi animi causa facio: tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. minus multa ad te scripsi, quòd expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, non nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eũ librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epistolam, eamq; tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. & cum ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; consularium putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, designatorum Consulum. cur ergo in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me auté hic laudat, quòd retulerim, nón quòd patefecerim, quòd cohortatus sim, quòd denique ante, quàm cósulerem, ipse iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perscribendaq; censuerat, idcirco in eius sententiam est facta discessio. hic autem se etiam tribuere multũ mihi putat, quòd scripserit, optimũ Cósulem: quis. n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quéadmodũ rescripsit? tãtum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas nosti. si uero etiam à Faberio recedit, nihil negotij est. sed etiam sine eo posse uideor contendere. uenales certe sunt Drusi, fortasse & Lamani, & Cassiani. sed coràm. De Terentia nó possum commodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. si quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Quia C. Lolij curanda sunt HS C. negat Eros posse sine me; credo, quòd accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. uellem tibi dixisset: si enim res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias, ue-

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiã bonis meis rebus fugiebã: quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non possum? Quod autẽ homines à me postulare scribis, ut Romæ *sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridẽ scito esse, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam; sed in mea etiam scripta transtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in istam turbam uocare, ne recidã.* De Terentia *quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam: ista enim sunt ipsa uulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. moderare igitur quæso, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, postulo. potes autem, quid ueri sit, perspicere tu unus.* De Rutilia*, quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cum scies; sed quamprimum, num* Clodia D. Bruto *consulari filio suo mortuo uixerit. id de* Marcello*, aut certe de* Posthumia *sciri potest, illud autem de* M. Cotta*, aut de* Syro*, aut de* Satyro. De *hortis etiam atque etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim: sed, ut non uendam, eiq; usuram pendam, à quo emero, non plu*

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: *cupit enim uendere. proximos puto* Lamiæ: *sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne* Silius *quidem quidquam utitur, & ijs usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima.* Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM *te aliquid noui, quod eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quamuis nõ curarẽ quid in* Hispania *fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forum. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus* Attice *iã pridẽ nos quidẽ, sed nunc fatemur, posteaq̃ unũ, quo tenebamur, amisimus. itaque solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autẽ) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est non ueniendi. meministi, quid ex te* Atedius *quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid exstimas, si uenero?* De Terentia *ita cura ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut non iaceã; quibus* Consulibus Carneades, *& ea legatio* Romã *uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de* Oropo *opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis* Epicureus *fuerit* Athenis, *qui præfuerit hortis, qui etiã* Athenis πολιτικοὶ *fuerint illustres: quæ*

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ: sed quoniã leuiter, recte esse confido. De Magala dubiũ mihi nõ erat: unde enim tã felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingãt, quae uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audierã, & , ut opinor, heri ad te scripserã: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim, ego ipse quid de me existimẽ) leuatio quaedam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L. Cotta. si nihil conficeretur de Trãstyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites: nec tamen ista pretia hortorũ pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amoenis locis: hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mandaui etiã Sicae. rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, et tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, quid transegerit: neque enim ei deesse uolebã, et, quid possem, timebã. De Ouia cõfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iã uidetur: sed quaero, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totáq; re, quemadmodum, et quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, et quando, ex Atedio scrire poteris. quaeras, & ad me scribas, uelim. &, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu-

etiam, atque etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo.n. πάντα φιλόδημον: teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia: scire.n. uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte: tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiã Oratorem legas? macte uirtute: mihi quidẽ gratũ: et erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanẽ reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat δύσπνες, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tãdiu: sed quoniã iã sine horrore est, spero esse, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi: breuiter, sed etiã plura, quã quæris: In ijs de Cicerone, cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim, si modo tibi erit cõmodum, sciscitere. sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret: uelle Hispaniam, requirere liberalitatem. e libera=

litate, dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. de Hispania duo attuli, primum idẽ, quod tibi, me uereri uituperationẽ: nõ satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiã cõtraria? deinde fore, ut angeretur, cum a fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm sua libertate: sed tamen permisi: tibi.n.intellexerã nõ nimis displicere. ego etiã, atque etiã cogitabo: teq;, ut idem facias, rogo. magna res: simplex est manere: illud anceps. uerũ uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardius, ego tamẽ triduũ. &, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone, multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, et ille currit. scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in fœnicularium, an in campũ Martium cogitet. & sanè scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est, et utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset eá causa, quã tibi superioribus literis scripsi. nihil hac solitudine iucũdius, nisi paulũ interpellasset Amyntæ filius, ὢ ἀπεραντολογίαν ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamāte. tuus autē dolor humanus is quidē, sed magnopere moderādus. consolatio nū autē multæ uiæ, sed illa rectissima. impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim uero curemus, imaginē Tironis. quē agrū Romā remisi, et, si qd habet collis ἐπιδήμιον, ad me cū testamēto transferamus. tota domus

* superior uacat, ut scis. hoc puto ualde ad rē pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio: sed omnia humana tolerabilia ducēda: ipsi enim quid sumus? aut quādiu hæc curaturi sumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinēt, nec tamē multo, quid agamus de senatu. Et, ut ne quid prætermittā, Cesonius ad me literas misit, Posthumiā Sulpitij domū ad se uenisse. de Pōpeij Magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tēpore cogitare. alterā uero illam, quam tu scribis, puto nosti: nihil. n. uidi fœdius. sed adsum. coràm igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cōmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote, tāto magis perpurgā. Balbi regia cōditio est delegandi. quouo modo cōfice. turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμος est: igitur animus in hortis: quod tamē inspiciā, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etsi μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarū. incredibile est, q̄ ea quidam requirant.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γάρ. nihil habeo, ad te quod perscribã: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, non quo aliquid ex his expectem, sed nescio quo modo tamen expecto. quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica: etsi assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ & prudẽter & amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt. me hæc solitudo minus stimulat, quàm ista celebritas. te unũ desidero. sed literis non difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, sed tamẽ non repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua contentione, nec Balbo, & Oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iusserat nunciari, se molestũ omnino nõ futurũ. sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium: denique nemo negabit se iuraturũ, quẽ rogaris. quod si erit durius, ueniam, & ipse perpetuũ morbum iurabo. cum enim mihi carendum sit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit: ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiũ dederã ad te pridie literas. nihil esse negotij arbitror. quẽcũque appellaris, nemo negabit. sed Septimiũ uide, & Lænatẽ, & Statiliũ: tribus. n. opus est. sed mihi Lænas totum receperat. Quod scribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius locuplex est: sed tamẽ scire uelim, quãdo dicar spopõdisse,

& pro patre, an ne pro filio : neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, & Apuleiū prædiatorē uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nō defuisse tu testis es : nihil.n.de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiā quid, sed tantisper impedior, non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniáq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queā, reficiendum : idq́; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. solitudo aliquid adiuuat : sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo : non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ : sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim, maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo, credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiū, quoniam in perpetuū nō placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniū colloquio: cumq; mane me in syluā ab-

struſi denſam, & aſperam, non exeo inde ante ueſperũ. ſecundum te, nihil eſt mihi amicius ſolitudine. in hac mihi omnis ſermo eſt cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, ut ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego.n. potius accedam, ſi diutius impediere: etſi ne deceſſiſſem quidem è conſpectu tuo, niſi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd ſi eſſet aliquod leuamẽ, id eſſet in te uno: & cum primum ab aliquo poterit eſſe, à te erit. nunc tamen ipſum ſine te eſſe non poſſum: ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem: idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine: quam uereor ne Philippus tollat: heri enim ueſperi uenerat. me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant. Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud Apuleiũ à Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. his ueuij meo nomine reddendas literas cures, gratum mihi eos feciſſe. Quod pro Cornificio me ab hinc amplius annis XXV. ſpondiſſe dicit Flauius, etſi reus locuples eſt, & Apuleius prædiator libe-

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodã dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorum, & Latinorũ. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quàm

solitudinem

solitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me salutauit, statim Romã profectus est. Epistolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi, misi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen misi ad te exemplum, ut, si minus placeret, ne mitteres. Domestica quod ais ordine administrari, scribes, quæ sunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne frustretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros scribit, non incertum puto. de sorte mea Sulpitio confido, & Egnatio scilicet. de Apuleio quid est, quod labores? cum sit excusatio facilis. Tibi ad me uenire, ut ostendis, uide, ne non sit facile: est enim longum iter, discedentemq́; te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendum, non sine magno dolore dimittam. sed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiam mea causa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouissem de Antonij aduentu, admiratus sum nihil esse in tuis: sed erant pridie fortasse scriptæ, quàm datæ. neque ista quidem curo. sed tamen opinor propter prædes suos accucurrisse. Quod scribis Terentiam de obsignatoribus mei testamenti loqui: primum tibi persuade, me istæc non curare, neque esse quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: sed tamen quid simile? illa eos non adhibuit, quos existimauit quæsituros, nisi scissent, quid esset: num id etiam mihi periculi fuit? sed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum testamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuisse honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod non aduocaui ad obsignandum: primum mihi non uenit in mentem: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute

scis, (si modo meministi) me tibi tum dixisse, ut de tuis aliquos adduceres: quid enim opus erat multis? equidem domesticos iusseram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium: inde est natū, ut ad Publium. sed necesse neutrum fuit. hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST *hic quidem locus amœnus, & in mari ipso, qui & Antio, et Circæis aspici possit: sed ineunda nobis ratio est, quemadmodum in omni mutatione dominorū, qui innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate, (si modo hæc stabunt) illud, quasi consecratum, remanere possit. equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus esse possum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc causam maxime: nihil enim uideo, quod tam celebre esse possit: sed quos, coràm uidebimus, ita tamen, ut hac æstate fanum absolutum sit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis.* De Cocceio, & Libone *quæ scribis, approbo, maxime, quòd de iudicatu meo responsum sit. si quid perspexeris, & tamen quid procuratores* Cornificij *dicant, uelim scire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operæ uelim ponere.* De Antonio *quoque* Balbus *ad me cum* Oppio *conscripsit, idq́; tibi placuisse, ne perturbarer. illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te scripsi, scire uolo, me neque isto nuncio esse perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri.* Pansa *si hodie, ut putabas, profectus est, posthac iam incipito scribere ad me, de* Bruti *aduentu quid expectes, id est quos ad dies. id, si scies*

ubi iam sit, facile coniectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conscius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *dum uideris perspicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiusmodi possit cõmouere.* De Terentia *autẽ scripsi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulẽ me tã grauiter dolere: possum ne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi, & sanãdi animi causa facio: tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. minus multa ad te scripsi, quòd expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, non nihil etiam de* Terentia. *uelim me facias certiorem proximis literis,* Cn. Cepio Seruiliæ Claudij *pater uiuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item* Rutilia *uiuo ne* C. Cotta *filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eũ librum, quem de luctu minuendo scripsimus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti *epistolam, eamq; tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.*

Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. & cum ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; consularium putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, designatorum Consulum. cur ergo in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autẽ hic laudat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, quòd cohortatus sim, quòd denique ante, quàm cõsulerem, ipse iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perscribendaq; censuerat, idcirco in eius sententiam est facta discessio. hic autem se etiam tribuere multũ mihi putat, quòd scripserit, optimũ Cõsulem: quis. n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quẽadmodũ rescripsit? tãtum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas nosti. si uero etiam à Faberio recedit, nihil negotij est. sed etiam sine eo posse uideor contendere. uenales certe sunt Drusi, fortasse & Lamani, & Cassiani. sed coràm. De Terentia nõ possum commodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. si quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Quiæ C. Lolij curanda sunt HS C. negat Eros posse sine me; credo, quòd accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. uellem tibi dixisset: si enim res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias, ue=

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiã bonis meis rebus fugiebã: quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non possum? Quod autẽ homines à me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridẽ scito esse, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam; sed in mea etiam scripta transtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in istam turbam uocare, ne recidã. De Terentia *quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam: ista enim sunt ipsa uulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. moderare igitur quæso, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, postulo. potes autem, quid ueri sit, perspicere tu unus.* De Rutilia, *quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cum scies; sed quamprimum, num* Clodia D. Bruto *consulari filio suo mortuo uixerit. id de* Marcello, *aut certe de* Posthumia *sciri potest, illud autem de* M. Cotta, *aut de* Syro, *aut de* Satyro. De *hortis etiam atque etiam rogo. omnibus meis, eorumq́;, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim: sed, ut non uendam, eiq́; usuram pendam, à quo emero, non plu-*

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & ijs usu ris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliquid noui, quod eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quamuis nõ curarẽ quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forum. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus Attice iã pridẽ nos quidẽ, sed nunc fatemur, posteaquã unũ, quo tenebamur, amisimus. itaque solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autẽ) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est non ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid exstimas, si uenero? De Terentia ita cura ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut non iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestū: sed quoniā leuiter, recte esse confido. De Magala dubiū mihi nō erat: unde enim tā felix Ligus pater? nā quid de me dicā? cui ut omnia cōtingāt, quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audierā, &, ut opinor, heri ad te scripserā: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim, ego ipse quid de me existimē) leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L. Cotta. si nihil conficeretur de Trāstyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorū pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis: hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mandaui etiā Sicæ. rescripsit, constitutū se cū eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, et tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, quid transegerit: neque enim ei deesse uolebā, et, quid possem, timebā. De Ouia cōfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iā uidetur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totáq; re, quemadmodum, et quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, et quando, ex Atedio scrire poteris. quæras, & ad me scribas, uelim. &, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu-

liæ filius uiuo. ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq́; Prætiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSIT *ad me diligenter Sica de Silio, seq́; ad te rē detulisse, quod tu idem scribis. mihi et res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS DC exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dũ à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neque sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι, sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγήραμα: actum iam de isto est, alia magis quæro. Vale.*

CICERO ATTICO S.

SICA, *ut scribit, etiam si nihil confecerit cũ A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq́; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, et cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me*

haberem, ut eius humanitate frui possem; in primis uellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus prouincia est: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. praeterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus. cur ego illi molestus uelim, cum mihi ille iucundus esse non possit? uoluntas tamen eius mihi grata est. Vnam rem ad me scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere: spero enim me à te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO *negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturũ. Cottæ quidem negas te nosse: sed ultra Silianã uillam est, quam puto tibi notam esse, uillula sordida, & ualde pusilla: nihil agri: ad aliã rem loci satis, nihil ad eã, quã quæro. sequor celebritatẽ. sed, si perficitur de hortis Silij, hoc est si perficis; (est.n. totum positũ in te) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus. De Cicerone, ut scribis, ita faciam. ipsi permittam de tẽpore. numorũ quantũ opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio, quod scribis, si quid inueneris, scribes. & ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus: eadẽ quotidie. quæ iã, iamq; ipsa contrita sunt. tamen facere nõ possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ, si quid habebis: scire enim iã puto, ubi Pansam expectet: si, ut cõsuetudo est, in prima prouincia. circiter Calendas affuturus uidetur. uellẽ, tardius:*

ualde enim Vrbem fugio multas ob causas.itaq; id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem uideo facile esse . sed habemus satis tẽporis ad cogitandum. Piliæ, atticæ salutem ; Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præsente Sica, q̃ ex literis tuis:scripseras enim diligenter. si igitur tu illũ conueneris, scribes ad me, si quid uidebitur . de quo putas ad me missũ esse ; sit missum, nec ne, nescio: dictũ quidem mihi certe nihil est. tu igitur, ut cœpisti : et si quid ita conficies,(quod equidẽ non arbitror fieri posse) ut illi probetur; Ciceronẽ, si tibi placebit, adhibebis . eius aliquid interest, uideri illius causa uoluisse : mea quidẽ nihil, nisi id quod tu scis, quod ego æstimo . Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem Remp. regere, quod faciebam: sed interea erat, ubi acquiescerem. nũc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum : nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curãdum . mea mihi cõscientia pluris est, quàm omniũ sermo . quod me ipse per literas cõsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim . mœrorem minui : dolorem nec potui, nec, si possem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi ut illi uolẽt . amo illum mortuum : tutor sum liberis : totam domũ diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eáq; ei solui, ut nunc soluitur ; certe nihil est cõmodius. sin autem ita actum est, ut ipsa mãcipia abduceret ; nõ mihi uidetur esse æquum:rogas enim me, ut tibi scribam,

quid mihi uideatur: nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere: quod uideor mihi intellexisse, tibi uideri idem. Publius, *si æquinoctium expectat, ut scribis* Atedium *dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat, per* Siciliam. *utrum, & quando, uelim scire. & uelim aliquando, cum erit tuum cōmodum,* Lentulum *puerum uisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas.* Piliæ, Atticæ *salutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, *ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cū poteris, scribes, si quid erit, cū uideris.* Nec ego Brutum *uito, nec tamen ab eo leuationē ullam expecto: sed erāt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad* Brutum: *&, ut nunc est, mansuræ uidentur.* De hortis, *quæso explica. caput illud est; quod scis. sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à uobis abesse. huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est, et eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab* Oppio, *et* Balbo *ualde diligi. cum ijs communices quantopere, et quare uelim hortos; sed ita posse, si expediatur illud*
* Fabérianū. *sint igitur auctores futuri, si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito: tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. si quid erit, magnum est adiumentum: sin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud* ἐγγύημα *quemadmodum scripsisti, uel* ἐντάφιον *pu=*

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc non assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratū. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti; tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, cōmodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodiū. De mancipijs Castricianis cōmodissimū esse credo trāsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidē magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi nō iniusta uidetur (habet. n. qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurū. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quantū anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianā uillam, & ueterem, & non magnam, noui, syluam nobilem fructum autem neutrius: quod tamen puto nos scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tempo-

re magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. possim autem assequi, nec ne, tu uelim cogites. si enim Fabe=rianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem: de Silianis, si modo adduceretur, ut uende=ret: si uenales non haberet, transirem ad Drusum, uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in re=præsentando. at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat. & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egna=tius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (com=modissime enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto: nam cum Silio non uideo cõfici pos=se. Piliæ, & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. uide quæso, quid agendum sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturã, & se unà, si ego paterer. orat multis, & supplicibus uerbis, ut li=ceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, ui=des. rescripsi. me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cum illi dixissem, me solum esse uelle: quare nol=le me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, si ni=hil rescripsissem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius esse. il=lud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne il=læ ad me ueniant. & una est uitatio: & ego nollem: sed necesse est. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. ages, ut scri=

bis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas, (*ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur*) *ut sumptus huius peregrinationis* (*quibus, si* Romæ *esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat*) *accommodet ad mercedes* Argileti, *&* Auentini. *& cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec* Bibulum, *nec* Accidinum, *nec* Messalam, *quos* Athenis *futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat, & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumento certè* Athenis *nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, *ut heri ad te scripsi, si &* Silius *is fuerit, quem tu putas, nec* Drusus *facilem se præbuerit,* Damasippum *uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris.* Vehementer *me solicitat* Atticæ *nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel sine Sica (Tironi.n.melius est) facilli me possem esse, ut in malis: sed, cũ scribas uidendũ mihi esse, ut opprimar; ex quo intelligã, te certum illius profe-ctionis dié nõ habere; putaui esse cõmodius, me istuc ue-nire; quod idé uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ sub-urbano: inde, queadmodũ suades, puto me in Ficuléſi fo re. quibus de rebus ad me scripsisti, quoniã ipse uenit, co-ràm uidebimus. tuã quidé & in agédis nostris rebus, & in cõsilijs ineundis, mihiq; dandis, in ipsis literis, quas mit-tis, beneuolentiam, diligentiã, prudentiam mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, si quid cum Silio, uel illo ipso die, quo ad Sicam uenturus ero; certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim scribis, extremi; uide, ne is ipse locus sit, cuius causa de to ta re, ut scis, est à nobis cogitatum. Hircij epistolã tibi mi-si, & recenté, & beneuole scriptã. ante, quàm proxime discessi, nunquã mihi uenit in menté, quo plus insumptũ in monimentũ esset, quàm nescio quid quod lege concedi tur, tantũdem populo dandũ esse: quod non magnopere moueret, nisi nescio quo modo (ἀλόγως fortasse) nollem il lud ullo nomine nisi fani appellari. quod si uolumus, ue reor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. hoc qua-le sit, quæso cõsidera: nã etsi minus urgeor, meq; ipse pro pemodũ collegi, tamé indigeo tui cõsilij. itaq; te uehemé-ter ét atq; etiã rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te roga ri, ut hãc cogitationem toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANUM fieri uolo, neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere nō tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cōmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq; eam mitte. si quid in mentem ueniet, quo modo eam effugere possimus; utemur. Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quam tibi dixi: cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. & si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, & exacuas Cluatium: nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

A TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datā Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Piliam, & Atticam plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearū literarum. De fano, si nihil mihi hortorū

inuenis

inuenis, qui quidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tusculano. quãuis prudens ad cogitandum sis, sicut es: tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego consequerer id, quod magnopere uellẽ, nunquam ea res tibi tam belle in mentem uenire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. maxima est in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea ubi sis, ne totũ diem in uilla. quare ante, quàm discedit, Othonem, si Romæ est, conuenias peruelim. si nihil erit, etsi tu meã stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi stomachere. Drusus. n. certe uendere uult. si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. prouidendi autem una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. & uelim me certiorem facias, quandiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiã gratia opus est nobis, tuáq; auctoritate. sed facies, ut uidebitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit, Sex. Põpeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem, Cneum fugisse nescio quò, neque enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quod me à mœstitia auocas, multum proficies, si locum fano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt: sed loco ualde opus est. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad

me nihil literarum. ſed homo nequam, qui tuum cómodum non expectarit, cum ob eam unã cauſam miſſus eſſet. nunc quidem, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. at ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem leuor, ſed tamen aberro. Aſinius Polio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. quod Balbus minor ſuper ſatis plane, Dolabella obſcure, hic apertiſſime. ferré grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. ſed tamen quid impurius? ò hominem cauendum. quanquam mihi quidem. ſed tenendas dolor eſt. tu, quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq́; quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut Brutum: ſi, qui me fractum animo, & debilitatum putant, ſciant quid literarum & cuius generis conficiam; credo (ſi modo homines ſint) exiſtiment me, ſiue ita leuatus ſim, ut animum uacuũ ad res difficiles ſcribendas afferam, reprehendendũ non eſſe; ſiue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctoq́; homine digniſſima, laudari etiam oportere. ſed cũ ego faciam omnia, quæ facere poſſim ad me adiuuandum; tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari poſſe niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere, id eſt locũ, qualem uolo, inuenero. hæredes Scapulæ ſi iſtos hortos, ut ſcribis tibi Othoné dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil eſt ſcilicet emptori loci. ſin uenibunt: quid fieri poſſit, uidebimus. nam ille locus publicatus, qui eſt Treboniĳ, & Cuſiniĳ, erat ad me allatus. ſed ſcis aream eſſe: nullo pacto probo. Clodiæ ſanè placent, ſed non puto eſſe ue-

naleis. de Drusi hortis, quamuis ab ijs abhorreas, ut scri=bis; tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. ædificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiā si illos nō habuero. Κύριο mihi sic placuit, ut cætera Antisthenis, hominis acuti magis, quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset, existimaui tibi eam causam nō scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses, ea ipsa, ad quæ rescripsi, epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis. sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerē, quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ, ut erant olim, cum breuio=ribus diebus tamen quotidie respondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam. nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, nō erat. id ipsum dilatum est: tamen alleuor, cum loquor tecum absens, multo etiam magis, cum tuas literas lego. sed quoniā & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationē meā, perspexi ex eo libro, quē Hircius ad me misit, in quo colligit uitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. itaque misi librum ad Muscam, ut tuis libra=rijs daret. uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor: ni=

hil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : sed quid simile ? illi, quæ & ipsis honesta essent, scribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiusmodi reperis ? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod scribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur : ego, quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui potest? ne iaceam? quis unquam minus? dum tua me domus leuabat, quis à me exclusus ? quis uenit, qui offenderetur ? Asturam sum à te profectus. legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quàm ego scripsi : quàm bene, nihil ad rem : sed genus scribẽdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX dies in hortis fui. quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desiderauit? nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. si quis requirit, cur Romæ non sim; quia discessus est : cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt huius temporis; quia frequentiam illam nõ facile ferrem. ibi sum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi. constantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi subijciantur. id nisi fit, excludemur. sin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis nostra cupiditate. nam quod ad me de Lentulo scribis, non est in eo. Faberiana modo res certa sit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus,consequemur. Quod quæris,quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero,ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi,de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ,quæ scribis,et scribũtur, et nunciantur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat,quod scriberem: scire tamen uolebã, ubi esses; si abes,aut abfuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorem. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Lanuuij constitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ. utrum sim facturus,eo ipso die scies. Scis,quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo,hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus,non iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omnes tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris,quid optem: primũ Scapulæ,deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste,Cusinij,& Trebonij. puto Terentium esse dominũ,Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis,una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis,quã

Cæsar scripsit de Catone; facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cõmodum, certioré. Redeo ad fanũ. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui dié literarũ. uidebã. n. quæ scribis: & tamen suspicabar, uel potius intelligebã, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & plane uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo. n. frustra, q̃ te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. literas tuas inanes: quid. n. habebas, quod scriberes? mihi tamé illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamé nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quãdo uentura? placet mihi res sic, ut secundum Othoné nihil magis. sed neque hãc uenditurã puto; delectatur. n. & copiosa est: &, illud alterũ quã sit difficile, te nõ fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in menté monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam. n. cõmodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduũ, ut scripsi ad te ante, Lanuuij manere constitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

* ante utrunque. Quod scies recte illã rem fore leuamento, bene facis, cũ id esset (mihi crede) perinde, ut existi mare tu nõ posses. res indicat quantopere id cupiam, cũ tibi audeam confiteri, qué id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferẽdus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciũ aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n. humane) et te eius epistolã ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea nolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominé ualde idoneũ, meiq; sanè studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα. nam illa Silij, & Drusi nõ satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: quid.n.

ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n. animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum miſſarum exemplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq́; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſũ. tu mihi, etiã ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝙ et crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum non nunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergã in Tusculanũ: aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carendum est; (nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decé annos: neque enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incõmodo tuo: uel binæ.n. poterunt literæ. occurrã etiã, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. etsi magnum opus est: eo magis delabor ad Clodiam. quanquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus, et quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto: nõ quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. etsi de cupiditate nemini cõcedam: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hircij librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo, idé & ego arbitrabar. Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariũ meũ hodie expectamus. nos de Pilia, et Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

DOMI te libéter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iá ne confeceris. ego te in Tusculano expecto, eóq; magis, ꝙ Tironi statim te uenturũ scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantũ mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quam ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidá urbani, ut uidebantur, ad me mádata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eũ multis uerbis agere mecũ; per cognationé, quæ mihi secũ esset; per eũ Mariũ, quem scripsissem; per eloquétiá L. Crassi aui sui, ut se defenderé; causamq; suá mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniá Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, uiri optimi, et hominis liberalissimi: me tamé ei fauturũ. O tépora: fore, cũ dubitet Curtius Consulatũ petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iá sciá, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui etiá ad te literas dedi. Epistolá ad Cæsaré tibi misi. Horti quá in dié proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cũ Sexti auctioni operam dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicam gratus? ipse Romam uenirem, ut unà essemus, si satis

consilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM *habeo citius, q̃ uerebar. uenit etiã Nicias: & Valeriũ hodie audiebã esse uenturũ. quãuis multi sint, magis tamen ero solus, q̃ si unus esses. sed ex pecto te à Peduceo utique. tu autẽ significas aliquid, etiam ante. uerum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis. hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes* πολιτικοὶ *præcipiunt. sed scis nobis esse uisum, ut isti ante legerent. tu igitur id curabis. sed, nisi plane ijs intelliges placere, mittẽda nõ est. id autem utrum illi sentiant, an uero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ. *De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. sed & hæc, & multa alia coram. sustinenda tamen, si tibi uidebitur, solutio est nominis Cereliani, dum & de Metone, & de Faberio sciamus. Vale.*

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM *Montanũ nosti, qui cũ Cicerone profectus est. ab eius sororis uiro literas accepi, Montanũ Planco debere, ꝙ præs pro Flaminio sit, HS XX: de ea re nescio quid te à Mõtano rogatũ. sanè uelim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare,*

iuues. pertinet ad nostrum officiũ. si res tibi forte notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quando ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, etsi nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen, quia tecũ loqui uideor. hic nobiscũ sunt Nicias, et Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

A D Ciceronem ita scripsisti, ut neque seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, q̃ quemadmodum ego maxime uellem. prudẽtissime etiam ad Tullios. quare aut ista proficient, aut

aliud agamus. De *pecunia uero, uideo à te omnem di ligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitam: & si effi- cis, à te hortos habebo. nec uero ullum genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam causam, quæ su scepta est, cuius festinationem mihi tollis, quoniã de æsta- te polliceris, uel potius recipis. deinde etiam ad* κατεβίωσιν, *mœstitiamq; minuendam nihil mihi reperiri potest aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdũ, ut te hor- tari uelim. sed me ipse reuoco: nõ. n. dubito, quin, quod me ualde uelle putes, in eo tu me ipsum cupiditate uin- cas. itaque istuc iam pro facto habeo.* Expecto, *quid istis placeat de epistola ad* Cæsarem. Nicias *te, ut debet, amat, uehemẽterq; tua sui memoria delectatur.* Ego *ue- ro* Peduceũ *nostrũ uehementer diligo: nã & quanti pa- trem feci, totũ in hunc: ipsum per se æque amo, atque il- lũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroque nostrum fieri uelis.* Si *hortos inspexeris, etsi de epistola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATIOR *mihi celeritas tua, quàm ipsa res: quid. n. indignius? sed iam ad ista obduruimus, & hu- manitatẽ omnẽ exuimus.* Tuas *literas hodie expecta- bam, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? ueruntamẽ.* Oppio, *&* Balbo *epistolas deferri iubebis, & tamẽ* Pisonẽ *sicubi de auro.* Faberius *si uenerit, uidebis, ut tãtum attri buatur, si modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab* Erote. Ariarathes Ariobarzanis *filius* Romam *uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à* Cæsare: *nam, quo*

modo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo, non habet. omnino eũ Seſtius noſter parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. uerũtamen, quòd mihi ſummo beneficio meo magna cũ fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per literas, ut apud mè diuerſetur. ad eã rem cũ mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei: cùm poteris ergo: etſi impediet fortaſſe Faberius: ſed tamen, cum licebit. Dionyſius noſter grauiter queritur, & tamen iure, à diſcipulis abeſſe tandiu. multis uerbis ſcripſit ad me, credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius abfuturus. ac nollem: ualde enim hominem deſidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' TE literas expectabam, non dum ſcilicet, nã has mane reſcribebã. Ego uero iſta nomina ſic probo, ut nihil aliud me moueat, niſi quòd tu uideris dubitare. illud enim nõ accipio in bonã partẽ, quòd ad me refers. quid? ipſe negotium meũ gererẽ, niſi conſilio tuo? ſed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua ſemper uteris, q̃ quòd dubites de nominibus iſtis: etenim Celium nõ probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum eſt. præs aliquando factus eſſet, in his quidem tabulis. à me igitur omnia. quòd dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore iſtam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Criſpo, & Muſtela uidebis: & uelim ſcire, quæ ſit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior: attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. miſi ad te epiſtolam, quia commode ſcripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto: ná filius anno post Quæstor fuit, quàm Consul Mumius. sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoque tibi sæpius respódeo, placere. Si quid poteris cum Pisone, conficies: Aulus.n. uidetur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utique simul, cum Brutus ueniet in Tusculanum. magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat. Spurium Mumium putaram in decem legatis fuisse, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum.

CICERO ATTICO S.

MISI tibi Torquatũ. colloquere tu quidé cũ Silio, ut scribis, & urge. illá dié negabat esse mése Maio: istam nó negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligéter. De Crispo, et Mustela scilicet, cũ quid egeris. Quoniá ad Bruti aduentũ fore te nobiscũ polliceris, satis est, præsertim cũ hi tibi dies in magno nostro negotio consumátur.

CICERO ATTICO S.

DE AQVAEDVCTV probe fecisti. colũnariũ, uide, ne nullũ debeamus. quãquá mihi uideor audisse à Camillo, cómutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respódere possimus, quàm solitudiné Catonis? nec cohæredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (ná hoc quoque ad ré pertinet) in Achaia sumpse-

rat. sed agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram uoluntatem. coràm igitur, ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. quòd reliquos cohæredes conuenisti, plane bene. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum, sed tamen saluum est, & ait Tiro te habere oportere, &, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescipseram, misi. Iudiciali molestia ut caream, uidebis. Tuditanum istum, proauum Hortensij, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram. Mumium fuisse ad Corinthum, pro certo habeo: sæpe enim hic
* Spurius, qui nuper est epistolas mihi pronunciabat uersiculis facetis, ad familiareis missas à Corintho. sed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem. atque hoc etiam accepi, non solitos maiores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarij, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murænam, & cæteros ad L. Lucullum misimus. illudq; εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Sestius apud me fuit, & Theopompus pridie: uenisse à Cæsare narrabat literas: hoc scribere, sibi certũ esse Romæ manere, causamq; eam ascribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumptuaria. est εὔλογον: idq; eram

suspicatus

suspicatus. sed istis mos gerendus est, nisi placet hanc ipsam sententiã nos persequi. & Lentulum cũ Metella fecisse diuortium. hæc omnia tu melius. rescribes igitur, quidquid uoles, dum modo quid: iam enim non reperio, quid te rescripturum putem, nisi forte de Mustela, aut si Silium uideris. Brutus heri uenit in Tusculanum post horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adesses. misi equidem ei nunciari, te, quoad potuisses, expectasse eius aduentũ, uenturũq;, si audisses, meq;, ut facio, continuo te certiorẽ esse facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE nihil erat, quod ad te scriberem: modo enim discesseras, & paulo post triplices remiseras. uelim cures fasciculum ad Vestorium deferendũ: & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis sit. Epitomen Bruti Celianorum uelim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. te Idibus uidebo cum tuis. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesseras heri, cum Trebatius uenit, paulo post Curtius, hic salutãdi causa, sed mãsit inuitatus. Trebatium nobiscum habemus. hodie mane Dolabella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. uentum est tamen ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα, sed unum eiusmodi, quod, nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare, sed ne ipse quidem auderem scribere. sed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum ha-

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quae diligentia grata est uisa Torquato. A te expecto, si quid de Bruto. quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, haec res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturã faciebas ex literis Messalæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negotij sit, tũ, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim, me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquã hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit, aut sedarit: sunt enim, qui loquantur etiam mecum. sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Cal. hic enim nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidem, nec usquam, sed tamen illic. hodie Spintherem expecto: misit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne, si insidijs quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc uero, cum de Magio constet, non ne furor eius omnem causam sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quãquã nihil habeo, quod dubitẽ, nisi, ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor factus est. nimirum id fuit: soluendo. n. non erat: credo enim petijsse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM esse facile: totũ est aliud, postea quàm sum à te diiunctior. sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnũ onus obseruantiæ Bruto nostro imponerem: posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano: hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Tusculani: tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit, quando obuiam, quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. uides, quàm maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt: quòd enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendã ægritudinem. Ligarianã præclare uẽdidisti. posthac quidquid scripsero, tibi præconiũ deferã. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitũ scribere, ut Varronem nusquã possem intexere. postea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denũciauerat magnam sanè, & grauẽ προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, si modo potuissem: nam hoc etiam Hesiodus ascribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, sanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq; eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus: etenim sunt Ἀντιόχεια, quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas: deq; eo mihi rescribas, uelim. De Brinniana auctione accepi à Vestorio literas. ait, sine ulla controuersia rẽ ad me esse collatam (Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tusculano fore. cũ Pisone Erotẽ habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trãstuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, qui intellexeris illum uelle. illud utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamẽ scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me cõmunis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidẽ simile quidquã. tu illã iacturã feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erunt splendidiora, breuiora, meliora. nunc autẽ ἀπορῶ, quò me uertã. uolo Dolabellæ ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohæres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. hæreditas tanti nõ est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod si laxius uolent proferre diē, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto *si quid erit, de* Cæsare *si quid scies præterea, scribes.* Illud *etiā atque etiā cōsideres uelim, placeat ne tibi mitti ad* Varronē, *quod scripsimus: etsi etiā ad te aliquid pertinet: nā scito te ei dialogo adiunctū esse tertiū. opinor igitur cōsideremus. etsi nomina iā facta sunt: sed uel induci, uel mutari possunt.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID *agit, obsecro te,* Attica *nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat. itaque, ipse quid scriberem, nō habebā. quo autē die has* Valerio *dabam, expectabam aliquem meorū: qui si uenisset, & à te quid attulisset, uidebā non defuturū, quod scriberem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS *cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedē è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illā* Academicen *σύνταξιν totā ad* Varronē *traduximus: modo fuit* Catuli, Luculli, Hortensij: *deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad* Catonem, Brutumq́; *transtuli. ecce tuæ literæ de* Varrone. *nemini uisa est aptior* Ἀντιοχεία *ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primum*

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DE VI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamũr, in Tusculano cum essem: tãta erat crebritas literarũ: sed id quidẽ iã erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare à me, cũ ipse homo πολυγραφώτατος nũquã me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: inprimis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederã literas ad te, cũ uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis-

simum fuit, quòd Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu ἀκίνδυνα esse scribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: scripsit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice se probare, ob eamq; causam ad Cæsarem meam se oratiunculam misisse. hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: sed quia scribis & desiderari à Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci, et absolui, nescio quàm bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, Academicam omnem quæstionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipse respōdeo: tu es tertius in sermone nostro. si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον esset. hoc in antiquis personis suauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de Rep. libris fecimus. sunt etiam de oratore nostri tres, mihi uehementer probati. in eis quoque eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit: Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. quæ autem his temporibus scripsi, Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni περιπατητικά M. Pisoni daremus. ζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi decesserant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſanè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, quàm ut illi de iis ſomniaſſe unquã uiderẽtur. itaque, ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, measq; parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uidebis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' CAESARE literas accepi cõſolatorias, datas prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit promulgatũ, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere, (eſt. n. res peruulgata) neque Tuberonẽ uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut cõſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſcire igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè laboro: etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: curandũ. n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à recta conſcientia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcedere. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod

nihil erat: redeo enim rursus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? id ago scilicet, ut iudicia uidear tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domestica ferre possem quàm ista contenere. putas autem me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit? nó licet scilicet sententiam suam: sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD Hircium dederam epistolam sanè grandẽ, quã scripseram proxime in Tusculano: huic, quam tu mihi misisti, rescribã aliàs: nunc alijs malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid à Dolabella? quod simul ac, continuo scietis: expectabam hodie aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac uenerint, mittentur ad te. à Quinto expecto: proficiscens. n. è Tusculano VIII. Cal. ut scis, misi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam, INHIBERE illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet: est enim uerbum totum nauticum. quanq̃ id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cũ inhiberi essent remiges iussi. id nó esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur: nó. n. sustinẽt, sed alio modo remigãt. id ab ἐποχῆς remotissimũ est. quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quidquam, quàm ut Lucullus sustineat currum, ut bonus sæpe agitator, equosq́;. semperq́; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ similem facit ἐποχῇ. inhibitio au-

tem remigum motum habet, & uehementiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. uides quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumore, aut de Polione. *De* Pansa *etiam, si quid certius: credo enim palàm factum esse.* De Critonio, *si quid esset.* Certe *ne de* Metello, & Balbino*? dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? hoc ne* Hermodorus *quidem faciebat, is, qui* Platonis *libros solitus est diuulgare, ex quo* λόγοισιν Ἑρμόδωρος. *quid illud? rectum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm* Bruto*? cui te auctore* προσφωνῶ. *scripsit enim* Balbus *ad me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in quo non sanè multa mutaui, sed tamen quædam. tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne &* ἀδιόρθωτα *habeat* Balbus, & ἕωλα Brutus. *sed hæc hactenus, ne uidear* περὶ μικρὰ σπουδάζειν. *etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim aliud?* Varroni *quidem quæ scripsi te auctore, ita prospero mittere, ut iam* Romam *miserim describenda. ea si uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero continebis quoad ipse te uideam. quod diligétissimè facere soles, cũ à me tibi dictũ sit. quo modo autẽ fugię me tibi dicere? mirifice* Cerelia, *studio uidelicet philosophiæ flagrans, describit à tuis: istos ipsos de finibus habet. ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix singulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror, idemq́; te uolo existimare: à me enim præter-*

missum est, ut dicerem eos exire non dum uelle. hui quã diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduentu, scripsit ad me Balbus, nõ ante Cal. Sext. De Attica optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de Scrofa: etiã proxime accedit, si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, quàm pater. coràm igitur, & quidem propé so animo ad probandum: accedit enim, quòd patré (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, nõ sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius: proximis. n. tuis literis primũ, te id nõ nolle, cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cereliam quædam habere, quæ nisi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse; tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attribuæ tos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri, molestè fero. De Bruto nostro perodiosum: sed uita fert. mulieres auté uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium scribam, nihil fuit, quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuisset: nihil enim est apud eũ positum nomine uoti. sed est quiddam apud illum meum. id ego in hãc rem statui conferre. itaque & ego rectè tibi dixi, ubi esset: & tibi ille rectè negauit. hoc quoque ipsum cótinuo adoriamur. locũ hominibus nó sanè probo, quòd est desertior: sed habet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut constitui, adero, atque utinã tu quoque eodem die. sin quid, multa enim; utique postridie; etenim cohæredes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, nó te, sed illam, ne salutem quidé. at tu & illi, et Piliæ plurimã. nec me tamé irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi: nũc respondebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret: nã & æquius erat, cũ illi iter instaret & subitum, & longum: & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere, (intelligis enim profectò, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tusculano. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim defecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris scis me dubitasse: sed tu uideris: item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut scribis, explica. quanquam ista retentione omneis ait uti Trebatius: quid tu istos putas? nosti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile est, quàm ego ista nō curem. omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offensioni esse, quàm delectationi possessiunculas meas: magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. tu autē ueritus es fortasse, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, iam ista nō curo. quare da te in sermonem, & perseca, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne existimes eos, qui nō debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. de die tantum uideto, & id ipsum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID est, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenē sibi dixisse, se Ciceronē uidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putarā. nil igitur ne ei quidē literarū? an nō uidit? facies ergo, ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? sed, ipsi quàm res illa probaretur, magis uerebar. sed quoniam tu suscipis, in alteram aurē. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, rescripsi ad tuas accurate literas scriptas. cōficies igitur, et quidē sine ulla du=

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram: sciſſes enim, mihiq; dixiſſes. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto ſcribere: ſed quoniam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequẽdi ſui cauſa Romã nunc uenire: ſed quoniam iam adeſt meus aduentus, fac quæſo, ne quid eum Idus impediant, quo minus ſuo commodo in Tuſculano ſit: nec enim ad tabulam eum deſideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non ſatis es? ſed ad teſtamentum uolebã: quod iam malo alio die, ne ob eam cauſam Romam ueniſſe uidear. ſcripſi igitur ad Brutum, iam illud, quod putaſſem, Idibus nihil opus eſſe. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid eſt tandem, quod perhorreſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, ſi dubitas, fac, ut ſciamus: nihil eſt enim illis elegantius. uolo Varronem, præſertim cum ille deſideret: ſed eſt, ut ſcis, δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. ita mihi ſæpe occurrit uultus eius, querentis fortaſſe uel hoc, meas parteis in ijs libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas: quod mehercule intelliges non eſſe, ſi quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexionis epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero probatum iri Varroni: & id, quoniam impenſam fecimus in macrocola, facile patior teneri. ſed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. quare, ſi addubitas, ad Brutum tranſeamus: eſt enim is quoque Antiochius. ò Acade-

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quæ diligentia grata est uisa Torquato. A te expecto, si quid de Bruto. quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturā faciebas ex literis Messalæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negotij sit, tū, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME *miror, te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed illud* παρὰ τὴν ἱστορίαν *tu, præsertim me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquā hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quod nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum,* κοινότερα *quædam, &* πολιτικώτερα. *faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim*

si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit, aut sedarit: sunt enim, qui loquantur etiam mecum. sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Cal. hic enim nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidem, nec usquam, sed tamen illic. hodie Spintherem expecto: misit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne, si insidijs quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc uero, cum de Magio constet, non ne furor eius omnem causam sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quanquam nihil habeo, quod dubitem, nisi, ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor factus est. nimirum id fuit: soluendo .n. non erat: credo enim petijsse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM esse facile: totũ est aliud, postea quàm sum à te diiunctior. sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnũ onus obseruantiæ Bruto nostro imponerem: posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano: hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Tusculani: tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obuiam, quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. uides, quàm maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE *me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt: quòd enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendã ægritudinem. Ligarianã præclare uẽdidisti. post hac quidquid scripsero, tibi præconiũ deferã. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitũ scribere, ut Varronem nusquã possem intexere. postea autem quàm hæc cœpi* φιλολογώτερα, *iam Varro mihi denũciauerat magnam sanè, & graue* προσφώνησιν. *biennium præterijt, cum ille* χαλλιππίδης *assiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut* αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, *si modo potuissem: nam hoc etiam Hesiodus ascribit* αἴκε δύνηαι. *nunc illam* περὶ τελῶν σύνταξιν, *sanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq; eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam* ἀκαδημαϊκὴν, *in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus: etenim sunt* Ἀντιόχεια, *quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas: deq; eo mihi rescribas, uelim. De Brinniana auctione accepi à Vestorio literas. ait, sine ulla controuersia rẽ ad me esse collatam (Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tusculano fore. cũ Pisone Erotẽ habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.*

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trãstuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, qui intellexeris illum uelle. illud utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamẽ scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me cõmunis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Graecos quidẽ simile quidquã. tu illã iacturã feres aequo animo, quòd illa, quae habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen haec erunt splendidiora, breuiora, meliora. nunc autẽ ἀπορῶ, quò me uertã. uolo Dolabellae ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid haec leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quae me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohaeres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet, cohaeredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. haereditas tanti nõ est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod si laxius uolent proferre diē, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies preterea, scribes. Illud etiā atque etiā cōsideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronē, quod scripsimus: etsi etiā ad te aliquid pertinet: nā scito te ei dialogo adiunctū esse tertiū. opinor igitur cōsideremus. etsi nomina iā facta sunt: sed uel induci, uel mutari possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID *agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat. itaque, ipse quid scriberem, nō habebā. quo autē die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorū: qui si uenisset, & à te quid attulisset, uidebā non defuturū, quid scriberem. Vale.*

CICERO ATTICO S.

NOS *cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedē è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illā Academicen σύνταξιν totā ad Varronē traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortensij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπεδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumq; transtuli. ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uisa est aptior Αντιοχεία ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primum*

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DE VI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tusculano cum essem: tãta erat crebritas literarũ: sed id quidẽ iã erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare à me, cũ ipse homo πολυγραφώτατος nũquã me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederã literas ad te, cũ uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis-

ſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te, ne triſtis ſis, quodq; tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: ſcripſit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice ſe probare, ob eamq; cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. hoc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: ſed quia ſcribis & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, et abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſupra, Academicam omnem quæſtionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipſe reſpõdeo: tu es tertius in ſermone noſtro. ſi Cottam, & Varronem feciſſem inter ſe diſputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet. hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos ſex de Rep. libris fecimus. ſunt etiam de oratore noſtri tres, mihi uehementer probati. in eis quoque eæ perſonæ ſunt, ut mihi tacendum fuerit: Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. quæ autem his temporibus ſcripſi, Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo ſermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipſum ſit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſanè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquã uiderétur. itaque, ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, measq; parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uidebis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

A CAESARE *literas accepi cõſolatorias, datas prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit promulgatũ, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere, (eſt. n. res peruulgata) neque Tuberoné uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut cõſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſcire igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè laboro: etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: curandũ. n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à recta conſcientia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcedere. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod*

nihil erat: redeo enim rursus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? id ago scilicet, ut iudicia uidear tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domestica ferre possem quàm ista contènere. putas autem me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit? nó licet scilicet sententiam suam: sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD *Hirtium dederam epistolam sanè grandẽ, quã scripseram proxime in* Tusculano. *huic, quam tu mihi misisti, rescribã aliàs: nunc alijs malo. Quid possum de* Torquato, *nisi aliquid à* Dolabella? *quod simul ac, continuo scietis: expectabam hodie aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac uenerint, mittentur ad te. à Quinto expecto: proficiscens.n.è* Tusculano VIII. Cal. *ut scis, misi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam,* INHIBERE *illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet: est enim uerbum totum nauticum. quanq̃ id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cũ inhiberi essent remiges iussi. id nó esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur: nó.n. sustinẽt, sed alio modo remigãt. id ab ἐποχῆς remotissimũ est. quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem* Varroni, *si forte mutauit. nec est melius quidquam, quàm ut* Lucullus *sustineat currum, ut bonus sæpe agitator, equosq́;. semperq́;* Carneades *προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ similem facit ἐποχῆ. inhibitio au=*

tem remigum motum habet, & uehementiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. uides quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumore, aut de Polione. De Pansa etiam, si quid certius: credo enim palàm factum esse. De Critonio, si quid esset. Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? rectum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm Bruto? cui te auctore προσφωνῶ. scripsit enim Balbus ad me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in quo non sanè multa mutaui, sed tamen quædam. tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. sed hæc hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim aliud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita propero mittere, ut iam Romam miserim describenda. ea si uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero continebis, quoad ipse te uideam. quod diligétissime facere soles, cũ à me tibi dictũ sit. quo modo autẽ fugit me tibi dicere? mirifice Cerelia, studio uidelicet philosophiæ flagrans, describit à tuis: istos ipsos de finibus habet. ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix singulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror, idemq́; te uolo existimare: à me enim præter-

missum est, ut dicerem eos exire non dum uelle. hui quã diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella *tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in* Tusculano. De Cæsaris *aduentu, scripsit ad me* Balbus, *nõ ante* Cal. Sext. De Attica *optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert* εὐκόλως. Quod *autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de* Scrofa: *etiã proxime accedit, si quid hoc ad rem.* εὐγενέστερος *est etiam, quàm pater. corãm igitur, & quidem propẽso animo ad probandum: accedit enim, quòd patrẽ (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, *nõ sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea corãm. te autem* ἀσμενέστατα *intexui, faciamq; id crebrius: proximis. n. tuis literis primũ, te id nõ nolle, cognoui.* De Marcello *scripserat ad me* Cassius *antea,* τὰ κατὰ μέρος Seruius. *rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram,* Areliam *quædam habere, quæ nisi à te non potuerit.* Balbo *quidem intelligebam satisfaciendum fuisse; tantum nolebam, aut obsoletum* Bruto, *aut* Balbo *inchoatum dari.* Varroni, *simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.*

quid autem dubitarim,cum uidero te, scies. Attributos quòd appellas,ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri,moleste fero. De Bruto nostro perodiosum: sed uita fert.mulieres auté uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium scribam,nihil fuit,quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuisset:nihil enim est apud eũ positum nomine uoti. sed est quiddam apud illum meum.id ego in hãc rem statui conferre.Itaque & ego recte tibi dixi,ubi esset: & tibi illе recte negauit. hoc quoque ipsum cõtinuo adoriamur. locũ hominibus nõ sanè probo,quòd est desertior: sed habet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia.ego,ut constitui,adero,atque utinã tu quoque eodem die. sin quid,multa enim; utique postridie: etenim cohæredes:à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono.illud accuso,nõ te,sed illam,ne salutem quidé.at tu & illi,et Piliæ plurimã. nec me tamé irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi,si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi:nũc respondebo uespertinis.Brutus mallem me accerseret: nã & æquius erat,cũ illi iter instaret & subitum,& longum: & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere,(intelligis enim profecto,quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tusculano.libri ad Varronem non morabantur: sunt enim defecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris scis me dubitasse : sed tu uideris : item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut scribis, explica : quanquam ista retentione omneis ait uti Trebatius : quid tu istos putas? nosti domum, quam confice ἀνλόγως. incredibile est, quàm ego ista nõ curem. omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offensioni esse, quàm delectationi possessiunculas meas: magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. tu autẽ ueritus es fortasse, ne ego inuitus audirem : fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, iam ista nõ curo. quare da te in sermonem, & perseca, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne existimes eos, qui nõ debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. de die tantum uideto, & id ipsum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID est, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenẽ sibi dixisse, se Ciceronẽ uidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putarã. nil igitur ne ei quidẽ literarũ? an nõ uidit? facies ergo, ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? sed, ipsi quàm res illa probaretur, magis uerebar: sed quoniam tu suscipis, in alteram aurẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, rescripsi ad tuas accurate literas scriptas. cõficies igitur, et quidẽ sine ulla du=

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram: scisses enim, mihiq; dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto scribere: sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexisse, nolle eum me quasi prosequēdi sui causa Romā nunc uenire. sed quoniam iam adest meus aduentus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quominus suo commodo in Tusculano sit: nec enim ad tabulam eum desideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum uolebā: quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam uenisse uidear. scripsi igitur ad Brutum, iam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, si dubitas, fac, ut sciamus: nihil est enim illis elegantius. uolo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis, δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. ita mihi sæpe occurrit uultus eius, querentis fortasse uel hoc, meas parteis in ijs libris copiosius defensas esse, quàm suas: quod mehercule intelliges non esse, si quando in Epirum ueneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus: sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. ò Acade=

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE *Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primum, proximum Clodiæ. quòd si neutrum, metuo, ne turbē, & irruā in Drusum. intēperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaque reuoluor identidem in Tusculanū: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidē in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere: sed id quidē, ut tibi uidebitur: mittā tamen ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM *ad Cæsarē, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent: aliter enim fuissemus &*

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. iſti autem ingenue, mihiq́; gratum, quòd, quid ſentirent, nō reticuerūt: illud uero uel optime, quòd ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribēdi cauſa nō ſit. quāquā de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illum uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία fuit? an, ſi ea, quæ optima putarā, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? totis igitur literis nil opus eſt: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit. quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat, illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturum, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atque etiā uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidē re quidquā magis ut uellē accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cōmodo, nolo: nihil.n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nunciabat, & literas ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS *quoniā hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarē: iurato mihi crede, nō poſsū: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat: quàm*

enim turpis est assentatio, cum uiuere ipsum turpe sit nobis? sed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: essem enim, qui esse debebam) sed in mentem nihil uenit. nam quæ sunt ad Alexandrum *hominum eloquentium, & doctorum suasiones, uides quibus in rebus uersentur. adolescentem incensum cupiditate uerissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilij dari, quod ad laudem sempiternam ualeret, cohortantur ad decus. non deest oratio. ego quid possum? tamen nescio quid è quercu exculpseram, quod uideretur simile simulacri. in eo quòd non nulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiũt, & facta sunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet: si enim peruenissent istæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu non uides, ipsum illum,* Aristotelis *discipulũ, summo ingenio, summa modestia, posteaquã* Rex *appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? quid, tu hũc de pompa,* Quirini *cõtubernalem, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? ille uero potius non scripta desiderat, quàm scripta non probet. postremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto casum illum, quàm tũ timebam, uel quemlibet.* Nisi *quid te aliud impediet, mihi optato ueneris.*

Nicias *à* Dolabella *magno opere arcessitus (legi enim literas) etsi inuito me, tamen eodem me auctore profectus est. hoc manu mea.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *quasi alias res quærerẽ de philologis è* Nicia, *incidimus in* Talnam. *ille de ingenio nihil nimis. mode-*

stum, & frugi. sed hoc mihi non placuit. se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam, uetulam sanè, & multarum nuptiarum: non esse probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem DCCC. hoc putaui te scire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chrysippo. in uilla, cuius insulsitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici posse. tecta igitur ambulatiuncula addenda est: quam ut tantam faciamus, quantam in Tusculano fecimus, propè dimidio minoris constabit isto loco. ad id autē, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm lucus: quem ego noram, sed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. nihil est, quod ego malim. in hoc τόν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. reliquum est. si Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen insaniturū illum puto: nosse enim mihi hominē uideor. ita male autem audio ipsum esse tractatum, ut mihi ille emptor non esse uideatur: quid enim pateretur? sed quid argumentor? si Faberianum explicas, emamus uel magno: sin minus, ne paruo quidem possumus. Clodiam igitur: à qua ipsa ob eam causam sperare uideor, quòd & multo minoris sunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum uidetur, ut etiam repræsentatione concludam. de hortis satis. Cras aūt te, aut causam: quam quidem futuram Faberianam: sed si poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS epistolā ubi remisi, ò te ferreū, qui

illius periculis nō moueris. me quoque accusat. eam epistolam tibi misissem: nam illam alteram de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestoriū, quas Pharnaci dederas. cōmodum ad te miseram Demeam, cum Eros ad me uenit. sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionem biduum. ab ea igitur, ut scribis: & uelim, confecto negotio Faberiano: quem quidam negat Eros hodie: cras mane putat. à te colendus est. istæ autem κολακίαι non longe absunt à scelere. te, ut spero, perendie. sicunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerūt: Polybius non nominat. ego memini, Albinum Consularem, & Sp. Mumium: uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum: sed in Libonis annali, XIIII. annis post Prætor est factus Tuditanus, quàm Consul Mumius. non sanè quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut obliuiscam πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. sed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuum aduentū, morabor te: non enim puto tam expeditum Faberianū negotium futurum, etiam si est futurum, ut nō habeat aliquid moræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, κέκριται. atque id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos; idem ego suadebam in illa epistola; utrum liberet, facere posse, au=

ctore me. hoc. n. ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquam, nisi de meo consilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. cõfice mi Attice istam rem: nihil. n. aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS C X V. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non putos nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. ὀ gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM à te epistolã cũ hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo. n. totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) nõ laborarem. quã ob rem, ut facis (istuc. n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosque uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio; & epistolã eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullũ, ut opinor, antea. his libris noua procemia sunt addita, quibus eorũ uterque laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexti, credo, quia διὰ σημείων scripserã: de C. Tuditano. n.

quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decē. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Consulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset; nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror: uideo .n. Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Posthumium autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. is autem est, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti, sanè ad illum σύλλογον *personam idoneam. uidebis igitur, si poteris, cæteros; ut possimus* πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM *miram. semel ne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professionē relatā? quin etiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. professus est Philotimus libertus, nosti credo librariū: sed scribis, & quidem confectū. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cū Balbo autē puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est* δυσωπία: *nec.n. eius causa sanè debeo; & si emero, quid erit, quod postulet? sed uidebis, ne is cū sit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cū Cuspio: sed, si Plancus destinat, tum haberes difficultatē: te ad me uenire uterque nostrū cupit: sed ista res nullo modo relinquēda est. Othonē quòd speras posse uinci, sanè bene narras. de æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus: etsi nihil scripsit nisi de modo agri. Cū Pisone, si quid poteris. Dicæarchi librum accepi:* καταβάσεως *expecto. negotium dederis. reperies ex eo,*

libro, in quo sunt S. C. Cn. Cornelio, et L. Coss. de Tuditano autem, quod putas, ἄλογον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum: non enim temere dixit Hortensius, aut Quæstorem, aut Tribunum mil. idq; potius fuisse credo. sed tu de Antiocho scire poteris. uide etiam, quo anno Quæstor, aut Tribunus mil. fuerit: si neutrum, eodem in præf. aut contuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur: lupus in fabula: uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset: sed ego ita egi, ut non scinderem penulam: memini enim tui: & multi erant, nosq; imparati. quid refert? paulo post C. Capito cum T. Carrinate. horum ego uix attigi penulam: tamen remanserunt. cecidit belle. sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci secundum montes Vaticanos, campum Martium coædificari, illum autem campũ Vaticanum fieri quasi Martium campum. quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias, inquit: nã ista lex perferetur: uult enim Cæsar. audire me, facile passus sum: fieri autem, moleste fero. sed tu quid ais? quanquam quid quæro? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. facies igitur me certiorem de Idibus: ista enim me res adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas consequi tamen biduo, aut triduo post facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam Dionysio ignosco. de Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret: scripsi enim ad eum heri, Idibus Maij eius opera mihi nihil opus esse. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni VIII. Cal. Iul. uitandi.n. caloris causa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, si graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendū sit. id potes per Egnatiū Maximum. Illud in primis cū Publilio me pene absente conficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam uolui. quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O REM indignā. gentilis tuus Vrbem auget: quā hoc biēnio primum uidit: & ei parum magna uisa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simul ac uenerit. dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est: (hui, si scias quanto periculo tuo) aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo, quo modo res se habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, uestraq; ambulatione; etsi mihi nihil noui affers, sed idē, quod sæpe; tamen hoc audio libentius, quo sæpius; eoq; mihi iucundius est, quòd tu eo lætaris; certiusq; eo est, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, et de

Epetroticis XL, nihil potest fieri nec cōmodius, nec ap=tius, quàm ut scribis. id erat locutus mecum eodē modo Balbus minor. Noui nihil sanè, nisi Hirciū cū Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eū locis facere, ma=ximeq; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, q̄ alieniſ=simos nos esse à Cæsare: fidem nobis habendā non esse, me uero etiā cauendū. φοβερὸν ἦν, nisi uiderē scire Re=gem, me animi nihil habere. Ciceronē uero meū uexari, sed id quidē arbitratu suo. Laudationem Porciæ gau deo me ante dedisse Leptæ tabellario, q̄ tuas acceperim literas. eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mit tetur, isto modo mittendam Domitio, & Bruto. De gla=diatoribus, de cæteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorem. uelim, si tibi uidetur, appelles Bal bum, & Offilium de auctione proscribenda. equidem locutus sum cum Balbo. placebat (puto conscripta ha=bere Offilium omnia: habet et Balbus) sed Balbo place=bat, propinquū diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, posse in diem differri. sed is quidem adesse uidetur. totū igitur considera: placet enim Vestorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodē oleo, et opera exaraui nescio quid ad te, et ante lucē dedi. deinde cum somno repetito simul cum sole ex=perrectus essē, datur mihi epistola à sororis tuæ filio, quā ipsam tibi misi, cuius est principiū non sine maxima cō=tumelia, sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. est autem sic.

EGO enim non probo, quidquid nō belle in te dici po=

test. posse uult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. hoc quidquam pote esse impurius? iam cætera leges (misi enim ad te) iudicabisq́;. Bruti nostri quotidianis, assiduisq́; laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renunciauerunt, cómotum istum

★ *aliquando scripsisti aliquid ad me; credo, & ad te: idq́; ut sciá, facies. nam ad patré de me quid scripserit, nescio: de matre quá pie? VOLVERAM, inquit, ut quáplurimum tecum essem, conduci mihi domum; & id ad te scripseram: neglexisti. ita minus multú uná erimus: ná ego istam domú uidere non possum: qua de causa, scis. Hanc auté causam pater odium matris esse dicebat. núc me iuua mi Attice consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est utrum aperte hominé aspernér, ac respuá, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις: ut. n. Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omnino moribus meis illud aptius, sed hoc fortasse téporibus. tu auté, quod ipse tibi suaseris, idé mihi persuasum putato. equidé uereor maxime, ne in Tusculano opprimar. in turba hæc essent faciliora. utrú igitur Asturæ? quid? Cæsar subito. iuua me, quæso, consilio: utar eo, quod tu decreueris.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O' INCREDIBILEM *uanitaté: ad patré, domo sibi carendú propter matré, plená pietatis. hic autem iam languescit, & ait tibi illum iure iratum: sed utar tuo consilio: σκολιὰ enim tibi uideo placere. Romam, ut censes, ueniam, sed inuitus. ualde. n. in scribédo hæreo. Brutú, inquis, eadem. scilicet: sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret: nec enim inde uenit, unde*

mallem: neque diu abfuit: neque ullã literam ad me. ſed tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te anteá ſcripſi, uelim mittas, * & maxime φαίδρου περὶ θεῶν & ΓΕΛΛΑΔΟΣ. itane nũciat Brutus, illũ ad bonos uiros εὐαγγέλια? ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autẽ, ut fultum eſt. ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuũ, quod uidi in Parthenone? Alam, & Brutũ. ſed quid faciant? illud optime, quòd ne is quidẽ, qui omnium flagitiorũ auctor, bene de noſtro. at ego uerebar, ne etiã Brutus eũ diligeret: ita.n. ſignificarat iis literis, quas ad meas. at uellẽ aliquid degustaſſe de fabulis. ſed coràm, ut ſcribis: etſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo? equidẽ & in libris hæreo, & illũ hic excipere nolo: ad quẽ, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia. mirum, q̃ inimicus ibat, ut ego obiurgarẽ. ſed ego ipſe κέκμηκα. itaq; poſthac. tu tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas; & τὰ ὅλα cràs ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolã ad ſororem miſi. cũ ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eã cauſam domo ceſſurum filio diceret: dixi, illum cõmodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illũ iniuria. quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore: tum enim mentio Canai. omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: etsi in me grauiores iniuriæ, & certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna .n. res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cõmotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT *ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δέ τι σύννους? rogas, inquit? quòd iter instet, & iter ad bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticũ quidẽ. hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? quòd mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquã? malo .n. ita dicere, quàm cur cõmittis? non patiar, inquit: causam .n. tollam. & ego, rectissime quidem: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq; laudo. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. at ego, inquã, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse* III. Non. Ian. *aderis igitur. scripserã iam: ecce tibi orat Lepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀπαντόνδον. uidebimus te igitur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero utar prorogatione diei: tuq; humanissime*

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, tuq; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES tuas literas: etsi acerba pompa: uerum tamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarũ, quòd propter malum uicinũ ne Victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerã, sed pompam uideret. Tu tamen ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nunciauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, sed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariũ Ligariorum: sed eum uideo ante esse mortuum. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolamq; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanquã ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamẽ plane declarabat, illum ante ludos Romanos esse uenturum. in qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, néue

committeret, ut frustra ipse properasset. prorsus ex his literis non uidebatur esse dubium, quin ante eam diem uēturus esset. idemq; Balbo, cum eam epistolam legisset, uideri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos uideo; sed quàm multos, fac, si me amas, sciam. de Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentē tu quidem: sed cum Dolabella uiuendū esse istis diebus uides. quòd nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierū, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidē à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quàprimū diuidi: magnū pondus argenti: auctionē, præter prædia, primò quoque tempore fieri oportere. scribas ad me uelim, quid tibi placeat. equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quē accuratissimas literas dedi: quod idem te fecisse arbitror. mihi quidem hoc satis uidetur: tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores esse uideamur. expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præsto fuit, sed plane pollex, nō index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: (Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eū perduxerat) in eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primū. paulo ante acceperā eas literas, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos. legi epistolam. multa de meo Catone: quem sæpissime legendo,

se dicit copiosiorem factum; Bruti Catone lecto, se sibi uisum disertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Vestorium negligentem) liberam, testibus præsentibus sexaginta duobus. metuebam, ne ille arcessendus esset. nunc mittendum est, ut meo iussu cernat. idẽ igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo. liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturũ. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ↀↀ, & sepulcro, multisq́; rebus, nihil à nobis. subaccusa quæso Vestorium. quid minus probandũ, quàm Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Cosinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil scio. Vestoriũ, nil est, quod accuses: iam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster uenit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

POSTEAQVAM *abs te Agamemno, non ut uenirem, (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed ut scriberem, tetigit, omisi ea, quæ in manibus habebã, abieci, quod iusseras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias: turpe est enim nobis illum, qualiscunque est, hoc primo anno egere: post moderabimur diligentius. Idem Pollex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundum, cũ ob ea, quæ ad te scripsi, tum quòd Cæsar adest. Dolabella scribit, se ad me postridie Iduum. ò magistrum mole-*

stum. Lepidus ad me heri uesperi literas misit Antio: nam ibi erat: habet.n.domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut sim Calendis in senatu, me & sibi, & Cæsari uehementer gratum esse facturum. puto equidem nihil esse: dixisset.n.tibi fortasse aliquid Oppius, quoniam Balbus est æger. sed tamen malim uenire frustra, quàm desiderari, si opus esset: moleste ferrem postea: itaque hodie Antij, cras ante meridiem domi. tu uelim, nisi te impediuisti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te spero cum Publilio confecisse. equidem Calendis in Tusculanum recurram: me enim absente omnia cũ illis transigi malo. Quinti fratris epistolam ad te misi, non satis humane illam quidem respõdentem meis literis, sed tamen quod tibi satis sit, ut equidem existimo. tu uidebis. Heri nescio quid in strepitu uideor exaudisse, cum diceres te in Tusculanum uenturũ: quod utinam, iterũ utinam, tuo tamen cõmodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurram: mortuus.n. Babulius. Cæsar opinor ex uncia: etsi nihil adhuc: sed Lepta ex triente. ueretur autem, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, sed ueretur tamẽ. is igitur si acciderit, accurrã: sin minus, haud ante, q̃ necesse erit. Tu Pollicem, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi misi correctã: ac eo properaui, ut, si forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, si tibi erit cõmodũ, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utique: nam illam legi: uolo tamen regustare: quædã enim uix mihi credo legisse.

Atticæ

Atticæ primum ſalutem, quam equidem ruri eſſe arbitror. multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſi quid noui: qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam recepiſſem: quã quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: ſed Phameæ cauſa uolebam: erat enim, ſi meminiſti, in Conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſi quid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Pompeia in conſilium iri neceſſe erat: ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. reſpondi, non ignorare eum, quid ego deberem Seſtio: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei nõ defuturum. ita tum ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autem narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audiſſem; neq; nominaui Balbum minorem. habuit ſuum negotium Gallus, ut ſcribit. ait illum, me animi conſcientia, quòd Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſi quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. eſt bellum, aliquem libenter odiſſe, & quẽadmodũ non omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt; ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS *quibuſdam tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterẽ, inſtituerã. cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixiſſet, ſe, & Oppium ſcripſiſſe*

ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, & uehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellã: sed eius exemplũ misi ad Oppiũ, & Balbũ, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellã iuberent meas literas, si ipsi exemplũ probassent. ita mihi rescripserunt, nihil unquam se legisse melius: epistolamq; meã iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberẽ mancipio dari seruo suo pro mea parte Hetercio cuidam fundũ Brinnianum, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. eũ seruum, si tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam scripsisse Vestoriũ. De aduentu Cæsaris idem, quod à te, mihi scriptũ est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dũ cum Tigellio, uel ut hoc ipsum quantum acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiã itione, quid censes, nisi Alsiũ? & quidem ad Murænam de hospitio scripserã: sed opinor cum Matio profectũ. Salustius igitur urgebitur. Scripto iam superiore uersiculo, Eros mihi dixit, sibi Murænã liberalissime respõdisse. eo igitur utamur: nã Silius culcitras nõ habet: Dida autem, opinor, hospitibus totã uillã concessit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæsarẽ quã misi epistolã, eius exemplũ fugit me tũ tibi mittere. nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιόνq; scriberẽ: bene. n. existimo de illis libris, ut tibi corã. itaq; scripsi et ἀκολακεύτως, et tamẽ sic, ut nihil eũ existimẽ lecturũ libẽtius. De Attica, nũc demũ mihi est exploratũ: itaque ei deintegro gratulare.

Tigelliũ totũ mihi, et quidẽ quáprimũ: nã pẽdeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio. mihi ſcripſit, Romã VIII. Cal. ſed miſi, qui inuitaret. etſi hercle iã Romã ueniendũ eſt, ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tã grauem ἀμεταμέλητον: fuit. n. periucũde. ſed cũ ſecũdis Saturnalibus ad Philippũ ueſperi ueniſſet, uilla ita cõpleta militibus eſt, ut uix tricliniũ, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe hominũ ∞∞. ſanè ſum cõmotus, quid futurũ eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit: caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippum ad horam VII. nec quenquam admiſit. rationes opinor cum Balbo. inde ambulauit in litore. poſt horã VIII. in balneũ. tũ audiuit: de Mamurra nõ mutauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaque & edit, & bibit ἀδεῶς, & iucũde: opipare ſanè, & apparate: nec id ſolũ, ſed bene, cocto, cõdito, ſermone bono, &, ſi quæris, libẽter. præterea tribus triclinijs accepti οἱ περὶ αὐτὸν ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti. quid multa? homines uiſi ſumus: hoſpes tamẽ nõ is, cui diceres: amabo te, eodẽ ad me cũ reuertere. ſemel ſatis eſt. σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. quid quæris? delectatus eſt, et libẽter fuit. Puteolis ſe aiebat unũ diẽ fore, alterũ ad Baias. habes hoſpitiũ, ſiue ἐπισταθμείαν: odioſam mihi duxi, non moleſtã. ego pauliſper hic, deinde in Tuſculanũ. Dolabellæ uillã cũ præteriret, omnis armatorũ copia dextra ſiniſtra ad equũ, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

DIVERTI ad illum, de quo tecū mane. nihil perditius: explicari rem nō posse: etenim, si ille tali ingenio exitū nō reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? periisse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit. uerum ille gaudens; affirmatq;, minus diebus XX tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Martij, præterquam Lepidi, uenisse nemini: ad summam, non posse istæc sic abire. ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illum desiderat, sed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. sed hæc hactenus. Tu quæso, quidquid noui, (multa autem expecto) scribere ne pigrere, in his, de Sexto satis ne certum, maxime autem de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere: magni refert, hic quid uelit; sed quidquid uult, ualde uult: idq; eum animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uisum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidque succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestij rogatu apud eum fuissem, expectaremq; sedēs quoad uocarer, dixisse eum, ego dubitem, quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo cōmodo me conuenire possit? atqui, si quisquam est facilis, hic est: tamen non dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiusmodi multa.

sed ad propositum. quidquid erit, nō modo magnū, sed etiam paruū, scribes. equidem nihil intermittā. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epistolas heri. ex priore theatrū, Publiumq; cognoui, bona signa cōsentientis multitudinis. plausum uero L. Cassio datus, etiā facetus mihi quidem uisus est. altera epistola de Madaro scripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas: processi enim, sed minus diu: eius sermone enim sum retentus. quod autem ad te scripseram, obscure fortasse, id eiusmodi est. aiebat Cæsarem secum, quo tempore Sestij rogatu ueni ad eum, cum expectarem sedens, dixisse. ego nunc tam sim stultus, ut hunc ipsum, facilem hominem, putē mihi esse amicum, cum tā diu sedens meum cōmodum expectet? habes igitur φαλάκρωμα, inimicissimum otij, id est Bruti. In Tusculanū hodie, Lanuuij cras, inde Asturæ cogitabā. Piliæ paratum est hospitiū: sed uellem Atticam. uerū tibi ignosco. quarū utrique salutē. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidem tuæ literæ: quòd utinā diutius: nam Matius posse negabat. ecce autem structores nostri ad frumentum profecti, cum inanes redijssent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certe: scripsisses enim. Corumbus Balbi nullus adhuc: & mihi notum nomē: bellus enim esse dicitur architectus. Ad obsignādum tu adhibitus non sine causa uideris: uolunt enim nos ita putare. nescio, cur nō animo quoque

sentiant. sed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, si quid πραγματικὸν habes, scribe: sin minus, populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perscribito. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC *quid putas me Lanuuij? at ego te istic quotidie aliquid noui suspicor. tument negotia: nã cũ Matius, quid censes cæteros? equidem doleo, quod nunquam in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. recuperatam. horribile est, quæ loquantur, quæ minitẽtur. ac uereor Gallica etiam bella, ipse Sextus quò euadat. sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ consolãtur: nostri autẽ ἥρωες, quod per se ipsos confici potuit, gloriosissime, et magnificentissime confecerunt. reliquæ res opes, et copias desiderant: quas nullas habemus. hæc ego ad te, ut, si quid noui (nã quotidie aliquid expecto) confestim ad me: & si noui nihil, nostro more tamẽ ne patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO *tibi iam esse, ut uolumus, quoniã quidẽ ἐσίγησας, quàm leuiter cõmotus esse: sed tamẽ uelim scire, quid agas. Signa bella, quòd Caluena moleste fert, se suspectũ esse Bruto. illa signa non bona, si cũ signis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania? non'ne idẽ postulaturas? quid eas, quas Annius transportauit? Caninium uolui, sed μνη-*

μονικὸν ἁμάρτημα , ab aleatore φυρμὸς πολὺς. nam ista quidem Cæsaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, si recta saperet Antonius. meam stultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere uiderer hunc rerum tumoré : cui certe si possem mederi, deesse nó deberé : sed uides magistratus : si quidem illi magistratus : uides tamen tyranni satellites in imperijs : uides eiúsdem exercitus : uides in latere ueteranos : quæ sunt εὐρίπιστα omnia, cos. autem, qui orbis terræ custodijs non modo septi, uerum etiam magni esse debebant, tátummodo laudari, atq; amari, sed parietibus contineri. atque illi quoquo modo beati, ciuitas misera. sed uelim scire, quid aduentus Octauij, num qui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ suspicio. non puto equidé : sed tamen, quidquid est, scire cupio. hæc scripsi ad te proficiscens Astura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans. primũ igitur, melius esse: deinde, meliora te nunciare. odiosa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio susq; deq;. expecto, quid de Mario : quem quidé ego sublatum rebar à Cæsare. Antònij colloquium cũ heroibus nostris pro re nata non incómodũ : sed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nam quoniam Fundis sum cum Ligure nostro, discrucior Sestilij fundum à Verberone Curtilio possideri. quod cum dico, de toto genere dico : quid enim miserius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne Consules, et Tribunos pl. in biennium, quos ille uoluit? nul-

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyrãni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultãt lætitia in municipijs: dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE Iduum Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil: nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandem est futurus? nã cum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A' Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autem uel fingi possunt: πίνος literarum significat doctiorem. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cum ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationem, & dignitatem: quod idem intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestũ mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operam, ut illum quamhonestissime copiosissimeq; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut so-

les, cogitabis, ad meq́;, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME *iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi* X V I I. Cal. *in diuersoriolo* Sinuessano *tuas literas.* De Mario *probe. etsi doleo* L. Crassi *nepoté.* Optime, *tam etiam* Bruto *nostro probari* Antoniũ. *nam quod* Iuniam *scribis moderate, et amice scriptas literas attulisse: mihi* Paulus *dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, et multo illi minus.* Reginæ *fuga mihi nõ molesta: sed* Clodia *quid egerit, scribas ad me uelim.* De Bizantijs *curabis, ut cætera: &* Pelopem *ad te arcesse. ego, ut postulas,* Baiana *negotia, chorumq́; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid* Galli, *quid* Hispani, *quid* Sextus *agat, uehemẽter expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera.* Nauseolam *tibi tum causam otij dedisse facile patiebar: uidebare enim mihi legenti tuas literas requiesse paulisper.* De Bruto *semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota* Vrbe *uagari posse: ueruntamen.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. *multa cognoui ex tuis literis: quas quidẽ multiiuges accepi uno tempore à* Vestorij *liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum uehementer me* Cluuiana *delectant. sed quod quæris, quid*

arcessierim Chrysippum, tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. ô Socrates, *ô* Socratici *uiri, nunquam uobis gratiam referam.* Dij *immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & auctore* Vestorio, *ut hoc damnum quæstuosum sit. hic turba magna est, eritq; , ut audio, maior: duo quidem quasi designati* Consules. *ô* Dij *boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaque quàm seuere nos* M. Curtius *accusat, ut pudeat uiuere: neque iniuria: nam mori millies præstitit, quàm hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiam uetustatem. &* Balbus *hic est, multumq; mecũ: ad quẽ à* Vetere *literæ datæ pridie* Cal. Ian. *cum à se* Cæcilius *circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cum maximis copijs* Pacorũ Parthum: *ita sibi esse eũ ereptum multis suis amissis: in qua re accusat* Volcatium. *ita mihi uidetur bellum illud instare. sed* Dolabella, *&* Nicias *uiderint. idem* Balbus *meliora de* Gallia XXI *dies literas habebat:* Germanos, *illasq; nationes re audita de* Cæsare, *legatos misisse ad* Aureliũ, *qui est præpositus ab* Hircio, *se, quod imperatũ esset, esse facturos. quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi* Caluena *dixerat.*

CICERO ATTICO S.

ITA'NE *uero? hoc meus, et tuus* Brutus *egit, ut* Lanuuij *esset? ut* Trebonius *itineribus deuijs proficisceretur in prouinciã? ut omnia facta, scripta, dicta, promis-*

sa, cogitata Cæsaris plus ualerent, quàm si ipse uiueret? meministi ne clamare, illo ipso primo Capitolino die senatum in Capitolium à Pratoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accusas. quid fieri tùm potuit? iam pridem perieramus. meministi ne te clamare, causam perijsse, si funere elatus esset? at ille etiã in foro combustus, laudatusq; miserabiliter: seruiq;, & egentes in tecta nostra cum facibus immissi: quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõtra Cæsaris nutũ? hæc, et alia ferre non possum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito: tua tamen ὑπηνέμιος nausea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebassos, Scæuas, Frangones, hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti sunt. pacis isti scilicet amatores, & non latrocinij autores: at ego cum tibi de Curtilio scripsi, Sestilianoq; fundo, scripsi de Censorino, de Messala, de Plãco, de Posthumio, de genere toto: melius fuit perijsse illo interfecto, quod nunquam accidisset, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eũ Balbus mane postridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæreditatem aditurum: sed, ut scribis, ῥιξόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: sed primo anno LXXX detersimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maxime quòd matri nũc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me misit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVSTERTIVS *dedi ad te epistolam longiorem. nūc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiora expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto* Rege *liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat.* De Cicerone, *quæ scribis, iucunda mihi sunt, uelim sint prospera. quòd uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, & cultum copiose, per mihi gratum est: idq; ut facias, te etiam rogo.* De Buthrotijs, *& tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiam actionem, quam uideo quotidie faciliorem.* De Cluuiano, *quoniam in re mea me ipsum diligentia uincis, res ad centena perducitur. ruina rē non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem.*

Hic *mecum* Balbus, Hircius, Pansa. *modo uenit* Octauius, *& quidem in proximam uillam* Philippi, *mihi totus deditus.* Lentulus Spinther *hodie apud me: cras mane uadit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O' MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi istinc afferuntur? quæ hic uideo? ὢ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestã iudicem. multa illis Cæsar, neque me inuito. etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamen. ecce autem Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei uiuo illo mentio nulla. quid? Deiotari nostri causa non similis? dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustã Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non, itaque ne nos quidem. quem nego posse bonũ ciuem: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortem minitantur. negat hæc ferri posse. quid censes, cum Romam puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse non possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia uero facti sui etiam beati: sed nos, nisi me fallit, iacebimus. itaque exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidẽ acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, nõ est item, quàm dudũ. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamen, non ut delecter meis literis, sed ut eliciam tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utique quidquid erit. hæc conscripsi X. Cal. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo denique die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipsum nescire arbitraris, utrum magis tumulis, prospectuq; , an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. est mehercule, ut dicis, utri usque loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utra anteponẽda sit.

Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες
Δείδιμεν ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo: tamen, si est bellum ciuile futurum, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est; ignoro: neque enim iam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neque huc, neque illuc: quencunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertissime tulimus omnes) hunc in hostium numero habebit. quæ res ad cædem maximam spectat. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli: & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

sed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio potest. nos autem id uideamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq; cũ

multum literæ, tum non minimum Idus quoque Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentem in utranque partem. proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd reipub. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidem uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reip. iam illa consilia priuata sunt, quòd sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum consilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nūc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculam uero uillam utique Quinto traditurum, uel impenso pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uenditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse iucūdius. sed hæc quoque hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq; perniciose, ut non nunquam Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nūquā neque fecisset, neque passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearũ quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS *est factum meis, et subita tua profectione, ne tecum corám de hac re agerẽ. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A' Cæsare petij, ut* Sex. Clodium *restitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles* P. Clodium *in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te pro* Rep. *uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentiùs deponimus inimicitias reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hãc opinionem iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam* Cicero *ab omni periculo abesse certum habeo, tamen arbitror*

malle

malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quàm solicitã. postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo: nihil.n. non tua causa feci. quòd si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis, unam ob causam mallẽ coràm egisses: non.n. solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus respub. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. literæ uero tuæ tum amantissime, tum honorificentissime scriptæ sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum me inuito seruare nolles, cum id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atque honorificentissime me tractatum existimem. idq; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarẽ, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ: nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidem tristius, aut seuerius, quàm necessitas reipub. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meũ insigne odium fuerit unquam: semperq; ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quemad-

modum ſcribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. contendi cũ P. Clodio, cum ego publicam cauſam, ille ſuã defenderet. noſtras contentiones reſp. dijudicauit. ſi uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniam hoc à me ſic petis, ut, quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito uſurum: puero quoque hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur: non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullã contentionẽ extimeſcat; ſed ut noſmet ipſi inter nos coniunctiores ſimus, quàm adhuc fuimus: interpellãtibus.n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. ſed hæc hactenus. illud extremum. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.

CICERO ATTICO S.

ITERA dum eadem iſta mihi. coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus ſolus ne? etſi addis Lamiam: quod demiror equidem: ſed ſcire cupio, qui fuerint alij. quãquã ſatis ſcio, niſi improbũ neminem. explanabis igitur hoc diligentius. ego autem caſu cũ dediſſem ad te literas VI. Cal. ſatis multis uerbis, tribus ferè horis poſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Pherionum more Puteolano, riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos, Caſſiumq; defendis, quaſi eos ego reprehẽdam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego uitia collegi, nõ hominum: ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam

quæ ille facturus non fuit, ea sunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nūquā scriptus, cæteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, non nullis etiam gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; & quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. non ne meministi clamare te, omnia perijsse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisque dies prorogetur: licebit' ne decerni libere? si licuerit, libertatem esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tū uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur? potero ne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines beneuolos, qualescunque sunt, graue est insequi contumelia. sed de omnibus meis cõsilijs, ut scribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. statuere posse: ad quas adero, & omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me scilicet auctoritate tua, & gratia, & sũma aequitate causa, ut de Buthrotijs S. C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. tu autem quasi iam recuperata rep. uicinis tuis Massiliensibus sua reddis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiusdẽ ad te literis. posse uidentur esse meliora, quàm adhuc fuerint: sed nobis, ubi simus, & quò iam nos conferamus, prouidendũ est. ò mirificum Dolabellam meum: iã. n. dico meũ, antea (crede mihi) subdubitabã. magnã ἀναθεώρησιν res habet: de saxo, in crucem, colũnam tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica. sustulisse mihi uidetur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. nunc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora. quanquam istos ferre non possum: qui dum se pacem uelle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. incipit

res melius ire, quàm putaram. nec uero discedam, nisi eum tu id me honeste putabis facere posse. Bruto *certe meo nullo loco deero: idq́;, etiã si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularem, incredibilemq́; uirtutem.* Piliæ *nostræ uillam totam, quæq́; in uilla sunt, trado, in Põpeianũ ipse proficiscens* Calendis Maij. *quàm uelim* Bruto *persuadeas, ut* Asturæ *sit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. *conscendens ab hortis* Cluuianis *in phaselum epicopum has dedi literas, cum* Piliæ *nostræ uillam ad* Lucrinũ, *uillicosq́; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in* Pæti *nostri tyrotarichũ imminebam, perpaucis diebus in* Pompeianũ, *post in hæc* Puteolana, & Cumana *regna renauigare. ò loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiéda.* Sed *ad rem ut ueniam, ò* Dolabellæ *nostri magnam ἀριστείαν. quanta est ἀναθεώρησις. equidem laudare eum, & hortari non desisto. rectè tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidé uidetur* Brutus *noster iam uel coronã aureã per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, proposita cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi* Attice *me fac ut expedias. cupio, cũ* Bruto *nostro affatim satisfecerim, excurrere in* Græciam. *magni interest* Ciceronis, *uel mea potius, uel mehercule utriusque, me interuenire discenti. nam epistola* Leonidæ, *quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur,* QVO MO-

DO NVNC EST, *non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis.* Herodi *autem mandaram, ut mihi κατὰ μίτον scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundum putaret fore.* Quòd ad Xenonem *scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad existimationem meã pertinet.*

Flammã Flaminium *audio* Romæ *esse. ad eũ scripsi, me tibi mandasse per literas, ut de* Montani *negotio cum eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur.* De Attica *pergratum mihi fecisti, quòd curasti, ante scirem recte esse, quàm non belle fuisse.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum *ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie, ut antea ad te scripsi,* Piliam *in* Cumano *collocauissem. ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa sapienter; sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & coràm.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *conueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturũ. quò quidem metuo ne magno* Reip. *malo uenerit. quod idem* L. Cæsari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus.* Quin-

tus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturū: sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ô perditū hominē. sed μελήσει. Ad Brutū nostrū, et Cassiū, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non ut deliberarē reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed quòd nō dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq; tibi hoc onus imponere patiere: quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI contentus erā mi Dolabella tua gloria, satisq; ex ea magnā lætitiam, uoluptatemq; capiebā: tamē non possum nō confiteri cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominū opinio sociū me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs fre= quentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis lau dibus ad cœlū extulerunt, mihi continuo maximas gra tias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præ ceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ci= uem, & singularem Consulē præbeas. quibus ego quā= quam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iu dicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consi= lio: tamen neque plane assentior, ne imminuā tuam lau dem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiam q̄ satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Aga memnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum di sciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quanquā erat oppressus totius cor= poris doloribus, tamen ante, quàm me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantū uales apud Dolabellā, quantū si ego apud sororis filium ualerem, iā salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, so= lum possum uere Consulem dicere. deinde multa de facto, ac de re gesta: tū nihil magnificentius, nihil præ clarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hāc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum ue nire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim ioca tus sum) libētius omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cum te semper tantū dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutū propter eius summū ingeniū, suauissimos mores, singulare probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantū accessit ad amorē, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur: quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tātum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ seruias? proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorē, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse: quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tū accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cōcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. *tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornãdos illos uiros, à quibus initium libertatis profectũ est. sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero: tu quoniam* Remp. *nosq; conseruas, fac, ut diligentissime te ipsum mi* Dolabella *custodias.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS *me iã agitas, ꝙ rẽ gestã* Dolabellæ *nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquam sanè probe factum, tamen, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit* Dolabella, *ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit. ò hominem pudentẽ.* Cal. Ian. *debuit: adhuc non soluit, præsertim cũ se maximo ære alieno* Fabeꝛij *manu liberarit, &* Opem *ab eo petierit. licet enim iocari, ne me ualde cõturbatum putes. atque ego ad eum* VIII. Id. *literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas uesperi acceperam in* Pompeiano, *sanè celeriter, tertio abs te die. sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad* Dolabellã *literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat.* Albianũ *te confecisse arbitror.* De Petulciano *nomine, ꝙ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, & simile tuorũ omniũ. sed ego* Erctẽ *ad ista expedienda factũ mihi uidebar reliquisse: cuius nõ sine magna culpa uacillarũt. sed cũ ipso uidero.* De Montano, *ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiscẽs quòd desperanter tecũ locutus est, minime miror, neq; ei*

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uenturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iudico: itaque de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo qd prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cum Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; & loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui-

de cæteris, de Bruto utique quidquid erit. hæc conscripsi X. Cal. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo denique die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipsum nescire arbitraris, utrum magis tumulis, prospectuq́; an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. est mehercule, ut dicis, utrique loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utra anteponẽda sit:

Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες
Δείδιμεν ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo: tamen, si est bellum ciuile futurum, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est, ignoro: neque enim iam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neque huc, neque illuc: quencunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertissime tulimus omnes) hunc in hostium numero habebit. quæ res ad cædem maximam spectat. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli: & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

sed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio potest. nos autem id uideamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq́; cũ

multum literæ, tum non minimum Idus quoque Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentem in utranque partem. proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd reipub. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidem uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reip. iam illa consilia priuata sunt, quòd sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum consilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nūc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculam uero uillam utique Quinto traditurum, uel impenso pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uenditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse iucūdius. sed hæc quoque hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq; perniciose, ut non nunquam Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nūquā neque fecisset, neque passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearũ quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS *est factum meis, et subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerẽ. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A' Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te: quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hãc opinionem iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo, tamen arbitror*

malle

malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quàm solicitã. postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo: nihil.n.non tua causa feci. quòd si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorẽ prabeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis, unam ob causam mallé coràm egisses: non.n.solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus respub.te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. literæ uero tuæ tum amantissime, tum honorificentissime scriptæ sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum me inuito seruare nolles, cum id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atque honorificentissime tractatum existimem. idq; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarẽ, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ: nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidem tristius, aut seuerius, quàm necessitas reipub. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meũ insigne odium fuerit unquam: semperq; ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quemad-

modum scribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias residere in familijs nostris arbitretur. contendi cũ P. Clodio, cum ego publicam causam, ille suã defenderet. nostras contentiones resp. dijudicauit. si uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniam hoc à me sic petis, ut, quæ tua potestas est, ea neges te me inuito usurum: puero quoque hoc à me dabis, si tibi uidebitur: non quo aut ætas nostra ab illius ætate quidquam debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullã contentionẽ extimescat; sed ut nosmet ipsi inter nos coniunctiores simus, quàm adhuc fuimus: interpellãtibus. n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. sed hæc hactenus. illud extremum. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, semper sine ulla dubitatione summo studio faciam. hoc uelim tibi penitus persuadeas.

CICERO ATTICO S.

LITERA *dum eadem ista mihi. coronatus Quintus noster Parilibus? Parilibus solus ne? etsi addis Lamiam: quod demiror equidem: sed scire cupio, qui fuerint alij. quãquã satis scio, nisi improbũ neminem. explanabis igitur hoc diligentius. ego autem casu cũ dedissem ad te literas VI. Cal. satis multis uerbis, tribus ferè horis post accepi tuas, & magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum, de heresi Vestoriana, & de Pherionum more Puteolano, risisse me satis, nihil est necesse rescribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos, Cassiumq; defendis, quasi eos ego reprehẽdam, quos satis laudare non possum. rerum ego uitia collegi, nõ hominum: sublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam*

quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nũquã scriptus, cæteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, non nullis etiam gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; &, quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. non ne meministi clamare te, omnia perijsse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisque dies prorogetur: licebit'ne decerni libere? si licuerit, libertatem esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tũ uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur? potero ne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines beneuolos, qualescunque sunt, graue est insequi contumelia. sed de omnibus meis cõsilijs, ut scribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. statuere posse: ad quas adero, & omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me scilicet auctoritate tua, & gratia, & sũma æquitate causæ, ut de Buthrotijs S. C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. tu autem quasi iam recuperata rep. uicinis tuis Massiliensibus sua redis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiusdẽ ad te literis. posse uidentur esse meliora, quàm adhuc fuerint: sed nobis, ubi simus, & quò iam nos conferamus, prouidendũ est. ò mirificum Dolabellam meum: iã. n. dico meũ, antea (crede mihi) subdubitabã. magnã ἀναθεώρησιν res habet: de saxo, in crucem, colũnam tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica. sustulisse mihi uidetur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. nunc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora. quanquam istos ferre non possum: qui dum se pacem uelle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. incipit*

res melius ire, quàm putaram. nec uero discedam, nisi cum tu id me honeste putabis facere posse. Bruto *certè meo nullo loco deero: idq;, etiã si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularem, incredibilemq; uirtutem.* Piliæ *nostræ uillam totam, quæq; in uilla sunt, trado, in* Põpeianũ *ipse proficiscens* Calendis Maij. *quàm uelim* Bruto *persuadeas, ut* Asturæ *sit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. *conscendens ab hortis* Cluuianis *in phaselum epicopum has dedi literas, cum* Piliæ *nostræ uillam ad* Lucrinũ, *uillicosq; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in* Pæti *nostri tyrotarichũ imminebam, perpaucis diebus in* Pompeianũ, *post in hæc* Puteolana, & Cumana *regna renauigare. ò loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiẽda.* Sed *ad rem ut ueniam, ò* Dolabellæ *nostri magnam* ἀριστείαν. *quanta est* ἀναθεώρησις. *equidem laudare eum, & hortari non desisto. rectè tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidẽ uidetur* Brutus *noster iam uel coronã aureã per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, propositã cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi* Attice *me fac ut expedias. cupio, cũ* Bruto *nostro affatim satisfecerim, excurrere in* Græciam. *magni interest* Ciceronis, *uel mea potius, uel mehercule utriusque, me interuenire discenti. nam epistola* Leonidæ, *quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur,* QVO MO-

DO NVNC EST, *non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis.* Herodi *autem mandaram, ut mihi* κατὰ μίτον *scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognoßem, iucundum putaret fore.* Quòd ad Xenonem *scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad existimationem meã pertinet.* Flammã Flaminium *audio* Romæ *esse. ad eũ scripsi, me tibi mandasse per literas, ut de* Montani *negotio cum eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur.* De Attica *pergratum mihi fecisti, quòd curasti, ante sci rem recte esse, quàm non belle fuisse.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IN *Pompeianum ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie, ut antea ad te scripsi,* Piliam *in* Cumano *collocauissem. ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa sapienter, sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & coràm.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *conueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturũ. quò quidem metuo ne magno* Reip. *malo uenerit. quod idem* L. Cæsari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus.* Quin=

tus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturũ. sed hoc tolerabile fortasse; illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditũ hominẽ. sed μελήσει. Ad Brutũ nostrũ, et Cassiũ, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non ut deliberarẽ reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed quòd nõ dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq; tibi hoc onus imponere patiere: quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dũm, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI *contentus erã mi Dolabella tua gloria, satisq; ex ea magnã lætitiam, uoluptatemq; capiebã: tamẽ non possum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominũ opinio sociũ me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis*

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs frequentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad cœlũ extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ciuem, & singularem Consulẽ præbeas: quibus ego quanquam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuã tuam laudem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiam q̃ satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quanquã erat oppressus totius corporis doloribus; tamen ante, quàm me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantũ uales apud Dolabellã, quantũ si ego apud sororis filium ualerem, iã salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere, deinde multa de facto, ac de re gesta: tũ nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hãc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libetius omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cum te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularē probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantũ accessit ad amorē, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tãtum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ seruias? proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorē, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. *tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornãdos illos uiros, à quibus initium libertatis profectũ est. sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero: tu quoniam* Remp. *nosq; conseruas, fac, ut diligentissime te ipsum mi* Dolabella *custodias.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS *me iã agitas, q̃ rẽ gestã* Dolabellæ *nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquam sanè probe factum, tamen, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit* Dolabella, *ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit. ò hominem pudentẽ.* Cal. Ian. *debuit: adhuc non soluit, præsertim cũ se maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, &* Opem *ab eo petierit. licet enim iocari, ne me ualde cõturbatum putes. atque ego ad eum* VIII. Id. *literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas uesperi acceperam in* Pompeiano, *sanè celeriter, tertio abs te die. sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad* Dolabellã *literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat.* Albianũ *te confecisse arbitror.* De Petulciano *nomine, q̃ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, & simile tuorũ omniũ. sed ego* Erotẽ *ad ista expedienda factũ mihi uidebar reliquisse: cuius nõ sine magna culpa uacillarũt. sed cũ ipso uidero.* De Montano, *ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiscẽs quòd desperanter tecũ locutus est, minime miror, neq; ei*

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uẽturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iudico: itaque de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo qd prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cum Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; & loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui=

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se libenter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuū Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij orationē cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium si uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quāquam de Seruio iam rescripsi me facere magnā πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nō potuisse maior tali re, taliq; tēpore. sed tamē q̄dquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi uero assentior maiorem πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiā, neque quidquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

E POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

ſtri hoſpitium VI. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas: à Luculo poſtridie eadem ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omnes. Primum quæ de re mea geſta & in ſolutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autem, cũ in Põpeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius: inde ante diſceſſit, quàm illum ueniſſe audiſſem: à quo in Samnium. uide, quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iam uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Caſſij ſunt iam, quàm Bruti ſerẽdi. De Regina uelim, atque etiã de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundam. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto: ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quòd me hortaris, ut ſcriptam concionem mittam: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo unquã neque poeta, neq; orator fuit, qui quenquã meliorem, quàm ſe arbitraretur. hoc etiam malis contigit: quid tu Bruto putas & ingenioſo, & erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto. ſcripſerã rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuũ. quin etiam cum ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiã tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenque ſcribere: ſuã cuique ſponſam, mihi meam. ſuum cuique amorem, mihi meum. nõ

scite: hoc enim. Atilius poeta durissimus. atque utinam liceat isti concionari: cui si esse in Vrbe tuto licebit, uicimus: ducem enim noui belli ciuilis aut nemo sequetur, aut ij sequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio, *gaudeo: itaque ijs rescripsi.* Quod Hircium per me *meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, sed uiuit, habitatq; cum Balbo: qui item bene loquitur. quid credas, uideris.* Dolabellam ualde *placere tibi uideo: mihi quidem egregie.* Cum Pansa *uixi in Pompeiano. is plane mihi probabat se bene sentire, & cupere pacem.* Causam armorum quaeri *plane uideo.* Edictum Bruti, & Cassij probo. Quaeris, *ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem: consilia temporum sunt, quae in horas commutari uides.* Dolabellae & *prima illa actio, & haec contra Antonium concio mihi profecisse permultum uidetur. prorsus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem: quod unum municipia, boniq; desiderant.* Epicuri *mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti nostri ulticulus ab ista oratione deterret?* Quintus *filius, ut scribis, est dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus.*

Expecto, *si, ut putas,* L. Antonius *produxit* Octauium, *qualis concio fuerit.* Haec *scripsi: statim enim* Cassij *tabellarius. eram continuo* Piliam *salutaturus: deinde ad epulas* Vestorij, *nauicula.* Atticae *plurimam salutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem portenti simile, sine tuis literis. sed cito conieci, Lanuuij te fuisse. Eros autem festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea, (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miserã, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ô Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium. & nosti uirum, quàm tectus: sed tamen Antonij consilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq́; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq́; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. questus est etiam de sua inuidia. eaq́; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidem πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti=

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas.

Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR *à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primum igitur scire te uolui, me hinc Arpinum* XVI. *Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iam iamq; adero) cupio enim ante, quàm Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: & si quæris, (perspexi enim plane) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si usus nõ fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi autem uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaque me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum*

enim

enim mendũ continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοῦνται ψόγον. sed si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consilijs, scribas ad me uelim, simulq; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O' FACTVM male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, quòd plerique mecũ: ad quẽ igitur medicũ te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq; desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescendum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, quòd ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum: uenit enim Missenum, cum ego essem in Pompeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi,& egi primũ,quod attinet : nihil mihi concedebat. deinde ad summum, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. cum Antonio autem sic agemus,ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi,cum à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniendi causa proficiscere tur Hircius,omnem eius sensum:seduxi enim,& ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacem, sed non minus se nostrorum arma timere, quàm Antonij, & tamen utrosque non sine causa præsidiũ habere, se autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ,& bellæ tuæ literæ fuerunt. Ceteliæ uero facile satisfeci. nec ualde laborare mihi uisa est: & si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quam tibi molestam scribis esse,auditam à te esse omnino demiror. nã quòd eã collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο ἔὔλογον. quid est hoc? quid est autem,cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas: ad me quoque scripsit:& fortasse faciam: sed plane,quid uelit,nescio: quid enim illi afferre consilij possum,cum ipse egeam consilio? & cum ille suæ immorta litati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flamma,obsecro te, si quid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quin etiam paulo clàm ijs, eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atque inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardétius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis. itaque eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, & quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioremq; me facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

X V. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nõ. n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi: sic. n. decet, te mea curare, tua me. quã ob rem id qui-

ligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur? potero ne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines beneuolos, qualescunque sunt, graue est insequi contumelia. sed de omnibus meis cōsilijs, ut scribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. statuere posse: ad quas adero, & omni ope, atque opera enitar, adiuuāte me scilicet auctoritate tua, & gratia, & sūma æquitate causæ, ut de Buthrotijs S. C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. tu autem quasi iam recuperata rep. uicinis tuis Massiliensibus sua reddis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiusdē ad te literis. posse uidentur esse meliora, quàm adhuc fuerint: sed nobis, ubi simus, & quò iam nos conferamus, prouidendū est. ò mirificum Dolabellam meum: iā. n. dico meū, antea (crede mihi) subdubitabā. magnā ἀναθεώρησιν res habet: de saxo, in crucem, colūnam tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica. sustulisse mihi uidetur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. nunc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora. quanquam istos ferre non possum: qui dum se pacem uelle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. incipit

res melius ire, quàm putaram. nec uero discedam, nisi eum tu id me honeste putabis facere posse. Bruto certè meo nullo loco deero: idq́;, etiã si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularem, incredibilemq́; uirtutem. Piliæ nostræ uillam totam, quæq; in uilla sunt, trado, in Põpeianũ ipse proficiscens Calendis Maij. quàm uelim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conscendens ab hortis Cluuianis in phaselum epicopum has dedi literas, cum Piliæ nostræ uillam ad Lucrinũ, uillicosq́; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichũ imminebam, perpaucis diebus in Pompeianũ, post in hæc Puteolana, & Cumana regna renauigare. ò loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiẽda. Sed ad rem ut ueniam, ò Dolabellæ nostri magnam ἀριστείαν. quanta est ἀναθεώρησις. equidem laudare eum, & hortari non desisto. rectè tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidẽ uidetur Brutus noster iam uel coronã aureã per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, proposita cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio, cũ Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciam. magni interest Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriusque, me interuenire discenti. nam epistola Leonidæ, quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVO MO-

DO NVNC EST. *non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis.* Herodi autem mandaram, *ut mihi* κατὰ μίτον *scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundum putaret fore.* Quòd ad Xenonem *scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad existimationem meã pertinet.*

Flammã Flaminium *audio* Romæ *esse. ad eũ scripsi, me tibi mandasse per literas, ut de* Montani *negotio cum eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur.* De Attica *pergratum mihi fecisti, quòd curasti, ante sci rem recte esse, quàm non belle fuisse.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum *ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie, ut antea ad te scripsi,* Piliam *in* Cumano *collocauissem. ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa sapienter, sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & coràm.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *conueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturũ. quò quidem metuo ne magno* Reip. *malo uenerit. quod idem* L. Cæsari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus.* Quin=

tus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturũ: sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditũ hominẽ. sed μελήσει. Ad Brutũ nostrũ, et Cassiũ, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non ut deliberarẽ reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed quòd nõ dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq; tibi hoc onus imponere patiere: quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI contentus erã mi Dolabella tua gloria, satisq; ex ea magnã lætitiam, uoluptatemq; capiebã: tamẽ non possum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominũ opinio sociũ me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs frequentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad cœlũ extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ciuem, & singularem Consulẽ præbeas. quibus ego quanquam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuã tuam laudem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiam q̃ satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quanquã erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantũ uales apud Dolabellã, quantũ si ego apud sororis filium ualerem, iã salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere. deinde multa de facto, ac de re gesta: tũ nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hãc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere; meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libétius omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cum te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularẽ probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantũ accessit ad amorẽ, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tãtum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ seruias? proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorẽ, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse: quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque ſolum ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. *tibiq́; non modo tuendos, ſed etiã ornãdos illos uiros, à quibus initium libertatis profectũ eſt. ſed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero: tu quoniam* Remp. *nosq́; conſeruas, fac, ut diligentiſſime te ipſum mi* Dolabella *cuſtodias.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS *me iã agitas, ꝙ rẽ geſtã* Dolabellæ *nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquam ſanè probe factum, tamen, ut tantopere laudarem, adductus ſum tuis & unis, & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit* Dolabella, *ea de cauſa, qua me quoq; ſibi inimiciſſimum reddidit. ò hominem pudentẽ.* Cal. Ian. *debuit: adhuc non ſoluit, præſertim cũ ſe maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, &* Opem *ab eo petierit. licet enim iocari, ne me ualde cõturbatum putes. atque ego ad eum* VIII. Id. *literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas ueſperi acceperam in* Pompeiano, *ſanè celeriter, tertio abs te die. ſed, ut ad te eo ipſo die ſcripſerã, ſatis aculeatas ad* Dolabellã *literas dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto fore, ut me præſentem non ſuſtineat.* Albianũ *te confeciſſe arbitror.* De Petulciano *nomine, ꝙ mihi ſuppeditatus es, gratiſſimũ eſt, & ſimile tuorũ omniũ. ſed ego* Erotẽ *ad iſta expedienda factũ mihi uidebar reliquiſſe: cuius nõ ſine magna culpa uacillarũt. ſed cũ ipſo uidero.* De Montano, *ut ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiſcẽs quòd deſperanter tecũ locutus eſt, minime miror, neq; ei*

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uẽturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iudico: itaque de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo qd prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cum Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; & loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui=

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se libenter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuũ Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij orationẽ cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium si uidero, accurate agam de Buthrotò. Venio ad recentiores literas. quãquam de Seruio iam rescripsi me facere magnã πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tẽpore. sed tamẽ q̃dquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi uero assentior maiorem πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiã, neque quidquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

E' POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

stri hospitium VI. Id. hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucullo postridie eadem ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea gesta & in solutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autem, cũ in Põpeiano essem, Missenum uenit Antonius: inde ante discessit, quàm illum uenisse audissem: à quo in Samnium. uide, quid speres. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iam uel sibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Cassij sunt iam, quàm Bruti serẽdi. De Regina uelim, atque etiã de Cæsare illo. persolui primæ epistolæ. uenio ad secundam. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut scribis. Quòd Ciceroni suppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto: sic se res habet: aut nulla erit, aut ab isto, istis'ue seruabitur. Quod me hortaris, ut scriptam concionem mittam: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus satis exercitati sumus. nemo unquã neque poeta, neq; orator fuit, qui quenquã meliorem, quàm se arbitraretur. hoc etiam malis contigit: quid tu Bruto putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam experti sumus nuper in edicto. scripserã rogatu tuo. meum mihi placebat, illi suũ. quin etiam cum ipsius precibus penè adductus, scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiã tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare sine quæso sibi quenque scribere: suã cuique sponsam, mihi meam. suum cuique amorem, mihi meum. nõ

scite : hoc enim Atilius poeta durissimus. atque utinam liceat isti concionari : cui si esse in Vrbe tuto licebit, uicimus : ducem enim noui belli ciuilis aut nemo sequetur, aut ij sequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio, gaudeo : itaque ijs rescripsi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, sed uiuit, habitatq; cum Balbo : qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo : mihi quidem egregie. Cum Pansa uixi in Pompeiano. is plane mihi probabat se bene sentire, & cupere pacem. Causam armorum quæri plane uideo. Edictum Bruti, & Cassij probo. Quæris, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem : consilia temporum sunt, quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profecisse permultum uidetur. prorsus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem : quod unum municipia, boniq; desiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti nostri uulticulus ab ista oratione deterret? Quintus filius, ut scribis, est dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus.

Expecto, si, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc scripsi : statim enim Cassij tabellarius. eram continuo Piliam salutaturus : deinde ad epulas Vestorij, nauicula. Atticæ plurimam salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem porten ti simile, sine tuis literis. sed cito conieci, Lanuuij te fuisse. Eros autem festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea, (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miserã, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ò Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium. & nosti uirum, quàm tectus: sed tamen Antonij consilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. questus est etiam de sua inuidia. eaq; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidem πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti-

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas.

Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primum igitur scire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iam iamq; adero) cupio enim ante, quàm Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: & si quæris, (perspexi enim plane) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si usus nõ fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi autem uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaque me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim

enim mendũ continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοῦνται ψόγον. *sed si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consilijs, scribas ad me uelim, simulq; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O' FACTVM *male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, quòd plerique mecũ: ad quẽ igitur medicũ te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq; desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescendum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, quòd ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum: uenit enim Missenum, cum ego essem in Pompeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei*

legi, & egi primũ, quod attinet : nihil mihi concedebat. deinde ad summum, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. cum Antonio autem sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi, cum à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniendi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum: seduxi enim, & ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacem, sed non minus se nostrorum arma timere, quàm Antonij, & tamen utrosque non sine causa præsidiũ habere, se autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero facile satisfeci. nec ualde laborare mihi uisa est: & si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quam tibi molestam scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. nã quòd eã collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο δ' ἄλογον. quid est hoc? quid est autem, cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas: ad me quoque scripsit: & fortasse faciam: sed plane, quid uelit, nescio: quid enim illi afferre consilij possum, cum ipse egeam consilio? & cum ille suæ immortalitati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flamma, obsecro te, si quid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quin etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atque inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardétius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis. itaque eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, & quod iudiciū habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum; siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioremq; me facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorū uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nō.n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi: sic.n. decet, te mea curare, tua me. quā ob rem id qui=

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & alijs, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum à te probari, quòd ea non scribã, quæ tu à me postularis, facile patior: multoq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea uera sunt. sed non satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotijs nostris per senatum speres cõfici posse. quod puto (tantũ enim uideo) non uidemur esse uicturi: sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem sentio, quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores nõ placent. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodũ sentis, nõ minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo: neque. n. ullũ est perfugiũ aut melius, aut paratius. Flamma quòd bene loquitur, nòn moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quæ sit, ignoro. hos tamen πεντέλοιποι mouere ista uidentur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniam inciderat in tam graue morbũ, bene actũ cũ illo arbitror. quos tamen secundos hæredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

X I. Cal. *accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respõdisti. una erat* XV. Cal. *altera* X I I. *data. ad*

superiorem igitur. Prius accurres in Tusculanum, ut scribis: quò me V I. Cal. uenturum arbitrabar. Quod scribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui sunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, et Marcello Coss. acta in æde Apollinis; nec causa eadem est, nec simile tempus, præsertim cum Marcellum scribas, aliosq; discedere. erit igitur nobis coràm odorandum, & constituendum, tuto ne Romæ esse possimus. noui conuentus habitatores sanè mouét: in magnis enim uersamur angustijs. sed sint ista parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ testamentum cognoui, hominis turpis, ac sordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ est, gratum. De Mario scripsi iam pridé ad Dolabellam accuratissime, modo literæ redditæ sint. eius causa & cupio, & debeo. Venio ad propioré. Cognoui de Alexione, quæ desiderabam. Hircius est tuus. Antonio, quàm est, uolo peius esse. De Quinto filio, ut scribis, ἅλις: de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua possum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, sentire uideo: sed parum intelligo, quid me uelis scribere, quasi à Bruto habita oratione, cũ ille ediderit. qui tandé conuenit? an sicut in tyrãnũ iure optimo cæsum multa dicentur, multa scribentur à nobis? sed alio modo, & tempore. De sella Cæsaris, bene Tribuni. præclaros etiã X I I I I. ordines. Brutũ apud me fuisse gaudeo, modo & libenter fuerit, & sat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. *ferè à Q. Fusio uenit tabellarius, nescio quid ab eo literularum, ut me sibi restitueré, sanè*

insulse, ut solet: nisi forte, quem non ames, omnia ui dentur insulse fieri. scripsi ita, ut te probaturum existi mem. mihi duas à te epistolas reddidit, unam XI. al teram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuioré lau= do: si uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agat, quàm per senatum: quod quidem ita credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum specta re uidetur, si quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis existimo, non uidetur fie ri posse sine bello. sed non cupio, quoniam cauetur Bu throtijs. rides? ast condoleo non mea potius assiduita= te, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit: iam pridem me illa ἀπορία solicitat: itaque stulta iam Iduum Martiarum est con solatio: animis enim usi sumus uirilibus, consilijs, mi= hi crede, puerilibus: excisa enim est arbor, non euul sa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas disputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo. Quod te à Bruto scribis, ut certior fieret, quo die in Tusculanũ essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI. Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superio rem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi sunt inclusa medullis: sit modo, tu scribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis com= mittere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam cau= sam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo?

nulla παρεγχείρησις fieri potest contumeliosior. at, inquis, ἡρακλείδειον aliquod. non recuso id quidem, sed & componendum argumentum est, & scribendi expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, existimes: uelim quidem quamoptime: si hæc ita manant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant: ille.n.nunquã reuertisset, nos timor cõfirmare eius acta non coegisset: aut (ut in Sauseianam, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdant, ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: sed iam scripseram, delere nolui. De Menedemo, uellem uerum fuisset. De Regina, uelim uerum sit. cætera coràm, & maxime quid nostris faciendum sit, quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatũ. hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret: itaque misi dedita opera: erat enim rescribendum tuis. Quàm uellem, Bruto studium tuum nauare potuisses. ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem misi cũ mandatis, & literis. cum ad te uocabis, &, si quid habebis, quod placeat, scribes. ecce autem de transuerso L. Cæsar, ut ueniã ad se, rogat, in nemus; aut scribam, quò se uenire uelim: Bruto enim placere, se à me conueniri. ò rem odiosam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' BRVTO *tabellarius rediit: attulit & ab eo, & Cassio. consilium meum magnopere exquirunt, Brutus quidẽ utrum de duobus. ò rem miserã. plane non habeo, quid scribam: itaque silentio puto me usurum, nisi quid aliud tibi uidetur. sin tibi quid uenit in mentẽ, scribe quæso. Cassius uero uehementer orat, ac petit, ut Hircium quamoptimum faciam. sanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. epistolam tibi misi. ut tu de prouincia Bruti, & Cassij per S. C. ita scribit et Balbus, et Hircius quidem se acturum: etenim iam in Tusculano est: mihiq;, ut absim, uehementer auctor est: ille quidẽ, periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit: ego autem, etiam ut nullum periculum sit; tantum abest, ut Antonij suspicionem fugere non curem, ne uidear eius secundis rebus non delectari, ut mihi causa sit, cur Romã uenire nolim, ne illũ uideã. Varro autẽ noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam, (nomen enim delerat) in qua scriptum erat, ueteranos eos, qui reijciantur, (nã partem esse dimissam) improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorũ partibus dissentire uideantur. quis porrò noster itus, reditus, uultus, incessus inter istos? quòd si, ut scribis, L. Antonius in Decimum, reliqui in nostros: ego quid faciã? aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, uerum etiam seruiui cum aliqua dignitate: nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm istuc non uenire.*

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque confidebant fore, mea auctoritate. meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Cassij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes caleant, ignauiter aliquid faciã. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius.n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanũ scripsi. noli autem me tam strenuũ putare, ut ad Nonas recurrã: nihil enim iã uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinã quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod callidius ineant consilium: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, si quid timẽt, caueãt, nihil prætered moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, quàm etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc.n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendum habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam : cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, idq; confirmaui. hoc, qualecũque eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliã rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. nũc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidẽ me delectarunt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoque eſſe cauſæ: ſed tamen etiam ante, q̃ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cũ ſenſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cũ librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, et omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu cõſertũ, ſed quæ ſequũtur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itemq; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnã agant de Cal. Martijs. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem, iracũdus homo commoueretur. quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri-

psisse, homines comparari, qui armati in Tusculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, sed cauendum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. Non. uesperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis senatũ, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarent. ò rem miseram, primum ullam ab istis, dein, si aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud scio, an melius sit, quàm ad Eurotam sedere. sed hæc casus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Persice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium existimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando fessus sum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina. quid autem iste in domo tua casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transijsse lætor. tu quid egeris tua cum tristi, tum etiam difficili ad consiliandum legatione, uehementer expecto: est enim inexplicabilis: ita circunsidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas ostendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior. sed plura, cum ista cognoro. hoc autem tempore, quod scriberẽ, nihil erat, eóq; minus, quòd dubitabam, tu has ipsas literas esses ne accepturus: erat enim incertũ, uisurus ne te esset tabellarius. ego tuas literas uehementer expecto.

CICERO ATTICO S.

O' Bruti amanter scriptas. ò iniquũ tuum tempus, qui ad eum ire non possis. ego autem quid scribam? ut beneficio istorũ utantur? quid turpius? ut molian-tur aliquid? nec audent, nec iam possunt. age, quie-scant auctoribus nobis? quis incolumitatem præstat? si uero aliquid de Decimo gratius: quæ nostris uita, etiam si nemo molestus sit? ludos uero non facere quid foedius? frumentum imponere, quæ est alia Dionis lega tio? aut quod munus in Rep. sordidius? prorsus qui-dem consilia tali in re ne ijs quidẽ tuta sunt, qui dant: sed possim id negligere proficiens: frustra uero quid ingrediar? matris consilio cum utatur, uel etiam pre-cibus, quid me interponam? sed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam silere non possum. statim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noster aduentus. deinde, multis audiẽtibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fauo nius. ego, quod erã meditatus in uia, suadere, ut uteretur Asiatica curatione frumẽti; nihil esse iam reliqui, quod ageremus, nisi ut saluos esse; in eo etiam ipsi Reip. esse præsidium. quam orationẽ cum ingressus essem, Cassius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus sanè oculis Cassius, Martẽ (spirare diceres) se in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficium accepisse in cõtume lia? quid ergo agis, inquam? at ille, in Achaiam se it

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atque ut omnino neque nūc, neque ex Prætura in prouinciā ires: sed auctor non sum, ut te Vrbi cōmittas. dicebā ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur; atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones; Decimumq́; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamen. cumq́; ingressus essem dicere, quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere rempub. exclamat tua familiaris; Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autem mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet: hoc dempto munere amoris, atque officij, sequebatur, ut mecum ipse: ἦ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δύναται νῦν θεοπρόπε? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq́; quamprimum, ubi nec Pelopidarū facta, neque

famam audiam. sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legauit ad IIII. Non. Apr. *id mihi heri uesperi nunciatum est. uotiua ne tibi quidem placebat: etenim erat absurdum, quæ, si stetisset resp. uouissem, ea me, euersa illa, uota dissoluere. & habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege* Iulia, *nec facile addi potest: idq; adeo genus legationis, ut, cum uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium uidetur. sed* βλάσφημα *mittamus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE *mehercule de* Buthroto. *at ego* Tironē *ad* Dolabellā *cum literis, quia iusseras, miseram. quid nocet?* De *nostris autem Antiatibus satis uidebar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usuriq; beneficio* Antonij *contumelioso.* Cassius *frumentariam rem aspernabatur. eam* Seruilia *sublaturam ex* S. C. *se esse dicebat. noster uero,* καὶ μάλα σεμνὸς, *in* Asiam; *postea quàm mihi est assensus, tuto se* Romæ *esse nō posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri:* Brutus *quidem se diebat* Asturæ. L. *quidem* Antonius *liberaliter literis sine cura me esse iubet. habeo unum beneficium, alterū forte, si in* Tusculanū *uenerit. ò negotia non ferenda, quæ ferūtur tamen.* τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς ἔχει? Octauiano, *ut perspexi, satis ingenij, satis animi:*

uidebaturq; erga nostros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. sed quid ætati credendum sit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni consilij est: uitricus quidem nihil censebat: quem Asturæ uidimus. sed tamen alendus est, & ut nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Marcellus præclare, si præcipit nostro, nostri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur: Pansæ autem, & Hircio non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. duas à te accepi epistolas. respondebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmẽ cogamus, faueamus tamẽ. Orationẽ tibi misi. eius custodiẽdæ, & proferendæ arbitriũ tuũ. sed quãdo illũ diẽ, cũ tu edẽdã putes? Inducias, quas scribis, nõ intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία: qua me usurum arbitror. Quod scribis legiones duas Brundusium uenisse: uos omnia prius: scribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον expecto. Iam probo ἡρακλείδειον, præsertim cũ tu tãtopere delectere. sed quale uelis, uelim scire.

Quod ad te antea, atque adeo prius scripsi, (sic. n. mauis

* ad scribẽdũ tibi uere dicere) fecisti me acriorẽ. ad tuũ iudicium, quod mihi erat notũ, addidisti Peducei auctoritatẽ, magnã quidẽ apud me, & in primis grauẽ. enitar igitur, ne desideres aut industriã meã, aut diligentiã. Vectenũ, ut scribis, & Faberiũ foueo. Clodiũ nihil arbitror malitiose: quãquã, si quid egerit de libertate retinenda,

* qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ita ne? Gallo animo hominẽ nequã? quid. n. dicã aliud? cautũ Marcellũ, me sic, sed nõ tamẽ cautissimũ. Lõgiori epistolæ, su=

perioriq; respondi. nunc breuiori, propioriq; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me ualde obseruat Visellia. sed hæc quidem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq; non qua pompa, ad se tamen clàm uenturum, sciturumq; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suum recuperatura. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exijssem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidem illum uirum, nostriq; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενq; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabā, non quo hoc loco quidquam pulchrius,

sed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidem illum pependiſſe audiui. & ſatis ne patet, unde corruptus. hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. etſi quid ad me? quæ non ſit foras proditura, niſi rep. recuperata. de quo quid ſperem, non audeo ſcribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Cal. accepi à Dolabella literas, quarum exemplũ tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerem; hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognóſcere. ſed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ANTEA cũ per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſummóq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiam ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero quàm ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanum huius unius rei cauſa, tibi ut apud me gratias ageret, cuius eximiam quandã, & admirabilem in cauſa Buthrotiæ uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri nõ potui, quin tibi apertius illud idẽ his literis declararẽ: ex omnibus. n. mi Dolabella ſtudijs in me, & officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimũ uideri, et gratiſſimũ eſſe, quòd perfeceris, ut Atticus intelli-

geret quantum ego te, quantnm tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est, (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen uelim receptam in fidem tuam, à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, & auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthrotijs præsidij, magnaq; cura, & solicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad συντάξεις *dedi: quæ quidem, ue reor, ne miniata cærula tua pluribus locis notandæ sint: ita sum* μετέωρος, *& magnis cogitationibus impeditus.*

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO *male sit, si quidem Buthrotijs molestus est. Ego testimonium composui: quod, cum uoles, obsignabo. tu numos Arpinatum, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito. ego ad te alia epistola scripsi de HS C X quæ Statio curarentur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadiũ, nemini. apud me itẽ puto depositũ. id scripsi ad Erotẽ, ut redderet. Reginã odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidem erãt* φιλόλογα, *& dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderẽ. Sarã autẽ præterquã quòd nefariũ hominẽ cognoui, præterea in me cõtumacẽ. semel eũ omnino domi meæ uidi. cũ* φιλοφρόνως *ex eo quærerẽ, quid opus esset: Atticũ se dixit quærere. superbiã autem ipsius Reginæ, cum esset trans Tyberim in hortis, cõmemorare sine magno dolore nõ possum. nihil igitur cum istis. nec*

tam animũ me, quàm stomachũ non habere arbitrãtur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis dispensatio impedit: nam cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abũdare debeam; cogor mutuari; quodq́; ex istis fructuosis rebus receptũ est, id ego ad illud fanũ sepositũ putabã. sed hæc Tironi mãdaui, quẽ ob eã causam Romã misi. te no lui impeditũ impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimũ debuit: scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Cal. Apr. (sic. n. annuũ tempus confici) nihil datum esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq́; existimasse id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum nõ modo liberaliter à nobis, sed etiam ornate, cumulateq́; tractari. quare uelim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, quod sit in annuum sumptũ. & scilicet Eros numerabit: eius rei causa Tironem misi. curabis igitur, & ad me, si quid tibi de eo uidebitur, scribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: & mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ, quod ipsum προκοπὴν aliquã significaret. itemq́; cæteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC. summis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq́; libenter præbeo credulum. tu uelim, si quid tibi est à tuis scriptũ, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi: hæc loca uenusta sunt, abdita certe, &, si quid scribere uelis, ab arbitris libera: sed nescio quo modo οἶκος φίλος: itaque me referunt pe=

des in Tusculanum: & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem, equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS *accepi postridie Idus, alterum eo die datã, alteram Idibus. prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sica. n. φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. quid tu autem, τὰ μὲν διδόμενα? nullum. n. uerbum à Siregio. non placet. De Plestorio uicino tuo, permoleste tuli, quenquam prius audisse, quàm me. De Siro prudenter. L. Antoniũ per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi L. Fadio Aedili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: uelim ab Erote quæras, ubi merces insularum. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato Λ, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, quòd Seruiliæ nõ dees, id est Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & uocaui ipsum. Gratissimum, quòd polliceris Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Messala, qui Lanuuio rediens ab illis uenit ad me. & mehercule ipsius literæ sic & φιλοστόργως, & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere:*

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. etsi satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cōmodum esset: tamen cum profectus essem, & in lacu nauigarē, Tironem statui ad te esse mittēdum, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atque etiam scripsi ad Dolabellā, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cū intelligo te distentissimū esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiā ludorum suorum curam, etiam administrationē suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec.n.multum opus est. mihi res ad cædē, & eam quidem propinquā spectare uidetur. uides homines. uides arma. prorsus nō mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi.n.manere, si recte possum, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM est, quod audendū amplius de Buthrotijs? stetisse.n.te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tā esse detentū. quod decem hominibus referendum est acceptū, est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: et, ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius *scripsit ad me, locutum secum esse* Q. Ciceronem *ualde asseueranter, se hæc ferre nó posse, certum sibi esse ad* Brutum, & Cassium *transire. hoc enimuero nunc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus* Antonio: *potest gloriam nouam quærere: potest totum esse* σχεδίασμα: & *nimirũ ita est. sed tamen & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecũ quidem* ἄφατα. *nolim. plane, quid uelit, nescio.* A *Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebuntur, idest nihil.* Dic *mihi*, C. Antonius *uoluit ne fieri* Septemuir? *fuit certe dignus.* De Menedemo *est, ut scribis. facies omnia mihi nota.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI *gratias* Vecteno: *nihil enim potuit humanius.* Dolabellæ *mandata sint quælibet, modo aliquid, uel quod* Niciæ *nunciem: quis enim hæc, ut scribis ante? ne nunc dubitare quenquam prudenté, quin meus discessus desperationis sit, non legationis?* Quòd *ais, extrema quædam iam homines de* Rep. *loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrãnum in concione clarissimũ uirũ appellari, subdiffidere cœpi: postea uero quàm tecum* Lanuuij *uidi nostros tantũ spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab* Antonio, *desperaui. itaque mi* Attice *fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo. genus illud interitus, quo casurus es, fœdũ du-*

ces, & quasi denunciatū nobis ab Antonio. ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis melioris. hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum scribis. iam igitur contra hunc exercitum. utra ergo castra? media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. properemus igitur. sed iuua me consilio, Brundusio ne, an Puteolis. Brutus quidem subito: sed sapienter. πάσχωτι: quando enim illum? sed humana ferenda. tu ipse eum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotū. sed acta missa. uideamus, quæ agenda sint. rationes Erotis, & si ipsum nōdum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. uersuram scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Cal. Nou. HS C C: in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. uelim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei causa Romam uenire; si te ea res nihil offendet, uideas, unde numi sint, mihi feras expensum. hoc uideo in præsentia opus esse. reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his, de mercedibus dotalium prædiorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quanquā uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equidem uideo mihi quoque opus esse uiaticum: sed id ex prædijs, ut cadet, ita soluetur: mihi autem opus est uniuerso quidem. & si mihi uidetur iste, qui umbras timet, ad cædem spectare: tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. sit ne autem excitata, nec ne, tecum cognoscam. hanc putaui mea manu scribendam: itaque feci. De Fadio, ut scribis: utique alij nemini. rescribas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit. n. filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, quòd, cum sibi negotium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illũ hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinque horæ. hic autẽ quãtus πλοῦς sed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: quẽ aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis Quintũ filiũ exijsse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam adesset, sed quia certe id agere, ab armisq; nullus discederet. certe, si pergit, bellum paratum est. hic autem noster Cyterius, nisi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit; quod uidetur fore? sed & hæc, & alia coràm, hodie quidem, ut scribis, aut cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIRIFICE torqueor, sine dolore tamẽ: sed per multa mihi de nostro itinere in utrãque partẽ occurrũt. quousque, inquies? quoad erit integrum: èrit autẽ usque dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meã tibi, & illius epistolã mittam. Siliũ expectabã: cui ὑπόμνημα cõpositum, si quid noui. ego literas misi ad Brutũ: cuius de itinere etiã ex te uelim, si quid scies, cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutũ miserã, ex itinere rediјt VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutũ Puteolis profectũ. sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat. causam composui. eum libellum tibi misi. te quo die expectem, uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ: multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curã. magna res est. an probas, si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est
* æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit, & tu etiam

* scribe, quo die Olympia cum mysteria scilicet ut tu scires. casus consilium nostri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odiosa, eóq; ex te quæsieram mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, uisum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quintii negotio uideo à te omnia facta. ille tamen dolet, dubitãs utrũ morem gerat Leptæ, an fidẽ infirmet Silio mandibili. L. Pisonẽ uellem exire legatum. ψευδογράφω S. C. uelim scire, quid sit. Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Brutũ esse missum in Anagninũ, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literasq; ad me attulit, in quibus unũ alienũ summa sua prudentia, ut spectem ludos suos. rescripsi scilicet, primũ me iam profectum, ut non integrum sit: dein ἀτοπώτατον esse, me, qui Romam omnino post hæc arma non accesserim, neque id tam periculi mei causa fecerim, quã dignitatis, subito ad ludos uenire: tali. n. tempore ludos facere illi honestum est, cui non necesse est spectare: mihi ut non est necesse, sic nec honestum est. equidem illos celebrari, & esse quamgratissimos mirabiliter cupio: idq; ita futurum esse confido: & tecũ ago, ut iam ab ipsa commissione ad me, quemadmodũ accipiantur, deinde omnino reliquorum dies singulos persequare. sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistolæ: illa nanque in utranque. sed tamen non nullos interdũ iacit igniculos uiriles. quod, quale uideretur, ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistolæ. quanquam mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantum homo possit, quamcautissime nauigem. M. Aelium cura libera. ei sine paucos specus in extremo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neque mihi quidquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quàlenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut me succensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero: cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attendisti: nimis callide agebatur. ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij luminarium in ædium ad strane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. noui si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum. Mundus istũ. M. Ennius quid egerit de testamento, curiosius facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non. Vale.

CICERO ATTICO S.

GAVDEO *id te mihi suadere, quod ego mea spõte pridie fecerã: nã cũ ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestium scriptas* πάνυ φιλοσόργως. *Ille autẽ, quòd Puteolos prosequitur, humane: quòd queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-*

re, cum de Cossano rediret, debui, quàm ille aut non ire ante, quàm me uidisset, aut citius reuerti: sciebat enim me celeriter uelle proficisci, seséq; ad me in Tusculanũ scripserat esse uenturum. Te, ut à me discesseris, lacrymasse, moleste ferebam. quod si me præsente fecisses, cõsilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare, quòd te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime sustentat. meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudã aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in thesauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarũ coronis certiorem fecisti, ualde gratum: nec quidquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode, & Metio meminero, & de omnibus, quæ te uelle suspicor. modo turpem sororis tuæ filium, cum hæc scriberem. aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut ad te pridie scripserã, Nonis constituerã uenire in Tusculanũ. ibi igitur quotidie tuas literas expectabo, et maxime de ludis: de quibus etiã ad Brutũ tibi scribẽdũ est: cuius epistolæ, quã interpretari ipse uix poterã, exẽplũ pridie tibi miserã. Atticæ meæ uelim me ita excuses, ut omnẽ culpã in te trãsferas, et ei tamẽ cõfirmes, me minime totum amorem eò mecũ abstulisse.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epistolã misi. Dij boni, quãta ἀμηχα=

uiæ. cognosces, cum legeris. De celebratione ludorum, tibi assentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domũ, sed sicubi inciderit. de Tulliano semisse, M. Axianũ adhibebis, ut scribis. Quod cum Cosiano egisti, optime. Quòd non solum mea, uerum etiam tua expedis, gratũ. Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi, meis iucundius? sed istam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conuenero, perscribam omnia. De Planco, & Decimo, sanè uelim Sextum scutum abijcere. De Mundo, si quid scies. rescripsi ad omnia. nunc nostra accipe. Quintus filius usque Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauonium, Asinium dicas: & quidem duas ob causas, & ut mecum, et ἀπείσασθαι uult cum Bruto, & Cassio. sed tu quid ais? scio enim te familiarem esse Othonum. ait hic sibi Iuliam ferre: constitutum enim esse dissidium. quæsiuit ex me pater, qualis esset fama. dixi, sanè nihil me audisse, (nesciebam enim cur quæreret) nisi de ore, & patre. sed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, etsi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa esse uera: σκοπὸς hoc est enim huic nostro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τούτῳ. ego tamen suspicor hunc, ut solet, hallucinari. sed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obsecro te, quid est hoc? signata iam epistola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancum se diebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc scribebam, id est III. Nonarum, uidisse demissum, sine phaleris; seruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. sed, amabo te, perscribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die, quo ueneram, cœnanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? me hercule istis. sed stomachari totū diem licet: quidquam ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad
* meū igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quæso, quod agripetas Buthroti concisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctē. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulsos, mare infestum habere, nil mirum. uidendum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti uidetur aliquid præsidij esse: sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma. quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. quid ergo? Calendis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολὺς, in uino & in somno istorum. De C C X, optime. Ciceronis
* rationes explicentur. Obuius. n. recessis multa, quæ uellem: in his, ne hoc quidem malum, in mandatis sat abunde: HS L X X I I satis esse, affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, & γλίσχρως præbere, id est minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. ad HS L X X X accōmodetur: nunc enim

insulæ tantum: uidédum enim est, quid, cum Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderem, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudium: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter. tu ex meis literis, quo modo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unã à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remisi citius, quàm constituerã, ut esset cũ Hortẽsio, & quia equitibus quidẽ ait se Idibus cõstituisse. Hortensius uero impudenter: nihil. n. debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquanto ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, quòd perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cum uideas, quantũ de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS CÇ præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

strum expectare debere, cum tanta sit à nobis iactura facta iuris. sed amabo te mi Attice, (uides'ne quàm blã de?) omnia nostra, quoad eris Romæ, ita gerito, rogito, gubernato, ut nihil à me expectes: quanquam enim reliqua satis apta sint ad soluendum; tamen fit sæpe, ut ij, qui debent, non respondeant ad tempus. si quid eiusmodi acciderit, ne quid tibi sit fama mea potius. non modo uersura, uerum etiam uenditione, si ita res coget, nos uindicabis. Bruto *tuæ literæ gratæ erant: fui. n. apud illum multas horas in* Neside, *cum paulo ante tuas literas accepissem. delectari mihi* Tereo *uidebatur, & habere maiorem* Accio, *quàm* Antonio *gratiam. mihi autẽ quo lætiora sunt, eo plus stomachi, & molestiæ est, populum* R. *manus suas non in defendenda repub. sed in plaudendo consumere. mihi quidem uidentur istorum animi incendi etiam ad repræsentãdam improbitatem suam. sed tamen, dũ modo doleant aliquid, doleant quidlibet.* Con*silium meũ quòd ais quotidie magis laudari, nõ moleste fero, expectabamq́;, si quid de eo ad me scriberes: ego enim in uarios sermones incidebam: quin etiam idcirco trahebam, ut quãdiutissime integrum esset. sed quoniam euro uilla extrudimur,* Brundusium *cogito: facilior. n. & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarum, qui apparere dicuntur.* Sestius V I. Id. *expectabatur, sed non uenerat, quod sciam.* Cassius *cum classicula sua uenerat. ego, cum eum uidissem* V. Calendas, *in* Põpeianum *cogitabã, inde* Aculanum. *nosti reliqua.*
De Tutia *ita putaram.* De C. Metio *non credo, nec tamen curo plus, quàm tu.* Planco, & Oppio *scripsi equidem, quoniam rogaras: sed, si tibi uidebitur, ne necesse*
habueris

habueris reddere: cum enim tua causa fecerint omnia, uereor, ne meas literas superuacaneas arbitrentur. Op=*pio quidem utique: quem tibi amicissimum cognoui: uerum, ut uoles tu.* Quoniam *scribis hiematurum te in* Epeiro, *feceris mihi gratum, si ante eò ueneris, quàm mihi in* Italiam *te auctore ueniendum est. literas ad me quamsæpissime, sed de rebus minus necessarijs aliqué nactus: sin autem erit quid maius, domo mittito.* Ἡρακλείδιον, *si* Brundusium *salui, adoriemur. de glo=ria misi tibi: custodies igitur, ut soles: sed notentur eclo garij: quos* Saluius, *bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi.* Etiam *atque etiam uale.*

CICERO ATTICO S.

TV VERO *sapienter: nunc demum enim re=scribo ijs literis, quas mihi misisti conuento* Antonio Ti=*buri: sapienter igitur, quòd manus dedisti, quodq́; etiam ultro gratias egisti: certe enim, ut scribis, deseremur ocyus à rep. quàm à re familiari. quòd uero scribis te magis delectari* O' TITE, SI QVID EGO: *addis mi=hi scribendi alacritatem.* Quòd Erotem *non sine mu=nusculo expectare dicis, gaudeo non fefellisse eam rem opinionem tuam. sed tamen idem* σύνταγμα *misi ad te retractatius, et quidem* ἀρχέτυπον *ipsum, crebris locis in culcatum, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolũ lege arcano conuiuis tuis, sed, si me amas, hilaris, & be=ne acceptis, ne in me stomachum erumpant, cum sint ti=bi irati.* De Cicerone, *uelim ita sit, ut audiuimus.* De Xenone, *coràm cognoscam: quanquã nihil ab eo ar=*

bitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De Herode *faciam, ut mandas, & ea, quæ scribis, ex* Saufeio, & *è* Xenone *cognoscam.* De Quinto *filio, gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipso redditas. quanquam te nihil fefellisset. ueruntamen. sed expecto, quid ille tecum, quid tu uicissim: nec dubito, quin suo more uterque. sed eas literas* Curium *mihi spero redditurum: qui quidem & si per se est amabilis, à meq; diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ.* Literis *tuis satis responsum est. nunc audi, quod, etsi intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen.*

Multa me mouent in discessu, in primis mehercule, quòd disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor; alienus non ab ætate solum nostra, uerum etiam à dignitate; tempusq; discessus subabsurdum: relinquimus enim pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq; temporis in prædiolis nostris & belle ædificatis, & satis amœnis consumi potuit, in peregrinatione consumimus, consolantur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: *aut, quantum profici possit, iudicabimus. deinde tu iam, ut spero, & ut promittis, aderis: quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. maxime autem me angit ratio reliquorũ meorum. quæ quanquam explicata sunt, tamen, quòd &* Dolabellæ *nomen in ijs est, & attributio est mihi nominũ ignota, cõturbor, nec ulla res magis angit ex omnibus. itaque non mihi uideor errasse, quòd ad* Balbũ *scripsi apertius, ut, si quid tale accidisset, ut non concurrerent nomina, subueniret: meq; tibi etiam mandasse, ut, si quid eiusmodi accidisset, cum eo cõmunicares. quod facies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in* Epei=

rum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actuariolis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nunc, Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui, ut Bleſamius uenit ad me, cum ei præſcriptū eſſet, ne quid ſine Seſtij noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt per te miſſa ab illa. referes igitur ei plurimam, itemq; Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITA ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie, Quintus enim altero die ſe aiebat. in Neſida VIII. Idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice eſt cõturbatus: itaque ſeſe ſcripturū diebat, ut uenationẽ etiã, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberent, III. Idus Quintiles. Libo interuenit. is Philonem Põpeij libertū, & Hilarū ſuum ueniſſe à Sexto cum literis ad Conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum nobis legit, ſi quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cæteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, quod erat, COSS. ſolū, ut eſſet, PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nunciauit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eiq; eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nunciatum eſſe de Cæſare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concurſumq; undique, ſed illum ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe. ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad

larem suum liceret. summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittatur, qui ubique sint. hæc ferè de Sexto. De Buthrotijs undique quærens nihil reperiebã. alij, concisos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaque non uideo sciturum me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur: hæc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaque constituebam uti ὁμόπλοια. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebã: nam & ipse Domitius bona plane habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sestij, Buciliani, cæterorum: nã Cassij classem, quæ plane bella est, non numero, ultra fretum. illud est mihi submolestum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nuntios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus. tamen arbitror esse commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etsi, cum processerimus exploratiora uidebuntur, & testis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cõmissione Græcorum frequentiam non fuisse: quæ quidem me minime fefellit: scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. nunc audi quod pluris est, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cõplures: &, si ego cuperem, ille uel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quàm me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime satisfaciebat: sic enim commutatus est totus & scriptis meis quibus=

dam, quæ in manibus habebam, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in Rép. quali nos uolumus, futurus sit. hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut sponderem, se dignum et te, & nobis futurum; neque se postulare, ut statim crederes, sed, cũ ipse perspe xisses, tum ut se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, iudicassemq́; hoc, quod dico, firmũ fore, non fecissem id, quod dicturus sum: duxi enim mecum adolescentẽ ad Brutũ: sic ei probatum est quod ad te scribo, ut ip se crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eũq́; lau dans amicissime mentionem tui fecerit, complexus, oscu latusq́; dimiserit. quam ob rem etsi magis est, quod gra tuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatem ætatis constã ter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illum abiecisse, mi hiq́; credas, multum allaturam, uel plurimum potius ad illius iudicium confirmandum auctoritatem tuam.

Bruto cum sæpe iniecissem dę ὁμοπλοία, non perin de, atque ego putaram, arripere uisus est. existimabam μετεωρότερον esse: & hercule erat, & maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam redissem, Cn. Luceius, qui mul tum utitur Bruto, narrauit, illum ualde morari, nõ ter giuersantem, sed expectantem, si qui forte casus. itaque dubito, an Venusiam tendam, & ibi expectem de legio= nibus: si aberunt, (ut quidam arbitrantur) Hydrũtem: si neutrum erit ἀσφαλὲς, eodem reuertar. iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te: etenim circunspice: sed ante erubesco. ò dies in auspicijs Lepi= di descriptos, & aptos ad consilium reditus nostri. ma=

gna ϛοπὴ ad proficiſcendum tuis literis. atque utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædã ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis cõmode, quã ſtrenue nauigaui: remis enim magnã partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regium ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecum, ἦ δεῦρ᾽ ὁδός σοι τί δύναται; cur ego tecũ non ſum? cur ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq; tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad

ipsum enim reuocat me auctoritas tua: scribis enim, in cœlum ferri profectionem meam, sed ita, si ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. sed tamen prospice, quò ista uergant, mihiq; aut scribe, aut, quod multo malim, affer ipse. hac hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam esse, quàm ipsi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue bella reliqui. sed opus est diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. persolutum ut sit cum Publilio quo modo agendum sit, uidebis. non debet urgere quoniam iure non utimur: sed tamen ei quoque satisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiam ante diem, si potes. quin, si, ut spero, celeriter in Epeirum; hoc, quod satisdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planeq; expedias, & solutum relinquas. sed de his satis, metuoq; ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognosce. De gloria librum ad te misi: & in eo proœmium id est, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quod habeo uolumen proœmiorum: ex eo eligere soleo, cum aliquid σύγγραμμα institui. itaque iã in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque statim nouum proœmium exaraui, & tibi misi. tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis.

Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC processisse, reiectus sum austro uehementi ad eandem Leucopetram. ibi cũ uentum expectarem (erat enim uilla Valerij nostri, ut familiariter essem, & libenter) Regini quidam illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes; in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset: hæc afferebant, edictum Bruti, & Caßij, & fore frequentem senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederet, res conuẽniret, nostri Romam redirent. addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cum audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiam commutasse, sed non sine causa, arbitrabar. etsi, quamuis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut dum minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis: BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ restant. VELIM σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere. ita'ne mi Attice defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? ego uero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum. etsi quid iam opus est σχολίῳ: si perseuerassem, opus fuisset. at hoc ipsum non constanter. nemo doctus unquam (multa auté de hoc genere scripta sunt) mutationem consilij, inconstantiam dixit esse. deinceps igitur hæc. NAM si à Phædro nostro, expedita excusatio esset. nunc quid respondemus? ergo id erat meum factum, quod Catoni probare nó possim, flagitij scilicet plenũ, et dedecoris. utinam à primo ita tibi esset uisum. tu mihi, sicut esse soles fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum: NAM Brutus noster silet: hoc est, non audet hominé id ætatis monere. aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uerbis significari putem. & hercule ita est. nam XVI. Cal. Sept. cum uenissem Veliam, Brutus audiuit: erat enim cum suis nauibus apud Heletem fluuium citra Veliam millia passuum III. pedibus ad me statim. Dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuersione mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut recordarer illud tuum. NAM Brutus noster silet. maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in senatu nó fuisse: Pisonem ferebat in cœlum: se autem lætari, quod effugissem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis, ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebãtur, quibus de meo celeri reditu non probabam) alterã, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autem erant) læta bantur, quòd eam uituperationem effugissem, me existimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. ego uero austro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuersionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem, & magnas, sed nulla iustior, quàm quòd tu idem alijs literis. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΊΑ EST PROPTER METVM ARMORVM. in freto medio hanc epistolam legi, ut, quid possem prouidere, in mentē non ueniret mihi, nisi ꝙ præsens me ipse defenderē. sed hæc hactenus. reliqua coram. Antonij edictū legi à Bruto, et horū cōtra, scriptū præclare. sed quid ista edicta ualeant, aut quò spectent, plane nō uideo. nec ego nūc, ut Brutus cēsebat, istuc ad Rēp. capessendā uenio: qd .n. fieri pōt? nū quis Pisoni est assensus? nū redijt ipse postri die? sed abesse hanc ætatē lōge à sepulcro negāt oportere. sed, obsecro te, qd est quod audiui de Bruto? Piliā πειράζεσθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat. ualde sum cōmotus. etsi idē, te scribere, sperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimā salutē, et suauissimæ Atticæ. hæc scripsi nauigans, cū Pōpeianū accederē, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM sciā, quo die uēturus sim, faciā, ut scias. impedimēta expectāda sunt, quæ Anagnia ueniūt: & familia ægra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauiano redditæ

sunt. magna molitur. ueteranos, quiqui Casilini, et Calatiæ sunt perduxit ad suã sẽtẽtiã: nec mirũ: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. plane hoc spectat, ut se duce bellũ geratur cũ Antonio. itaque uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ aũt sequamur uide nomẽ: uide ætatẽ. atq; à me postulat, primũ ut clã colloquatur, uel Capuæ: puerile hoc qdẽ, si id putat clã fieri posse. docui literis, id nec opus esse, nec fieri posse. misit ad me Cæcinã quẽdã Volaterranũ familiarẽ suũ; qui hoc pertulit, Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad Vrbẽ pergere, pecunias municipijs imperare, legionẽ sub signis ducere. cõsultabat, utrũ Romã cũ ∞∞∞ ueteranorũ proficisceretur, an Capuã teneret, et Antonium uenientẽ excluderet, an iret ad tres legiones Macedonicas, q̃ iter secũdũ mare superũ faciunt, quas sperat suas esse. hæ cõgiariũ ab Antonio accipere noluerũt, ut hic quidẽ narrat, et ei cõuitiũ grãde fecerũt cõcionãtẽq; reliquerũt. quid quæris? ducẽ se profitetur, nec nos sibi putat deesse oportere. equidẽ suasi, ut Romã pergeret. uidetur. n. mihi & plebeculã urbanã, et, si fidẽ fecerit, etiã bonos uiros secũ habiturus: ò Brute ubi es? quãtã εὐκαιρίαν amittis. non equidẽ hoc diuinaui, sed aliquid tale putaui fore. nũc tuũ consiliũ exquiro. Romam'ne uenio, an hic maneo, an Arpinũ? ἀσφάλειαν habet is locus. fugiã Romã, ne desideremur, si quid actũ uidebitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE *mihi uno die literæ ab Octauio. nũc quidẽ, ut Romã statim ueniã; uelle se rem agere per senatum.*

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι: non cõfido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini: itaque mutaui consilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. uerti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curã: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS *accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaque perstrin*

gam ſine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ : tantum, ut ſciant παῖδες παίδων ſine uallo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuiſſe. atque utinam eum diem uideam, cum iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat. ſed illo tempore opus eſt, quod fuit illis Triumuiris. moriar, niſi facete. tu uero leges Sexto, eiusq́; iudicium mihi perſcribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, et Caluenæ cauebis. quod uereris, ne ἀδολεσχ☉: mihi tu? quis minus? cui, ut Ariſtophani iambus, ſic epiſtola longiſſima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam ſi reprehenderes, non modo facile paterer, ſed etiam lætarer, quippe cum in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενείᾳ. ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de laudibus Dolabellæ deruam cumulum. attamen eſt iſto loco bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quòd eum contra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiuere, quàm quod indignius. Γεπλογραφίαν Varronis tibi probari non moleſte fero: à quo adhuc ἡρακλείδιον illud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribendum, amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles, diligentiam. O' TITE, tibi prodeſſe lætor. Anagnini ſunt Muſtela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντ☉, quatenus Panætius, abſolui duobus: illius tres ſunt. ſed cū initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirendi officij eſſe; unum, cum deliberamus, honeſtū, an turpe ſit; alterum,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter se pugnare uideantur, quo modo iudicandum sit, qualis causa Reguli, redire honestum, manere utile: de duobus primis præclare disseruit: de tertio pollicetur se deinceps scripturum, sed nihil scripsit. eum locum Posidonius persecutus. ego autem & eius librum accersiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quàm primum: in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. quod de inscriptione quæris: non dubito, quin τὸ καθῆκον officium sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uisum est non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ὁ qualis tu semper istos. ita'ne in D. Brutum de istis? ego me, ut scripseram, in Pompeianum non abdidi, primo tempestatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negotium susciperem, Capuam uenirem, iterum remp. seruarem, Romam utique statim. αἰδέσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. is tamen egit sanè strenue, & agit, Romã ueniet cum manu magna: sed est plane puer. putat senatum statim. quis ueniet? si uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calendis Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem ante depugnabitur. puero municipia mire fauent: iter enim faciens in Samnium uenit Cales, mansit Theani. mirifica ἀπάντησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, quàm constituerã. simul ac constituero, scribã. etsi nondum stipulationes legeram: nec enim Eros uenerat: tamen rem pridie Idus uelim conficias. Epistolas Catinã, Tauromeniũ, Syracusas cõmodius mittere po

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorũ scripserit: alij.n. sunt aliàs, nostriq; familiares ferè demortui. publice tamen scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq; Torquati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quem dolet à te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dũ tu muginaris, nec mihi quidquã rescribis, cepi consilium domesticũ: itaque me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uarij rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O CASVM mirificũ. V. Idus cũ ante lucẽ de Sinuessano surrexissem, uenissemq; diluculo ad Põtem Tiretiũ, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiã mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego ſtatim, cedo, inquam, ſi quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiſeramus, nec ſatis lucebat. cum autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. illa omnium quidem elegantiſſima. ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te. ſed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi iſta reſcribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερ' ἔχοντα: itaque eo die manſi Aquini. longulum ſanè iter, & uia inepta. inde poſtridie mane proficiſcens, has literas dedi. & quidem, ut à me dimitterem inuitiſſimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum ſit, uidebis: præterea, poſſim ne propius accedere (malo enim eſſe in Tuſculano, aut uſpiam in ſuburbano) an etiam longius diſcedendum putas. crebro ad me uelim ſcribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciundum: difficile eſt, cum abſim: ueruntamen, ſi pares æque inter ſe, quieſcendum: ſin, latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum conſilium expecto. timeo, ne abſim, cum adeſſe me ſit honeſtius: uenire non audeo. de Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque ut ad te ſcribebã. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas.

De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo ſtudio hiſtoriæ: incredibiliter enim me commouet tua cohortatio: quæ quidem nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope. coràm igitur hoc quidem conferemus. in præſentia mihi uelim

ſcribas,

scribas,quibus Coss. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: ui deor mihi audisse, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat plane, quod scriberé. nam, cũ Puteolis essem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam falsa de Antonio. ad ea auté, quæ scripsisti (tres. n. accepe rá III. Idus à te epistolas) ualde tibi assentior, si multũ possit Octauianus, multo firmius acta tyráni cõprobatũ iri, quàm in Telluris, atque id cõtra Brutũ fore. sin auté uincitur, uides intolerabilem Antoniũ: ut, qué uelis, nescias. O Sestij tabellariũ hominé nequá. postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quòd me mones, ut pedetentim: assentior: & si aliter cogitabam. nec me Philipppus, aut Marcellus mouet: alia. n. eorum ratio: & si nõ est, tamé uidetur. sed in isto iuuene, quáquá animi satis, auctoritatis parũ est. tamé uide, si forte in Tusculano recte esse possim, ne id melius sit: ero libétius: nihil. n. ignorabo: an hoc, cũ Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nõ est dubiũ, quin, quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem, quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? non ne dicimus, Cõsulũ officiũ, senatus officiũ? præclare cõuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & moleste fero. nescierá omnino esse istũ puerũ. Caniniũ perdidi, hominé, quod ad me attinet, nõ ingratũ. Athenodorũ, nihil est, quod hortere: misit enim satis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæso omni ratione subueni. Quintuis tui patris nepos scribit

ad patris mei nepotem, si ex Nonis ijs, quibus nó magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populum: ui debis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoque epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & reipub. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: & non dubito, quin

hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his literis nihil prudentius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adolescenté, totamq; causam, manumq; ueteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo non inimicum tyrānoctonis, uerum etiam amicum fore. cùm ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assensus est. quam ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλάξ ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis.

Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice suades, ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus, hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadant. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidem tempore mouet.

resp. non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates *uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint, ne* Terentiæ *quidem adhuc quod soluam expeditum est:* Terentiam *dico? scis nos pridem iam constituisse* Montani *nomine* HS XXI *dissoluere. pudentissime hoc* Cicero *petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram;* Erotiq; *dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere* Aurelius *coactus est. nam de* Terétiæ *nomine* Tiro *ad me scripsit, te dicere, numos à* Dolabella *fore. male eum credo intellexisse, si quisquã male intelligit; potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti* Cocceij *responsum, & iisdem penè uerbis* Eros. *ueniendum est igitur uel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publice. itaque cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic recte esse possim, quàm est* Marcellus? *sed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adsum igitur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IUCUNDISSIMAS *tuas legi literas. ad* Plancũ *scripsi. habes exemplum. cum* Tirone *quid sit lo-*

cutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI *nostri te ualde studiosum esse cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atque amanteis me habere existimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iustas necessitudines magnam attulit accessioné tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui: quæ est acta hoc modo. ut primum. Buthrotium agrum proscriptum uidimus, commotus Atticus libellum composuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari: eram enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquã Buthrotij ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem cõseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cũ esset factum, adiuimus ad Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis uiris. quæ cum essent acta, mirari quidem solebam, pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent, neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiã accusarer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem: & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: aperteq; ostendebat, se præsentium animos (erat enim*

popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerétur. hæc illo uiuo. post interitum uero Cæsaris, ùt primnm ex S. C. causas Consules cognoscere instituerũt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt. probauerunt causas sine ulla dubitatione, seq; ad te literas daturos esse dixerunt. ego autem mi Plance, etsi non dubitabam, quin & S.C. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberét, téq; ipsius Attici causa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia nostra mihi sumpsi, ut id à te peteré, quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores à te essent impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua spõte facturum esse certo scio, honoris nostri causa libenter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec carior Attico: cuius antea res solum familiaris agebatur, eáq; magna, nũc accessit etiam existimatio, ut, quod consecutus est magna & industria, & gratia, & uiuo Cæsare, & mortuo, id te adiuuante obtineat. quod si à te erit impetratum, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quéq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM *antea petiui abs te per literas, ut, cum causa Buthrotiorũ probata à Consulibus esset, quibus & lege, & S. C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At-*

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquam intelligimus ea te esse prudẽtia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnã perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendũ censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance togo te, & etiam oro, sic medius fidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, & uero etiã mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirẽ: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illũ aliquan-

do ſuo familiari aduerſario tuo uoluiſſe conſultum, cũ illius exiſtimatio ageretur. hoc primũ ignoſcere, eſt humanitatis tuæ: ſuos enim quiſque debet tueri. deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quẽ quãti facias, præ te ſoles ferre. totum hoc, ut, quod ſemper exiſtimaui, nunc plane intelligam, me à te multũ amari. Buthrotios cum Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis uiris, liberauiſſet, oſtendiſſetq; nobis, ſe, cum agrarij mare tranſiſſent, literas miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut ſubito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu ſcis (inter fuiſti enim, cum Conſules oporteret ex. S. C. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. acceſſit ad S. C. lex, quæ lata eſt ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet, Conſulibus cognitionem dedit. cauſa Buthrotiorum delata eſt ad Conſules. decretum Cæſaris recitatum eſt, & multi præterea libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilij ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (ſcio enim quantum ſemper apud eos, quibuscum ſis, poſſe ſoleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humaniſſimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. omnino res huiuſmodi uidetur eſſe, ut ſine cuiuſquam gratiã Plancus ipſe pro ingenio, & prudentia ſua non ſit dubitaturus, quin decretum Conſulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conſeruet, præſertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæſaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM *tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubiũ fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere nõ destiti. quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ij secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S. C. statuendi potestatem haberent, des operã, ut Plancus noster quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer mi Cupienni etiam atque etiã rogo. Vale.*

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE *mihi, quòd, cum antea accuratissime de Buthrotijs ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. nõ mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nũc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cæsar, nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreuerunt*

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι: non cõfido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam jamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini: itaque mutaui consilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. uerti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curã: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaque perstrin

gam sine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ: tantum, * *ut sciant* παῖδες παίδων *sine uallo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuisse. atque utinam eum diem uideam, cum ista oratio ita libere uagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat. sed illo tempore opus est, quod fuit illis Triumuiris. moriar, nisi facete. tu uero leges Sexto, eiusq; iudicium mihi perscribes.* εἷς ἐμοὶ μύριοι. *Caleni interuentum, et Caluenæ cauebis. quod uereris, ne* ἀδολεσχος *: mihi tu? quis minus? cui, ut Aristophani iambus, sic epistola longissima quæque optima uidetur.*

Quod me admones, tu uero etiam si reprehenderes, non modo facile paterer, sed etiam lætarer, quippe cum in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. *ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de laudibus Dolabellæ deruam cumulum. attamen est isto loco bella, ut mihi uidetur,* εἰρωνεία, *quòd eum contra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius esse hunc uiuere, quàm quod indignius.* Πεπλογραφίαν *Varronis tibi probari non moleste fero: à quo adhuc* Ἡρακλείδειον *illud non abstuli. Quòd me hortaris ad scribendum, amice tu quidem, sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. quæso adhibe, quam soles, diligentiam.* Ὦ ΤΙΤΕ, *tibi prodesse lætor. Anagnini sunt Mustela* ταξιάρχης, *& Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.*

Hæc ad posteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quatenus Panætius, absolui duobus: illius tres sunt. sed cũ initio diuisisset ita, tria genera exquirendi officij esse; unum, cum deliberamus, honestũ, an turpe sit; alterum,*

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter se pugnare uideantur, quo modo iudicandum sit, qualis causa Reguli, redire honestum, manere utile: de duobus primis præclare disseruit: de tertio pollicetur se deinceps scripturum, sed nihil scripsit. eum locum Posidonius persecutus. ego autem & eius librum accersiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quam primum: in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. quod de inscriptione quæris: non dubito, quin τὸ καθῆκον officium sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior, de officiis. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uisum est non ἀνοικεῖον. De Myrtillo dilucide. ὦ qualis tu semper istos. ita'ne in D. Brutum de istis? ego me, ut scripseram, in Pompeianum non abdidi, primo tempestatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negotium susciperem, Capuam uenirem, iterum remp. seruarem, Romam utique statim. αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamen egit sanè strenue, & agit, Romã ueniet cum manu magna. sed est plane puer. putat senatum statim. quis ueniet? si uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calendis Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem ante depugnabitur. puero municipia mire fauent: iter enim faciens in Samnium uenit Cales, mansit Theani. mirifica ἀπάντησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, quàm constituerã. simul ac constituero, scribã. etsi nondum stipulationes legeram: nec enim Eros uenerat: tamen rem pridie Idus uelim conficias. Epistolas Catinã, Tauromeniũ, Syracusas cõmodius mittere po

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorũ scripserit: alij.n. sunt aliàs, nostriq́; familiares ferè demortui. publice tamen scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq́; Torquati negociolo sciturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quem dolet à te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dũ tu muginaris, nec mihi quidquã rescribis, cepi consilium domesticũ: itaque me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uarij rumores, multiq́;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O CASVM mirificũ. V. Idus cũ ante lucẽ de Sinuessano surrexissem, uenissemq́; diluculo ad Põtem Tiretiũ, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiã mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὀρμαίνοντα. ego ſtatim, cedo, inquam, ſi quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiſeramus, nec ſàtis lucebat. cum autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. illa omnium quidem elegantiſſima. ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te. ſed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi iſta rèſcribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ᾽ ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερ᾽ ἔχοντα: itaque eo die manſi Aquini. longulum ſanè iter, & uia inepta. inde poſtridie mane proficiſcens, has literas dedi. & quidem, ut à me dimitterem inuitiſſimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum ſit, uidebis: præterea, poſſim ne propius accedere (malo enim eſſe in Tuſculano, aut uſpiam in ſuburbano) an etiam longius diſcedendum putas. crebro ad me uelim ſcribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciundum: difficile eſt, cum abſim: ueruntamen, ſi pares æque inter ſe, quieſcendum: ſin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum conſilium expecto. timeo, ne abſim, cum adeſſe me ſit honeſtius: uenire non audeo. de Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque ut ad te ſcribebã. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas.

De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo ſtudio hiſtoriæ: incredibiliter enim me commouet tua cohortatio: quæ quidem nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope. coràm igitur hoc quidem conferemus. in præſentia mihi uelim ſcribas,

scribas, quibus Coss. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: ut deor mihi audisse, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL *erat plane, quod scriberé. nam, cũ Puteolis essem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam falsa de Antonio. ad ea auté, quæ scripsisti (tres. n. accepe rã III. Idus à te epistolas) ualde tibi assentior, si multũ possit Octauianus, multo firmius acta tyrãni cõprobatũ iri, quàm in Telluris, atque id cõtra Brutũ fore. sin auté uincitur, uides intolerabilem Antoniũ: ut, qué uelis, nescias. O' Sestij tabellariũ hominé nequã. postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quòd me mones, ut pedetentim: assentior: & si aliter cogitabam. nec me Philipppus, aut Marcellus mouet: alia. n. eorum ratio: & si nõ est, tamé uidetur. sed in isto iuuene, quãquã animi satis, auctoritatis parũ est. tamé uide, si forte in Tusculano recte esse possim, ne id melius sit: ero libétius: nihil. n. ignorabo: an hoc, cũ Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nõ est dubiũ, quin, quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem, quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? non ne dicimus, Cõsulũ officiũ, senatus officiũ? præclare cõuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & moleste fero. nesciera omnino esse istũ puerũ. Caniniũ perdidi, hominé, quod ad me attinet, nõ ingratũ. Athenodorũ, nihil est, quod hortere: misit enim satis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæso omni ratione subueni. Quintuis tui patris nepos scribit*

ad patris mei nepotem, si ex Nonis ijs, quibus nõ magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populum. ui debis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI *putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoque epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio.* Ego, *si me non improbissime* Dolabella *tractasset, dubitassem forsasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & reipub. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me* Romæ *esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν, tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: & non dubito, quin*

hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his literis nihil prudentius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adolescenté, totamq; causam, manumq; ueteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo non inimicum tyránoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assensus est. quam ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλὰξ ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis.

Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice suades, ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus, hæc, quæ cómota sunt, quorsum euadant. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidem tempore mouet.

resp. non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod soluam expeditum est: Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS XXI dissoluere. pudentissime hoc Cicero petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotiq; dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terétiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eum credo intellexisse, si quisquã male intelligit; potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti Cocceij responsum, & ijsdem penè uerbis Eros. ueniendum est igitur uel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publice. itaque cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic recte esse possim, quàm est Marcellus? sed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adsum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. ad Plancũ scripsi. habes exemplum. cum Tirone quid sit lo=

cuius, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Prat. Des. S.

ATTICI *nostri te ualde studiosum esse cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atque amanteis me habere existimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iustas necessitudines magnam attulit accessioné tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui: quæ est acta hoc modo. ut primum Buthrotium agrum proscriptum uidimus, commotus* Atticus *libellum composuit, eum mihi dedit, ut darem* Cæsari*: eram enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum* Cæsari *dedi, probauit causam, rescripsit* Attico*, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquã* Buthrotij *ad diem soluerent.* Atticus*, qui ciuitatem cõseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cũ esset factum, adiuimus ad* Cæsarem*, uerba fecimus pro* Buthrotijs*, liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis uiris. quæ cum essent acta, mirari quidem solebam, pati* Cæsarem *conuenire eos, qui agrum* Buthrotium *concupissent, neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiã accusarer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem: &* M. Messalæ*, & ipsi* Attico *dixit, ut sine cura essent: aperteq; ostendebat, se præsentium animos (erat enim*

popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerétur. hæc illo uiuo. post interitum uero Cæsaris, ut primnm ex S. C. causas Consules cognoscere instituerũt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt. probauerunt causas sine ulla dubitatione, séq; ad te literas daturos esse dixerunt. ego autem mi Plance, etsi non dubitabam, quin & S.C. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberét, téq; ipsius Attici causa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia nostra mihi sumpsi, ut id à te peteré, quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores à te essent impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua spõte facturum esse certo scio, honoris nostri causa libenter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec carior Attico: cuius antea res solum familiaris agebatur, eáq; magna, nũc accessit etiam existimatio, ut, quod consecutus est magna & industria, & gratia, & uiuo Cæsare, & mortuo, id te adiuuante obtineat. quod si à te erit impetratum, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenteŕq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

I A M *antea petiui abs te per literas, ut, cum causa Buthrotiorũ probata à Consulibus esset, quibus & lege, & S. C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At-*

ticumq́; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquam intelligimus ea te esse prudētia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnā perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq́; causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendū censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, sic me diusfidius, ut maiore studio, magisq́; ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, & uero etiā mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq́; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirē: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illū aliquan-

do suo familiari aduersario tuo uoluisse consultum, cũ illius existimatio ageretur. hoc primũ ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: qué quãti facias, præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc plane intelligam, me à te multũ amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se, cum agrarij mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu scis (inter fuisti enim, cum Consules oporteret ex. S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. accessit ad S. C. lex, quæ lata est ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. causa Buthrotiorum de lata est ad Consules. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humanissimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiam melior opera tua. omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratiã Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum Consulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM *tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubiũ fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere nõ destiti. quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ij secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S. C. statuendi potestatem haberent, des operã, ut Plancus noster quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer mi Cupienni etiam atque etiã rogo. Vale.*

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE *mihi, quòd, cum antea accuratissime de Buthrotijs ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. nõ mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nũc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cæsar, nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreuerunt*

secundum Cæsaris decreta, & responsa non dicam comprobes, sed studiose, libenterq; comprobes. id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. etsi iam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus literis à te petissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nũciatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe expectamus: deinde enim confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo summo beneficio gratias agamus. quod si acciderit, uelim sic existimes, non tibi tam Atticũ, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

NON *dubito, quin mirere, atque etiam stomachere, quòd tecum de eadẽ re agã sæpius. hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus coniunctissimi permagna res agitur Attici. cognoui ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. multũ potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuam: scio, quàm sis amicis iucundus. nemo nos in hac causa plus iuuare potest, quã tu. & res ista est firma; ut debet esse, quam Consules de consilij sententia decreuerunt, cum & lege, & S. C. cognoscerent. tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui & Reip. causa decretum Consulum cõprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. adiuuabis igitur mi Capito: quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omnes studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaq̃ uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatã, neque sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo secius adolescentem Marium hostem iudicatũ iuuit opibus suis: cuius fugam pecunia subleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum. hic ita uixit, ut uniuersis Atheniensibus meritò esset carissimus: nam præter gratiam, quæ iam in adolescentulo magna erat, sæpe suis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim usuram facere publice necesse esset, neque eius conditionem æquam haberent, semper se interposuit, atque ita, ut neque usuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum esset, debere passus sit. quod utrũque erat ijs salutare: nam neque indulgendo inueterascere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis usuris crescere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam uniuersos frumẽto donauit, ita, ut singulis VII. modij tritici darentur, qui modius mensuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem sic se gerebat, ut cõmunis infimis, par principibus uideretur.. quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanã alia ascita. quandiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non potuit. itaque aliquot ipsi, et Phidiæ locis sanctissimis posuerunt: hunc enim in omni procuratione Reip. actoré, auctoréq; habebant. igitur primũ illud munus fortunæ, quòd in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc specimen prudentiæ, quòd, cum in eam se ciuitatem

contulisset, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præstaret omneis, ei unus ante alios fuerit carissimus. huc ex Asia Sulla decedens cum uenisset; quandiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis & humanitate, & doctrina: sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat suauitas sermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. idem poemata pronunciabat & græce, & latine sic, ut supra nihil posset. quibus rebus factum est, ut Sulla nunquam à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. qui cum persuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reipub. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, &, si qua res maior acta est, non defuit, sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS CC & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius sic asperitatem ueritus est, ut, quem nemo fer-

re posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eũ, hæredemq́; fecit ex dodrante. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, quàm affinitatem. utebatur autem intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentia tenebat, ut intelligi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortensius: & id, quod erat difficillimũ, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq; talium uirorum copula. In rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamen se ciuilibus fluctibus committeret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorum, neque capi possent conseruatis legibus in tam effusis ambitus largitionibus, neque reipub. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque præs, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim docere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, assectam esse Prætoris. qua in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset, carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uacatione, neque quoquam se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentnm, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutum est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes

illius ordinis pecunias contulissent. itaque appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset; respondit, si quid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum eæ paterentur; sed neque cũ quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris cõferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiáq; cedenti HS C M muneri misit: eidem in Epeiro absens C C C iussit dari: neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neque desperatos reliquit. secutum est bellum gestum apud Mutinam: in quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neque minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, & plurimi, sed etiam qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiareis sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex Vrbe profugientes

gienteis, quantum potuit, texit; quibus rebus indiguerunt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficisci non potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cum litibus distineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omnium rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq; sine fœnere, sineq; ulla stipulatione credidit, maximum existimans quæstum memorem, gratumq; cognosci, simulq; aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. sed sensus eius à non nullis optimatibus reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. ille autem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa fortuna est. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti: itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem: latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus paulo ante, opem tulerat (tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculò) habebatq; secum Q. Gellium Canium æqualem, simillimumq; sui. hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniunctè uixit, ut ad extremam æta-

tem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, se eum, & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neque enim suæ solum à quoquam auxilium petijt salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo uelle fortunam. quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, mariq; scopuloso seruat: cur non singularis eius existimetur prudẽtia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio: cum proscriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prælium Philippense, interitumq; C. Cassij, & M. Bruti L. Iulium Mocillam prætorium, & filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro his omnia Samothraciam supportari iusserit: difficile enim est omnia persequi, & non necessaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, quòd non florentibus se uenditauit, sed

afflictis semper succurrit, qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit: sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit; quòd neque lædebat quèquam, neque, si quam iniuriam acceperat, non malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamē prius ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate coniunctus adolescenti Cæsari, cum propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimū eius deligeret affinitatē, præoptaretq; equitis Romani filiam generosarum nuptijs. atque harū nuptiarum cōciliator fuit (non enim est celandū) M. Antonius Triumuir reip. cuius gratia cum augere possessiones posset suas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cum L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cū eo cōplureis ānos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triūuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore, atque industria factū est, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iulium Calidiū, quē post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatē uere uideor posse cōtendere, neque

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum expediuit: quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit indicare; quòd, in eorum periculis nó secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nam domum habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutũ, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil commutauit, nisi si quidé uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima; si forma, uix mediocri: nanque in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrunque horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, nisi domi natum, domiq; factum, habuit: quod est signum non solum continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam &, non intemperanter concupiscere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci; & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiam non affluentem affectabat. supellex modica, nó multa,

ut in neutram partem conspici posset. nec præteribo, quanquam nõ nullis leue uisum iri putem. cum in primis lautus esset eques Romanus, & non parum liberaliter in domum suam omnium ordinum homines inuitaret; scimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in singulos menses ex ephemeride eũ expensum sum ptui ferre solitum: atque hoc non auditum, sed cognitum prædicamus: sæpe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus. nemo in cõuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnosten: quod nos quidem iucundissimum arbitramur. neque unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatũ est; ut non minus animo, q̃ uentre conuiuæ delectarentur: nãque eos uocabat, quorum mores à suis non abhorrerẽt. cum tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ consuetudine: tantáq; usus est moderatione, ut neque in HS uicies, quod à patre acceperat, parũ se splendide gesserit, neque in HS centies affluentius uixerit quàm instituerat, paríq; fastigio steterit in utraque fortuna, nullos habuerit hortos, nullam suburbanã, aut maritimam sumptuosam uillam, neque in Italia, præter Ardeatinum, & Nomentanum, rusticum prædium. omnísq; eius pecuniæ redditus constabat in Epiroticis, et urbanis possessionibus. ex quo cognosci potest, eum usum pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri solitum. mendacium neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non sine seueritate erat, neque grauitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eũ amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religiose promittebat, quòd non liberalis, sed leuis arbi-

trabatur, polliceri quod præstare non posset. idem in nitendo quod semel admisisset, tanta erat cura, ut nõ mãdatam, sed suam rem uideretur agere. nusquam suscepti negotij eum pertesum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marij, Q. Hortensij, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorũ negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse Reip. procurationem. humanitatis uero nullum afferre maius testimonium possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto, cum æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extremũ tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multum desideret historiã contextam eorum temporum: sic enim omnia de studijs principum, uitijs ducum, æmulationibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his non appareat; & facile existimari possit, prudentiam quodãmodo esse diuinationem: non enim Cicero ea solũ, quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiã, quæ nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autẽ Attici quid plura commemorem? cum hoc ipsum uere gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquã cum sorore fuisse in simultate, quam propè ætate æqualē habebat: quod est signum, aut nullam unquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret: neque id fecit natura solum (quanquam omnes ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum philosophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendã, non ad ostentationem uteretur. moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus ornauit: nulla enim lex, neque pax, neque bellũ, neque res illustris est populo R. quæ non in eo suo tempore sit notata. &, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorũ uirorũ propagines possimus cognoscere. fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibusq; temporibus cepisset. pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum, Scipionis Cornelii, & Fabii Maximi Fabiorum, & Aemiliorũ. quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorum. attigit quoque poeticen, credimus, ne eius expers esset suauitatis: nanque uersibus, qui honore, rerumq; gestarum amplitudine cæteros R. populi præstiterunt, exposuit, ita, ut sub singulorum imaginibus facta, magistratusq; eorum non amplius quaternis, quinisq; uersibus descripserit: quod uix credendum sit, tantas res tã bre-

uiter potuisse declarari. est etiam unus liber græce confectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse uoluit, reliqua persequemur, & quantũ potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam: nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegãtia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit cõsequi. nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hanc Cæsar uix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, priuigno suo, despondit. quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequẽtiorem. quamuis ante hæc sponsãlia, non solum cum ab Vrbe abesset, nunquam ad suorum quẽquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quam diu esset moraturus: sed & cum esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæstionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerbosiores elliceret epistolas. ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo constituta, uetustate, atque incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæſar eam reficiendã curaret. neque uero à M. Antonio minus abſens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ ſibi haberet, certiorem faceret Atticũ. hoc quale ſit, facilius exiſtimabit is, qui iudicare poterit quantæ ſit ſapientiæ eorum retinere uſum, beneuolentiamq́; inter quos maximarum rerum non ſolum æmulatio, ſed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit intercedere neceſſe inter Cæſarem, atque Antoniũ, cum ſe uterque principem non ſolum urbis Romæ, ſed orbis terrarum eſſe cuperet. tali modo cum ſeptem, & ſeptuaginta annos compleſſet, atque ad extremam ſenectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunáq; creuiſſet (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate conſecutus) tantáq; proſperitate uſus eſſet ualetudinis, ut annis XXX medicina non indiguiſſet: nactus eſt morbũ, qué initio & ipſe, & medici contempſerunt: nam putarunt eſſe tenaſmon, cui remedia celeria, faciliáq; proponebantur. in hoc cum tres menſes ſine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, conſumpſiſſet, ſubito tanta uis morbi in unum inteſtinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fiſtula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatem moleſte ferebat, prius quàm hoc ei accideret: poſtquam uero in dies dolores accreſcere, febresq; acceſſiſſe ſenſit; Agrippam generum ad ſe accerſiri iuſſit, & cũ eo L. Cornelium Balbum, ſextumq́; Peduceum. hos ut ueniſſe uidit, in cubitum nixus, quantam, inquit, curam diligentiamq́; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos teſtes habeam, nihil opus eſt plu-

ribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret: reliquum est, ut egomet mihi consulam. id uos ignorare nolui: nam mihi stat, alere morbum desinere: nanque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. quare à uobis peto, primum ut consilium probetis meum, deinde ne frustra dehortando conemini. hac oratione habita tanta constantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, sed ex domo in domum uideretur migrare; cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans oraret, atque obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi acceleraret, &, quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret; preces eius taciturna sua obstinatione depressit. sic cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit: tamen propositum nihilo secius peregit. itaque die quinto postquam id consilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Sosio Coss. decessit. elatus est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. sepultus est iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi sui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib. pl. designatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. quod cũ mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illũ quoque iudices à me amari: nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non respondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uisus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid à suis, uel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus à se esset alienior. non soleo mi Brute, quod tibi notũ esse arbitror, temere affirmare de altero: est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas. Clodij animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, sed ad scribendum nõ necessaria: uolo enim hoc testimonium tibi uideri potius, quàm epistolam. auctus Antonij beneficio est. eius ipsius beneficij magna pars à te est. itaque eum saluis nobis uellet saluum. in eum autem locum rem adductã intelligit, (est.n. ut scis, minime stultus) ut utrique salui esse non possint: itaque nos mauult. de te uero amicissime & loquitur, & sentit. quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si corã locutus est, peto à te etiã atque etiã, mihi ut potius credas, qui et facilius iudicare possũ,

quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq́; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, *& obsignata iã epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarũ, maximeq́; mirabiles, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherrhonessum. adeo'ne copijs abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cũ tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuũ consilium uehementer laudo, quòd non prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq́; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. Victoria. Itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitũ in Cherrhonessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiũ populi R. facis ex tua dignitate, & è Rep. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te Beneuolentiam exercitus, equitumq́; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo*

odio egisse, ut insectarer Antonios, idq; laudas: credo ita uideri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo: scribis enim, acrius prohibenda bella ciuilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. uehementer à te Brute dissentio: neque clementiæ tuæ concedo: sed salutaris seueritas uincit inanem speciem clementiæ. quòd si clementes esse uoluerimus, nunquam deerũt bella ciuilia. sed de hoc tu uideris. de me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo: Mihi quidem ætas acta fermè est, tua istuc refert maxime. opprimemini, mihi crede, Brute, nisi prouideritis: neque enim populum semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus ducem. hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta: nihil potest esse uerius. XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco uidebãtur: scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. quales tibi sæpe scripsi, Consules tales extiterunt. Cæsaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quàm facile adhuc tenuimus. est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus: persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos. & certe, nisi is Antoniũ ab Vrbe auertisset, perijssent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimã, timore quodam perculsa ciuitas tota ad te se cum coniugibus, & liberis effundebat: eadem recreata ad XII. Cal. Maij, te huc uenire, quàm se ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumq;

uigiliarum fructum cepi maximum, ſi modo eſt aliquis fructus ex ſolida, ueráq; gloria : nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus . ea cum uſque in Capitolium deductus, maximo clamore, atque plauſu in Roſtris collocatus ſum. nihil eſt in me inane: neque enim debet : ſed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum actio, gratulatióq; me cómouet, propterea quòd popularem me eſſe in populi ſalute præclarum eſt. ſed hæc te malo ab alijs audire . Me uelim de tuis rebus, conſilijsq; facias diligentiſſime certiorem : illudq; conſideres, ne tua liberalitas diſſolutior uideatur. ſic ſentit ſenatus, ſic populus Rom. nullos unquam hoſtes digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm eos ciues, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. quos quidem ego omnibus ſententijs ulciſcor, & perſequor omnibus bonis approbantibus . tu quid de hac re ſentias, tui iudicij eſt . ego ſic ſentio, trium fratrum unam, & eandem eſſe cauſam . Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hircius quidem In ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prœlio ante uiciſſet . nam Panſa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit . reliquias hoſtium Brutus perſequitur, & Cæſar. hoſtes autem omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt . itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos ſiue captiuos, ſiue dedititios pertinere . equidem nihil diſſerui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita ſtatueram, à te cognoſcere cauſam eius ſenatum oportere. X. Cal. Maij.

M. BRVTVS M. CICERONI S.

QVANTA sim lætitiâ affectus cognitis rebus Bruti nostri, & Consulum, facilius est tibi existimare, quàm mihi scribere. cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tum quòd Bruti eruptio nó solũ ipsi salutaris fuit, sed etiã maximo ad uictoriã adiumẽto. Quod scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse; quid ego sentiam, mei iudicij esse: statuo nihil, nisi hoc, senatus aut populi Rom. iudicium esse de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierint. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rempubl. homines ciueis appelles: immo iustissime: quod enim non senatus censuit, nec populus R. iussit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolute quidquam remisi, habuiq; in mea potestate, quoad bellum fuit. multo quidem honestius iudico, magisq; quod concedere possit respub. miserorum fortunam non insectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere possint. quã in re Cicero uir optime, ac fortissime, mihiq; merito & meo nomine, et reip. carissime, nimis credere uideris spei tuæ, statimq;, ut quisque aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere; quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri petieris, præsertim de communi salute: facies tamen, quod tibi uisum fuerit: etiam ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum est, ne

frustra oppressum esse Antonium gavisi simus, neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud renascatur illo peius. nihil iam neque opinantibus, aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cum omnium culpa, tũ praecipue tua futura sit, cuius tantam auctoritatem senatus, ac populus R. non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest, quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quae tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuae virtutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectum, cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat: nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut praesidio sit. itaque timeo, de Consulatu, ne Caesar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurum. quòd si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu putat se imperia qualibet concupiscere posse? quare tum & facilitatem, & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere coepero, Caesarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. alienae igitur, inquies, culpae me reum facies? prorsus alienae, si provideri potuit, ne existeret. quòd utinam inspectare possis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Consulem factum audivimus. tum vero incipiam proponere mihi remp. iustam, & iam suis nitentem viribus, si istud

si istuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Maij, ex castris.

CICERO BRVTO S.

A D. V. Cal. Maij, cũ de ijs, qui hostes iudicati sunt, bello persequendis sententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & ut Cassius persequeretur Dolabellá. cui cũ essem assensus, decreui hoc amplius, ut tu, si arbitrarere utile fore, eq; rep. esse, persequerere Dolabellam bello: si minus id cõmodo reip. facere posses, siue nõ existimares è rep. esse, ut in ijsdem locis exercitum contineres. nihil honorificentius potuit facere senatus, quàm ut tuum esset iudicium, quid tibi maxime conducere reip. uideretur. equidem sic sentio, si manum habet, si castra, si ubi consistat uspiam, Dolabella; ad fidem, & ad dignitatem tuá pertinere, eũ persequi. De Cassij nostri copijs nihil sciebamus: neque enim ab ipso ullæ literæ: neque nunciabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quantopere autem intersit opprimi Dolabellam, profecto intelligis, tum ut sceleris pœnas persoluat, tum ne sit, quò se latronum duces ex Mutinensi fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut spero, periculis, in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. sed hæc cogitabis diligentius, statues sapienter: facies nos, quod constitueris, & quid agas, si tibi uidebitur, certiores. Ciceronem nostrum in uestrum collegium cooptari uolo. existimo omnino absentium rationem sacerdotum comitijs posse

haberi: nã etiam factum est antea: Caius enim. Marius, cũ in Cappadocia esset, lege Domitia factus est Augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. est etiam in lege Iulia, quæ lex est de sacerdotijs proxima, his uerbis, QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiam nõ præsentis. hac de re scripsi ad eũ, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. tibi autem statuendũ est de Domitio, & de Catone nostro. sed quamuis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt præsentibus faciliora. quòd si statueris in Asiam tibi eundũ, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi surrogasset: deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent. nunc per auspicia lõgam morã uideo: dum. n. unus erit patritius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias, uelim me facias certiorẽ. III. Non. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare, dũ tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summã beneuolentiã peruenit, sublatum esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur: iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam: & scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo.

audimus, eum uenisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, & frugi, quem ne utilitas quidé uideatur impulsura fuisse ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conseruesq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatumq; esse. græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. noli pati, à necessarijs tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quàm tu, cuius tãtæ pro rep. cõtentiones, solicitudinesq; fuerũt. itaque uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror: uoluntas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est, aut pro officio necessario suscipitur. in Pansæ locum petere constituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio *quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint?* Apuleium *uero tu tua auctoritate sustinere debes. sed* Apuleius *in sua epistola celebrabitur.* Bibulum *noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.*

CICERO BRVTO S.

MVLTOS *tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisque uir, & ciuis sequitur iudicium tuum; tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & studiũ uolunt; nec quisquam est, quin ita existimet, meã apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimũ: sed* C. Nasennium *municipem* Suessanum *tibi ita commendo, ut neminem diligentius.* Cretensi *bello* Metello *imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortem uirum* Brute *tibi cõmendo, frugi hominem, &, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. pergratam mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.*

CICERO BRVTO S.

FVNGERER *officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per literas cõsolarer, nisi scirẽ ijs remedijs, quibus meũ dolorem tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uelim*

facilius, quàm tunc mihi, nũc tibi tute medeare: est enim alienũ tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ, præsertim eũ, qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua cõsuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æstimans, idq; ueritus, me ipse collegi, & ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tũ Brute officio solũ erat & naturæ, tibi nunc populo & scænæ, ut dicitur, seruiendum est: nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gẽtium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores cæteri sumus, eum ipsum animo debilitatũ uideri. quã ob rem accepisti tu quidẽ dolorem, (id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est dolẽdum in tam graui uulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, q̃ dolere: sed, ut modice, cæteris utile est, tibi necesse est. scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, uix satis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura scribã, & fortasse iã certiora ijs literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famã quidẽ quæ declararet, te, cognita senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idq; maturares, magnopere desiderabat Resp. ingrauescit enim

in dies inteſtinũ malũ,nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis laboramus : qui erant omnino ab initio belli, ſed facilius frangebantur.erectior ſenatus erat,non ſententijs ſolũ noſtris, ſed etiam cohortationibus excitatus. erat in ſenatu ſatis uehemens,& acer Panſa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in ſocerũ : cui Conſuli non animus ab initio,non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæſare reprehenderes,nõnulla in Hircio.huius belli fortuna, ut in ſecundis, fluxa; ut in aduerſis,bona.erat uictrix reſpub.cæſis Antonij copijs, ipſo expulſo à Bruto. deinde ita multa peccata,ut quodam modo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti : datumq; Lepido tempus eſt,in quo leuitatẽ eius, ſæpe perſpectam, maioribus in malis experiremur. ſunt exercitus boni, ſed rudes,Bruti,& Planci. ſunt fideliſſima,& maxima auxilia Gallorũ. ſed Cæſarem meis cõſilijs adhuc gubernatum, præclara ipſum indole, admirabiliq; conſtantia,improbiſſimis literis quidam, fallacibusq; interpretibus, ac nũcijs impulerunt in ſpem certiſſimam Conſulatus.quod ſimul atque ſenſi,neque ego illũ abſentem literis monere deſtiti, nec accuſare præſentes eius neceſſarios,qui eius cupiditati ſuffragari uidebãtur: nec in ſenatu ſceleratiſſimorũ conſiliorum fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut ſenatũ meliorẽ,aut magiſtratus:nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis,uel potentiſſimi potius(quando quidem potentia iam in ui poſita eſt, & armis) accidit, ut nemo Tribunus pl.nemo alio magiſtratu, nemo priuatus auctor exiſteret. ſed in hac conſtãtia,atque uirtu-

te, erat tamen ſolicita ciuitas: illudimur enim Brute cum militum delicijs, tum imperatoris inſolentia. tantum quiſque in rep. poſſe poſtulat, quantũ habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, nõ poſteritatis uerecundia. hæc ego multo ante proſpiciens, fugiebam ex Italia, tum, cum me ueſtrorum edictorum fama reuocauit. incitaſti uero tu me Brute Veliæ. quãquam .n. dolebam in eam me Vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore: perrexi tamen, Romamq; perueni; nulloq; præſidio quatefeci Antonium; contráq; eius arma nefanda, præſidia, quæ oblata ſunt, Cæſaris cõſilio, & auctoritate firmaui. qui ſi ſteterit idem, mihiq; pa ruerit, ſatis uidemur habituri præſidij. ſin autem impiorum conſilia plus ualuerint, quàm noſtra; aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum ſuſtinere: ſpes omnis eſt in te. quamobrem aduola obſecro, atque eam remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magiſq; quàm euentis rerum, liberaſti, exitu libera. omnis omniũ concurſus ad te futurus eſt. hortare idem per literas Caſſium. ſpes libertatis nuſquam, niſi in ueſtrorum caſtrorum præſidijs, eſt. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adoleſcentis præſidium equidem adhuc firmum eſſe cõfido, ſed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdum extimeſcam. habes totũ reip. ſtatum, qui quidem tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora: ſin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) reip. uicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat. mihi quidem quantulum reliqui eſt?

BRVTO CICERONI S.

VETERIS *Antistij talis animus est in Remp. ut non dubitè, quin in Cæsare, et Antonio se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habète quodvis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo, is nobis ultro pollicitus est, & dedit* X X *HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq́; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi* Prætorum *comitia habituri essent* Con*sules: nam illi ita sentienti de* Rep. *magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse* Reip. *tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq́; libertatem nostram defendis, & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi* Cicero *proprie, familiariterq́; te rogo, ut* Veterem *ames uelisq́; esse quam amplissimum. qui etsi nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq́; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.*

CICERO BRVTO S.

ETSI daturus erã Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterẽ nostrũ ad te sine literis meis uenire nolui. Maximo in discrimine Resp. Brute uersatur, uictoresq; rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. nã tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniumq; iudicio etiam durior erat, quòd, cũ honoribus amplissimis à senatu esset Lepidus ornatus, tum etiã paucis ante diebus præclaras literas ad senatũ misisset, repente nõ solũ recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. itaque cum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit, subeunda nobis sint. nec uero me fugit, q̃ sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus comparatum est, ut caritas liberorum amiciores parẽtes Reip. redderet. itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille, si armis positis de ui dãnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes

denunciant. itaque maximam spem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. cum ad reip. summam, tũ ad gloriã, & dignitatem tuã uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante scripsi, uenire quamprimum: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam consilio resp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, singulariq; officio libenter ex tuis literis complexus sum, eumq; cũ tui, tum reipub. studiosissimum, amantissimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut spero, uidebo: tecum.n. illum, & te in Italiam celeriter esse uenturum confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui si eripuerit se nobis, quod uelim temere, atque iniuriose de illo suspicati sint homines: oro, atque obsecro te Cicero, necessitudinẽ nostrã, tuamq; in me beneuolentiã obtestans, sororis meæ liberos obliuiscaris esse Lepidi filios, meq; his in patris locum successisse existimes. hoc si à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. aliter alij cum suis uiuunt: nihil ego possum in sororis meæ liberos facere, quo possit expleri uoluntas mea, aut officium. quid uero aut mihi tribuere boni possunt, (si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac sorori, puerisq; illis præstaturus sum, si nihil ualuerit apud te, reliquumq; senatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? scribere multa ad te neque possum præ solicitudine, ac stomacho, neque debeo: nam, si in tanta re, tamq; necessaria uerbis mihi opus est ad te excitandum, & confirmãdum; nulla spes est, facturum te, quod uolo, & quod oportet. quare noli expectare lon

gas preces: intuere me ipsum, qui hoc à te uel à Cicerone coniunctissimo homine priuatim, uel à consulari tali uiro remota necessitudine priuata impetrare debeo. quid sis facturus, uelim mihi quamprimum rescribas. Cal. Quint. ex castris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ: breues, dico? immo nullæ. tribus'ne uersiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. & requiris meas. quis unquam ad te tuorum sine meis uenit? quæ autem epistola nõ pondus habuit? quæ si ad te perlatæ nõ sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. recte id quidẽ: sed hæc quoque debuit esse plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literasq; ad Ciceronem, ut, etiam si in Italiam uenisset, ad te rediret: nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius. quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta. quod ego cum Ciceronis causa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. sed uidelicet, cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni studio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas: quod ipsum, si remp. cui susceptus es, respicis, tibi iam iamq; faciendum est: renatum enim bellum est, idq; non paruo scelere Lepidi. exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum praeclare cum Planco coniunctum habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti animi hominũ, & infecti partibus, & exitus praeliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamen magnã gubernationem tui consilij, tuæq; auctoritatis res desiderabit. subueni igitur per Deos, idq; quàprimũ. tibi persuade, non te Idibus Martijs, quibus seruitutẽ à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriae, quàm, si mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quae gerantur, quæq; sint in Rep. quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime expedire, et deferre ad te potest? caue enim existimes Brute, (quanquam non est necesse ea me ad te, quae tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio praeterire) caue putes, probitate, constãtia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi. tanta autem industria est, tantumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epistolae, Messalam ut laudem, praesertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquã prodigus. tu hoc: alius fortasse, quòd in animaduersione, pœnáq; durior: nisi fortasse utrunque tu. quod si ita est, utriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impendere Reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi posset præsidium, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres. uos fortasse sapientius excess=

sistis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. itaque cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq; armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui: tetrum enim spectaculum, oppressa ab impijs ciuitas, opitulandi potestate præcisa: sed animus idem, qui semper, infixus in patriæ caritate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. itaque in medio Achaico cursu, cum Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij, retulisset, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer: cedebas enim Brute, cedebas; quoniam Stoici uestri negant fugere sapientis. Romam ut ueni, statim me obtuli Antonij sceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauissem, consilia inire cœpi, Brutina plane, (uestri enim hæc sunt propria sanguinis) reipub. liberandæ. longa sunt, quæ restant, prætereunda: sunt enim de me: tantum dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si uerum fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarij: ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum se non dum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouisset, ut iam id scire possemus, atque omne præsidium esset in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? statuam

Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, post maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomen ascriberetur: in eoq; sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cuius uos Põtifices ad arã in Velabro facere soletis. quod ego cũ dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriã uolebã. atque illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, quàm gratos. eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hirtium, & Pansam, Aquilã etiam: quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in repub. rudibus, non probatur, quòd, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiam sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad rempub. iuuandam posse ad-

duci, hac utitur. At in Lepido reprehendimur: cui cum statuam in Rostris statuissemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore studuimus à furore reuocare: uicit amentia leuissimi hominis nostram prudentiam. nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantum in euertẽda boni. satis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca sunt dicenda: intellexi enim ex tuis sæpe literis, te in ijs, quos bello deuicisti, clementiam tuam uelle laudari. existimo equidem, nil à te nisi sapienter: sed sceleris pœnam prætermittere (id enim est, quod uocatur ignoscere) etiam si in cæteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto: nullum enim bellum ciuile fuit in nostra repub. omniũ, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracunque pars uicisset, tamen aliqua forma esset futura reip. hoc bello uictores quam remp. simus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum seueras, neque tam ulciscendi causa, quàm ut & in præsens sceleratos cineis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in posterum documentum statuerem, ne quis talem amẽtiam uellet imitari. quanquam hæc quidem sententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud esse crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. sed id & antiquum est, & omnium ciuitatum: siquidem etiam Themistoclis liberi eguerunt. & si iudicio damnatos eadem pœna sequitur cineis, qui potuimus leniores esse in hosteis? quid autem queri potest quisquam de me, qui, si uicisset, acerbiorem se in me futurum fuisse confiteatur, necesse est? habes rationem mearum sen-

tentiarum

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; censuerim, audisse arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, *te in* Italiam *cum exercitu uenire quamprimum. summa est expectatio tui: qui si* Italiam *attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidem pulcherrime uiceramus, nisi* Lepidus *perdere omnia, & perire ipse cum suis concupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamen reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propera per* Deos: *scis enim, quantum sit in temporibus, quãtum in celeritate.*

Sororis *tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.*

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM *literarum tuarũ, quas misisti* O*ctauio, legi, missam ab* A*ttico mihi. studium tuum, curáq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: nõ solum enim usitatum, sed etiam quotidianum est, aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quãtũ animo maximũ capere possum, eadem illa pars epistolæ scriptæ ad* O*ctauium de nobis affecit: sic enim illi gratias agis de republica, tam suppliciter, ac demisse, (quid scribã? pu-*

det conditionis, ac fortunæ : ſed tamen ſcribendum eſt: cómendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non per niciosior ?) ut prorſus præ te feras non ſublatam domi= nationem, ſed dominū cómutatum eſſe. uerba tua re= cognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regé iſtas eſſe preces. unum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & ex= pectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populusq́; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid, ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. ego mediuſ= fidius non exiſtimo tá omneis Deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum : iu= uat enim magnifice loqui, & certe decet aduerſus igno= ranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoque peté= dum ſit. hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es; aut, ſi me carū habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi eſſe poſſem, cómendandus puero illi fuerim ? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patia= tur, rogandum putas ? an hoc pro beneficio eſt haben= dum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent ? uindici quidem alienæ dominatio= nis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluis ? iſta uero imbecillitas, & deſpe= ratio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in o= mnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impu= lit; & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut inter= fecti locum occupare conaretur; & nūc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſa= lutem talibus uiris, miſericordiaq́; unius uix etiam nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Roma=

nos nos esse meminissemus; non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Caesaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quae gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat haec, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de repub. quaerenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij resp? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suae dominationis praesidium esse? sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Caesaris nomen incitare uidetur in Caesaris interfectores, quanti aestimet, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? caeterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij, Deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim, uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui possumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumem esse? res, non locus, oportet præstet istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi, (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, quàm confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat? me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonium, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quem quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, nó pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendum esse ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium magnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere uidebatur respub. neque hoc tibi in mentem uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri possit eorum meritum, tributurum unquam populum R. si omnia simul congesserit. at uide, quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit, transactum est, neque iam reuocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus R? nos ij sumus, de quorum salute unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam coerceam postulanteis, ut sibi supplicetur: aut longe à seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ: quid enim est melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq́;, & tentabo omnia, neque desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciues meos? te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberum animum, quo & Consul, & nunc consularis rép. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaque resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Cõsul hunc consularem merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget: (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quàm te, remp. amare, libertatisq́; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atque efflagitatione omnium. quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eam ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atque honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS *mihi, mirari* Ciceronem, *quòd nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio.* Omnia *fecisse* Ciceronem *optimo animo, scio: quid.n. mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in remp? sed quædam mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimũ* Antonium *suscipere pro rep. non dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licétiam potius esse irritatam, quàm repressam à* Cicerone; *tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis non abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicarium, quàm obijciat* Cascæ, *quod obijcit; & imitatur in* Casca *Bestiam. an, quia non omnibus horis iactamus* Idus *Martias, similiter atque ille* Nonas *Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione* Cicero *pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, &* Clodius *reprehendere illius* Consulatum *soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum* Antonij *togatus* Cicero *noster. quid hoc mihi prodest, si merces* Antonij *oppressi poscitur in* Antonij *locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum* Antonium *timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphum, & stipendium decernitur, & omni-*

bus decretis ornatur. pudeat conſpicere fortunam, cuius nomen ſuſceperit. conſularis hoc, an Ciceronis eſt? quoniam tacere non licuit, leges, quæ tibi neceſſe eſt moleſta eſſe: etenim ipſe ſentio, quanto cum dolore hæc ad te perſcripſerim: nec ignoro, quid ſentias in repub. & quàm deſperatam quoque ſanari puto poſſe. nec mehercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi ſegnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio noſtro perſpexi. ſed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluidenum, & eum intereſt? quid autem amplius ille decerneret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. quiſquam ergo ita timeat profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimeſcendam eſſe? an hoc ipſum a re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam, ultroq; deferenda putat? ò magnam ſtultitiam timoris, id ipſum, quod uerearis, ita cauere, ut, cum uitare fortaſſe potueris, ultro accerſas, & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi uidentur Ciceroni ultima eſſe in malis: &, dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, ſeruitutem, honorificam modo, non aſpernatur; ſi quidquam in extrema, ac miſerrima contumelia poteſt honorificum eſſe. licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus eſſe contraria: quid enim tam alienum ab humanis ſenſibus eſt, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero ſit? atqui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut ſit illi Octauius pro-

pitius. ego uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronem instructissimum esse; quid enim illi prosunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate scripsit copiosissime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. desinat igitur gloriando etiam insectari dolores nostros: quid enim nostra, uictum esse Antonium, si uictus est, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametsi tuæ literæ dubia etiam nunc significant. uiuat hercule Cicero, qui potest, supplex, & obnoxius, si neque ætatis, neque honorũ, neque rerum gestarum pudet. ego certe, qui cum ipsa re bellum geram, hoc est cum regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ supra leges se esse uelit, nulla erit tam bona conditio seruiendi, qua non deterrear, quamuis sit uir bonus, ut scribis, Antonius: quod ego nunquam existimaui. sed dominum ne parentem quidem maiores nostri uoluerunt esse. Te nisi tantum amarem, quantum Ciceroni persuasum est diligi ab Octauio, hæc ad te non scripsissem. dolet mihi, quòd tu non stomacharis, amantissimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. sed persuade tibi, de uoluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter: neque enim impetrari potest, quin, quale quidq; uideatur ei, talem quisque de illo opinioné habeat. uellem mihi scripsisses, quæ conditiones essent Atticæ nostræ: potuissem tibi aliquid de meo sensu perscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse non miror. Denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam sorores me rogant: & hominem noro, & quid sibi uoluerit.

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM *sæpe te literis hortatus essem, ut quàprimum reip. subuenires, in Italiamq; exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sum à prudentissima, & diligentissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se ad* VIII. Cal. Sext. *quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autè uenissem,* Casca *aderat, &* Labeo, & Scaptius. *at illa retulit, quæsiuitq; quidnam mihi uideretur, accerseremus ne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præsidium labenti, & inclinatæ reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hostem persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reipub. indixerit? quid dicam, in tanto senatus populiq; consensu, cùm tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: reip. quod spoponderis, quemadmadum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam & hunc, ut spe=*

ro,tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas,multiq; ad deprauandum parati,qui splendore falsi honoris obiecto,aciem boni ingenij perstringi posse confidũt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omnes adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest remp.me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autem, nisi me forte fallit, in republ. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi;quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarum legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio,cum diuinare de belli diuturnitate non possem,ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam,in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam,eáq; faciam,quæ te uelle,quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam, quin hác epistolá multi nuncij, fama denique esset ipsa sua celeritate superatura, tuq; ante ab alijs auditurus esses, annũ tertium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimaui à me quoque tibi huius molestiæ nuncium perferri oportere. nam superioribus literis, non unis sed pluribus, cum iam ab alijs desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solum ut quamdiutissime te iucũda opinione oblectaré, sed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. nunc, quoniam ita accidit, ut neque Prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus; est omnino difficile non grauiter id ferre; sed tamen nostros animos, maximis in rebus gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia nõ oportet. & quoniam ferre ea molestissime homines debent, quæ ipsorum culpa cõtracta sunt: est quiddam in hac re mihi molestius ferendũ, quàm tibi: factum est enim mea culpa, cõtra quàm tu mecum & proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno non succederetur. quod ego, dum sociorum saluti consulo, dum impudentiæ nonnullorũ negociatorum resisto, dum nostram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapienter. præsertim cũ id com-

miserim, ut ille alter annus etiam tertiũ posset adducere. quod quoniam peccatum meum esse confiteor, est sapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & perficere, ut hoc minus sapienter à me prouisum, diligentia tua corrigatur. ac si te ipse uehementius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, sed ut tecum iam ipse certes; si omnem tuam mentem, curam, cogitationem, et excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiam posteris nostris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui, tanquam fluctu, sic magnitudine negotij sinas, contráq; erigas, ac resistas, siue etiam ultro occurras negotijs: neque enim eiusmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit, & diligentia. quòd si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatem in nos prorogatam. nunc uero ea pars tibi reip. commissa est, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi posita esse uideatur. nullas, ut opinor, insidias hostium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendij, aut rei frumentariæ, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quæ persæpe sapientissimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. tibi data est summa pax, summa tranquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare possit: constat enim ea prouincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere humanissimum; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, quòd publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt, aut, quòd ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri Consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequuntur. quasi uero ego id putem, non te aliquantum negotij sustinere. intelligo permagnum esse negotium, & maximi consilij. sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ, putare: quid est enim negotij, continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? id autem sit magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & uere esse debuit, cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse; ea autem adhibita doctrina est, quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. tu cùm pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupiditati resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non possis. nam Græci quidem sic te ita uiuentẽ intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem esse in prouinciam delapsum putent. atque hæc nunc, non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo: præclarum est.n. summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic, ut nullum te signum, nulla pictura, nullum uas, nulla ue=

stis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista prouincia, ab summa integritate, continentiaq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quam istam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiæ, *in oculis clarissimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam; non itineribus tuis perterreri homines, non sumptu exhauriri, non aduentu commoueri; esse, quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs custodem, non tyrannum, domus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur? his autem in rebus iam te usus ipse profecto erudiuit, nequaquam satis esse, ipsum hasce habere uirtutes, sed esse circunspiciendum diligenter, ut in hac custodia prouinciæ non te unum, sed omneis ministros imperij tui socijs, & ciuibus, & reipub. præstare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat* Tubero*: quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit imitari.* Alienus *autem, noster cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi: nam quid ego de* Gratidio *dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, & præ*

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstū abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa resp. duntaxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte facienteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurretur. sit annulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eum maiores nostri esse uoluerūt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac muneris non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ

non suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioraq́; præferant fasces illi, ac secures dignitatis insignia, quàm potestatis. toti denique sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. denique hæc opinio sit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, sed ijs etiam, qui dederint, te inimicum, si id cognoueris, futurum. neque uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulant se apud te multum posse, abs te solere impetrari. nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum uelim. nam si quis est eorum, qui tibi biennij spatio nunquam in suspicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo: nihil est, quod non & ijs, & si quis est alius eiusmodi, & committi, & credi rectissime putem. sed si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. in prouincia uero ipsa si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est: multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdam obtenditur uniuscuiusque natura: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. quam ob rem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse non possumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa

PP

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi ijdem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem, (fieri enim potuit) quàm temporis; hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, et omnia pecuniæ cauſa faciunt, &, quicum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere Græcia digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt, (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident nõ noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens; quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres; ne'ue intereſſe quidquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quis attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligá prudentia non esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatem, qua tu in ijs rebus usus es, ex quibus non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi-

lis: sed tamen parui refert, abs te ipso ius dici æqualiter, & diligenter, nisi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. ac mihi quidem uidetur non sanè magna uarietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iuris dictione maxime sustineri. in qua scientiæ, præsertim prouincialis, ratio ipsa expedita est: constantia est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, uerum etiam suspicioni. adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundissimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accensus: quoties quisque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortasse nimis lenis uideretur, nisi hæc lenitas illam seueritatem tueretur. cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abstulerant, reddere. qui in magistratibus iniuriose decreuerant, eodem ipsis priuatis erat iure parendum. hæc illius seueritas acerba uideretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd si hæc lenitas grata Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta uis, tanta senatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Asia potest esse? in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium est, nulla conquestio, nullus senatus, nulla concio. quare permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium studijs eruditi, sic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eaq; si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidentur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: compluresis dirutas, ac penè desertas, in quibus unam Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnassum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atque

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM sæpe te literis hortatus essem, ut quàprimum reip. subuenires, in Italiamq; exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sum à prudentissima, & diligentissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se ad VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autē uenissem, Casca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæsiuitq;, quidnam mihi uideretur, accerseremus ne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præsidium labenti, & inclinatæ reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hostem persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reipub. indixerit? quid dicam, in tanto senatus populiq; consensu, cùm tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: reip. quod spopenderis, quemadmadum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam & hunc, ut spe-

ro,tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas,multiq; ad deprauandum parati,qui splendore falsi honoris obiecto,aciem boni ingenij perstringi posse confidũt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest remp.me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autem, nisi me forte fallit, in republ. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi;quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarum legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio,cum diuinare de belli diuturnitate non possem,ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam,in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam,eaq; faciam,quæ te uelle,quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam, quin hãc epistolã multi nuncij, fama denique esset ipsa sua celeritate superatura, tuq́; ante ab alijs auditurus esses, annũ tertium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimaui à me quoque tibi huius molestiæ nuncium perferri oportere. nam superioribus literis, non unis sed pluribus, cum iam ab alijs desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solum ut quamdiutissime te iucũda opinione oblectarẽ, sed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. nunc, quoniam ita accidit, ut neque Prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus; est omnino difficile non grauiter id ferre; sed tamen nostros animos, maximis in rebus gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia nõ oportet. & quoniam ferre ea molestissime homines debent, quæ ipsorum culpa cõtracta sunt: est quiddam in hac re mihi molestius ferendũ, quàm tibi: factum est enim mea culpa, cõtra quàm tu mecum & proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno non succederetur. quod ego, dum sociorum saluti consulo, dum impudentiæ nonnullorũ negociatorum resisto, dum nostram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapienter, præsertim cũ id com-

miserim, ut ille alter annus etiam tertiũ posset adducere. quod quoniam peccatum meum esse confiteor, est sapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & perficere, ut hoc minus sapienter à me prouisum, diligentia tua corrigatur. ac si te ipse uehementius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, sed ut tecum iam ipse certes; si omnem tuam mentem, curam, cogitationem, et excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiam posteris nostris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui, tanquam fluctu, sic magnitudine negotij sinas, contráq; erigas, ac resistas, siue etiam ultro occurras negotijs: neque enim eiusmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit, & diligentia. quòd si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatem in nos prorogatam. nunc uero ea pars tibi reip. commissa est, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet; & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi posita esse uideatur. nullas, ut opinor, insidias hostium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendij, aut rei frumentariæ, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quæ persæpe sapientissimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. tibi data est summa pax, summa tranquillitas;

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare possit: constat enim ea prouincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere humanissimum; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, quòd publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt, aut, quòd ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri Consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequuntur. quasi uero ego id putem, non te aliquantum negotij sustinere. intelligo permagnum esse negotium, & maximi consilij. sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ, putare: quid est enim negotij, continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? id autem sit magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & uere esse debuit, cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse; ea autem adhibita doctrina est, quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. tu cùm pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupiditati resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non possis. nam Græci quidem sic te ita uiuentē intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem esso in prouinciam delapsum putent. atque hæc nunc, non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo: præclarum est.n. summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic, ut nullum te signum, nulla pictura, nullum uas, nulla ue=

stis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista prouincia, ab summa integritate, continentiaq́; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiæ, in oculis clarissimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam; non itineribus tuis perterreri homines, non sumptu exhauriri, non aduentu commoueri; esse, quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs custodem, non tyrannum, domus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur? his autem in rebus iam te usus ipse profecto erudiuit, nequaquam satis esse, ipsum hasce habere uirtutes, sed esse circunspiciendum diligenter, ut in hac custodia prouinciæ non te unum, sed omneis ministros imperij tui socijs, & ciuibus, & reipub. præstare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero: quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit imitari. Alienus autem, noster cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi: nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, & præ-

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstũ abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa resp. dunxtaxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte facienteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurretur. sit annulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eum maiores nostri esse uoluerũt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac muneris non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioráq; præferant fasces illi, ac secures dignitatis insignia, quàm potestatis. toti denique sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas: denique hæc opinio sit, non modo ijs, qui aliquid accéperint, sed ijs etiam, qui dederint, te inimicum, si id cognoueris, futurum: neque uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulant se apud te multum posse, abs te solere impetrari. nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum uelim. nam si quis est eorum, qui tibi biennij spatio nunquam in suspicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo: nihil est, quod non & ijs, & si quis est alius eiusmodi, & committi, & credi rectissime putem. sed si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. in prouincia uero ipsa si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est: multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdam obtenditur uniuscuiusque natura: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. quam ob rem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse non possumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi iidem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem, (fieri enim potuit) quàm temporis; hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, et omnia pecuniæ cauſa faciunt, &, quicum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere Græcia digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt, (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident nõ noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens; quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & faciliime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres; ne'ue intereſſe quidquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quis attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligã prudentia non esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatem, qua tu in ijs rebus usus es, ex quibus non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi-

lis: sed tamen parui refert, abs te ipso ius dici æqualiter, & diligenter, nisi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. ac mihi quidem uidetur non sanè magna uarietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iuris dictione maxime sustineri. in qua scientiæ, præsertim prouincialis, ratio ipsa expedita est: constantia est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, uerum etiam suspicioni. adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundissimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accensus: quoties quisque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortasse nimis lenis uideretur, nisi hæc lenitas illam seueritatem tueretur. cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abstulerant, reddere. qui in magistratibus iniuriose decreuerant, eodem ipsis priuatis erat iure parendum. hæc illius seueritas acerba uideretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd si hæc lenitas grata Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta uis, tanta senatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Asia potest esse? in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium est, nulla conquestio, nullus senatus, nulla concio. quare permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium studijs eruditi, sic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eaq; si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidentur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: compluresis dirutas, ac penè desertas, in quibus unam Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnassum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atque

agrorum, sed multo etiam plura, & maiora oppidorum & furta, & latrocinia esse depulsa: remotam à fama, & à fortunis, & ab otio locupletum illam acerbissimã ministram Prætorum auaritiæ calumniam: sumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fines incolant, tolerari æquabiliter: facillimos esse aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac solitudinem non modo illo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidem tua, & cubiculo esse exclusam: tuo toto denique in imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, mansuetudinis, humanitatis. quantum uero illud est beneficium tuum, quòd iniquo, & graui uectigali ædilitiorũ, magnis nostris simultatibus, Asiam liberasti? enimuero, si unus homo nobilis queritur palàm, te, quòd edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC sibi eripuisse: quanta tandem pecunia penderetur, si omnium nomine, quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam institutum, erogaretur? quanquam has querelas hominum nostrorum illo consilio oppressimus, quod in Asia nescio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur: quòd cum ad templum, monimentumq; nostrum ciuitates pecunias decreuissent; cumq; id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs summa sua uoluntate fecissent; nominatimq; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq; capere liceret; cumq; id, quod dabatur, non esset interiturum, sed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur; tamen id, in quo erat dignitas, erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. qua propter incumbe toto animo, & studio omni in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, potestatiq; senatus, populusq; R. commisit, & credidit, diligas; & omni ratione tueare, ut esse quambeatissimos uelis: quòd si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilitati, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsimus, non modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimum tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspicio, nos ea, quæ consecuti sumus, ijs studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimentis, disciplinisq; traditæ. quare, præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas resp. putauit, si aut docti, & sapientes homines eas regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctionem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uniuersæ reipub. nostræ, nunc quidem profecto isti pro-

quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. hæc est una, si uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam esse abstinentem, continere omneis cupiditates, suos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendisq; præbere, præclarum magis est, quàm difficile: non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi atque uoluntate. illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat socijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de non nullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid socijs accidit in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. ac primum Græcis id, quod acerbissimum est, quòd sint uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd sine imperio populi Rom. suis institutis per se ipsi ita fuerunt: nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi uectigal sine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla descripserat. non esse autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, quòd Caunij nuper omnes ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodijs attributæ, confugerunt ad senatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodijs penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui semper uectigales fuerunt; neque ij aspernari, qui per se pendere uecti=

gal non potuerunt; neque ij recusare, qui postulaue- runt. simul & illud Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem abfuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. id autem imperium cum retineri sine uectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. quòd si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt, poterũt ijs consilio, & prudentia tua reliqua uideri mitiora. possunt in pactionibus faciendis non legem spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregie, & facis, ut commemores quanta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, ut remoto imperio, ac ui potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate coniungas. sed & ab ijs, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate sua nos eam necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. sed quid ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes tua sponte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi idcirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci. difficile est autem, ea, quæ commodis, utilitate, & propè natura diuersa sunt, uoluntate coniungere. at ea quidem, quæ supra scripta sunt, non, ut te instituere, scripsi, (neque enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uir-

tutis delectauit. quanquã in his literis longior fui, quàm aut uellem, aut me putaui fore. unum est, quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar, quantum in me erit, cum exceptione laudari: omnes enim, qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianáq; uita leuis esse animi, atque infirmi uidetur: tum uero nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quem scribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse iucundius: sed, cum te alicuius improbitas, peruersitasq; commouerit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. neque ego hoc nunc contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, si quid est penitus insitum moribus, id subito euellere: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante compares, quotidieq; meditere resistendum esse iracundiæ; cumq; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam: quæ quidem mihi uirtus non interdum minor uidetur, quàm omnino non irasci: nam illud non solum est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem; & si non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. atque in hoc genere multo te esse iam commodiorem, mitioremq; nunciant. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt imperio, & dignitati. nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est. sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur; secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, & ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremq; fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquã possit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undique colligenda. quòd si in mediocri statu sermonis ac prædicationis nostræ res essent, ni-

hil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur. nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summam uituperationem posse uitare. ea nostra ratio est, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autem improbi, quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usque Romam significationes, uocesq; referantur: contende quæso, atque elabora, non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiam ut illa omnia tuis artibus superasse uideare. & quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit, & si mea pars nemini cedit; fac, ut tua cæteros uincat. simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tam expetẽda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est: nunc uero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. quòd si, ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter cæteros adiuuisti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. non est tibi his solis uten-

dum existimationibus, ac iudicijs, qui nunc sunt, hominum, sed ijs etiam, qui futuri sunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia liberatum. denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere : quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, non solum tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. atque hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse uideatur. (facies enim perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatemq; laudent) sed me quædam tenet, propter singulorum amorem, infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud existimo, cum iam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod tu non optime perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui uideor, ideo & tua lõgissima quaque epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. illud te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectissimus, atque ornatissimus fuisse uideatur. id facillime facies, si me,

*cui semper uni magis, quàm uniuersis, placere uolui-
sti, tecum semper esse putabis, & omnibus ijs rebus,
quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, ut te
orem, ut ualetudini tuæ, si me, & omneis tuos ualere
uis, diligentissime seruias.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS *ad me uenit ad* VIII. *Cal. Nou.
eius aduentus, quòd ita scripsisti, direptum iri te à tuis,
dum is abesset, molestus mihi fuit. quòd autem expecta-
tionem tui, concursumq; eum, qui erat futurus, si unà
tecum decederet, neque antea uisus esset, sustulit, id mi-
hi non incómode uisum est accidisse: exhaustus. n. est ser
mo hominũ, & multæ emissæ iam eiusmodi uoces, ἀλλὰ
αἰεί τινα φῶτα μέγαν: quæ te absente confecta esse lætor.
quod autem idcirco à te missus est, mihi ut se purgaret;
id necesse minime fuit: primum enim nunquam ille mi-
hi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripsi, scri
psi meo iudicio: sed cum ratio, salusq; omnium nostrũ,
qui ad remp. accedimus, non ueritate solum, sed etiam
fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, nõ mea
iudicia, perscripsi. qui quidé quàm frequétes essent, &
quàm graues, aduentu suo Statius ipse cognouit: etenim
interuenit nónullorum querelis, quæ apud me de illo ip-
so habebantur; & sentire potuit sermones iniquorum in
suum potissimum nomé erumpere. quod autem me ma-
xime mouere solebat, cum audiebam illum plus apud
te posse, quàm grauitas illius ætatis, & imperij prudentia
postularet; quàm multos enim mecum egisse putas, ut se
Statio commendarem? quàm multa autem ipsum ἀφε-*

λῶς mecum in sermone ita protulisse?) id mihi non placuit, monui, suasi, deterrui. quibus in rebus etiam si fidelitas summa est, quod prorsus credo, quoniam tu ita iudicas: tamen species ipsa tam gratiosi liberti, aut serui dignitatem habere nullam potest. atque hoc sic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec astute reticere debeo) materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dedisse: & antea tantum intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos; hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non defuisse. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarum altera est de Blaudenio Zeuxide: quem scribis certissimū matricidam tibi à me intime commendari. qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego, cum Græcorum querelas nimium ualere sentirem propter hominum ingenia ad fallendum parata; quoscunque de te queri audiui, quacunque potui ratione placaui. primum Dionysipolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui; quorum principem Hermippū non solum sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamensem Ephæstum, ego leuissimum hominem Megaristum Antādrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphotem etiam Colophonium: quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæsum est enim leuitatis, assentationis, animorum non officijs, sed temporibus seruientium. sed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caselij sermone secum habito, quæ tu scribis, ea ipsa,

loqueretur

loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familiaritatem recepi: tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, nescio, quòd scribis, cupiisse te, quoniam Smyrnæ duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, et idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse: quem adductum in iudicium, fortasse dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs, ut tu scribis, ad iudicium necesse non fuit; cum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. at enim Græcis solis indulgeo. quid L. Cæcilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique præter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuisti asperior, non reprehendo: certo enim scio, te fecisse cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circungestat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut et patrem, & filium uiuos comburat, si possit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hæ literæ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habent. ac si omnium mearum literarum præcepta re-

petes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, &, si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quàm tua siue natura paulo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent: nihil sanè esset, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam; qua sit existimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam si te interioribus uicinis tuis, Cilicensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor est, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorum Regum summo in imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro: nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæso quàm iucundissimam memoriam tui. successorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut sæpe ad te scripsi, nimium te inexorabilem præbuisti. tolle omneis, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, &, si iniquæ sint, fieri te certiorem: ante quàm uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse uolumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim: ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum essem admo=

nitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & insitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. atque hæc tam esse, quàm audio, non puto: & si sunt, occupationibus tuis minus animaduersa; nunc perspice, & purga. legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam. legi non nullas iracundas. sed tempore ipso de epistolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Prætor designatus ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniquissimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam soluissent: itemq; misisse ad Apollonidenses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum solutum esset. hæc mihi uerisimilia non uidentur: sunt enim à prudentia tua remotissima. ne diminuat hæres? quid, si inficiatur? quid, si omnino non debetur? quid? Prætor solet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: sed uia iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq;, ut ad te quamdiligentissime scriberem: quod facio, & te prorsus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apollonidensibus ne quid præscribas, quod contra Flauium sit; amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij facias omnia. nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod sit ad Flauij rem, & ad causam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatisq; retinens, se apud te neque amicitia, neque iure ualuisse. &, ut opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certe. quare, si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore studio rogare non possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule ualde molestum fuit. Literas ad te parum fraterne conscripseram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione statim quod audieram, iracundius scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ non fraterne scriptæ fraterne debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, Scæuola, te ab ijs diligi, ut scribis, uehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadem epistola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora ista erũt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt non nullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potius. ego te nũquam ulla in re dignum minima reprehensione putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos

multos haberemus : quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ; in qua & maneo, & manebo, &, idem ut tu facias, non desistam rogare. Attalus Iphimenus *mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad* Q. Publiceni *statuam decretum est, erogaretur : quod ego te rogo; & admoneo, ne talis uiri, tamq; nostri necessarij honorem minui per te, aut impediri uelis.* Præterea Aesopi *tragœdi, nostri familiaris,* Licinius *seruus tibi notus aufugit : is* Athenis *apud* Patronem Epicureum *pro libero fuit : inde in* Asiam *uenit : postea* Plato *quidam* Sardianus Epicureus, *qui* Athenis *solet esse multum, & qui tum* Athenis *fuerat, cum* Licinius *eò uenisset; cum eum fugitiuum postea esse ex* Aesopi *literis cognosset, hominem comprehendit, & in custodiam* Ephesi *tradidit, sed in publicam, uel in pistrinum, non satis ex literis eius intelligere potuimus. tu quoquo modo, quoniam* Ephesi *est, hominem inuestiges uelim, summaq; diligentia uel tecum deducas : noli spectare, quanti homo sit : parui enim pretij est, qui iam nihili sit : sed tanto dolore* Aesopus *est affectus propter serui scelus, & audaciã, ut nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit.* Nunc *ea cognosce, quæ maxime exoptas.* Remp. *funditus amisimus, adeo, ut* Cato *adolescens, nullius consilij, sed tamen ciuis* Romanus, & Cato, *uix uiuus effugeret, quòd, cum* Gabinium *de ambitu uellet postulare, neque* Prætores *diebus aliquot adiri possent, uel potestatem sui facerent, in concionem ascendit, &* Pompeium *priuatus* Dictatorem *appellauit. propius nihil est factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui sit sta=*

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur: & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamen res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus: sin autem ui agere conabitur, spero fore studijs non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, & suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam: de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, *mi frater, mi frater, tu'ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiã, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=*

ſere perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, libe ros, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præ ter unum me: ſed certe à te mihi omnia ſemper hone ſta, & iucunda ceciderunt: à me tibi luctus meæ cala mitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem relique ras; non eum, quem noras; non eum, quem flens flentē, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium qui dem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpi rantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſ ſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor om nes Deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatū, quòd omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant. quare peccaui, ſcelerateq; feci: nam, ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq; in te facile defenderet: nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres, mea uox in domeſticis pericu lis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis uenerunt, quo niam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolo rum. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare ali quando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum enim te deſidero, fratrem ſolum deſidero. ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio filiū, conſilio parentem. quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid, quòd eodem tempo-

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meá, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarunt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde congressus nostri lamentationem pertimui; digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amantissimis, & coniũctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, quàm fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, non possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiã misericordiã nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis. de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare de monstrant: sed ego, quid sperem, non dispicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortassis reprehensionem sui sceleris pertimescant. sed, ista qualia sint, tu uelim perspicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, si quid periculi subeundum uidebis, uiuam: diutius in hac uita esse non possum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. scio fuisse & honestius moriendi tempus, & utilius: sed non hoc solum; multa alia prætermisi: quæ si queri uelim præterita, nihil agam, nisi ut augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam: illud quidem nec faciendum est, nec fieri potest, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tam misera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipso pecuniæ beatissimus; dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt amplissimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius possim. quare quid ad me scripsisti de permutatione? quasi uero nunc me non tuæ facultates sustineant. qua in re ipse uideo miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cum de uisceribus tuis, & filij tui satisfacturus sis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniã tuo nomine frustra dissiparim. sed tamen & M. Antonio quantum tu scripseras, Cepioni tantundem solutum est. mihi ad id, quod cogito, hoc

quod habeo, satis est: siue enim restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. tu, si forte quid erit molestiæ, te ad Crassum, & ad Calidium conferas censeo: quantum Hortensio credendum sit, nescio: me summa simulatione amoris, summaq; assiduitate quotidiana sceleratissime, insidiosissimeq; tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego consilijs, promissis, præceptis destitutus in hanc calamitatem incidi. sed hæc occultabis, ne quid obsint: illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi esse ipsum Hortensium, ne ille uersus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatem petebas, de lege Aurelia falso testimonio, confirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te uehementius. Messalam tui studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulatorem puto. sed hæc utinam non experiare: quod precarer Deos, nisi meas preces audire desijssent: ueruntamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus non modo tamen nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, quòd optime factis pœna est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; nostrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. sed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non sinunt scribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus rescribas. sis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Thessalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, et sceleri meo potius, quàm imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullum est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, proximus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidem amicorum, cautum meum consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, et misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cum longius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Deriocius autem Trib. pl. est ille quidem in me officiosissimus, Sestius, & , spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti non proponebantur; sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Consulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire pro-

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero; quibus ante decori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquam sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid; aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint: ne cessaris: non enim gladijs tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, *quam legisti, mane dederam. sed fecit humaniter* Licinius, *quòd ad me, misso senatu, uesperi uenit, ut, si quid esset actum, ad te, si mihi uideretur, perscriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus esse posse mense* Decembri *sub dies festos. consulares nos fuimus, et duo* Consules *designati,* P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætores. *sanè frequêtes fuimus, omnino ad ducentos. commorat expectationem* Lupus. *egit causam agri* Campani *sanè accurate: auditus est magno silentio: materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit. fuerunt non nulli aculei in* C. Cæsarem, *contumeliæ in* Gellium, *expostulationes cum absente* Pompeio. *causa sero perorata, sententias se rogaturum negauit, ne quod onus simultatis nobis imponeret: ex superiorum temporum conuitijs, & ex præsenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit.* Milo *cœpit dimittere. tum* Marcellinus, *noli, inquit, ex taciturnitate nostra* Lupe, *quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros, idcirco taceo, quòd non existimo, cum* Pompeius *absit, causam agri* Campani *agi conuenire. tum ille se senatum negauit tene=*

re. Racilius surrexit, & de iudiciis referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ut ipse iudices per Prætorem urbanum sortiretur: iudicum sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuisset, eum contra Remp. esse facturum. approbata ualde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus assensit Lentulo. postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij: eum tanquam reum accusaui multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus. orationem meam collaudauit satis multis uerbis, non mehercule indiserte, Seuerus Antistius, isq; iudiciorum causam suscepit, antiquissimamq; se habiturum dixit. ibatur in eam sententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sestilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in mensem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plautius noster totus est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterq; nauiges de mense Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON *occupatione,qua eram ſanè impeditus, ſed paruula lippitudine adductus ſum, ut dictarem hãc epiſtolam,& non,ut ſoleo,ad te ipſe ſcriberem. & primum me tibi excuſo in eo ipſo,in quo te accuſo : me enim adhuc nemo rogauit,num quid in* Sardiniam *uellem:te puto ſæpe habere,etſi nõ ſemper,qui,num quid* Romam *uelis,quærant.* Quod *ad me de* Lentuli,& Sexti *nomine ſcripſiſti ; locutus ſum cum* Cincio *. quo modo res ſe habet,non eſt facillima . ſed habet profecto quoddam* Sardinia *appoſitum ad recordationem præteritæ memoriæ : nam,ut ille* Gracchus Augur, *poſteaquam in iſtam prouinciam uenit,recordatus eſt,quid ſibi in cãpo* Martio *comitia* Conſulũ *habenti cõtra auſpicia accidiſſet; ſic tu mihi uideris in* Sardinia *de forma* Minutiana, & *de nominibus* Pomponianis *in otio recogitaſſe . ſed ego adhuc emi nihil.* Culeonis *auctio facta eſt .* Tuſculano *emptor nemo fuit : ſi conditio ualde bona fuerit, fortaſſe non omittam.* De *ædificatione tua,*Cyrum *urgere non ceſſo:ſpero eum in officio fore: ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ* Aedilitatis *expectationem : nam comitia ſine mora futura uidentur: edicta ſunt ad* X I. Cal.Febr.*te tamen ſolicitum eſſe nolo:omne genus à nobis cautionis adhibebitur .* De *rege* Alexandrino *, factum eſt* S.C.*cũ multitudine reduci,periculoſum* Reip. *uideri . reliqua cum eſſet in ſenatu contentio,* Lentulus *ne,an* Pompeius *reduceret, obtinere cauſam* Lẽtulus *uidebatur . in ea re nos et officio erga* Lentulum *mirifice,et uoluntati* Pompeij *præclare ſatisfecimus . ſed per*

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Létulo remota uidetur esse; cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate conscédas, ad meq; uenias: innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI *ad te antea superiora. nũc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit: dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.*

retur. qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit, non deterritus, dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à noſtris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora VI. uix Pompeius peroraſſet, uſque ad horam VIII. cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium, & Clodiam dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret? reſpondebant operæ, Pompeius: quis Alexandriam ire cuperet? reſpondebant, Pompeius: quem ire uellent? reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè IX, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. ſenatus uocatus in curiam. Pompeius domum. neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad VII. Id. ſenatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. ad VI. Id. ad Apollinis S.C. factum eſt, ea, quæ facta eſſent ad VIII. Idus, contra Remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reum accuſauit: de me mul

ta, me inuito, cum mea summa laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus est magno silentio maleuolorum. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq; descripsit, dixitq; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiscumq; communicat, insidias uitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari, utrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq; suis obtrectatoribus confirmari; uehementer esse prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, iuuentute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo sumus superiores ipsius copijs. sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eũ statim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimiq; & ipsi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S.C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq; discederent, lexq; de ijs ferretur, ut qui non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: incidiq; in eum locum in dicendo, cum Sestius multis in tēplo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ seruatus esset. hic προῳκονομησάμην *quiddam* εὐκαίρως *de ijs, quæ in Sestium apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo scribo, quòd me de retinenda Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cœnaturus. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, suauitate etiam, tibi, mihiq; sunt restituta. Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero, paucis mensibus post Calēdas Quint. in tuā cōmigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mart.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS *noster absolutus est III. Id. Mart. et, quod uehementer interfuit Reip. nullam uideri in eiusmodi causa dissensionem esse, omnibus sententijs absolutus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerā, ne cui iniquo relinqueremus uituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius peruersitatem quibusdam in rebus quāhumanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio cōse*

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfecimus, & , id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sestij subsellijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quaeris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nūc magis animaduerto, quòd Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum aedificatur strenue. redemptori tuo dimidium pecuniae curaui. spero nos ante hiemem contubernaleis fore. De nostra Tullia tui mehercule amantissima spero cum Crassipede nos confecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. * caeterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII. Id. Apr. sponsalia Crassipedi praebui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi plane integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, et perhumanum de discordijs mulierum nostrarum. quid quaeris? nihil festiuius. Pomponia autem etiam de te questa est. sed haec coràm agemus. A puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crassipedem. cœnatus,in hortos ad Pompeium lectica latus sum. Luceium conuenire non potueram,quòd abfuerat. uidere autem uolebam,quòd eram postride Roma exiturus,& quòd ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni,& ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. statim,dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. tu mi frater, simul ac ille uenerit, primam nauigationem,dummodo idonea tempestas sit,ne omiseris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, scripseramq; in itinere,ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabam: inde,cùm in Arpinati quinque dies fuissem, ire in Pompeianum,rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est, prid. Non. Romæ essem,teq; mi carissime,et suauissime frater ad eam diem,ut sperabam,uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum sustentari placebat. fac mi frater ut ualeas,quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI. S.

O LITERAS *mihi tuas iucūdissimas, expectatas,ac primo quidem cùm desiderio,nūc uero etiam cum timore. atque has scito literas me solas accepisse post illas,quas tuus nauta attulit Olbia datas. sed cætera, ut scribis, præsenti sermoni reseruentur. hoc tamen non queo differre. Idibus Maijs senatus frequens diuinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius*

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, quòd me absente, (est enim ἀλληθινὸς indicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antij. Quod Idibus, & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri. illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librũ meũ suspicabar: tã ualde placuisse, quàm scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quàm cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescens nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam ſi mi-nus aſſequor quod uolo. Pompeius tamen cum Craſſo locutus eſt. uidentur negotium ſuſcepiſſe. ſi perficiunt, optime: ſin minus, ad noſtrum Iouem reuertamur. ἀμ-φιλαφίαν autem illam, quam tu ſoles dicere, bono modo deſidero, ſic prorſus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifi-co: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm ſole-bam. opus erat, ſi te haberem pauliſper, fabris locum dare. ſed & hæc, ut ſpero, breui inter nos communica-bimus. Res autem Romanæ ſic ſe habent. Conſul eſt egregius Lentulus, non impediente collega, ſic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ inſtaurantur: nec tamen de-erant ſupplicationes. ſic legibus pernicioſiſſimis obſiſti-tur, maxime Catonis: cui tamen egregie impoſuit Milo noſter: nam ille uindex gladiatorum & beſtiariorum emerat de Coſconio, & Pomponio beſtiarios, nec ſine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non pote-rat, itaque uix tenebat. ſenſit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui ſine ſuſpicione emeret eã fami-liam à Catone. quæ ſimul atque abducta eſt, Racilius, qui unus eſt hoc tempore Tribunus pl. ré patefecit, eosq; homines ſibi emptos eſſe dixit, (ſic enim placuerat) et ta bulam proſcripſit, ſe familiam Catonianam uenditurũ. in eam tabulam magni riſus conſequebantur. nunc igi-tur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæſare monſtra promulgarunt, quibus intercederet ne-mo. nam quod de Pompeio Caninius agit, ſanequam re-

frixit : neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule non est idem: nam apud illam perditissimam, atque infimam fecem populi propter Milonem suboffendit : & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendũt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eum nimis aspere tractat. quanquã id senatu non inuito facit: quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incõmode, de Sex. Celio : quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat : & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, penè damnatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Põpeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri conciduntur. Cato concionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio : & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM *ad te literas antea,quibus erat ſcriptũ, Tulliam noſtrã Craſſipedi pridie Non.Apr. eſſe deſponſatã:cæteraq; de Rep.& priuata perſcripſeram. poſtea ſunt hæc acta.* Nonis Apr. S.C. Pompeio *pecunia decreta in rem frumentariam ad* HS MCCCC. *ſed eodem die uehementer actum de agro* Campano, *clamore ſenatus propè concionali. acriorem cauſam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem.* M.Furium Flaccum,*equitem* Romanum,*hominem nequam,*Capitolini, *&* Mercuriales *de collegio eiecerunt,præſentem ad pedes uniuſcuiuſque iacentem.* Ad III.Id. Maij S.C.*factum eſt de ambitu in* Afranij *ſententiam; quam ego dixeram, cum tu adeſſes: ſed magno cum gemitu ſenatus* Conſules *non ſunt perſecuti eorum ſentẽtias, qui* Afranio *cum eſſent aſſenſi,addiderunt, ut* Prætores *ita crearentur, ut dies* LX.*priuati eſſent. eo die* Catonem *plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq́; ita omnes intelligere uolunt.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS,*ne me interpelles? primum,ſi in iſto eſſem,tu ſcis quid ſit interpellare. an te* Ateius? *mehercule mihi docere uidebaris iſtius generis humanitatem:qua quidẽ nihil utor abs te.tu uero ut me et appelles,& interpelles,& obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi ſuauius?non mehercule quiſquam* μουσοπάτακτος *libentius ſua recẽtia poemata legit, quàm*

ego te audio quacunque de re publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἀντίθετον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui: iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, quòd uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecum, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ᾽ ἄν, ἕα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἕα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, macharophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquandò subtilitatem ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare nolui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione, tantum sumam à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna-

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM hác conuitio efflagitarũt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodum, corám cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedia præcisa est, cum eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neque tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribendi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut po-

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege quòd rem discusseram, mirifice mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq; lusi iocose satis: neque solum illud extorsi oppidulum, quod erat positum in Euphrate, et Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omnes conuocet, per quos mecum in gratiam redijt. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperandum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna=

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nunciis singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuē atrā: teq; hilari animo esse, et prompto ad iocandum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc Idus, decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accusationem ueniat: nam noster Celius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyriis est senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderunt equites Romani; dissolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Létulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate conscédas, ad meq; uenias: innumerabiles enim res sunt, in qu'ibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI *ad te antea superiora. nūc cognosce, postea quæ sint acta.* A' Cal. Febr. *legationes in* Id. Febr. *reijciebantur. eo die res confecta nón est. ad* IIII. Non. Milo *affuit: ei* Pompeius *aduocatus uenit. dixit* Marcellus *à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in* VIII. Id. *interim reiectis legationibus in* Idus, *referebatur de prouincijs* Quæstorum, *& de ornandis* Prætoribus. *sed res multis querelis de* Rep. *interponendis nulla transacta est.* Cato *legem promulgauit de imperio* Lentulo *abrogando. uestitum filius mutauit. ad* VIII. Id. Milo *affuit: dixit* Pompeius, *siue uoluit: nam, ut surrexit, operæ* Clodianæ *clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.*

retur . qui ut perorauit (nam in eo sanè fortis fuit , non deterritus , dixit omnia, atque interdum etiam silentio , cum auctoritate peregerat) sed ut perorauit , surrexit Clodius : *ei tantus clamor à nostris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua , neque ore consisteret . ea res acta est , cum hora* V I. *uix* Pompeius *perorasset , usque ad horam* V I I I. *cum omnia maledicta , uersus etiam obscœnissimi in* Clodium , & Clodiam *dicerentur . ille furens , & exanguis interrogabat suos in clamore ipso , quis esset , qui plebem fame necaret ? respondebant operæ ,* Pompeius : *quis Alexandriam ire cuperet ? respondebant ,* Pompeius : *quem ire uellent ? respondebant,* Crassum. *is aderat tum ,* Miloni *animo non amico . hora ferè* I X, *quasi signo dato ,* Clodiani *nostros consputare cœperunt . exarsit dolor . urgere illi , ut loco nos mouerent . factus est à nostris impetus, fuga operarum. eiectus de rostris* Clodius : *ac nos quoque tum fugimus , ne quid in turba . senatus uocatus in curiam .* Pompeius *domum. neque ego tamen in senatum, ne aut de tantis rebus tacerem , aut in* Pompeio *defendendo (nam is carpebatur à* Bibulo , Curione , Fauonio , Seruilio *filio) animos bonorum offenderem . res in posterum dilata est.* Clodius *in* Quirinalia *produxit diem. ad* VII. Id. *senatus ad* Apollinis *fuit , ut* Pompeius *adesset . acta res est grauiter à* Pompeio *. eo die nihil perfectum est . ad* V I. Id. *ad* Apollinis S. C. *factum est , ea, quæ facta essent ad* V I I I. Idus , *contra* Remp. *esse facta . eo die* Cato *est uehementer in* Pompeium *inuectus , & eum oratione perpetua tanquam reum accusauit: de me mul*

ta, me inuito, cum mea summa laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus est magno silentio maleuolorum. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq; descripsit, dixitq; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiscumq; communicat, insidias uitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari, utrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq; suis obtrectatoribus confirmari; uehementer esse prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, iuuentute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo sumus superiores ipsius copijs. sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eũ statim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimiq; & ipsi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S.C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq; discederent, lexq; de ijs ferretur, ut qui non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: incidiq; in eum locum in dicendo, cum Sestius multis in tẽplo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ seruatus esset. hic προσφωνομησάμην quiddam εὐκαίρως de iis, quæ in Sestium apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo scribo, quòd me de retinenda Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cœnaturus. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, suauitate etiam, tibi, mihiq; sunt restituta. Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero, paucis mensibus post Calẽdas Quint. in tuã commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mart.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est III. Id. Mart. et, quod uehementer interfuit Reip. nullam uideri in eiusmodi causa dissensionem esse, omnibus sententijs absolutus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerã, ne cui iniquo relinqueremus uituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius peruersitatem quibusdam in rebus quàm humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio cõse

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfecimus, & , id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sestij subsellijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quaeris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus *tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nũc magis animaduerto, quòd Tyrannio docet apud me.* Domus *utriusque nostrum aedificatur strenue. redemptori tuo dimidium pecuniae curaui. spero nos ante hiemem contubernaleis fore.* De *nostra Tullia tui mehercule amantissima spero cum Crassipede nos confecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. caeterum confectum erat. latiar erat exiturus.* Ad VIII. Id. Apr. *sponsalia Crassipedi praebui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit.* Ad VI. Id. Apr. *ueni ad Quintum, eumq; uidi plane integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, et perhumanum de discordijs mulierum nostrarum. quid quaeris? nihil festiuius.* Pomponia *autem etiam de te questa est. sed haec coràm agemus.* A *puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus.* Longilium *redemptorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq;*

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crassipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus sum. Luceium conuenire non potueram, quòd abfuerat. uidere autem uolebam, quòd eram postridie Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. statim, dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. tu mi frater, simul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempestas sit, ne omiseris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, scripseramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabam: inde, cùm in Arpinati quinque dies fuissem, ire in Pompeianum, rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est, prid. Non. Romæ essem, teq; mi carissime, et suauissime frater ad eam diem, ut sperabam, uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum sustentari placebat. fac mi frater ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI. S.

O LITERAS mihi tuas iucũdissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nũc uero etiam cum timore. atque has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. sed cætera, ut scribis, præsenti sermoni reseruentur. hoc tamen non queo differre. Idibus Maijs senatus frequens diuinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, quòd me absente, (est enim ἀληκρινές iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antij. Quod Idibus, & postridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. in hac causa mihi aqua haeret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri, illud scilicet, coenabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librũ meũ suspicabar: tã ualde placuisse, quàm scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quae est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quàm caeteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. Interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescens nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus, ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eã familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore Tribunus pl. rẽ patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) et tabulam proscripsit, se familiam Catonianam uenditurũ. in eam tabulam magni risus consequebantur. nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequam re=

frixit: neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule non est idem: nam apud illam perditissimam, atque infimam fecem populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendũt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eum nimis aspere tractat. qnanquã id senatu non inuito facit: quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incõmode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, penè damnatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Põpeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri conciduntur. Cato concionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatã: cæteráq; de Rep. & priuata perscripseram. postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S.C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS MCCCC. sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus propè concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem. Ad III. Id. Maij S.C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consules non sunt persecuti eorum sentẽtias, qui Afranio cum essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur, ut dies LX. priuati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? mehercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatem: qua quidẽ nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? non mehercule quisquam μουσοπάτακτος libentius sua recẽtia poemata legit, quàm

ego te audio quacunque de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem: opposuisti semel ἀντίθετον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui: iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, quòd uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecum, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ᾽ ἄν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, macharophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquandò subtilitatem ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare noslui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione, tantum sumam à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna-

uia mea cessem. De Rep. *nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm* Philoctetem, *qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem. & adduc, si me amas,* Marium: *sed approperate. hortus domi est.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM *hãc conuitio efflagitarũt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodum, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari.* Tenediorum *igitur libertas securi* Tenedia *præcisa est, cum eos, præter me, &* Bibulum, & Calidium, & Fauonium, *nemo defenderet.* De te *magis ab* Sipylo *mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi* L. Sestij Pansæ *restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid.* Prid. Id. *neque tibi, neque* Pomponio *deero*: Lucretij *poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si* Sallustij Empedoclea *legeris, hominem non putabo.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO *tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribendi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum* Appius *senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut po=*

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege quòd rem discusseram, mirifice mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq; lusi iocose satis: neque solum illud extorsi oppidulum, quod erat positum in Euphrate, et Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere: sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omnes conuocet, per quos mecum in gratiam redijt. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperandum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna-

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nunciis singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niué atrā: teq; hilari animo esse, et prompto ad iocandum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem, mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc Idus. decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accusationem ueniat: nam noster Celius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyriis est senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderunt equites Romani; dissolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, et Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidem uulgare, & notum negotiū, quemadmodum Graeci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thucydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrederis ne ad historiam: me auctore potes. & quoniā tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS *adhuc à te accepi epistolas, quarum alteram in ipso discessu nostro, alterā Arimino datam. plures, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, praeter quàm quòd sine te, caeterum satis cōmode oblectabar: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quae dixeram, πολιτικὰ, spissum sanè opus, et operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. max=*

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuũ, nostrum'q; uideam scilicet quotidie, sed inspiciam, quid discat, quam sæpissime: & , nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem na= ctus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen sciebam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, per= sequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te non dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & per= necessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi commendo in ma iorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem, fac, ut tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantem'q; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun. *quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placetiæ, deinde alteras postridie datas Blãdenonæ, cum Cæsaris literis, refertis omni officio, dili= gẽtia, suauitate. sunt ista quidem magna, uel potius ma= xima: habet enim uim magnam ad gloriam, et ad sum= mam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho=*

noribus, quos me à se expectare uult, antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui te, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omnes difficultates. Trebatium quòd ad se miserim, persalse, & humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà essent, quenquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus: hoc enim est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidem facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me censes oportere esse in rep. & in no stris inimicitijs, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ *sic se habebant. erat nó nulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio* Dictaturæ, *ne ea quidem certa: summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis, quàm acquiescentis: sententia autem nostra in senatu eiusmodi, magis ut alij nobis assentiantur, quàm nosmet ipsi.* τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. *Calamo, & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur: scribis enim te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorũ mi frater fuit, quæ putas: neque. n. occupatus erã, neque perturbatus, neque iratus alicui. sed hoc facio semper, ut, quicunque calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanquã bono. Verũ attende nunc mi optime, & suauissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadem breui epistola* πραγματικῶς *ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraternéq; rescribã, id est utrũ uoles, ut dixerimus, ad expediendum te; si causa sit, cõmorere. si mi* Quinte *parua aliqua res esset, in qua sciscitarere, quid uellé: tamen, cũ tibi permissurus essem, ut faceres, quod uelles, ego, ipse quid uellem, ostenderé. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiusmodi illũ annum, qui sequitur, expecté. plane aut tranquillum nobis, aut certe munitissimũ: quod quotidie domus, quod forum, quod theatri significationes declarãt: neque laborãt, quòd mea conscíetia copiarũ nostrarũ, quòd* Cæsaris, *quòd* Põpeij *gratiã tenemus. hæc me, ut confidã, faciunt. sin aliquis erũpet amentis hominis furor, omnia sunt ad'eũ frãgendum*

expedita. hæc ita sentio, iudico, ad te explorate scribo: dubitare te, nō assentatorie, sed fraterne ueto. quare sua uitatis equidem nostræ fruēdæ causa cuperem te ad id tēpus uenire, quod dixeras: sed illud malo tamen, quod putas, magis etiam illa, (etenim magni æstimo me) ἀμφιλαφίαν illā tuam, & expectationē debitorū tuorū. illud quidē sic habeto, nihil nobis expeditis, si ualebimus, fore fortunatius. parua sunt, quæ desunt, quo nostris quidē moribus: & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo ualeamus. Ambitus redit immanis: nunquam fuit par. Idibus Quint. fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mēmij, quā
* cū Domitio habuit. Scaurus unum uincere. Messala flaccet. non dico ὑπερβολάς. uel HS centies cōstituunt in prærogatiua pronunciare. res ardet inuidia. Tribunitij candidati compromiserunt, HS quingenis in singulos apud M. Catonē depositis, petere eius arbitratu, ut, qui cōtra fecisset, ab eo condēnaretur. quæ quidē comitia gratuita si fuerint, ut putantur; plus unus Cato fuerit, quàm omnes leges, omnesq; iudices. Cū à me literas librarij manu acceperis, ne paulū otij me habuisse iudicato; cum autē mea, nullū: sic enim habeto, nunquam me à causis, & iudicijs districtiorem fuisse, atque id anni tēpore grauissimo, & caloribus maximis. sed hæc, quoniā tu ita præscribis, ferēda sunt: neque cōmittendū, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse, præsertim cū, tametsi id difficilius fuerit, tamē ex hoc labore magnā gratiā, magnamq; dignitatem sim collecturus. itaque, ut tibi placet, damus operā, ne cuius animū offendamus, atque ut etiā ab ijs ipsis, qui nos cū Cæsare tā cōiunctos dolēt, diligamur, ab æquis uero, aut etiā à propēsis in hāc partē uehementer e-

colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime age= retur in senatu multos dies, quòd ita erant progressi can didati consulares, ut non esset ferendum; in senatu non fui. statui ad nullam medicinam Reip. sine magno præsi dio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuari catione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa quatuor sententijs, cum senatores, & equites damnassent. ego eo= dem die post meridiem Vatinium aderam defensurus. ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reie= cta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. σωυδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo proba= ui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse de buerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. time= bam Oceanum: timebam litus insulæ. reliqua non equi= dem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm timo ris, magisq; sum solicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν scribēdi egregiam habere uideo. quos tu situs, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quem uero ipsum imperatorem ha bes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuua= bo, & tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Αθήνας, mittam. sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nam mi frater de nostris uersibus Cæsar? primum librum se legisse scri psit ad me ante, & prima sic, ut neget se ne græca qui= dem meliora legisse. reliqua ad quendam locum ῥαθυ= μότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil est, quod uerea= re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, quòd me absente, (est enim ἀλικρινὲς iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antij. Quod Idibus, & postridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri, illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librũ meũ suspicabar: tã ualde placuisse, quàm scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quàm cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle; mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescens nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus, ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eã familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore Tribunus pl. ré patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) et tabulam proscripsit, se familiam Catonianam uenditurũ. in eam tabulam magni risus consequebantur. nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequam re=

frixit: neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule non est idem: nam apud illam perditissimam, atque infimam fecem populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendũt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eum nimis aspere tractat. quanquã id senatu non inuito facit: quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incõmode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, penè damnatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Põpeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri conciduntur. Cato concionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM *ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie* Non. Apr. *esse desponsatã: cæteraq; de* Rep. *& priuata perscripseram. postea sunt hæc acta.* Nonis Apr. S.C. *Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad* HS M C C C C. *sed eodem die uehementer actum de agro* Campano, *clamore senatus propè concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem.* M. *Furium* Flaccum, *equitem* Romanum, *hominem nequam*, Capitolini, *&* Mercuriales *de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem.* Ad III. Id. Maij S.C. *factum est de ambitu in* Afranij *sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus* Consules *non sunt persecuti eorum sententias, qui* Afranio *cum essent assensi, addiderunt, ut* Prætores *ita crearentur, ut dies* L X. *priuati essent. eo die* Catonem *plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, *ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare: an te* Ateius? *mehercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatem: qua quidé nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? non mehercule quisquam* μουσοπάτακτος *libentius sua recẽtia poemata legit, quàm*

ego te audio quacunque de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem: opposuisti semel ἀντίθετον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui: iterum Cicerones: quieui: nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, quòd uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecum, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ' ἄν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, macharophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquando subtilitatem ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare noslui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione, tantum sumam à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm ignauia

uia mea cessem. De Rep. *nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm* Philoctetem, *qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem. & adduc, si me amas,* Marium: *sed approperate. hortus domi est.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM *hãc conuitio efflagitarũt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodum, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari.* Tenediorum *igitur libertas securi* Tenedia *præcisa est, cum eos, præter me, &* Bibulum, & Calidium, & Fauonium, *nemo defenderet.* De te *magis ab* Sipyslo *mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi* L. Sestij Pansæ *restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid.* Prid. Id. *neque tibi, neque* Pomponio *deero:* Lucretij *poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij; multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si* Sallustij Empedoclea *legeris, hominem non putabo.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO *tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribendi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid.* Id. *cum* Appius *senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut po=*

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege quòd rem discusseram, mirifice mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq; lusi iocose satis: neque solum illud extorsi oppidulum, quod erat positum in Euphrate, et Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omnes conuocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperandum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna-

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nunciis singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuē atr.ā: te'q; hilari animo esse, et prompto ad iocandum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem, mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc Idus, decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accusationem ueniat: nam noster Celius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyriis est senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderunt equites Romani; dissolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil. nox dl remit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, et Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidem uulgare, & notum negotiũ, quemadmodum Graeci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thcuydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrediaris ne ad historiam: me auctore potes. & quoniã tabellarios sumministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alteram in ipso discessu nostro, alterã Arimino datam. pluresis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, praeter quàm quòd sine te, caeterum satis cõmode oblectabar: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quae dixeram, πολιτικά, spissum sanè opus, et operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma=

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuũ, nostrumq́; uideam scilicet quotidie, sed inspiciam, quid discat, quãmsæpissime: &, nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen sciebam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, persequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te non dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem, fac, ut tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantemq́; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placẽtiæ, deinde alteras postridie datas Blãdenonæ, cum Cæsaris literis, refertis omni officio, diligẽtia, suauitate. sunt ista quidem magna, uel potius maxima: habẽt enim uim magnam ad gloriam, et ad summam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho-

noribus, quos me à se expectare uult, antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui te, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad se miserim, persalse, & humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà essent, quenquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus: hoc enim est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidem facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me censes oportere esse in rep. & in nostris inimicitijs, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ *sic se habebant. erat nō nulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio* Dictaturæ, *ne ea quidem certa: summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis, quàm acquiescentis: sententia autem nostra in senatu eiusmodi, magis ut alij nobis assentiantur, quàm nosmet ipsi.* τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. *Calamo, & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur: scribis enim te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorū mi frater fuit, quæ putas: neque. n. occupatus erā, neque perturbatus, neque iratus alicui. sed hoc facio semper, ut, quicunque calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanquā bono.* Verū *attende nunc mi optime, & suauissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadem breui epistola* πραγματικῶς *ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraternéq; rescribā, id est utrū uoles, ut dixerimus, ad expediendum te; si causa sit, cōmorere. si mi* Quinte *parua aliqua res esset, in qua sciscitarere, quid uellē: tamen, cū tibi permissurus essem, ut faceres, quod uelles, ego, ipse quid uellem, ostenderē. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiusmodi illū annum, qui sequitur, expectē. plane aut tranquillum nobis, aut certe munitissimū: quod quotidie domus, quod forum, quod theatri significationes declarāt: neque laborāt, quòd mea conscietia copiarū nostrarū, quòd* Cæsaris, *quòd* Pōpeij *gratiā tenemus. hæc me, ut confidā, faciunt. sin aliquis erūpet amentis hominis furor, omnia sunt ad eū frāgendum*

expedita. hæc ita sentio, iudico, ad te explorate scribo: dubitare te, nõ assentatorie, sed fraterne ueto. quare sua uitatis equidem nostræ fruẽdæ causa cuperem te ad id tẽpus uenire, quod dixeras: sed illud malo tamen, quod putas, magis etiam illa, (etenim magni æstimo me) ἀμφιλαφίαν illã tuam, & expectationẽ debitorũ tuorũ. illud quidẽ sic habeto, nihil nobis expeditis, si ualebimus, fore fortunatius. parua sunt, quæ desunt, quo nostris quidẽ moribus: & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo ualeamus. Ambitus redit immanis: nunquam fuit par. Idibus Quint. fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mẽmij, quã
* cũ Domitio habuit. Scaurus unum uincere. Messala flaccet. non dico ὑπερβολάς. uel HS centies cõstituunt in prærogatiua pronunciare. res ardet inuidia. Tribunitij candidati compromiserunt, HS quingenis in singulos apud M. Catonẽ depositis, petere eius arbitratu, ut, qui cõtra fecisset, ab eo condẽnaretur. quæ quidẽ comitia gratuita si fuerint, ut putantur; plus unus Cato fuerit, quàm omnes leges, omnesq; iudices. Cũ à me literas librarij manu acceperis, ne paulũ otij me habuisse iudicato; cum autẽ mea, nullũ: sic enim habeto, nunquam me à causis, & iudicijs districtiorem fuisse, atque id anni tẽpore grauissimo, & caloribus maximis. sed hæc, quoniã tu ita præscribis, ferẽda sunt: neque cõmittendũ, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse, præsertim cũ, tametsi id difficilius fuerit, tamẽ ex hoc labore magnã gratiã, magnamq; dignitatem sim collecturus. itaque, ut tibi placet, damus operã, ne cuius animũ offendamus, atque ut etiã ab ijs ipsis, qui nos cũ Cæsare tã cõiunctos dolẽt, diligamur, ab æquis uero, aut etiã à propẽsis in hãc partẽ uehementer e-

colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime agere-tur in senatu multos dies, quòd ita erant progressi can didati consulares, ut non esset ferendum; in senatu non fui. statui ad nullam medicinam Reip. sine magno præsi dio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuari catione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa quatuor sententijs, cum senatores, & equites damnassent. ego eo-dem die post meridiem Vatinium aderam defensurus. ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reie-cta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo proba-ui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse de buerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. time-bam Oceanum: timebam litus insulæ: reliqua non equi-dem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm timo ris, magisq; sum solicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν scribẽdi egregiam habere uideo. quos tu situs, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quem uero ipsum imperatorem ha bes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuua-bo, & tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittam. sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nam mi frater de nostris uersibus Cæsar? primum librum se legisse scri psit ad me ante, & prima sic, ut neget se ne græca qui-dem meliora legisse. reliqua ad quendam locum ῥᾳθυ-μότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil est, quod uerea-re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamq; quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentem uidi, præsertim maxima siccitate: uberioremq; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herũ recte erat. In Mália nõ offendi Diphilum Diphilo tardiorem: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea quòd summam dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. totum in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut concinnum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdam non probaui, mutariq; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiunt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neque ferè solet nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamen, si aliter sentis, rescribe quamprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an-

gulum promoui, propterea quòd ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset sub tectum cubiculi. subgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, quòd ampla erāt, & loco posita ambulationis uno latere, eo quod est proximum balnearijs. colūnas neque rectas, nèque è regione Diphilus *collocarat. eas scilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea discet uti. omnino spero paucis mensibus opus* Diphili *perfectūm fore: curat enim diligentissime* Cæsius, *qui tum mecū fuit. ex eo loco rectà* Vitularia *uia profecti sumus in* Fusidianum *fundum, quem tibi proximis nuncijs* Arpini *de* Fusidio HS CCCIↃↃↃ∞ *emeramus. ego locum æstate umbrosiorē uidi nunquam, per multis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera* L *prati* Cæsius *irrigaturum facile te arbitrabatur. equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suauitate te uillam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & sylua uiridicata. fundum audio te hunc* Bouilianum *uelle retinere. de eo quod uideatur, ipse constitues.* Cæsius *aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure constituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretium seruare posse, si uendere uellemus.* Messidium *mecum habui. is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensum pedibus aiebat passuum* CCCC∞. *mihi plus uisum est. sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni.* Chilonem *arcesseram* Venafro. *sed eo ipso die quatuor eius conseruos, & discipulos* Venafri *cuniculus oppresserat.* Idibus Sept. *in* Laterio *fui: uiam perspexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur esse, præ-*

ter CL *passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad* Furinæ Satricum *uersus. eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur: & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per* Locustæ, *neque* Varronis *uelles ducere.* Veluinus *ante suum fundum propè munierat:* Locusta *non attigerat: quem ego* Romæ *aggrediar; et, ut arbitror, commouebo: & simul* M. Taurum, *quem tibi audio promisisse, qui nunc* Romæ *erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo.* Nicephorum *uillicum tuum sanè probaui: quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula* Laterij, *de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis* HS X M *conductorem fuisse; sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaque id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere: quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquam philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam: ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis.* Vrbanam *expolitionem urget ille quidem &* Philotimus, & Cincius, *sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo.* De Cicerone, *quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in* Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. quod ad Pomponiam, si tibi uidetur, scribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nam Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebantur, eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nunquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, et desiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs arcessendis quid cogites, non intelligo. nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est. ego illum ad Cæsarem misi: qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus, præstare nihil debeo; teq; item ab eo uindico, & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo-

nium meũ à te amari, teq; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratum eſſe reſcripſit, meamq; in rogando uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero, (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari; quoniam illi, qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiuntur. ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligentius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi nunc de minuſcula: in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarem literis: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſſime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. alterum eſt de Caluenti Marij oratione. quod ſcribis, miror, tibi placere me ad eum reſcribere, præſertim cum illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero; meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturum, mecumq; aſſidue uſque ad Id. Maias futurũ, id mihi pergratum.

perq; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem, sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idus Sept. *quã ad* IIII. *Idus* Sext. *ex* Britania *dederas. in ea nihil sanè erat noui, præter* Erigonam: *quam si ab* Oppio *accepero, scribam ad te quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quem scripsisti de* Milonis *plausu scripsisse ad* Cæsarem, *ego uero facile patior ita* Cæsarem *existimare, illum quammaximum fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari.* Reddita est *etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde* Telluris, *& de porticu* Catuli *me admones. fit utrunque diligenter. ad* Telluris *quidem etiam tuam sta tuam locaui. item de hortis, quòd me admones; nec fui unquam ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorũ amœnitaté.* Romam *cũ uenissem ad* XIII. Cal. Oct. *absolutum offendi in ædibus tuis tectum; quod super conclauia nõ placuerat tibi esse multorũ fastigiorum: id nunc honeste uergit in tectũ inferioris porticus.*

Cicero *noster, dũ ego adsum, non cessauit apud rhetorem: de eius eruditione quòd labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studium ego uideo; cætera eius suscipio ut me putem præstare debere.* Gabinium *tres adhuc factiones postulant;* L. Lentulus Flaminis *filius, qui iam de maiestate postulauit;* Ti. Nero, *cum bonis subscriptoribus;* C. Memmius Trib. pl. *cum* L. Capitone. *ad* Vrbem *accessit ad* XII. Cal. Oct. *nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo confidere: quòd*

Cato non ualebat, adhuc de pecunijs repetundis nō erat postulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehementer expecto. Quod scribis, te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse: id falsum est: eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur: cui quidem uehementer satisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui Consules futuri essent. Cum hanc iam epistolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Cal. Sept. uicesimo die. ò me solicitum, quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis: sed quo erant suauiores, eo maiorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epistola scribis, me Idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; scripsiq; ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium, quo consilio? quãquam Oppiũ ego tenui, quòd priores partes Bibuli erãt: cum eo enim coràm Cæsar egerat, ad Oppium scripserat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere pos=

sum in Cæsaris rebus. ille mihi secundum te, & liberos nostros ita est, ut sit penè par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo, sed tamen amore sum incensus. Cum scripsissem hæc infima, quæ sunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epistolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Aristophane meo, ualde mehercule & suauem, et grauem; qua sum admodum delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi esse affixum tanquam magistro. quàm illum epistolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo suauius, nihil nostri amantius. hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de se diligenter, & tamen consilio se uerissimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas sibi à Cæsare missas esse dicebat, significabat, ualde te sibi gratum fecisse, quòd de sua uoluntate erga Cæsarem humanissime, diligentissimeq; locutus esses. Cum Romam ex Arpinati reuertissem, dictum mihi est, Hippodamum ad te profectum esse. nō possum scribere, me miratum esse illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis literis ad te proficisceretur: illud scribo, mihi molestum fuisse: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me scripseras, ut, si quid esset, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hisce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè scribo, quod si in alicuius manus inciderit, moleste ferendum sit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reseruabam. Labeo autem tarde proficiscetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidem quid uellem rogauit. T. Pinarius ama-

bilem ad me de te literas mittit, se maxime literis, sermonibus, cœnis denique tuis delectari. is homo semper me delectauit, fraterq; eius mecũ est multum. quare, ut instituisti, complectere adolescentem. Quòd multos dies epistolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta sunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Anitius mihi sæpe iam dixit, sese tibi suburbanum, si quod inuenisset, non dubitaturum esse emere. in eius sermone ego utrunque soleo admirari; et te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; &, cum ad illum scribas, nihil te recordari de se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique uultum, animum, sermonem eius, quemadmodum coniicio, quasi. sed hæc tu uideris. de suburbano, cura ut sciam quid uelis: & simul, ne quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiam. Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua, cum edicto C. Alfij de maiestate eũ adesse oporteret, concursu magno, et odio uniuersi populi penè afflictus est. nihil illo turpius. proximus est tamen Piso. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in secundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in consilio Deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset; quorum alter exercitum perdidisset, alter uendidisset. Ex Britania Cæsar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. satis commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius Ostiã uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodẽ die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Mẽmius, sic, ut Calidio uerbum facere pro eo nõ licuerit. postridie autem eius diei, qui erat tum futurus cum hæc scribebã ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. L. Antonios M. F. putabamus fore, ut Memmio daretur: & si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Pompeius, Dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in repub. perdita delectare. cum Gabinius, quacunque ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se non committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militum renunciare, in re hæsit, summa in frequentia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est: introducti publicani. homo undique actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accederet: pari clamore, atque impetu publicani. quid quæris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. nihil hominũ sermone foris clarius. ego tamen

teneo ab accusando,uix mehercule, sed tamen teneo, uel quòd no'o cum Pompeio pugnare (satis est, quòd instat de Milone)uel quòd indices nullos habemus. ἀπότευγμα formido.addo etiam maleuolētiā hominū; & timeo,ne illi me accusante aliquid accidat: nec despero rem et si ne me,& non nihil per me confici posse.De ambitu postulati sunt omnes,qui Consulatum petūt,à Memmio Domitius,à Q. Curtio bono & erudito adolescente Memmius,à Q. Pompeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu est,propterea quòd aut hominum,aut legum interitus ostenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant.res uidetur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt,rei nolunt,& maxime Memmius, quòd Cæsaris aduentu sperat se futurum Consulem: sed mirum in modū iacet.Domitius cū Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata confirmat se Lentulo nostro successurū:qui quidem mirificus illo die,quod penè præterij,fuit in Gabinium: accusauit maiestatis: nomina data, cum ille uerbum nullum: habes forensia. Domi recte, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearū signū tibi sit librarij manus. diē scito esse nullū,quo die non dicā pro reo.ita,quidquid conficio,aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. negotia nostra sic se habent: domestica uero,ut uolumus.ualent pueri,studiose discunt,diligenter docentur,& nos,& inter se amant. expolitiones utriusque nostrū sunt in manibus, sed tua ad perfectum

iá res est rustica Arcani, & Laterij. praeterea de aqua, & uia nihil praetermisi quadam epistola, quin enucleate ad te perscriberem. sed me illa cura solicitat, angitq́; uehemẽter, quòd dierũ iam amplius L interuallo nihil à te, nihil à Caesare, nihil ex istis locis non modo literarum, sed ne rumoris quidem affluxit. me autẽ iam et mare istuc, & terra solicitat: neque desino, ut fit in amore, ea, quae minime uolo, cogitare. quare non equidem iam te rogo ut ad me de te, de rebus istis scribas: (nunquam enim, cum potes, praetermittis) sed hoc te scire uolo, nihil ferè me unquam ita expectasse, ut, cum haec scribebam, literas tuas. Nunc cognosce ea, quae sunt in Rep. Comitiorum quotidie singuli dies tolluntur obnunciationibus, magna uoluntate bonorum omnium: tanta inuidia sunt Consules propter suspicionem pactorum à candidatis praemiorum. candidati cõsulares quatuor omnes rei. causae sunt difficiles: sed enitemur, ut Messala noster saluus sit: quod est etiam cum reliquorum salute coniũctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente priuigno Memmio, fratre Caecilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq́; libentius non obtinuit. quaeris, quid fiet: sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum, maxime testibus ceditur: accusatoribus frigidissimis utitur. consilium uarium, quaesitor grauis, & firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum praebeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum lenissimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, nosterq́; summo studio est

Pæonij sui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, & boni: sed nostrum instituendi genus esse paulo eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinam uolo: & ipse puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim peruenturum esse confidimus. sed tamen, si nobiscum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc nostram rationem, cõsuetudinemq́; inducemus: magna enim nobis à te proposita merces est: quam certe nostra culpa nunquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quamdiligentissime scribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusq́; eius infantius: nihil illo cõsilio sordidius. sed tamen, nisi incredibilis cõtentio, & preces Põpeij, Dictaturæ etiã rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo nõ respondisset, qui cum illo accusatore, illoq́; consilio sententijs condemnatus sit XXXI, cum LXX tulissent. est omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. sed uides nullam esse remp. nullum senatum, nulla iudicia, nullam in ullo nostrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij sederũt, Domitius Caluinus; is aperte absoluit, ut omnes uiderét: & Cato; is, diruptis tabellis, de circulo se subduxit, & Põpeio primus nũciauit. aiunt non nulli, Salustius item, me oportuisse accusare. his ego iudicibus committerem?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mouerunt. non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in Vrbem introisset: ad inimicitias res uenisset: cum Aesernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortasse mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset in gratiam. ego uero meum consilium, si praesertim tu non improbas, uehementer approbo. ille cum à me singularibus meis studijs ornatus esset; cumq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à se dissentientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minus potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostẽdit. nũc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia; cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. non existimo te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, inquit idem Salustius: defendisses, idq; Pompeio cõtendenti dedisses: etenim uehementer orabat. lepidum amicum Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est, quòd, cum testimonium secundum fidem, & religionem grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum, neque me quidquam interrogauit. De uersibus, quos tibi à me scribis uis, deest mihi quidem opera, quae non modo tempus, sed etiam animum uacuũ ab omni cura desiderat: sed abest etiam ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura uenientis anni, etsi sumus sine timore. simul & illud, (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo

priores partes tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparandis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoque usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neque enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentem nõ possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectũ esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellẽ, quòd Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρην πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neque cesso, sed sæpe iam scribẽdi totum consiliũ, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus ijs ferijs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij; Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat)hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repub. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de rep. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poteram, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nunc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi-

bus rogas: incredibile est mi frater, quàm egeã tempore: nec sanè satis commoueor animo ad ea, quæ uis, canenda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitãdo quidem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, à me petis? facerem tamen, ut possem: sed, quod te minime fugit, opus est ad poema quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedóq; literis: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum uolebam: angor mi suauissime frater, angor, nullam esse remp. nulla iudicia, nostrumq́; hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore iactari, aut domesticis literis sustentari. illud uero, quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiã esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unumq́; ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret; aut etiam, sicut alij putant, hũc unum esse, qui uellet. quorũ tamen nihil est eiusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam. sed illa erit consolatio maxima, si unà erimus. nũc ad illa uel grauissimum accedit tui desiderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem. qui illum oderunt; (ij sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpissent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerẽ, quantum omnes uiderent. & in omni summa, ut mones, ualde me ad otium, pacemq́; conuerto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est,

& hominis perdiligentis: sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. de latinis uero quò me uertã, nescio: ita mendose & scribuntur, & ueneunt: sed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciant. ab ærario puto confectũ esse, dum absum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus absoluisse cũ scribas, tu quidquã ab alio mutuaris? & πλέον quæris, cum Electram, & Troadem scripseris? cessator esse noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, uerum etiam ut bona nostra norimus. sed & istas, & Erigonam mihi uelim mittas. habes duas epistolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira proluuies: Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna uis aquæ usque ad piscinã publicã. uiget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεὺς cadit. n. in absolutionẽ Gabinij, ὅτε δὴ ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ· οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: sed hæc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hanc scripsi ante ad lycnuchum ligneolum; qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suauissime, & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarũ est: quo in genere alterã quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnẽ molestiã recentior epistola. tantum te & moneo, et rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: nõ enim cõmoda quædam sequebamur parua, ac mediocria: quid. n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi uiri beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponũtur in spe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animũ tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteráq;, quæ te offendunt, feres, & tamen, cũ uoles, depones. sed eius rei maturitas neque dũ uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multa sunt, quæ ego nescire malo, quàm cum aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cũ, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciam, quibus nõ, dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi. n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, & grauitate Cæsaris, quã in summo dolore adhibuisset, magnã ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutum ad illum poema iubes perficere: etsi distétus cum opera,

tũ animo ſum multo magis, quoniam tamen ex epiſtola, quã ad te miſerã, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq; perficiam his ſupplicationum otioſis diebus: quibus Meſſalã iam noſtrum, reliquosq; moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eumq; quòd certum Conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſalam Cæſari præſtabo. ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. ſed tota res & timetur, & refrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſe mihi non negabat. Hirrus auctor fore uidetur: ò Dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamẽ agente nolle ſe non probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille Dictator factus ſit, penè diffidit. interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq;, non poſtulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magiſter, uel

quia potuerat magistrum se, nō Aedilem putare. omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas.

De Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quæ amantissime cogitata sunt. τότε μοι χάνοι. *feci summa cum grauitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quæ feci. illū neque ursi, neque leuaui. testis uehemēs fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonū mihi nunc denique redundat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidem: nihil est enim perditius his hominibus, his tēporibus: itaque ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, & studia nostra, & otiū, uillæq; delectāt, maximéq; pueri nostri. angit unus Milo: sed uelim finem afferat Consulatus. in quo enitar non minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo.* ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, *qui ludos HS CCC comparet. cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de communi reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribēdo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendant. quare domestica cura te leuatum uolo. in rep. scio quàm solicitus esse soleas. uideo Messalam nostrū Consulē; si per interregem, sine iudicio; si per Dictatorem, tamen sine pericu-*

lo. odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. *de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidé, uti scribis, & Romæ, & in prædijs infrequens. sed caue, amabo, quidquã, quod ad meũ commodum attineat, nisi maximo tuo cómodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur,* ἔπος, *ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellarium; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nó haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiam elegãtioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit.* ἀλλ' οἰμωζέτω: *nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu-*

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER *tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neque tã libenter, quàm necessario: nulla .n. remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circũseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagantur, in campo castra ponũtur, & Italia tota legionibus, ad libertatẽ nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarũ nationũ distinetur. cedã tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cõsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiam paulo, temporibus ita postulantibus, cedam Vrbe: quam per me conseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nõ dubitãter occidã: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nõ animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciũ, et præteritæ iniuriæ testimonium, & absentium sensus significatio, nõ prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidẽ*

mea salus aut utilis reip. est, aut coniuncta certe publicæ saluti. nam per Deum immortalium fidem (nisi forte frustra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quanquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & ut spero, futura est; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ non posterior dies acerbior priore, & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiam sapientis consilij fuisset) C. Cæsare fortissime, sed parum feliciter à reip. dominatione semoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S.C. ipse repugnabat in senatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tunc quidem, optimus; (quod utinam neque nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) & ueteranis in uuum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito propè iam affectam, ac prostratam rempub. tuis opibus extulisti. quæ tibi non, ante quàm postulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, non ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorem, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summum honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiáq; ætate canitiem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man=

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, non fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq́; reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq́; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cõsulẽ desig. rursum inclusum eò, ubi se nõ mœnibus, sed fluminibus, & mõtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinam te potius Antoni dominũ non expulissemus, quàm hunc reciperemus: nõ quòd ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorũ Capitolium tuebatur: tu cruore, & flãma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaque, si quid illæ maiorum nostrorũ sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cum corpore sensus omnis uno atque eodẽ cõsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. *respondebit aliquis nostrum, qui proximus in illā æternam domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos* XXIII *natum, cuius auus fuerit argētarius, adstipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæstum, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, rapere remp. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile consceleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos* Iulianos *gladiatores, egentes reliquias* Cæsaris, *ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamento legatam sibi obtineret: audient duo* Decij *seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet* C. Marius *impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. audiet* Brutus *eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si uiuus ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.*

In quaternione A.

ἀδύνατον: quod fieri non potest. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα: Mineruæ Mercurijq; statua. χρηστομαθῆ: utilia discentem, hoc est, deditum literis non uulgaribus. γυμνασιώδη: apta gymnasio. εὐμολπιδῶν πάτρια: Eumolpidarum patria. οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαί: considerationes, & dilationes. ταυτόματον ἡμῶν: casus noster.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς: in ciuilibus. τοποθεσίαν: loci descriptionem. ἀττικώτερα: magis attica. φιλορήτορα: rhetoricæ studiosum. πανήγυρις: conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς: ualde pro statu optimatum. γενικῶς: generaliter. ληκύθους: pigmentorum arculas. ἀντεπεπράκασμήν: uenditaui me. ἐπιχειρήματα: argumenta. ὑπόθεσις: materia. ἄρειος πάγος: Areopagus. ἀπρακτότατος: rebus agendis ineptus, ignauissimus. κακέκτης: habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες: Græcorum studiosi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: omnifariæ uirtutis reminiscere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς: ordine conuerso, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον: ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε: dicite nunc mihi musæ, quo modo primum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν: loquendi licentiam. ἀγῶνα: certamen. ἐπισημασίας: significationes gestuum. ἀποθέωσιν: deificationem. φιλοσοφητέον: philosophandum. ἐλαφητέον: fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον: amaltheum, bibliotheca.s. tua. τοποθεσία: loci descriptione.

In quaternione C. ἀφελέστατος: simplicissimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ: ciuilis uir ne in somnio quidem. τὸ λεγόμενον ἐν τῇ φακῇ μύρον: in lete unguē=

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα: acclamationes. νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: uigila, & memineris non credere. hi sunt nerui sapientiæ. τίς πατέρ' αἰνήσει; quis patrem laudabit? ἐγκωμιαστικά: laudatiua. ἱστορικά: historica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει: hi, qui adsunt, nihili sunt, illis uero nihil curæ est. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorum arculam. ὑπόμνημα: commentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος: grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπάσματα: reliquiæ quædam. φιλόπατρις: studiosus patriæ. πολιτεία: repub. In quaternione D. ἅλις σπουδῆς: satis studij est. θεῖοι: patrui. πελιναίων: Pelinæorum (sunt autem populi.) Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων: Corinthiorum & Atheniensium. ἡρώδης: Herodes. εὐαγγέλια: boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν: Cyri institutionem. τὰς διαφάσεις: lucidas radiorum egressiones. ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β', γ', ἀκτῖνες δὲ δ', καὶ ε: sit aspectus η, α: quod autem uidetur, β, γ: radij uero, δ, & ε. κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις: per simulacrorum incidentias, uel ingressiones. εἴδωλα: species, imagines. ἔγχυσις: effusio. ὑπόστασιν. statum. πολιτείαν: remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκουσαν: sententiam quæ placeat. κατάκρισις: sanctio. ἀριστοκρατικῶς: aristocratice, pro statu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium optimum defendere patriam. κατάκρισις, sanctio. ἀριστοκρατικῶς, de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: Theophrasti de honorũ studio. αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους: uereor Troianos, et troianas trahẽteis uesteis.

uestes. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly *damas mihi primus uitio dabit.* Θεοφάνης: Theophanes. φιλοσοφεῖν: *philosophari.* ἐπὶ σχολῆς: *in otio.* γεωγραφικὰ: *de terræ descriptione commentarios.* ὁ μοειδεῖς: *unifor= mes.* ἀνθηρογραφεῖσθαι: *floride scribi.* πολιτευτέον: *in rep. uersandum.* ἀνέκδοτα: *non edita.* πολιτεύομαι: *in ciuitate facio.* κατὰ τὸ πρακτικὸν: *secundũ actiuũ.* καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὕδούσῃ φρενί: & *sub tecto frequenté audire guttá securo animo.* βοώπις: *bouis oculos habens.* παλινῳδίαν: *recãtationem.* διβάφω: *bis tincta purpura.* σοφιστεύειν: *profiteri.* ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ: *polliceor uirum ulcisci, cum aliquis prior molestãdo lacessat.* Κικέ= ρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον: *Cicero paruu= lus salutat Titũ.* ὑποσόλοικον: *subabsurdũ.* ἀναφαίνεσθαι: *apparere.* τρηχεῖ ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴδεσθαι: *Aspera, sed bo= na puerorum nutrix: nequaquam ego ea terra possum dulcius quidquã aspicere.* εὐαγγέλια: *boni nuncij.* συγκύ= ρημα: *casum.* ζώσης φωνῆς: *uiuæ uocis.* βοώπιδος: *bouis o= culos habẽtis.* ἀσελγοῦς: *intẽperantis.* ὀξύπεινος: *famelicus, auidissimus.* συμπόσιον: *cõuiuium.* κατὰ ὀπώρην τραχὺς: *ritu pomi dura.* ἀδικάρχοι: *iniusti magistratus.* καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: & Cicero *philosophus* Titum *salutat* Reipublicæ *deditũ.* αὐ= θωρεὶ: *eadẽ hora.* Τυλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylũ *urbẽ* Læstrygoniã. φιλοσοφῶμεν: *philosophemur.* εὐανατρέπτους: *confutabiles, infirmas.* ἐντυραννεῖσθαι: *sub tyráno esse.*

In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: Cicero *status optimatum studiosissimus puer.* φυσᾷ γὰρ

V V

priores partes tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparandis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoque usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neque enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentem nõ possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectũ esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quòd uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellẽ, quòd Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρη πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neque cesso, sed sæpe iam scribẽdi totum consiliũ, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus ijs ferijs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat) hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repub. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de rep. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poteram, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nunc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi-

bus rogas: incredibile est mi frater, quàm egeã tempore: nec sanè satis commoueor animo ad ea, quæ uis, canenda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitãdo quidem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, à me petis? facerem tamen, ut possem: sed, quod te minime fugit, opus est ad poema quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedóq; literis: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum uolebam: angor mi suauissime frater, angor, nullam esse remp. nulla iudicia, nostrumq; hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore iactari, aut domesticis literis sustentari. illud uero, quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiã esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unumq; ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret, aut etiam, sicut alij putant, hũc unum esse, qui uellet. quorũ tamen nihil est eiusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam. sed illa erit consolatio maxima, si unà erimus. nũc ad illa uel grauissimum accedit tui desiderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem. qui illum oderunt, (ij sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpissent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerẽ, quantum omnes uiderent. & in omni summa, ut mones, ualde me ad otium, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est,

& hominis perdiligentis : ſentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor . de latinis uero quò me uertã, neſcio: ita mendoſe & ſcribuntur, & ueneunt: ſed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te ſcripſi, Romæ eſt : & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciant. ab ærario puto confectũ eſſe, dum abſum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR *tragœdias* XVI. *diebus abſoluiſſe cũ ſcribas, tu quidquã ab alio mutuaris? & πλέον quæris, cum* Electram *, &* Troadem *ſcripſeris? ceſſator eſſe noli, & illud,* γνῶθι σεαυτὸν, *noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum , uerum etiam ut bona noſtra norimus. ſed & iſtas , &* Erigonam *mihi uelim mittas. habes duas epiſtolas proximas.* Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, *et maxime* Appia *ad Martis mira proluuies:* Craſſipedis *ambulatio ablata, horti, tabernæ pluri mæ: magna uis aquæ uſque ad piſcinã publicã. uiget illud* Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς *cadit. n. in abſolutioné* Gabinij, ὅτε δὴ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ : οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες : *ſed hæc non curare decreui.* Romam *cum uenero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de* Dictatura, & *ad* Labienum, & *ad* Ligurium *literas dabo. hanc ſcripſi ante ad lycnuchum ligneolum ; qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum eſſes* Sami, *curaſſe faciendum.* Vale *mi ſuauiſſime, & optime frater.*

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarū est: quo in genere alterā quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnē molestiā recentior epistola. tantum te & moneo, et rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: nō enim cōmoda quædam sequebamur parua, ac mediocria: quid.n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi uiri beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponūtur in spe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animū tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, & tamen, cū uoles, depones. sed eius rei maturitas neque dū uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multa sunt, quæ ego nescire malo, quàm cum aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cū, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciam, quibus nō, dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi.n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, & grauitate Cæsaris, quā in summo dolore adhibuisset, magnā ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutum ad illum poema iubes perficere: etsi distētus cum opera,

tũ animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quã ad te miserã, cognouit Cæsar me aliquid esse exorsum, reuertar ad institutum, idq́; perficiam his supplicationum otiosis diebus; quibus Messalã iam nostrum, reliquosq́; molestia leuatos uehementer gaudeo: eumq́; quòd certum Consulem cum Domitio numeratis, nihil à nostra opinione dissentitis. ego Messalam Cæsari præstabo. sed Memmius in aduentu Cæsaris habet spem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. sed tota res & timetur, & refrigescit. Pompeius plane se negat uelle, antea ipse mihi non negabat. Hirrus auctor fore uidetur: ò Dij, quàm ineptus, quàm se ipse amans sine riuali. Crassum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, scire difficile est. Hirro tamẽ agente nolle se non probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domestici filij funus perluctuosum fuit. ad. IIII. Cal. Dec. laudauit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq́; se perfecturum, ut in illo Cæsar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, si ille Dictator factus sit, penè diffidit. intercessorem Dictaturæ si iuuerit manu, & præsidio suo, Pompeium metuit inimicum: si non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentissimos, sic inquam, ut nemo sumptuosiores: stulte, bis, terq́;, non postulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magister, uel

quia potuerat magistrum se, nō Aedilem putare. omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas.

De Gabinio *nihil fuit faciendum istorum, quæ amantissime cogitata sunt.* τότε μοι χάνοι. *feci summa cum grauitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quæ feci. illū neque ursi, neque leuaui. testis uehemēs fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonū mihi nunc denique redundat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidem: nihil est enim perditius his hominibus, his tēporibus: itaque ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, & studia nostra, & otiū, uillæq; delectāt, maximéq; pueri nostri. angit unus* Milo*: sed uelim finem afferat* Consulatus*. in quo enitar non minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo.* ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, *qui ludos* HS CCC *comparet. cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum.* De motu *temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de communi reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribēdo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendant. quare domestica cura te leuatum uolo. in rep. scio quàm solicitus esse soleas. uideo* Messalam *nostrū* Consulē*; si per interregem, sine iudicio; si per* Dictatorem*, tamen sine pericu-*

lo. odiј nihil habet. Hortensiј calor multum ualebit. Gabiniј absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipiјs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidé, uti scribis, & Romæ, & in prædijs infrequens. sed caue, amabo, quidquá, quod ad meũ commodum attineat, nisi maximo tuo cómodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatiniј risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος, ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellarium; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nó haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiam elegãtioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in unciјs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu=

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neque tā libenter, quàm necessario: nulla.n.remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circūseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagantur, in campo castra ponūtur, & Italia tota legionibus, ad libertatē nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarū nationū distinetur. cedā tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cōsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiam paulo, temporibus ita postulantibus, cedam Vrbe: quam per me conseruatam, ut esset libera, in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nō dubitāter occidā: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nō animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciū, et præteritæ iniuriæ testimonium, & absentium sensus significatio, nō prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidē

mea salus aut utilis reip. est, aut coniuncta certe publicæ saluti. nam per Deum immortalium fidem (nisi forte frustra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quanquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & ut spero, futura est; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ non posterior dies acerbior priore, & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiam sapientis consilij fuisset) C. Cæsaro fortissime, sed parum feliciter à reip. dominatione semoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S. C. ipse repugnabat in senatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tunc quidem, optimus; (quod utinam neque nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) & ueteranis in uuum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito propè iam affectam, ac prostratam rempub. tuis opibus extulisti. quæ tibi non, ante quàm postulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, non ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorem, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summum honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiáq; ætate canitiem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man=

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, non fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq́; reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq́; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cōsulē desig. rursum inclusum eò, ubi se nō mœnibus, sed fluminibus, & mōtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinam te potius Antoni dominū non expulissemus, quàm hunc reciperemus: nō quòd ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorū Capitolium tuebatur: tu cruore, & flāma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaque, si quid illæ maiorum nostrorū sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cum corpore sensus omnis uno atque eodē cōsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. respondebit aliquis nostrum, qui proximus in illā æternam domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII natum, cuius auus fuerit argētarius, adstipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæstum, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, rapere remp. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile consceleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamento legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si uiuus ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδύνατον: quod fieri non potest. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα: Mineruæ Mercuriíq; statua. χρηστομαθῆ: utilia discentem, hoc est, deditum literis non uulgaribus. γυμνασιώδη: apta gymnasio. Εὐμολπιδῶν πάτρια: Eumolpidarum patria. οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαί: considerationes, & dilationes. ταὐτόματον ἡμῶν: casus noster.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς: in ciuilibus. τοποθεσίαν: loci descriptionem. ἀττικώτερα: magis attica. φιλορήτορα: rhetoricæ studiosum. πανήγυρις: conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς: ualde pro statu optimatum. γενικῶς: generaliter. ληκύθους: pigmentorum arculas. ἀνεπερπειρασάμην: uenditaui me. ἐπιχειρήματα: argumenta. ὑπόθεσις: materia. ἄρειος πάγος: Areopagus. ἀπρακτότατος: rebus agendis ineptus, ignauissimus. καχέκτης: habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες: Græcorum studiosi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: omnifariæ uirtutis reminiscere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς: ordine conuerso, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον: ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε: dicite nunc mihi musæ, quo modo primum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν: loquendi licentiam. ἀγῶνα: certamen. ἐπισημασίας: significationes gestuum. ἀποθέωσιν: deificationem. φιλοσοφητέον: philosophandum. ἐλαφητέον: fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον: amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία: loci descriptione.

In quaternione C. ἀφελέστατος: simplicissimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ: ciuilis uir ne in somnio quidem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον: in lēte unguē-

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα : acclamationes. νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν : uigila, & memineris non credere. hi sunt nerui sapientiæ. τίς πατέρ' αἰνήσει ; quis patrem laudabit? ἐγκωμιαστικά : laudatiua. ἱστορικά: historica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει : hi, qui adsunt, nihili sunt, illis uero nihil curæ est. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorum arculam. ὑπόμνημα : commentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος : grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπάσματα: reliquiæ quædam. φιλόπατρις: studiosus patriæ. πολιτεία : repub. In quaternione D.
ἅλις σπουδῆς : satis studij est. θεῖοι : patrui. πελιναίων: Pelinæorum (sunt autem populi.) Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων : Corinthiorum & Atheniensium. ἡρώδης: Herodes. εὐαγγέλια : boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν : Cyri institutionem. τὰς διαφάσεις : lucidas radiorum egressiones. ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε : sit aspectus η, α : quod autem uidetur, β, γ : radij uero, δ, & ε. κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις : per simulacrorum incidentias, uel ingressiones. εἴδωλα : species, imagines. ἔγχυσις: effusio. ὑπόστασιν . statum. πολιτείαν: remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκουσαν : sententiam quæ placeat. κατάκρισις: sanctio. ἀριστοκρατικῶς : aristocratice, pro statu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium optimum defendere patriam. κατάκρισις, sanctio. ἀριστοκρατικῶς, de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: Theophrasti de honorũ studio. αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους: uereor Troianos, et troianas trahẽteis uesteis.

ueſteis. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγκείην ἀναθήσει: Poly damas mihi primus uitio dabit. Θεοφάνης: Theophanes. φιλοσοφεῖν: philoſophari. ὑπὸ σχολῆς: in otio. γεωγραφικὰ: de terræ deſcriptione commentarios. ὁ μοειδεῖς: unifor= mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι: floride ſcribi. πολιτευτέον: in rep. uerſandum. ἀνέκδοτα: non edita. πολιτεύομαι: in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικὸν: ſecundū actiuū. καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί: & ſub tecto frequentē audire guttā ſecuro animo. βοώπης: bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recātationem. διβάφῳ: bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ: polliceor uirum ulciſci, cum aliquis prior moleſtādo laceſſat. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον: Cicero paruu= lus ſalutat Titū. ὑποσόλοικον: ſubabſurdū. ἀναφαίνεσθαι: apparere. τραχεῖ᾽ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαιῆς δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴγεσθαι: Aſpera, ſed bo= na puerorum nutrix: nequaquam ego ea terra poſſum dulcius quidquā aſpicere. εὐαγγέλια: boni nuncij. συγκύ= ρημα: caſum. ζώσης φωνῆς: uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis o= culos habētis. ἀσελγοῦς: intēperantis. ὀξύπεινος: famelicus, auidiſſimus. συμπόσιον: cōuiuium. κατὰ ὀπώρην τραχὺς: ritu pomi dura. ἀδικαίαρχοι: iniuſti magiſtratus. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: & Cicero philoſophus Titum ſalutat Reipublicæ deditū. αὐ= θωρεὶ: eadē hora. Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylū urbē Læſtrygoniā. φιλοσοφῶμεν: philoſophemur. εὐανατρέπτους: confutabiles, infirmas. ἐντυραννεῖσθαι: ſub tyrāno eſſe. In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: Cicero ſtatus optimatum ſtudioſiſſimus puer. φυσᾷ γὰρ

οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβείας ἄτερ: *intumescit enim non paruis tibiolis amplius, sed efferis follibus sine ligula*. ἐσοφίζετο: *cauillabatur, maliose cogitabat*. τὸν πρακτικὸν βίον: *actiuam uitam*: τὸν θεωρητικόν: *speculatiuam*. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ: *ante leo, post uero*. εἰ δὲ μή. *si uero non*. ὁμολογουμένως τυραννὶς συσκευάζεται: *sine dubio tyrannis construitur*. εὐελπισία: *bona spes*. ἀδιαφορία: *aequanimitas*. ἀφιλόδοξον: *ambitione uacans*. κατὰ τὸ κηδεμονικόν: *curiose*. ὑποθήκας: *documenta*. περὶ τῶν ὅλων: *de summa rerum*. σκοπός: *scopus*. κατὰ λεπτόν: *minutatim*. ἅλις δρυός: *satis est quercus, i. glandium*. τυφλώττω: *caecutio*. τῷ καλῷ προσπέπονθα: *honesto sum affectus*. ἀσφάλειαν: *securitatem, cautionem, praesidium ad furorem Clodij*. αἰνιζόμεθα, *dissimulamus*. ἐν αἰνίγμασιν: *obscure dictis*. ἀλληγορίαις: *allegorijs*. In quaternione F. ἑλικτά, καὶ οὐδέν: *inuoluta, & nihil*. τὰς τῶν κρατούντων: *est autem initiũ senarioli, qui est huiusmodi apud Euripidem in Phoenissis*. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. *potentiũ stultitias ferre oportet*. In quaternione H. μυστικώτερα: *secretiora*. συλλάβους: *indices ex membranula*. παλινῳδία: *recantatio*. ὑποθέσει: *argumento*. πολιτικός: *reip. deditus*. ὁπαδοί: *milites*. ταγοί: *duces*. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: *Spartam sortitus es, hanc orna*. βαθύτης: *profunditas*. εὐκαιρότερον: *opportunius*. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι: *impium mortuis, subaudi insultare*. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων: *hic uero non curabat sermones*. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς: *nil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris*. σύκῳ μὲ τὴν δήμητρα σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν: *fico*

per Cereré ficus, neque quidquam tam simile fuit. περίστασις: status. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμὴν: lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου: & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia scire. σκυλμὸν: uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curiosus, ut omnia scire cupiam: auidissimus, ut fame percitus. τὴν παροῦσαν κατάστασις τυπωδῶς: præsentem statum reipub. quasi formula quadam expressum. συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερόλεγδον: ut quæque singulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagitas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: signum autem tibi dicam. Homerus ἰλ. 253: ἐξοχή: excellentia.

In quaternione I. ἐξωτερικοὺς: exteriores. πολιτείᾳ: in libris de repub. τεχνολογίαν: de arte ratiocinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philosophari. Ἀττικισμὸς: Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον: grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους: sermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστατα: studio benignissimo. ἔρδοι τὶς, faciat aliquis. (subaudi quam nouit artem.) δυσδυκοίμητα: difficilia mitigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio, exercitatio. ἄνω καὶ κάτω: sursum, & deorsum. ἄφρακτα: sunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum. ἐπάκτρον: genus nauigij. οἷα τ' ἂν δέσποινα, qualis hera fuerit. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: suspensus. ὑπομνηματισμὸν: decretum, monimentum. συμπαθῶς: condolenter. νομανδρίαν: uide commentarios. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πολιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον: quod mandaui de annua administratione. ἐνδόμυχον,

occultum. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: simul seruiunt. κεφάλαιον: caput. συμπάθειαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾶν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικά: subita quædam tanquam auctore Pane deo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: inania quædam in bello. Aristoteles li. 3. ἠθικῶν. μῶμος: qui omnia carpit. πεφυσίωμαι: elatus sum. λαμπρά: splēdida. ἐν παρόδῳ: in trāscursu. ἀπρόσιτον: nō facilem accessu. ἀδωροδόκητον: incorruptum largitione. κέρας: cornu. εὐημερήματι: felici eius diei successu. ἀκροτελεύτιον: cōclusionē. γλυκύπικρον: dulce & amarū. ὑπερβολικῶς: supra ueritatē. τέθριππα: quadrigas. κέρας: cornu. ὁδοῦ πάρεργον: obiter. ἐνδομύχῳ: arcano. οἰκονομίαν: domesticæ rei ordinē. οἴχεται: euanescit. βαθύτητα: grauitatem. ὑπομεμψιμοίρους: subquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractionē. προσανατρεφομένην: recreatam. ἀκοινωνήτως: incommunicabiliter, ad tollēdam amicitiæ cōmunionem. ἐγκελεύσματα: hortationes. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ: quod. n. bene est, mecū est. ἱστορικὸν historicū. οὐκ ἔλαθες: non fefellisti. ἀφελῶς: simpliciter. οἰκονομία: dispositio. σχεδιάζοντα: casu, non ordine scribentem. In quaterione M. πολίτευμα: administrationem publicam. κέρας: cornu. ἰσοδυναμοῦσαν: æquiualentem. διαίρεσιν: diuisionem. ἄγραφον: non scriptum. αὐτονομίαν: libertatem suis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatissimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, subaudi crede. ὦ πραγμάτων ἀσυνκρίτων: ὁ res quæ coniungi non possunt. πολυδεύκους: Pollucis ædem: ὦ ἀνιστορησίαν: ὁ inscitiam historiarum. ἠπόρησας: dubitasti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris,

s. comœdiæ. τι λοιπὸν; *quid reliquum?* πολλοῦ γε καὶ δεῖ: *multum quidem abest.* χρύσεα χαλκείων: *aurea pro æreis.* Homeri locus ἰλ. 6β. ἀναντιφώνητον: *sine responsione.* αἴδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι: *ueriti sunt quidem recusare, timuerũt autem accipere.* παριστορῆσαι: *scire.* προπύλαιον: *uestibulum.* ἱστορικώτατος: *historiarum peritissimus.* νεώκτιστα: *nuper ædificata.* τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ: *in nauium recensione, apud* Homerum *uidelicet.* ἀναλογία: *proportio, analogia.* φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς: Phlius Phliuntis *urbs* Lacedæmoniorum: Opus Opuntis *urbs* Locrorum, *per contractionem. integrum est,* ὀπόεις ὀποέντος. Sipus *sipuntis urbs* Dauniorum *in* Appulia. ὀπουντιοι, σιπουντιοι: *gentile nomen ab* ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: *libertatem suis legibus utendi.* ὑπερβολικῶς: *supra modum.* εὐήθειαν: *fatuam simplicitatem.* πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς: *multos autem in intermedio auster uoluit fluctus lati maris. est enim proprie* μεταίχμιον *id spatium, quod est inter duos exercitus.* ἀκοινώνητον: *aptũ ad dirimendam amicitiam.* μυστικώτερον: *secretius.* τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογούμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τας ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίας: *uxoris meæ libertus (nosti quem dico) uisus est mihi dudum è uerbis, quæ inconsiderate protulit, turbasse calculos, seu suffragia ex coemptione bonorum* Crotoniatæ *tyrannicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc si consideraueris, reliqua in tuto.* τῆς ξυνωρίδος τῆς ἐμῆς, οὐξελεύθερος

ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου : uxoris meæ libertus uisus est mihi sæpe garriens & in conciliabulis & confessionibus nugantium aliquid turbasse calculorum in bonis Crotoniatæ. ἐξ ἄστεως ἐκταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτονιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χερρονησιτικῶν μη. καὶ συγκληρονομήσας, χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζητε, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν. σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καίτι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. è septicollis urbis mœnibus tradidit nostri coniugij debita Camillus, seq; debentem minas 24. ex bonis Crotoniatarum, & Cherrhonesitarum 48. & cum hæreditates creuerit, 648. 20. 40. horum autem ne obolum quidem dissoluisse ex omnibus debitis secundi mensis Calendis : libertum autem eius, existentem cognominem Cononis patri, nihil prorsus curasse. hæc igitur primum, ut omnia conseruetis : deindè ut neque usuras negligas eas, quæ sunt à præcedenti die, quot dies ipsum tolerauimus. uehementer timeo. etenim aderat apud nos exploraturus, & aliquid propè sperans. desperans autem sine oratione recessit, fatus, turpe diu manere. In quaternione N.

λεληθότως: latenter. ἄλλο πρόβλημα: alia quæstio. πυροὺς εἰς δῆμον: frumenta in populum. προπύλῳ: uestibulo. ἐπέχειν: hæsitare, dubitare. ἐποχῆς: dubitationis. παλιγγενεσίαν: regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς: ænigmatice. ἀφελῶς: simpliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν: turpe tacere. σύγχυσιν: confusionem. παραφύλαξον: obserua. τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα: turbatoris auaritiam ipse maxime. κενὸν: inanem. ἄτυφον: sine ambitione, parui animi. ἐπέχειν: dubitare. ἀθέτησις: improbatio. ἐποχὴ: cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί, hoc solum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχὴ, diuturna dubitatio. φιλοτιμία, ambitio. πρόβλημα, quæstionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν ὅποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed meum nunquam animum in pectoribus persuasisti patriæ. αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας, troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ πάρεργον, præter propositum, ut egrediar à proposito. ἐπίκτητα, fluxa, non diuturna. ἐκβολὴ λόγου, egressio orationis. εὐπόριστον, parabilem: φυράτης, permistor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed hæc quidem facta esse sinamus, licet dolentes. id est, præterita omittamus, licet cum dolore. ἄμεμπτα, non accusanda. τῶν νεωτέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigena. στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα, in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, nauigium Atridarum. συντομα, compendiosa. In quaternione O.

δήμους, uicos. ζήτημα, quæstionem. τεκμηριώδες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν, obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀποτρι=

ψαι,abstergito. οὐ γὰρ ἄν τόδε μεῖζον ἔποι κακόν : neque enim malus sequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινῳδία, recantatio. λῆψις, deprehensatio. ἀβδηριτικόν, abderiticū. ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. uersor, tecum de rep. dispu to. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis consideratio. φιλοσοφώτερον διαλκρινήσομεν, sapientius dijudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confusionem reipub. ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in rep. debitorem esse. διαλκρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν, dijudicabis quæstionem ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπάς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam ut obtineat tyrannidem. Euripides in Phœnissis. ἐνσχολάζω σοι: otium tecum disputans consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorum lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem, custodem. ὁρμή, impetus. φαλαρισμόν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλές, ad securitatem. μάντις δ᾽ ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P. σηστιωδέστερον, magis Sestianum. ὑπεκθέμενος, cum dimisero, transportauero. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neque causam. totum carmen est, μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quàm utriusque partis causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere, uultum

ostendere. σκέμμα, consideratio. ἀπορία, dubitatio.

In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adscripta, sic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους, insalutatos. τὸ καλὸν, honestum. πρὸς ταῦθ' ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθων, ad hæc, quod oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ, quod enim bene est, mecum est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam salutem honesto. εὐγενῆ: generosa, nobilia. συνδιημερεύομεν: simul diem conterimus. τέρας, monstrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præsagio. ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον, maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτατον, maxime imperatoriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις, occursus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. timeo Troianorum reprehensionem. κενόσπουδα, inanis studij plena. ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν, sub ipsa accessione febris. ἀπαῤῥησίαστον, minime liberã. τίς δ' ἔστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; quisnam est seruus, de morte securus qui sit? ἀσμενέστον, gratissimum. θέσεις, materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρξηται, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ-

μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλους συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *an manendum in patria tyrannide oppressa. ea uero tyrannide oppressa, an quouis modo tyrannidis destructio tentanda est, etiam si ciuitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauendum tyrannidem destruenti, ne quid ipse patiatur: an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile sit, secedentem aliquò, quiescere, oppressa à tyráno patria, an quodcunque subeundum discrimen pro libertate: an bellum inferendum regioni, eaq́; sit obsidenda à tyranno oppressa. an, quamlibet non probanti destructionem tyrannidis per bellum, simul tamen cum optimatibus auertenda sit ipsa tyrannis. an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in administratione reip. etiam si non uideantur recte de summa rerum iniuisse consilium. (hic Pompeium notat, ut 135:) Vtrum de patria bene meritus, ob eamq́; causam grauissima quæque passus, & inuisus, (hic se ipsum describit, qui, Catilinæ coniuratione oppressa, pro maximis meritis crudelissima supplicia pertulerat) ultro pro patria discrimen subire debeat, an permittendum ei, ut sui ipsius interdū, & familiarissimorū rationē habeat, dimissis aduersus potétess cōcertationibus pro rep.* τῶν προὔργου τι, *quæ sunt ex re.* ἄκαιρος, *intempe-*

stiuus. εὐστομάχως, bono stomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: statim enim tibi deinde post Hectorem mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinam statim obeam, posteaquam non eram socio interfecto suppetias laturus. ἑταίρῳ, sodali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. neq;. n. mihi cor firmū, sed cōsternato sum animo. Homer. ἰλ. κ. αἰσχροῦ φαντασίας, turpitudinis imago. ἐν δυνάμει, in potestate. σύν τε δύ' ἐρχομένω: pariterq; duo euntes. τὸ συνεχὲς, proximū. ἀπάντησις, occursus. πολίτευμα, actionem publicā. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου, ne mihi gorgoneū caput horrēdi & grauis mōstri. εἰδὼς σοι λέγω: sciēs tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati animi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonā modo audeam, &, quonā modo amplexabor ipsum? Homer. ὀδ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: Dionysius Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών: tūc mihi dehiscat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς: in rebus amatorijs. ἀλογίστως: inconsiderate. ὑποκορίζῃ: leni uocabulo appellas. χρησμὸς: oraculum. ἄσπονδον: impacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν: studiosum patriæ, ac ciuilem. γενικώτερον: generalius. νεκυίαν: turbam mortuorum. ἀπορῶ: dubito. στερκτέον: probandum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις: quod futurum est, expectabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν: sub accessionem quartanæ febris. ἀσμένιστον: gratissimum. πολιτικὸν: ciuile. μακροψυχίαν: longanimitatem. εὐδαίμονα: felicem. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, non est uerus sermo. εὐημερίαν, felicem diei successum. συναγωγὴ, collectio. ἐσάλπιζεν, tuba ciebat.

λάπισμα, falsa quædam ostentatio. γοητείαν, præstigiationem. πειθανάγκην, suasionem uiolentam. οὐ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: tyrannorum enim preces, inquit Plato, nosti quàm permixtæ necessitatibus. ἀλίμενα, sine portu loca. ὑπηρεσίαν, ministerium. ἀδημονῶν, se occultās. διατροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadam domini utente. In quaternione V. τέτλα, κύντερον: perfer: grauius tulisti. sumptum ex Homeri uersu de Vlysse suum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipse. ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem uel Deus suggeret. ἀναθεώρισις, speculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter & inglorius perirem. ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, sed magnum facinus edens, quod uel à posteris audiatur. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium considerationum. ἄλη, error. πολιτευτέον, uersandum in repub. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, & præsentium, quæ repente accidunt, minima deliberatione peritissimus cognitor, & futurorum optimus plerunque coniector. τό τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obscurissimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempestatem ad nauigandum idoneam expectans. στοργῆς, amoris. σύντηξις, colliquatio. συμπάθειαν, condolentiam. ζηλοτυπία, æmulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrannice. σὺν Θεῷ σοι λέγω, cum Deo tibi dico. Δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, ne-

quaquam formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, *moribus adhibenda diligentia.* ὕπουλον, *subdolum.* ἀφράκτῳ, *detecto nauigio.* ἀποτόμως, *concise.* θυμικώτερον, *stomachosius.* παραπλευτέον, *abnauigandum.* ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, *sed quæ quidem ante acta sunt, omittemus quamuis tristes.* σφάλμα, *error.* ἀρετὴ, *uirtus.* διδακτὸν, *res, quæ tradi possit docendo.*

In quaternione Υ. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, *circa uentris solutionem esse.* ὦ πολλῆς ἀγεννείας, *ò multá ignobilitatem.* ἑπταμηνιαῖον δύτόκησεν, *septimestrem salua peperit.* Κωρυκαῖοι, *Corycæi.* *In quaternione* Α Α. γεροντικώτερον, *senilius.* λέσχη, *confabulatio.* τί γὰρ αὐτῷ μέλει; *quid enim illi curæ est?* βεβίωται; *uita traducta est?* πρόβλημα, *quæstio.* ἀγοντδύτως, *sincere, sine fuco.* μακάρων νῆσοι, *beatorum insulæ.* πάθει, *affectu.* σκέψαι, *considera.* ἀλογηθῆ, *negligatur.* μελήσει, *curæ sit.* ἐνερδυθέστερον, *rubicundiorem.* πρόβλημα ἀρχιμήδειον, *quæstio archimedea.* ψδυδῶς, *falsò.* ἄκουσμα, *auditio.* ἔρανον, *collationem.* διψῶσαν κρήνην, *siticulosum fontem.* πειρήνην, *pirenen.* ἄμπνδυμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην, *requiem uerendam Alphei pirenem.* ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψῃ; *quonam hæc modo excusabis?* γεωμετρικῶς, *more geometrico.* ἀρχέτυπα, *exemplaria:* πάντα φιλόδημον, *omnem popularem.* θεωρίαν, *speculationem,* τέλος, *finem.* δύπνὲς, *uenustum.* ὦ ἀπεραντολογίαν δοὺς, *cui infinitam loquacitatem tribue.* συμπάσχω: *condoleo.* ἀποθέωσιν, *deificationem.* μεθαρμόζομαι, *adaptor.* ἀνεμέσητον γὰρ, *nulla enim inuidia est.* *In quaternione* Β Β. πολιτικοὶ, *optimates.* τετυφῶσθαι, *tumefactum esse.* ἐγγήραμα: *senectutis requies.* ἐντάφιοι:

senectutis otium. ἀλόγως: *sine ratione.* ἀποθέωσιν: *deificationem, consecrationem filiæ.* In quaternione C C. Κύριος, συμβουλευτικόν: *deliberatiuum.* Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: *Aristotelis & Theopompi ad Alexandrum.* φιλαίτιον συμφορά: *querula calamitas.* πρόπλασμα: *præfigmentum.* συμπαθῶς: *condolenter.* οἰκοδεσποτικά: *patrisfamilias officia.* συντάγματα: *opera.* ἀκηδία: *torpedo.* ἀνεκτότερα: *tolerabiliora,* σύνοικον: *contubernalem.* ὑπόθεσις: *argumentum.* τοῦτο δὲ μηλώσῃ, *hæc uero conijcies, dispicies, indagabis.* ἀπόγραφα: *descripta.* καταβίωσιν: *tenuem uictum.* εὔλογον: *rationabile.* εὐλογώτατον: *maxime rationi consentaneum.* In quaternione D D. Παναιτίου περὶ προνοίας: *Panatij de prouidentia.* ἐκτενέστερον: *contentius.* φιλοστοργότερον: *amantius.* ἄφατα: *infanda.* ἀδιήγητα: *inenarrabilia.* εὐκαίρως: *opportune.* παρὰ τὴν ἱστορίαν: *præter historiam.* κοινότερα: *communiora.* πολιτικώτερα: *ciuiliora.* οὐ γὰρ ὀνειδίως: *non enim opprobrium.* φιλολογώτερα: *eruditiora.* προσφώνησιν: *nuncupationem.* καλλιππίδης: *callippides.* αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον: *ipsa mēsura, & melius.* ἄκε δύνηαι: *si possis.* περὶ τελῶν σύνταξιν: *de finibus opus.* ἀκαδημαϊκήν: *academicā.* Ἀντιόχεια: *Antiochia.* ζηλοτυπεῖσθαι: *inuideri.* φιλαυτία: *amor sui.* ἀπορῶ: *dubito.* αἰδέομαι Τρῶας: *uereor Troas.* μέμψιν: *accusationem.* παρὰ τὸ πρέπον: *præter decorū.* ἀπαιδευσία: *ruditas.* ἀτριψία: *ignorantia.* Ἀντιόχεια: *Antiochea.* πολυγραφώτατος: *plurima scribens.* ζηλοτυπεῖν: *inuidere.* ἀκίνδυνα: *periculo carentia.* φιλένδοξος: *ambitiosus.* ἀκαταληψίαν: *incomprehensibilitatem.* κωφὸν πρόσωπον: *muta perso-*

πα. Ἀριστοτέλειον: Aristotelicum. περὶ τελῶν: de finibus. περιπατητικὰ: peripatetica. ἀζηλότυπον: sine inuidia. λογικώτερα: eruditiora. ἑρμαῖον: insperatum lucrum. πιθανὰ: suasoria. φιλόνεικος: contentionis cupidus. φιλοσόφως: philosophice. δεδῆχθαι: morsum esse. μὴ γὰρ αὐτοῖς: ne enim ipsis. προβολὴν, ingressum. ἐποχῇ, retentioni. λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus. προσφωνῶ, nuncupo. ἀδιόρθωτα, inchoata, non perfecta. ἕωλα, obsoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, paruis studere. εὐλόγως, facile. εὐγενέστερος, generosior. ἀσμενέστατα, libentissime. τὰ κατὰ μέρος, particularia. εὐλογίαν, honestam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως, decenter. διφθέραι, pellicea tegumenta. αἰδέομαι Τρῶας, uereor Troas. ἀσαφέστερος, obscurior. δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, grauis uir, & qui forte uel insontem accuset. περιοχὰς, argumenta. In quaternione Ξ E. κολακεία, assentatio. ἐπίτευγμα, lucrum, quod acquiritur. ἀπότευμα, damnum, uel quod amittitur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα, mitigamentum. σπουδὴ, studium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον, quæstio Archimedea. ἀφίδρυμα, sedes rei quæ dedicatur. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον: elationi meæ per deos morem gerito. κολακεῖαι, assentationes. πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum. καταβάσεως, descensus. κεπφικὰ, fatua. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, ostentare etiam personis. δυσωπία, uerecundia. καταβάσεως, descensus. εὔλογον, consentaneum. ἀξιόπιστος, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formidabile erat. ἀνεμοφόρητα, leuia, uentis dissipata. οὐκ ἐπέ=

ϛητεῖν, non aduertit. πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. utrum iustitiæ murus altus, an obliquæ fraudis. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: ambigit mihi mens uerum dicere. σκολιὰ, obliqua, dissimulationem. φαίδου περὶ θεῶν, Phædri de dijs. φιλοτέχνημα, comminiscendi artes. τὰ ὅλα, cuncta. σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, & admodum tristis. σὺ δὲ, τί σιωπᾷς; tu uero, quid cogitabundus? ἀπόνδου, immitis. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. ἀλόγως, temere. In quaternione F F. μέμψιν ἀναφέρει, accusationem adscribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον, ad æquale simile. ἀκολακεύτως, sine assentatione. ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεῶς, intrepide. οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eum. σπουδαῖον οὐδὲν, studiosum, siue serium nihil. φιλόλογα, eruditula. ἐπιϛαθμίαν, diuersorium. σαλάκωμα, inanem iactantiam. φαλάκρωμα, caluitium. πανικὸν, uanus terror. διάθεσιν, affectum. ἐπισημασίαν, significationem mentis è gestu. ἥρωες, heroes. ἐσίγησας, tacuisti. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. φυρμὸς πολὺς, permistio multa. εὐρίπιϛα, instabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ, innouationis. πολιτεύεσθαι, administrare remp. σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, insulsum, quàm tyrannicidas. πεπολιτεύμεθα, remp. administrauimus. πεπινωμέναι, eleganter scriptæ. γῆν pro γῆς, terram pro terra. ὑπηνέμιος, subuentanea. ἀκολασίαν, intemperantiam. ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. ô rem pulchram quidem, sed imperfectam. ἀλιτενεῖ, humili. Ἀλλ' οὐ δ' αὐτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες Δείδιμεν, ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι,

λέσθαι. *sed non conuiuij dulcis opera curæ sunt, Sed ualde magnum malum à Ioue immissum intuentes timemus. daret autem seruari, aut perire.* Τέκνον ἐμὸν οὔτοι, δέδοται πολεμήϊα ἔργα, Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μέτερχεο ἔργα λόγοιο. *haud tibi fili mi data sunt bellica gesta, sed tu amabilia exerce officia literarum.*

In *quaternione* G G. Πολιτικώτερα, *ciuiliora.* ἀναθεώρησιν, *administrationem.* ἀριστείαν, *præclare gestum.* κατὰ μίτον, *de singulis rebus.* μελήσει, *curæ erit.* ἀνέκδοτον, *non editum.* πρᾶξιν, *factum.* καθολικὸν θεώρημα, *uniuersalem speculationem.* μὴ πολιτεύεσθαι, *non administrare rempub.* ὑποσόλικα, *incongrua.* βεβίωται, *uita transacta est.* λῆρος πολὺς, *nugæ multæ.* ὑπόθεσιν, *argumentum.* εὔλογον, *rationi consentaneum.* φαιδροπροσωπητέον, *hilari uultu agendum est.* ἰτέον, *eundum.*

In quaternione H H. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοῦνται ψόγον, *alijs in bonis dedecus autem repellunt.* οὐδὲν ὑγιὲς, *nihil sani.* Δημοσθένους, *Demosthenis.* πεντέλοιπον: *quod reliquum est de quinque.* ἄνω ποταμῶν, *retro fluminum. s. cursus est.* ἀπορία, *dubitatio.* μελήσει, *curæ erit.* παρεγχείρησις, *conatus.* ἢ δεῦρ' ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρόπε; *iter hoc tibi quid potest nunc ò deo digne?* βλάσφημα, *maledictum.* καὶ μάλα σεμνὸς, *& ualde grauis.* τὰν δ' αἰτίαν τῶν βροτῶν τίς εἶχεν; *causam uero Brutorum quis habebat?* κατηχήσει, *instructione.* ἐὰν διαμένῃ, *si permanserit.* ἀναντιφωνησία, *incontradicentia.* διάλογον, *dialogum.* ἡρακλείδιον, *Heraclideum opus.* φιλοσοφούμενα, *philosophica.* τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quæ de officio.* προσφωνοῦμεν, *nuncupamus.* *In quaternione* I I.

συντάξεις, confectionem librorum. μετέωρ☉, animi pendens. φιλόλογα, ab æquitate non aliena. φιλοφρόνως, benigne. προκοπὴν, processum in literis. οἶκ☉ φίλ☉, domus cara. ῥιζογραφία, scriptio de plantis. ῥητορεύουσιν, rhetorissant. φιλοστόργως, peramanter. διδόμενα, data. ἐργῶδες, laboriosum. ἀνεκτὸν, tolerabile. σχεδίασμα, ex tempore factum, subitum consilium. πάσχω τί, patior aliquid, angor. ἄφατα, non dicenda. πλοῦς, nauigatio. ὑπόμνημα, commentarium. ἀτοπώτατον, absurdissimum. πάνυ φιλοστόργως, ualde amanter. βουλύσει, uespera. ἀμηχανία, inopia consilij. σπείσασθαι, inducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. σκοπὸς, scopus. οὐ παρὰ τοῦτο, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus. ἐν ὁμοπλίᾳ, societate nauigandi. λῆρ☉ πολὺς, nugæ multæ. γλισχρῶς, parce, tenuiter. In quaternione KK. σύνταγμα, uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archetypum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μητεωρότερον, suspensiore animo. ἀσφαλὲς, tutum. ῥοπὴ, momentum. γαυρῶ, glorior. μετ' ἀμύμονα, post expertem culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ' ἀμύμονα πηλείωνα. ἀμύμων, inculpabilis. ἄμβροτ☉, errans. συναγωγὴ, collectio, uolumen. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem meditãtes. ἡ δεῦρ' ὁδὸς σοι τί δύναται; iter hoc tibi quid potest? ἀπορίᾳ, dubitatione. σύγγραμμα, conscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia. εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiunculam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionem componam. ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρησία, difficultas uersuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tentari paralysi. εὐκαιρίαν, occasionem. ἀσφαλείαν, securita=

tem. ἀπορία, dubitatione. σκέπτομαι, considero. ἀρι-στεία, uirilitas, uel strenuitas. παῖδες παίδων, nati na-torum. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, unus mihi mille. ἀδόλεσχος, loquax. εὐμενεία, constantia. εἰρωνεία, dissimulatio. πεπλογραφίαν, pepli descriptionem. ταξιάρχης, ordinis ductor. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. τὰ κε-φάλαια, capita. περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος, de officio circa aduersitatem fortunæ. προσφωνῶ, allo-quor, scribo. ἀνοικεῖον, alienum. αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, ueriti sunt autem suscipere. ἀπάντησις, occursus. δολικὸν πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem cogitantem. ἀπροσδιόνυσον, inexpectatum. ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα, sini-stra habentem. In quaternione L L. ἐν πολιτικῷ, in ciuili. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, ne saluus quidem fiam, si quid tale unquam. στρατηλάξ, imperator, dux.

In quaternione M M P P Q Q R R.

ἐμφατικώτερον, expressius, & euidentius. ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν, sed semper quendam hominem ingentem. ἀφελῶς, inconsiderate. ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, rectā nauim semel mori. προῳκονομήσαμεν, præcurauimus. εὐ-καίρως, opportune. εἰλικρινές, sincerum. ἀμφιλαφίαν, ancipitem ansam. μουσοπάτακτος, à musis percussus. ἀντίεκτον, æquilibrem, seu recompensantem. εἰ δ᾽ ἂν ἔα ἔζησας, si uero uixisses. ἔα πάσας, mitte omnes. πολι-τικά, de rep. In quaternione S S. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia erumnosum bellum efficit. πραγματικῶς, negocialiter. ὑπερβολῶς, supra quàm res est. συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores Sophoclis. ὑπόθεσιν, argumentum. γλαῦκα εἰς Ἀθήνας,

noctuam Athenas. ῥαθυμώτερα: segniora. χαρακτὴρ, stylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, exspoliatorio. δευτέρας φροντίδας, secundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, nosce, quemadmodum alio usus fuerit. ἐμβόλιον, interpositionem. ἀπότευγμα, repulsam. θετικώτερον, subtilius. In quaternione T T. ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. ἄρη πνέον, martem spirans. ὑποθέσεις, argumenta. αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, semper strenue gerere, & praestantem esse aliis. πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, nosci te ipsum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεὺς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: die autumpali cum abundantissimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus succenset, qui per uim in foro obliquas iudicent iustitias, iustitiam autem expellant deorum religionem non curantes. τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiscat. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, hic autem insanit non amplius tolerabiliter. ἐν παρέργῳ, obiter, praeter propositū. ἔπος, carmen. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: alia plorent.

SERIES LITERARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH II
KK LL MM NN OO PP QQ
RR SS TT VV XX YY ZZ.

Omnes quaterniones, præter XX *duernionem.*

VENETIIS, M. D. XLVIII.

APVD ALDI FILIOS.

Franciscus. Santinellius
i. Pisauri

